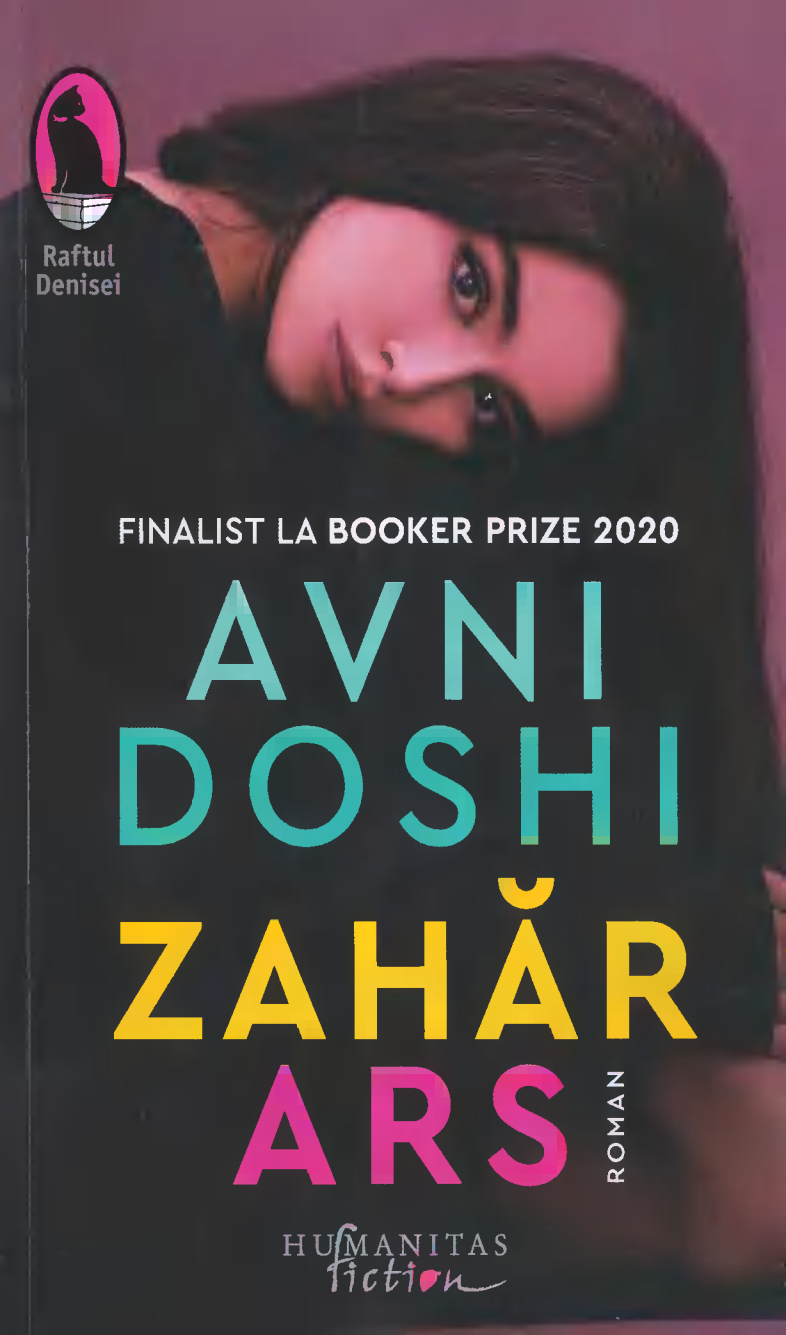

Raftul Denisei
FINALIST LA BOOKER PRIZE 2020
AVNI DOSHI
ZAHĂR ARS
ROMAN
HUMANITAS fiction

„Cartea anului 2020“ în publicațiile *The Guardian, The Economist, The Spectator* și la NPR • Roman câștigător al Sushila Devi Award 2021 • Nominalizat la Women's Prize For Fiction 2021.

Maternitatea ca sursă de împlinire sufletească și dragoste necondiționată este nemilos examinată în impresionantul roman de debut al lui Avni Doshi, căci ambivalența sentimentelor leagă cele două personaje centrale, mamă și fiică – Tara și Antara. Atracția și respingerea până la anulare, după cum înseși numele lor par s-o indice, le poartă pe căile complicate ale memoriei – cea pierdută, cea mult prea acută, cea care-și caută o supapă, cea care tânjește după vindecare. Relația dintre ele se rescrie permanent, și nu de puține ori seamănă cu o vânătoare în care rolurile se schimbă imprevizibil. Pierderea memoriei care o afectează pe Tara e reală? Amintirile Antarei sunt adevărate? Efortul ei de a recupera crâmpeie incerte și emoții irosite se transformă într-un act multistratificat și istovitor de redobândire de sine.

„Avni Doshi este o scriitoare de-o precizie chirurgicală și de-o inteligență ascuțită. Acest roman despre resentimentele dintre mamă și fiică și despre rănile profunde și intime din miezul istoriilor de familie taie ca o lamă – deopotrivă periculos și frumos.“

Elizabeth Gilbert

„*Zahăr ars* este un roman pătrunzător, curajos și sofisticat. [...] Doshi a scris o poveste ce nu a mai fost exprimată atât de rafinat – și atât de direct.“

The Washington Post

„Avni Doshi este nu numai o foarte talentată autoare, ci și o artistă. Știe foarte bine în ce constă diferența dintre o tușă și o umbră – amândouă încep la fel, dar intenția și stilul le alimentează deosebirile. Propozițiile sale sunt trasate cu precizie. Nici un cuvânt nu este irosit, nici un balast nu găsești, nici o înfloritură în spatele căreia să te ascunzi. O voce fără zorzoane, directă, de o asiduitate și originalitate care te bântuie.“

New York Times Book Review

teligent, dezarmant de spiritual și onest.“

Sunday Times

Tinerețea Tarei a fost una neliniștită, atipică, în contradicție cu uzanțele societății indiene. După o adolescență rebelă și un mariaj care, pentru o vreme, întreține iluzia unei oarecare normalități, lasă în urmă căsătoria aranjată pentru a intra într-un ashram, unde fuge luându-și și fiica, Antara. Când nu mai e favorita lui Baba, carismaticul guru care a înființat ashramul, Tara fuge din nou. Cerșește în fața unui club. Se îndrăgostește de un artist lipsit de orice perspectivă, alături de care locuiește un timp, împreună cu Antara, de-acum adolescentă. Trăiește mereu în răspărul tuturor normelor, apărând o libertate a ei pe care nu o pricepe prea bine și care rămâne de neînțeles pentru familia sa. Când vine bătrânețea, aceasta ia chipul uitării maladive, care șterge și mai mult orice percepție a normelor, a prezentului, iar alături de ea se află doar fiica sa. Dar între ele nu stă numai uitarea – ci și multe amintiri dureroase, greșeli, minciuni, suferință și trădare.

„*Zahăr ars* este un debut neliniștitor și puternic, surprinzător prin otrava lui și dezarmant prin umor încă de la prima propoziție."

Guardian

„Extraordinar... un scris stilizat și natural, lăsând în urmă o mânie clocotitoare."

Observer

„Un debut coroziv și compulsiv."

Daily Telegraph

Avni Doshi s-a născut la New Jersey, în 1982, și în prezent locuiește în Dubai. A obținut o licență în istoria artei la Barnard College, New York, și un master în același domeniu la University College London. Deși a crescut în Statele Unite, a petrecut mult timp și în Prune, India, la familia mamei sale. Mai târziu, a locuit vreme de șapte ani în India, fiind curator pentru diferite galerii. A colaborat la *British Vogue*, *Granta*, *Elle India*, *Harper's Bazaar India* și *The Sunday Times*. A primit Tibor Jones South Asia Prize în 2013 și Charles Pick Fellowship în 2014. Romanul ei de debut, ***Zahăr ars*** (*Burnt Sugar*; Humanitas Fiction 2021) a fost publicat pentru prima dată în India, în 2019, cu titlul *Girl in White Cotton*, fiind nominalizat la Tata First Novel Prize și câștigând, în 2021, Sushila Devi Award. Odată cu apariția în Marea Britanie cu titlul actual, a fost finalist la Booker Prize în 2020 și s-a aflat pe lista nominalizărilor la Women's Prize for Fiction în 2021. A fost declarat „Cartea anului 2020" de *The Guardian*, *The Economist*, *The Spectator* și la NPR. Este în curs de traducere în peste 25 de țări.

Foto coperta: Raamin Ka / Unsplash

Raftul Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

AVNI DOSHI

ZAHĂR ARS

Traducere din engleză și note de
ANCA DUMITRU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ştefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ana-Maria Vieru
DTP: Dragoş Dumitrescu, Veronica Dinu

Lucrare executată la Master Print Super Offset

AVNI DOSHI
BURNT SUGAR
Copyright © 2020 by Avni Doshi
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2021, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DOSHI, AVNI
Zahăr ars / Avni Doshi; trad. din engleză şi note
de Anca Dumitru. – Bucureşti: Humanitas Fiction, 2021

I. Dumitru, Anca (trad.; note)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Pentru Nishi, Naren și Pushpa cea Curajoasă

„Oare rana fiicei se transformă în altceva dacă rămâne netratată?"

Lidia Yuknavitch

Aș minți dacă aș spune că nefericirea mamei nu mi-a provocat niciodată plăcere.

Am suferit din pricina ei în copilărie, iar orice durere pe care a îndurat-o mai târziu mi-a părut un soi de răscumpărare – o reașezare a universului în care ordinea logică de la cauză la efect s-a restabilit.

Dar acum nici măcar nu mai pot ține evidența celor întâmplate între noi.

Motivul e simplu: mama mea uită, iar eu n-am cum să schimb lucrurile în nici un fel. Nu-i pot aduce aminte cum s-a purtat cu mine, nu reușesc s-o fac să se simtă vinovată. Obișnuiam să pomenesc cu naturalețe, la un ceai, mici acte de cruzime de-ale ei și să privesc apoi cum i se schimonosea fața. Acum, abia dacă își poate aminti despre ce îi vorbesc; ochii îi sunt pierduți departe, într-o fericire perpetuă. Dacă m-ar vedea cineva, m-ar apuca de braț și mi-ar șopti: *Ajunge! Sărmana, nu-și amintește nimic.*

Simpatia pe care o provoacă în ceilalți stârnește în mine ceva răutăcios.

Am bănuit ceva, cu un an în urmă, când a început să umble aiurea prin casă, noaptea. Menajera ei, Kashta, mă suna înspăimântată:

— Mama ta caută cearșafuri de protecție, mi-a spus odată. În caz că faci pipi în pat.

Am depărtat puțin telefonul de obraz și am bâjbâit pe noptieră după ochelari. Soțul meu dormea lângă mine, iar dopurile lui de urechi străluceau ca fosforul în întuneric.

— Probabil că a visat, i-am spus.

Kashta n-a părut convinsă.

— Habar n-am avut că obișnuiai să faci în pat.

Am închis, și tot restul nopții nu am mai putut dormi. Mama reușise să mă umilească până și-n nebunia ei.

Într-o zi, femeia de la curățenie a sunat la ușă, la ea acasă, iar mami n-a știut cine e. Au mai fost și alte incidente – când a uitat cum se achită factura de curent și când și-a pierdut mașina în parcarea de lângă apartament. Asta se întâmpla cu șase luni în urmă.

Uneori am senzația că pot vedea sfârșitul, când nu va mai fi decât o nenorocită de legumă. Când va uita să vorbească, să-și controleze sfincterele și, până la urmă, să respire. Degradarea umană se mai oprește sau accelerează, dar nu este reversibilă.

Dilip, soțul meu, sugerează că poate memoria ei are nevoie din timp în timp de repetiții. Așa că scriu povești din trecutul mamei pe mici bucăți de hârtie și le ascund prin diferite unghere ale apartamentului său. Le găsește uneori și atunci mă cheamă râzând:

— Nu pot să cred că am un copil cu un scris atât de urât!

În ziua în care a uitat numele străzii unde locuiește de peste două decenii, mami m-a sunat să-mi spună că și-a cumpărat un pachet de lame de ras și că nu se teme să le folosească dacă situația va continua să se deterioreze. Apoi s-a pus pe smiorcăit. Prin telefon auzeam claxoane țiuind, oameni care vociferau. Sunetele străzilor din Pune. A început să tușească și și-a pierdut șirul gândurilor. Aproape că puteam simți fumul ricșei motorizate din care vorbea, fumul

negru pe care-l sufla afară, de parcă aș fi stat chiar lângă ea. Pentru o clipă, m-am simțit îngrozitor. Cred că este cea mai cumplită suferință – conștientizarea propriului colaps, pedeapsa de a privi cum lucrurile dispar. Pe de altă parte, știam că-i o minciună. Mama nu ar cheltui niciodată atât. Un pachet întreg cu lame, când una singură i-ar fi fost de-ajuns? Întotdeauna i-a plăcut să facă scene în public. M-am decis că cel mai bun mijloc de a rezolva situația este un soi de compromis: i-am spus mamei să nu dramatizeze, dar mi-am notat incidentul, ca să-mi amintesc să verific dacă avea lamele acelea și să scap cândva de ele.

Am pus pe hârtie multe lucruri legate de mama: ora la care adoarme seara, când ochelarii de citit îi alunecă pe puntea uleioasă a nasului, sau câte dulciuri de la Marzorin mănâncă la micul dejun – am ținut socoteala acestor detalii. Știu ce înseamnă să eviți răspunderea și să netezești frumos povestea la suprafață.

Uneori, când o vizitez, mă roagă să formez numerele de telefon ale unor prieteni care au murit demult.

Mama a fost genul de femeie care putea memora rețete pe care le citea o singură dată. Își amintea tot felul de sortimente de ceai pe care le băuse în casele altor oameni. Atunci când gătea, se întindea după cutii și recipiente cu *masala* fără ca măcar să se uite spre ele.

Mami își amintea tehnica pe care vecinii Memon[1] o foloseau pentru a ucide capre în timpul Bakra Eid[2], pe terasa de deasupra vechiului apartament al părinților ei, spre oroarea

1. Casta Memon, originară din nord-vestul Indiei antice, respectiv din regiunea Sindh a Pakistanului de astăzi.

2. Bakra Eid, sau Sărbătoarea Sacrificiului, este o sărbătoare care comemorează supunerea Profetului Ibrahim în fața lui Allah.

proprietarului jain[1], și cum croitorul musulman cu părul ca sârma i-a dat cândva un vas în care să adune sângele. Mi-a descris gustul metalic și cum și-a lins degetele înroșite.

— Primul gust nevegetarian, mi-a spus.

Stăteam pe malul apei, în Alandi[2]. Pelerinii se spălau, iar bocitoarele împrăștiau cenușa morților. Râul mâlos, de culoarea cangrenei, curgea domol. Mami voise să scape de casă, de bunica, de discuțiile legate de tata. Asta se întâmpla într-un timp intermediar, după ce părăsiserăm ashramul și până să mă trimită la internat. Pentru o clipă, între mama și mine a existat un armistițiu, când încă mai puteam să cred că tot răul fusese lăsat în urmă. Nu mi-a spus încotro o porniserăm prin întuneric, iar eu nu am putut citi semnul de hârtie lipit pe parbrizul autobuzului în care ne suiserăm. Stomacul mi s-a strâns de teamă că o să dispărem iarăși, ca urmare a uneia dintre toanele mamei, dar autobuzul ne-a lăsat în apropierea râului și, odată cu răsăritul, lumina desena mici curcubeie în petele de petrol adunate la suprafața apei. Când căldura a devenit prea apăsătoare, ne-am întors acasă. Bunicul și bunica erau înnebuniți, dar mami le-a spus că de fapt nu fuseserăm plecate dincolo de zona în care locuiau. Au crezut-o numai pentru că au vrut să o creadă, deși povestea ei era puțin probabilă, căci cvartalul unde se afla casa lor nu era suficient de mare să te poți pierde. Mami râdea în timp ce povestea – putea să mintă cu ușurință.

M-a impresionat cât de bună mincinoasă era. O vreme, mi-am dorit să-mi pot însuși această calitate; părea să fie singura ei trăsătură utilă. Bunicii l-au luat la întrebări pe paznic, însă acesta nu a putut confirma nimic – nu o dată

1. Adept al jainismului, una dintre cele mai vechi filozofii și religii ale lumii.

2. Oraș din districtul Prune al statului indian Maharashtra și cunoscut loc de pelerinaj.

adormise în post. Și astfel am rămas în această situație ambiguă, așa cum avea să se mai întâmple, fiecare ținând la minciunile sale, convins că interesul propriu va avea câștig de cauză. Am repetat întocmai scorneala mamei când am fost luată la întrebări. Pe atunci nu învățasem ce e nesupunerea. Eram încă docilă ca un câine.

Uneori mă refer la mami la trecut, cu toate că n-a murit încă. Asta ar răni-o, dacă ar reuși să țină minte suficient de multă vreme. Dilip este acum preferatul ei. E ginerele ideal. Când se văd, nici un nor de așteptare nu le întunecă atmosfera. El nu și-o amintește cum a fost – o acceptă așa cum e și nu îl deranjează deloc să se prezinte iar, dacă ea uită cum îl cheamă.

Aș vrea să mă comport la fel, dar mama pe care mi-o amintesc apare și dispare din fața mea ca o păpușă cu baterii al cărei mecanism stă să cedeze. Păpușa se oprește. Vraja se rupe. Copilul nu știe ce este real sau pe ce se poate baza cu adevărat. Poate că nu a știut niciodată. Copilul plânge.

Mi-aș dori ca în India sinuciderea asistată să fie legală, ca în Olanda. Nu numai pentru demnitatea pacientului, dar și pentru toți cei implicați.

Ar trebui să fiu tristă, nu furioasă.

Uneori, plâng când nu este nimeni prin preajmă – sunt în doliu, dar este prea devreme ca trupul să fie incinerat.

Ceasul de pe peretele din biroul doctorului îmi acaparează atenția. Limba mare indică ora unu. Minutarul se odihnește undeva între opt și nouă. Preț de treizeci de minute configurația asta nu se schimbă. Ceasul este o vagă amintire a unui alt timp, distrus, niciodată refăcut.

Secundarul este partea cea mai diabolică – doar el se mișcă, de parcă ar fi mâna unei vrăjitoare. Nu doar înainte, ci și înapoi – înainte și-napoi, la intervale haotice.

Îmi chiorăie stomacul.

Un oftat sonor ajunge la mine dinspre cei care așteaptă, în clipa când și secundarul se oprește. Dar face pe mortul o clipă doar, apoi pornește iarăși. Reușesc să îmi iau ochii de la el, însă ticăitul său străbate încăperea.

Mă uit la mama. Moțăie pe scaun.

Simt cum sunetul ceasului se mișcă prin trupul meu, schimbându-mi ritmul cardiac. Nu e un tic-tac. Tic-tacul este ceva omniprezent, un puls, un suflu, un cuvânt. Un tic-tac are rezonanțe organice, ceva ce pot interioriza și ignora. Ce aud este tic-tic-tic, urmat de un interval de tăcere și apoi de tac-tac-tac.

Gura lui mami se cască lipsită de formă, ca o pungă de hârtie.

Prin panoul vălurit de sticlă văd un grup de infirmieri adunați în jurul unui birou îngust, ascultând comentariul unui meci amical. Ovaționează, cuprinși de mândria care emană din felul în care vorbește crainicul sportiv. Ticăitul se schimbă iar.

În cabinetul doctorului avem de înfruntat un alt fel de ceas. Pe acesta îl desenează pe o foaie goală, fără însă a pune și orele.

— Completați desenul, doamnă Lamba, îi spune mamei.

Mami ia creionul mecanic din mâna lui și începe de la unu. Când ajunge la cincisprezece, medicul o oprește.

— Îmi puteți spune ce dată este astăzi?

Mami se uită la mine, apoi la doctor. În loc de răspuns dă din umeri, și o parte se înalță mai sus decât cealaltă, ceva între ridicare și spasm. Fiecare semn al degradării ei fizice este respingător. Mă uit la pereții crem. Diploma doctorului atârnă strâmb.

— Sau în ce an suntem?

Ea dă încet din cap.

— Începeți cu cifrele secolului, spune doctorul.

Mami deschide gura și buzele i se curbează în jos, luând forma unui pește.

— O mie nouă... începe ea, privind în depărtare.

Doctorul își înclină capul.

— Două mii, cred că vreți să spuneți.

Ea e de acord și îi zâmbește de parcă s-ar mândri cu te miri ce reușită. Doctorul și cu mine ne uităm unul la altul în căutarea unui răspuns.

Spune apoi că, în anumite cazuri speciale, se prelevează lichid din coloana vertebrală, dar nu a decis încă dacă mami este un caz special. În schimb îi face tomografii, analize de sânge, îi verifică orificiile și glandele și așază harta creierului ei pe un ecran luminos. Analizează umbre și modele și caută găuri negre.

— Are creierul unei femei tinere, insistă el, un creier care face tocmai ce ar trebui să facă.

Întreb care este acel lucru pe care creierul ar trebui să îl facă. Să alimenteze neuronii și să zumzăie de impulsuri electrice?

Doctorul mijește ochii și nu zice nimic. Mușchii maxilarului fac ca figura lui să pară pătrățoasă și marcată de un vag prognatism.

— Dar mama uită, spun.

— Da, este adevărat, răspunde el. Și încep să detectez o bâlbâială. Doctorul desenează o imagine pe o foaie nouă – un nor înfoiat, care ar trebui să reprezinte creierul. Ridică însă creionul de pe hârtie prea repede, iar marginea dantelată nu se închide, de parcă norul ar avea o scurgere.

— Trebuie să ne așteptăm la un declin cognitiv care se va manifesta prin pierderea memoriei și schimbări de personalitate. Nu va fi cu mult diferit de ceea ce am observat

deja. De ceea ce *ați* observat deja, precizează el. E greu de spus ce anume mai bagă de seamă mama dumneavoastră.

Cu un creion, începe să sublinieze zonele în care funcția sinaptică se deteriorează, unde neuronii mor. Norul, de un alb imaculat, începe să pară aglomerat. Acum acea deschidere unde doctorul păruse a nu termina forma era o binecuvântare, un spațiu pe unde să pătrundă un pic de aer. Neocortexul, sistemul limbic și regiunile subcorticale sunt trasate cu tușe dezordonate. Mă sprijin în mâini.

Hipocampul este banca de memorie și boala asta îi devalizează seifurile. Memoria de lungă durată nu se mai poate articula, cea de scurtă durată se evaporă. Prezentul devine ceva fragil care, peste câteva clipe doar, pare să nu se fi petrecut vreodată. Pe măsură ce hipocampul devine tot mai slab, spațiul apare altfel, distorsionat.

— Știți să fi suferit vreodată o lovitură puternică la cap? Aveți idee dacă a fost expusă, pentru perioade lungi, la medii toxice? La metale grele, poate? A mai avut cineva din familie probleme de memorie? Sau afecțiuni legate de imunitate? Îmi cer scuze, dar trebuie să întrebăm de SIDA și HIV.

Întrebările au ieșit din gura lui înainte să apuc să răspund la vreuna și îmi dau seama că ceea ce spun nu prea are, în cele din urmă, valoare. Procesul acesta de evaluare nu va schimba cu nimic ceea ce am împărtășit în acest cabinet, iar istoria lui mami nu are nimic de spus în privința diagnosticului ei.

În interiorul volutelor norului trasează un asterisc. Lângă el scrie *placa de amiloid*. Plăcile sunt depozite de proteine care apar de regulă în creierul pacienților bolnavi de Alzheimer.

— Ați văzut vreuna pe tomografie? întreb.

— Nu, spune el. Cel puțin nu încă. Dar mama dumneavoastră uită.

Îi spun că nu înțeleg cum se poate una ca asta și, răspunzându-mi, îmi enumeră câteva medicamente care se află pe piață. Donepezil este cel mai popular. Îl încercuiește de trei ori.

— Care sunt efectele secundare?

— Creșterea tensiunii arteriale, dureri de cap, probleme digestive, depresie. Se uită spre tavan și mijește ochii, încercând să și le amintească pe celelalte.

Placa de amiloid nu arată așa rău pe desen. Pare ceva vrăjit, o încrengătură singuratică de fire.

— Tricotează? întreabă el.

— Nu. Detestă orice îndeletnicire domestică. Mai puțin gătitul. Gătește minunat.

— Păi, asta n-o să fie de ajutor. Rețetele sunt foarte greu de reținut așa cum trebuie. Tricotatul, când vine vorba de mușchii memoriei, poate păcăli unele părți ale creierului.

Ridic din umeri.

— Pot să încerc. Va urî ideea, însă.

— Nimic în ceea ce o privește nu mai e sigur, îmi spune. Mâine poate fi o cu totul altă persoană.

La plecare, mă întreabă dacă suntem rude cu un oarecare doctor Vinay Lamba, un medic cu o poziție importată într-un spital mare din Bombay. Îi spun că nu, și pare dezamăgit, îi pare rău pentru noi. Mă întreb dacă ar fi fost de ajutor să inventez vreo legătură de familie.

— Mama dumneavoastră locuiește cu cineva, un soț sau un fiu? întreabă.

— Nu. Acum stă singură, îi spun.

— Nu-ți roade unghiile, zice mami în drum spre casă.

Îmi pun mâna dreaptă la loc pe volan și încerc să nu mă încordez, când stânga pornește aproape automat spre gură.

— De fapt nu-mi rod unghiile, ci pielițele.

Mami zice că nu o interesează diferența dintre una și cealaltă și crede că e păcat că degetele mele arată așa, când tocmai cu ele fac atâtea. Rămân tăcută în vreme ce ea vorbește tot restul drumului, ascultând nu atât ce spune, cât cum o face, ritmul și ezitările din vocea ei atunci când nu izbutește să exprime chiar ceea ce intenționează, când greșește, când strecoară câte o dojană pentru a-și ascunde propria nesiguranță. Își cere scuze, apoi spune că numai eu sunt vinovată de greșelile mele, îmi mulțumește și oftează, își masează tâmplele. Buzele ei se lasă puțin acolo unde are doi dinți lipsă, într-o parte a gurii, și arată de parcă ar fi mâncat ceva acru.

O întreb cu cine vorbește, dar nu îmi răspunde. Mă uit preventiv spre bancheta din spate.

În apartamentul ei bem ceai și mâncăm biscuiți digestivi, pentru că sunt preferații lui mami și pentru că a fost o zi grea. Îi spun lui Kashta să îmi facă o pastă din miere și ghimbir pentru că începe să mă usture în gât. Mama rămâne fără cuvinte în vreme ce dau aceste instrucțiuni.

— Pune și niște turmeric proaspăt, spune o clipă mai târziu. O fâșie, nu mai mare ca prepușul unui bebeluș, e de ajuns.

Își presează degetul mare de vârful degetului mijlociu în timp ce spune asta, măsurând cantitatea exactă. Apoi privește în jos, spre cana de ceai în care amestecă cu mișcări elicoidale.

— Te rog, nu vorbi de prepuț, zic, rupând biscuiții în două.

— Ce-i cu prepușul? Nu mai fi atât de pudică!

Își amintește destul de bine cum să mă jignească.

Apartamentul ei este de-o dezordine așezată. Adun conținutul din trei solnițe în una singură. O colecție de ziare neatinse zace pe masa de patru persoane din salon. Mami insistă să le păstreze, zice că într-o zi o să le citească.

Răstorn niște linte verde de la piață într-o tavă de metal și încep să separ boabele de pietricele. Kashta încearcă să-mi ia tava, însă o dau la o parte. După ce termin, trec la fasole, așezând-o după culori – verde kaki, maro, bej. Mami se uită la grămăjoare și dă din cap. Îmi trosnesc încheieturile și-mi văd mai departe de treabă. Știu că nu va conta odată ce vor ajunge toate în oală, dar dacă încep ceva, nu mă mai pot opri; nu mă pot opri din a căuta diferențe, nu până nu sunt toate acolo unde ar trebui să fie, codificate, înconjurate de propriile familii.

Mami picotește pe canapea și pentru o clipă îmi pot imagina cam cum va arăta când va fi moartă, când trăsăturile i se vor înmuia și aerul îi va părăsi plămânii. În jurul său sunt obiecte, hârtii, rame în care se înghesuie chipuri pe care nu le-a văzut de ani buni. Printre toate astea trupul ei pare lipsit de viață și însingurat, și mă întreb dacă a fi actor pe scena lumii nu face oare ca ceva vital să circule, dacă nu cumva presiunea unui public este ceea ce ține sângele în mișcare. Te descurci mai ușor atunci când nimeni nu se uită la tine.

Fosta mea cameră este separată de restul apartamentului, ca o grefă de piele străină. Există o ordine, o simetrie pe care

am lăsat-o în urma mea – una pe care ea nu a fost în stare să o anuleze. Pe perete, în rame identice, sunt schițe de fizionomii în alb-negru, așezate la cinci centimetri depărtare. Patul este făcut și îmi trec palmele peste cearșafuri pentru a netezi cutele, dar au fost călcate așa.

De la ultimele alegeri, mami se rățoiește la televizor de câte ori apare imaginea prim-ministrului. Își poartă mantia de culoarea șofranului de parcă ar fi atributul unei zeități hinduse – cu mici ornamente stilizate ce se adună mereu în același loc. El este, spune mama, motivul pentru care ea nu a cunoscut dragostea adevărată.

Mă trezesc în întuneric. Telefonul meu arată o mulțime de apeluri ratate de la Dilip. Lumini intermitente răzbat dinspre salon. Probabil că mama se uită la televizor, la chipuri amuțite, dar care dau din gură.

Cerul este întunecat, însă complexul industrial care se află la cincisprezece kilometri distanță trimite o lumină roz, ca un preludiu la soare. Când ies din cameră, mama nu mai e pe canapea și, la început, nici nu-i văd trupul lipit parcă de fereastră, în spatele draperiilor. Prin materialul transparent, îi zăresc pata întunecată de la naștere, un oval care îi întrerupe omoplatul, ca o țintă desenată pe spate. Pieptul nu i se mișcă, de parcă nu ar respira.

Este dezbrăcată și face un pas în spate pentru a-și vedea imaginea reflectată în sticla geamurilor. Se uită la a mea, cum se ivește alături de a ei, apoi când la una, când la cealaltă, de parcă nu ar putea face diferența între ele. Contrariile se aseamănă deseori.

Îi ating cotul și tresare. Apoi arată spre ecranul televizorului, spre bărbatul pe care îl amuțise cu telecomanda.

— Sunteți toți părtași la asta, șoptește.

— Mami, încerc să o liniștesc, să o iau de lângă fereastră, dar se trage cu o privire de lighioană – nu sunt sigură că m-a

recunoscut. Își revine rapid, însă privirea aceea a ei este de ajuns să-mi taie respirația. Pentru o clipă nu a știut cine sunt și tot în aceeași clipă am fost nimeni.

O conving să se așeze la loc în pat și îl sun pe doctor. Are o voce aspră. Vrea să știe de unde am numărul lui. Discuția noastră pare dintr-odată intimă, cu toate că am depășit măsura. Soția lui este probabil lângă el, trezită din somn. Îmi imaginez cum sunt îmbrăcați de noapte, cum hainele li se mototolesc în somn. M-am umezit între picioare.

— Pentru o clipă mama nu m-a recunoscut, spun.

— Se întâmplă. Trebuie să te familiarizezi cu evoluția bolii.

Limba lui în gură pare mare, vocea îi trădează iritarea, iar eu mă simt ca atunci când picam un examen.

Îmi petrec toată ziua răsucind în cap tot felul de idei. Știința nu m-a interesat niciodată, dar mă atrage potopul jargonului acesteia.

Mă uit la compoziția chimică a medicamentelor mamei, o serie de hexagoane elegante și o moleculă de clorură de hidrogen atârnând de parcă ar fi o coadă. Dezgrop studiile făcute pe animale, diagrame ale creierelor de șobolani, care au fost disecate pentru a li se cerceta activitatea. Pastilele mici pe care trebuie să le ia inhibă colinesteraza, o enzimă care descompune neurotransmițătorii de acetilcolină. Asta determină o activitate care ar trebui să încetinească progresia bolii.

Prea multă acetilcolină acumulată în corp poate fi periculoasă.

Acetilcolina se găsește în pesticide și în tot soiul de agenți chimici cunoscuți drept gaze nervoase.

O doză foarte mică poate fi un remediu. Una foarte mare poate fi fatală.

Deschid o altă fereastră. *Helicobacter pylori* cauzează ulcere ale stomacului și cancer dacă se reproduce nemăsurat, dar atunci când lipsește cu totul din corpul copiilor duce la creșterea numărului de cazuri de astm.

Aș vrea ca moderația să fie o stare comodă.

Lista de efecte secundare este mai lungă decât cea sugerată de medic. Vreau să-l sun, însă mă tem. Relația mea cu el e compromisă. Poate fi oare numită relație? Mă abțin de la a mă gândi la asta prea mult.

Există numeroase grupuri de discuții legate de calitățile Donepezilului – ineficiența fiind una dintre trăsăturile menționate. Uleiul de krill este recomandat pentru buna funcționare a creierului. În structura acestui crustaceu minuscul este ceva complet – o creatură care se deplasează cu ajutorul unor picioare ca niște filamente. Uleiul de krill este mai bun decât cel de pește, și o diagramă ne explică de ce: creierul preferă fosfolipidele din uleiul de krill.

Copiez structura și formula chimică a uleiului pe un carnet, dar desenele mele deviază de la cele originale, aducând mai degrabă cu un krill decât cu o moleculă. Exoscheletul este un acetat de etil delicat și membrele sale sunt trei acizi grași. Când încerc să cumpăr ulei de krill, primesc o atenționare: compania nu este responsabilă de întârzierile cauzate de procedurile vamale indiene.

Mi se pune în vedere că uleiul este fotosensibil și se deteriorează la călduri ridicate.

Dilip, soțul meu, a crescut în America, așa că își rupe *rotiul*[1] cu ambele mâini. L-am cunoscut cu câțiva ani în urmă, când s-a mutat în Prune cu serviciul. Fusese, de fapt, destituit, dar despre asta nu mi-a spus nimic când am pălăvrăgit în German Bakery de pe North Main Road. Nu mă așteptam să dau de cineva acolo, căci era o dimineață de duminică și nimeni nu prea mai iese în cafenele de când, în 2010, într-una a fost detonată o bombă.

M-am așezat pe un scaun roșu de plastic, cu laptopul, iar el s-a lăsat să alunece pe locul de lângă mine. A zâmbit. Avea dinții ca niște plăci drepte de faianță albă. M-a întrebat dacă știu parola de la wi-fi și dacă mi-ar putea oferi o cafea.

— Cafeaua mă agită, i-am spus, și uneori mă balonează.

M-a întrebat la ce lucrez și, deși nu aveam de gând să-i vorbesc despre desenele mele, mi-am spus că totuși artiștii nu ar trebui să se teamă să-și împărtășească secretele unor străini.

Trăgea aer în piept în timp ce asculta și s-a înclinat un pic în față. Scaunul roșu de plastic s-a tensionat sub greutatea lui și genunchiul desena un unghi ascuțit. Ne-am privit pentru o vreme și m-a întrebat dacă mi-ar plăcea să luăm masa împreuna undeva, în weekendul acela. Am clipit la auzul cuvântului „masă", înainte să-mi dau seama că se

1. Lipie din făină integrală.

referise la cină. (De atunci, am învățat multe dintre ticurile lui verbale.)

M-a întrebat dacă știam vreun restaurant în zona ashramurilor.

— Da, o parte din copilărie am locuit într-un ashram. Cunosc destul de bine zona aceea, am spus.

Întâlnirea a fost plăcută. Am împărțit o porție de spaghete, gătite și aranjate apoi în forma unor mici cuiburi. Pe marginea lor erau așezate frunze de busuioc, iar mici tomate roșii și portocalii prăjite decorau centrul ca niște ouă. Smochinii înalți proiectau umbre în curtea luminată, iar chipurile celorlalți se pierdeau în întuneric. Aveam o masă ascunsă în colț, ideală pentru un cuplu care ar fi avut o legătură ilicită; atât de potrivită, că ar fi putut comunica între ei folosind un singur caracter – un număr care să indice ora –, căci locul ar fi rămas mereu același.

Am rostit toate astea fără să mă cenzurez, iar lui i s-a părut amuzant, chiar creativ, și m-a întrebat dacă îmi place să inventez povești.

— M-a interesat mereu să comunic cât mai eficient cu putință, i-am răspuns.

Am vrut să-l întreb dacă suntem la o întâlnire romantică. Mă culcam de regulă cu prieteni sau cu tipi pe care îi cunoșteam prin intermediul prietenilor și rămâneam ceva între iubiți și prieteni, dar niciodată în toate astea nu au fost implicate o farfurie plină cu mâncare sau o notă de plată de achitat.

Dilip spune altfel povestea. Sau poate că numai sună altfel cu vocea lui, cu vocalele sale pline și cuvintele molfăite. El descrie sentimentul pe care l-a avut când m-a văzut, zice că arătam ca un artist boem și își amintește că bluza pe care o purtam era pătată cu vopsea. Asta este o invenție – nu port niciodată afară hainele cu care lucrez în studio. Și nu sunt pictoriță.

Lui Dilip îi place să exagereze. Spune despre sora lui că este frumoasă, când lucrurile nu stau deloc așa. Spune despre mulți oameni care nu merită că sunt drăguți. Pun astea pe seama faptului că el este deopotrivă frumos și simpatic. Dilip mai vorbește și despre milioanele de prieteni pe care îi are acasă, dar numai patru dintre ei au venit la Prune, la nunta noastră. Nu că m-ar fi deranjat. Nunta a durat numai două zile, la insistențele mele, iar mama lui a spus că pentru atâta nu merită drumul. Părinții și sora lui au sosit din State împreună cu vreo alte șase rude. Bunica mea a zis că acești gujarați din America sunt o procesiune de nuntă destul de dezamăgitoare.

Înainte de asta, mama lui Dilip i-a dat astrologului său ziua și ora nașterii mele, pentru a se asigura că astrele îmi sunt aliniate cu cele ale fiului ei. Adevărul este că mama mi-a pierdut certificatul de naștere cu ani buni în urmă, pe când vagabondam, și, pentru că ar fi fost o întreagă bătaie de cap să caute la registrul de stare civilă, am inventat ceva ce părea o aproximare decentă.

— Știu că era întuneric, a spus mami.

— Asta poate să fie și dimineața devreme, și noaptea târziu, am adăugat eu.

I-am spus mamei lui Dilip că m-am născut la 8:23 seara, sau 20:23, dacă este să ne luăm după felul în care spun militarii orele, iar 23-ul a fost pentru că orice s-ar fi terminat cu zero sau cinci ar fi bătut la ochi. Cu patru luni înainte de nuntă, mama lui Dilip m-a sunat acasă.

— Panditul[1] mi-a vorbit, a spus ea. Este foarte îngrijorat.

Mi s-a făcut o astrogramă, adică o hartă a cerului în clipa nașterii mele. Marte, planeta roșie, era într-o poziție periculoasă, afectând direct casa mariajului.

---

1. Termenul se referă în general la orice om înțelept, educat sau învățat, având cunoștințe de specialitate.

— Ești o *manglik*[1], așa se numesc oamenii ca tine, a spus.

Conexiunea era slabă, așa că am pierdut celelalte capete de acuzare. Mi-a explicat că, dacă mă căsătoresc cu fiul ei, energiile aspectului meu de foc l-ar putea ucide. Am rămas tăcută câteva clipe, întrebându-mă dacă asta era singura lor portiță de scăpare: oare Dilip o pusese pe maică-sa să sune și să rupă logodna? Îi auzeam respirația, felul în care buzele ei umede se deschideau și se închideau lângă receptor. Poate aștepta niște scuze. Nu i le-am oferit.

— Nu-ți face griji, a spus când tăcerea devenise deja stânjenitoare. Panditul are un remediu.

Un pandit a apărut la ușa noastră în ziua următoare. Nu era preotul soacrei mele, ci un ambasador local, ales să îndrepte lucrurile.

— Ce este asta? a întrebat mami uitându-se la el cum așază un preș împletit pe podeaua apartamentului.

— Prea mult Marte, a spus panditul. Nu-i face bine soțului ei.

— Superstiții fără sens. Mami i-a luat un bețișor parfumat din mână și a început să i-l plimbe pe deasupra capului. Omul și-a văzut de treabă în continuare. A aranjat fructe pe tipsii de metal. Apoi flori. Lapte. Mai erau acolo sariuri și o pânză roșie brodată. S-a așezat în fața unui bol de argilă și a aprins un foc cu *ghee*[2], rumeguș și ziare.

Torpoarea verii era în toi, iar interiorul apartamentului părea o oală sub presiune. Am strănutat și o minge de muci negri, groși și însângerați, ca o tumoare, mi-a aterizat în palmă. Eram convinsă că e un semn rău, așa că am șters-o de pielea de sub tunică. Panditul a pus strat după strat de material roșu și portocaliu peste câteva bucăți de lemn. Își

1. Persoană născută sub influența planetei Marte.
2. Unt clarificat folosit, în anumite ritualuri și la incinerare.

mișca mâinile cu iuțeală, făcând svastici din boabe de orez crude, așezând nuci de betel ici și colo pentru a reprezenta planetele din cosmos, miruindu-le cu binecuvântări care mi-au scăpat.

M-am așezat în fața a patru idoli de bronz. Nu depășeau zece centimetri înălțime, umflați și plini de ghirlande.

— Azi, el este soțul tău, a spus panditul.

Am privit zeii. Fețele le erau aproape identice, mai puțin cea a lui Ganesha, a cărui trompă se unduia într-un zâmbet.

— Cum? Toți?

— Nu, numai acesta. Vishnu, surâse panditul. Îți va absorbi energiile negative, însurându-se el, mai întâi, cu tine, astfel ca următorul tău soț să nu aibă de suferit.

Vishnu părea fragil, cu un nas acvilin și o bărbie mică.

— Chiar trebuie să fac asta? l-am întrebat pe omul cel sfânt. Nu putem doar să le spunem celorlalți că am făcut-o?

Panditul nu mi-a răspuns.

Ceremonia a fost lungă – mai lungă decât avea să fie, câteva luni mai târziu, nunta mea cu Dilip – și plină de cântări. Am dat înconjur focului, cu mica zeitate în brațe, privindu-i chipul nemișcat. O *mangal sutra* simplă mi-a fost pusă la gât și o linie purpurie de pudră pe cărare, simbolizând faptul că eram o femeie măritată. După ceremonie, mi-a rupt colierul și mi-a întins pudra pe frunte.

— Căsătorită și divorțată, a spus panditul. M-am uitat în oglindă. O urmă de la închizătoarea colierului îmi rămăsese pe piele. Fața îmi era pigmentată cu roșu. Era o chestiune violentă. Preotul mi-a strâns mâna. Apoi a cerut o donație și o ceașcă de ceai.

Cu o lună înainte de nuntă l-am însoțit pe Dilip într-un drum de patru ore până la aeroportul din Bombay, ca să o ia pe mama lui. A angajat un șofer care a venit cu o Innova mare, cu aer condiționat, ca să poată duce toate bagajele ei.

Când am ajuns, era deja afară, cu un hamal, făcându-și vânt cu o broșură și răţoindu-se la șoferii de taxi. Nu era o femeie înaltă, însă părea să ocupe tot spațiul din jurul ei, lovind pasagerii cu coatele și blocând drumul cu postura sa excesivă. Pălăria de pai, sandalele, pantalonii și tricoul aveau toate aceeași nuanță de roz. Mi s-a părut că detectez o încruntare pe chipul ei, dar numai până când a dat cu ochii de fiu-său. Pălăria de soare i-a alunecat puțin în timp ce dădea sălbatic din mâini în direcția noastră.

— Sunt zece ani de când n-am pus piciorul aici! a spus în loc de bună ziua.

A fost trează tot drumul prin dramaticul peisaj al Gaților de Vest, arătându-ne toate mormanele de gunoaie de pe drum și dând dezaprobator din cap. I-am spus că dealurile sunt sublime în vremea musonului, înceţoșate și umede după ploaie, chiar dacă soarele, de-acum de vară, era de un alb banal ca al hârtiei. Neîncrederea ei ajungea la cote alarmante la fiecare punct de trecere care, observa ea, fusese construit fără a se ține seama de dimensiunile medii ale unei mașini și lungimea unui braț de om, astfel că era nevoie de doi oameni pentru a putea plăti omului de la gheretă.

— Țara asta... a suspinat. Bănuiesc că e o formă de a asigura tuturor un loc de muncă. Angajează trei acolo unde unul ar putea face toată treaba.

Când am ajuns în Prune, autostrada largă decorată cu postere în culori vii a lăsat locul benzilor înguste de circulație, flancate de mici afaceri – moteluri, restaurante și magazine pigmentau drumul. În timp ce așteptam la un semafor, doi tineri au ieșit dintr-o mahala improvizată. Amândoi s-au lăsat pe vine, frecându-se la ochi și căscând.

— Dumnezeule! exclamă mama lui Dilip. Uitați-vă la tipii ăia. Nu se pot duce în spatele casei? E un semn care indică toaleta tocmai acolo.

Bănuiam că toaletele erau mai curând de nefolosit, însă nu am spus nimic, sperând doar ca mașina din fața noastră să se miște. Nu a făcut-o, și celor doi băieți li s-a alăturat un al treilea amic, care s-a apropiat de bordură.

— E o nebunie, a strigat ea.

— Lasă-i în pace, a spus Dilip râzând.

— Nu au pic de rușine, adăugă ea. Și-a scos telefonul din geantă și a început să îi filmeze. Mi-am încrucișat brațele, dorindu-mi ca tipii să nu ne vadă, dar mi-am dat seama că ne reperaseră când s-au ridicat toți trei și au pornit în același timp spre mașina noastră.

Din fericire, se făcuse verde la semafor. Mama lui Dilip a râs pe când demaram și tot drumul s-a uitat iar și iar la filmuleț. Am încercat să îi distrag atenția – era prima dată în Prune –, arătându-i peluza mare și verde a bazei militare, umbra deasă care ne-a acoperit când am trecut pe sub niște baniani bătrâni. Prune se află într-o vale, iar aerul este uscat, rece iarna și prăfos vara, dar niciodată umed și cu iz de mucegai așa cum se întâmplă în Bombay. I-am sugerat niște locuri pe care le-am putea vizita – fortăreața istorică Shaniwar Wada[1], care a fost sediul dinastiei locale Peshwa, un mic dar foarte frumos templu al lui Shiva, și magazinul meu preferat de dulciuri de pe Main Street, în caz că i-ar plăcea să se lase pradă acestor delicii. Am condus pe lângă Clubul Prune, unde aveam să ținem ceremonia de nuntă și petrecerea de după, și am încercat să îi arăt cât de special era pentru mine faptul că mă voi căsători acolo, în clubul unde bunicii mei fuseseră membri mai bine de patruzeci de ani, și cu toate că mama nu a arătat un interes special, eu și Dilip vom fi curând

1. Fortificație din Prune, construită în 1732, a cărei piatră de temelie a fost pusă de Peshwa Baji Rao I. Până în 1818, după cel de-al treilea Război Anglo-Marathan, a fost centrul peshwahilor, iar în secolul al XVII-lea a devenit centrul politic al Indiei.

primiți ca membri. Era și locul unde Dilip și cu mine am vorbit pentru prima dată despre căsătorie, cu o bere în față, într-o duminică după-amiază, întorși de la înot. Nu i-am menționat și alte amintiri pe care le aveam legate de acel loc, cum stătusem ca o cerșetoare în fața sfintelor sale porți. Era mai indicat ca unele lucruri să fie lăsate pentru după nuntă.

Mama lui Dilip aruncă o privire, dând din cap, și un zâmbet firav îi apăru pe chip.

— Britanicii au construit niște imobile frumoase.

Săptămânile dinaintea nunții au fost cele mai fierbinți ale verii. Numai cei cu adevărat curajoși se aventurau pe-afară. Vacile, câinii și oamenii picau morți în mijlocul străzii. Gândacii veneau să își prezinte omagiile. Ziua în care mama lui Dilip a trecut pe la noi, la prânz, a fost una cu adevărat toridă. Am blestemat Prune că face o impresie atât de proastă. M-am simțit responsabilă pentru tot urâtul său, pentru lucruri pe care înainte nu le băgasem de seamă. Căldura nu doar că era vipie în toată puterea cuvântului, era de-a dreptul insuportabilă. Cred că devenisem sensibilă la lipsurile obișnuite și la disfuncționalitățile vieții noastre prin prisma standardelor și preferințelor lui Dilip, dar numai odată cu sosirea mamei lui mi-am dat seama că el ajunsese, de-a lungul timpului, imun la un anume disconfort. Eu mă perpeleam la fiecare neplăcere, fiind în același timp conștientă că unele dintre ele nu făceau decât să sporească farmecul orașului. Oare cam cât de diferit voiam să prezint locul unde trăiam – și cine eram eu? Și puteam oare recunoaște vreodată care anume era un camuflaj de dorit și care nu?

Dilip și mama lui au băut apă de cocos și *nimbu pani*[1] acru, fără să știe că petrecusem toată săptămâna dinainte aranjând epava care era casa pe care o împărțeam cu mama,

1. Băutură care are la bază apă minerală infuzată cu lămâie.

reparând pereții scorojiți, dând jos oglinzile sparte și peticind husele sfâșiate ale canapelei.

Soacrei mele îi plăcea să se îmbrace în culori neobișnuite și, am constatat, îi plăceau pălăriile. Mami și-a ascuns zâmbetul în clipa când au intrat și mie mi-a fost destul de greu să ignor absurditatea ținutei doamnei. Nu era, o știam, o persoană cu un gust și intuiții de excepție, și, cu toate acestea, felul în care judeca Prune m-a rănit.

După prânz ne-am așezat pe mica terasă și am discutat ce mai era de pregătit pentru nuntă. Era acea perioadă a zilei când vecinii se târau pe balcoane, care erau proiectate să arate ca niște mici cutii puse una peste alta. Dădeau din brațe pentru a alunga porumbeii și ciorile și pipăiau rufele pe care le agățaseră la uscat sub soarele după-amiezii.

Broboane de sudoare ne-au apărut pe față. Trei etaje mai jos, puteam vedea un creștet, unul de femeie, cu părul rar și o coadă împletită, groasă, cănită, răsucită la ceafă. Auzeam sunetul pe care îl scotea mătura ei, făcută din fire de păpuriș adunate laolaltă, zgâriind podeaua, în vreme ce frunzele și mizeria fosneau și cădeau, fosneau și cădeau într-o versiune oarecare a ordinii lor de dinainte. Fumul se ridica în aer, purtând în el mirosul de combustibil și gunoi ars, dar nu ne-am clintit de acolo pentru a intra în casă. Sunetele de aici erau reduse față de semnalele ascuțite care veneau dinspre calea ferată din apropiere ori de câte ori trecea câte un tren.

Am privit cerul leneș și am încercat să mă simt mulțumită, mulțumită că, deși petrecusem atât de mulți ani aici, în cele din urmă aveam să plec. L-am privit pe Dilip. Era frumos și înalt, într-un mod care le spunea clar celorlalți că trăise în străinătate. Șepci de baseball, maniere și ani întregi de lactate americane. Mă salva, chiar dacă nu era conștient de asta. Gura i s-a deschis într-un zâmbet larg când mama i-a spus ceva, și îi puteam vedea toți cei douăzeci și doi de

dinți, disciplinați de anii de adolescență în care a purtat aparat dentar.

Mai târziu, în fața unui bol cu *rabri*[1] dulce și lăptos, soacra mea s-a întors către mama:

— Tara-ji, a spus, panditul a vrut să discutăm despre ceremonia de nuntă. A întrebat dacă ai rude, poate un cuplu, care poate să stea sub *mandap*[2] și care să ofere mireasa în locul tău.

— Nu am, a zis mami. Veri, poate. Dar treaba asta pot să o fac și eu.

Mama lui Dilip a deschis și a închis gura, trăgând și expulzând aerul de câteva ori înainte să mai spună ceva. Era unul dintre ticurile ei, ca și cum cuvintele ar fi avut nevoie de resuscitare înainte de a fi trimise în lume.

— De obicei, când mama este văduvă, alte rude sunt cele care oficiază acea parte a ceremoniei.

— Dar eu nu sunt văduvă, a spus mami.

Mama lui Dilip a scăpat lingura din mână. Gura i s-a deschis și închis iar. Apoi a început să răsufle apăsat, de parcă ceva în fața ei luase foc. Ne-am uitat cu toții la Dilip, care tocmai își mai punea o porție de desert, lăsând pe masă o dâră de frișcă.

— Era mai puțin de polemizat, a spus el mai târziu, când am rămas singuri. Indienii din America sunt uneori mai conservatori. Nu am vrut să-i spun că părinții tăi sunt divorțați.

Când mă întorceam de la școală, obișnuiam să privesc câinii vagabonzi de pe balconul lui mami. Erau niște corcituri, cu labele mutilate și urechile ciupite, tolăniți în haite, mișcându-se numai pentru a lătra la mașini sau ricșe motorizate și ca să se împerecheze cu mamele și surorile lor. Cred

1. Preparat dulce, pe bază de lapte condensat.
2. Structură acoperită, baldachin pentru nunți sau petreceri.

că atunci am văzut pentru a doua oară o scenă de sex, stând așa, în uniforma mea albastru-închis, privind episodul care se derula pe stradă, dar era dificil să faci diferența între împerechere și încleștare. Uneori se lăsa cu lupte când alți câini ai nimănui intrau pe teritoriul lor. Un mârâit mai puternic sau o creangă care trosnea îi putea alerta, noaptea târziu, când eu ar fi trebuit să dorm dusă, ferită de plasa de țânțari, și atunci îi auzeam, pe ei și hăuielile lor războinice. Îmi amintesc că, într-o dimineață, în drum spre școală, am văzut stând lângă poartă un cățel cu stomacul tremurându-i de la câți viermi avea și cu purici mărșăluindu-i pe bot. În locul cozii avea o gaură însângerată.

După ce m-am căsătorit cu Dilip, i-am căpătat familia, mobila și o altă haită de animale vagaboande. Câinii de lângă casa lui sunt mai liniștiți, suprahrăniți și castrați de un grup de casnice din Prune. Adulmecă aerul, iar limbile le atârnă printre canini. Din când în când își ling unii altora organele genitale și scâncesc după mâncare.

M-am mutat în apartamentul lui Dilip în iunie, înainte de muson. Ploile întârziau. Un semn de rău augur. Avea să fie un an prost. Ziarele spuneau că fermierii dau vina pe preoți pentru a nu-i fi inspirat pe zei, iar preoții dau vina pe fermieri pentru lipsa lor de pioșenie. În oraș se vorbea puțin în felul acesta, și mai mult despre schimbarea climatică. Râul din apropiere se umflă sau seacă cu o anumită constanță, dar musonul aduce inundații de apă maronie, urlătoare.

Când Dilip îmi face sex oral, își vâră nasul între labiile mele și inspiră.

— Nu miroase a nimic, spune.

Este mândru de această calitate, spune că nu e ceva obișnuit și s-ar putea să fie unul dintre motivele pentru care a putut să-și imagineze că vom fi împreună. Viața lui este acum plină de mirosuri puternice, la birou, chiar și numai

când ia ascensorul, și este de-a dreptul o ușurare pentru el că eu nu am nici un miros, nici după ce am făcut sport, nici când sunt în situații foarte stresante. A crescut în Milwaukee, unde urechile lui nu au cunoscut decât bețișoare de urechi și neclintire suburbană. Prune, zice el, este foarte zgomotos, urât mirositor, dar simțurile lui rezistă la acest asalt atâta vreme cât casa noastră îl readuce la ceva neutru. Le spune tuturor că nu au avut loc schimbări deranjante când m-am mutat în apartament, că viața mea s-a amestecat cu a lui fără nici un rest.

Cunoscându-i teama de orice tulburare, am făcut toate schimbările cu grijă, înlăturând mai întâi toate prosoapele sau așternuturile de pat care ar fi putut fi folosite de vreo altă femeie. Apoi cărțile și hainele pe care altele i le-ar fi putut face cadou. Cărțile erau de regulă volumașe de poezii de dragoste și le dibuiam după rândurile scrise pe prima pagină. Am scăpat încet de orice urmă a existenței lor: fotografii vechi, scrisori, căni, pixuri adunate de prin camere de hotel, tricouri cu numele orașelor pe unde vor fi călătorit împreună, magneți în formă de monumente, frunze presate între hârtii, borcane cu scoici decolorate, de prin vacanțele estivale. Aceste măsuri au fost extreme, dar voiam o casă și o căsnicie lipsite de muchii gri, neclare.

Mama pune o vânătă pe mașina de gătit și privim cum flăcările se înfruptă din pulpa ei violetă. Carnea bejulie dinăuntru începe să fumege. Dă semințele la o parte și le aruncă la gunoi. E o minune că nu-și arde degetele. Pe un tocător de plastic alb taie chilli și ceapă verde. Tocătorul e pătat de la turmeric, iar în legăturile de ceapă a mai rămas puțin pământ, dar îmi zice să nu mai fiu cârcotașă cu astfel de mărunțișuri. Prăjește în ulei semințe de chimen și apoi le varsă peste vinetele aburinde, urmate de frunze de coriandru rupte cu mâna. Uleiul stropește marginile mașinii de gătit. Tușesc în vreme ce amestec tot ceea ce e în bol. Ila, menajera mea, își îndreaptă sariul și suspină. Începe deja să curețe dezastrul pe care l-am făcut, în vreme ce noi ducem farfuriile la masa la care stă Dilip.

Mami nu vine prea des pe la noi. Spune că salonul o tulbură, mai ales oglinzile care acoperă toți pereții, reflectând totul de mii de ori în toate direcțiile. Pentru Dilip, oglinzile au fost atracția principală când a pornit în căutarea unei case, un semn că a reușit, o culme a tuturor fanteziilor pe care le-a avut vreodată legate de oglinzi și filme porno. Ea stă la masă și tălpile i se mișcă nervos, se pun una peste cealaltă ca niște șoareci care încearcă să scape de arșița amiezii. Eu m-am obișnuit cu oglinzile, ba chiar am început să mă bazez pe ele atunci când Dilip și cu mine ne certăm,

pentru că a privi reflexia unui strigăt e ca și cum te-ai uita la televizor.

— Deci, mama, zice Dilip, cum te simți?

Îi spune mama, așa cum face cu propria mamă. Mie mi-a fost peste mână, însă lui i-a venit ușor – să le spună celor două femei mamă, celor două locuri, casă.

Mami încearcă să-și ia un accent american atunci când Dilip este prin preajmă. Crede că altfel nu o va înțelege, și dacă el încearcă să vorbească în hindi, ea îi răspunde în engleză. Mami încearcă să redea vocalele tipice pentru Vestul Mijlociu și pauzele emfatice care sugerează că tot restul lumii va aștepta ca el să își termine fraza.

— Sincer, *beta*[1], când doctorul mi-a spus, am început să mă tem de ce e mai rău. Chiar am început să-mi fac planuri cum să-mi iau viața – poți s-o întrebi. Nu că-i adevărat? Îmi cer scuze, nu vreau să vă stric pofta de mâncare – mâncați, mâncați mai întâi și apoi putem vorbi. Cum e *ammtiul*[2]? Sper că nu este prea picant. Și da, ca să-ți răspund la întrebare, la început mi-a fost teamă, dar acum nu mai cred că sunt cu adevărat bolnavă. Mă simt foarte bine.

Dilip dă din cap și se uită în oglinda din fața lui.

— Mă bucur să aud asta.

— Mami, doctorul spune că uiți.

— Dar tomografiile mele au fost normale.

— Da, tomografiile pot fi normale, chiar dacă...

— De ce tot insiști că sunt bolnavă?

Ține în mână o felie de ceapă. Îi cade în farfurie în vreme ce mănâncă.

---

1. Fiule; în hindi, în original.

2. Sos dulce și condimentat, făcut cu pastă necentrifugată din trestie de zahăr și *goda masala*.

— Uiți lucruri. Uiți cum să faci lucruri, lucruri de bază, cum ar fi să folosești un mobil sau cum să plătești factura de curent.

— Oh, dar niciodată nu am știut cum să plătesc factura. Chestiile astea on-line sunt prea confuze.

Mi-am coborât mâinile în poală. Doctorului nu i-a spus asta.

— Dar despre telefonul pe care i l-ai dat lui Kali Mata? M-ai pus să formez numărul unei persoane care a murit acum zece ani.

— Șapte ani, zice mama. Vezi cum se poartă cu mine?

Dilip se uită printre noi două. Când se încruntă, pe tâmplă i se vede o cicatrice pe care a căpătat-o în urma unei lovituri mai vechi, încasată la *lacrosse*.

— Nu mint.

— Ba da. Asta faci tu. Ești o mincinoasă de profesie.

După cină o lăsăm pe mami acasă și Dilip fredonează încet, ca pentru el. Nu reușesc să deslușesc ce cântă, așa că îl întrerup.

— Îți vine să crezi ce-a îndrugat?

Face o pauză, apoi răspunde.

— Poate că nu crede că e bolnavă.

— Trebuie să creadă.

— Nu ești o autoritate.

Mă enervează că această lipsă a mea este atât de vizibilă.

— Nu am zis că sunt o autoritate. Doctorul a spus că este bolnavă.

— Am crezut că doctorul a zis că are creierul unei femei tinere.

— Dar uită lucruri, lucruri importante.

— Importante pentru cine? Poate că vrea să uite – poate că nu vrea să-și amintească de moartea prietenei ei.

— Oricum ai lua-o, uită!

Aud cum vocea mi s-a ascuțit.

— Uitarea voluntară nu este același lucru cu demența, Antara.

— Dar nu are nici un sens. De ce ar vrea să mă uite?

Dilip inspiră și dă din cap.

— Tu ești artistul. Fii deschisă la toate posibilitățile.

— M-a făcut mincinoasă.

— Nu despre asta este arta pe care o faci? Despre cum nu ne putem încrede în oameni?

Fața i s-a ascuțit. Pare dezamăgit. Încerc să compar cu ceva chipul lui, dar pur și simplu nu pot să-l citesc, așa că îmi mușc unghia de la degetul mijlociu sau, mai precis, pielițele. Dipil întinde brațul și-mi trage mâna.

Arta mea nu este despre a minți. Este despre a aduna date, informații, despre descoperirea iregularităților. Arta mea este despre a privi acolo unde tiparele încetează să mai existe.

Înainte să mă căsătoresc, bunica m-a lăsat să folosesc o cameră din casa ei pe post de studio. Era confortabilă, întunecoasă și luminoasă într-o proporție bună, un loc unde interesul meu pentru colecții a început încă din copilărie, printre lucrurile lăsate în urma lor de locuitorii decedați din bungaloul unde locuiseră Nana și Nani. Becuri cu filament, baterii, sfori, creioane, ștampile, monede. Am început să caut datele și modelele acestor obiecte, pierzându-mă în enciclopedii despre energie și patente din biblioteci, ajungând mereu foarte departe de locul din care pornisem. Pentru a evita aceste traiectorii tangente, am început să desenez obiectele eu însămi, trasându-le exact așa cum le vedeam, copiindu-le cât mai îndeaproape posibil. Poate că nu am un scris frumos, prea mecanic, prea lipsit de înfloriturî, dar mâna îmi e sigură și precisă. Am început să colecționez insecte moarte, care sunt foarte greu de găsit întregi, neatinse. Prin-

tre cele mai de preț posesiuni ale mele sunt câteva molii încleștate în ceară pe care le țin într-un borcan de sticlă.

Muzeele colecționează obiecte esențiale – primul telefon mobil, primul computer –, probabil pentru a le expune cândva, în viitor (asta dacă muzeele vor mai exista în viitor). Am crescut în vremea telefoniei fixe și a ceasurilor Swatch și am și eu propria colecție pusă la păstrare: sticle pe care scrie Thums Up și Gold Spot, pentru vremurile când aceste mărci nu vor mai exista, dar și vechi curățătoare pentru limbă și cărți cu autograf, pe care le ceream străinilor de pe stradă să mi le semneze când eram mică.

Dilip spune că, dacă vulcanii de pe întreaga planetă ar erupe, acoperind scoarța terestră cu kilometri de sfărâmături, și apartamentul nostru ar fi singurul lucru pe care arheologii l-ar dezgropa în viitor, aceștia s-ar uita cu mirare la preocupările strămoșilor lor îndepărtați. Îi răspund că americanii au inventat acumularea de obiecte și au transformat-o într-o artă.

Tot Dilip mi-a povestit că în America nu găsești curățătoare de limbă, pentru că ei folosesc periuțele de dinți pentru a înlătura mâzga albă. Îmi spune că ar trebui să încerc, că e mult mai ușor să ai un singur obiect pentru gură în loc de două. Ideea însă nu prea mi se potrivește, și îl întreb despre contaminarea încrucișată. Ridică din umeri. Gura este o singură gaură, o singură cameră, un singur oraș. Ceva ce se petrece într-o parte va trece și în cealaltă. Îi spun că dacă așa stau lucrurile, atunci nu ar trebui să îl deranjeze dacă îmi vărs paharul cu apă la el în poală.

Când m-am mutat la el, Dilip mi-a spus să folosesc camera de oaspeți ca studio. Oricum nu avea musafiri decât rareori.

— În plus, îmi place ideea că ești acasă toată ziua, a zis.

Camera este goală, luminoasă, nu una în care te-ai aștepta să se facă artă. Bufetul a fost transformat în cabinetul

meu de curiozități, unde sunt depozitate și puse la păstrare obiectele mele – unele în cutii, altele în recipiente de plastic. Imaginile umplu registre, împărțite după subiecte, categorie și data colecției. În cameră mai sunt o masă de lemn și un scaun pe care Dilip l-a adus de la birou. Pe un perete se află un calendar unde tai fiecare zi după ce mi-am terminat treaba.

În ultimii trei ani am lucrat la un proiect și nu am nici cea mai vagă idee cât va mai dura. A început accidental, după ce am desenat chipul unui bărbat dintr-o fotografie, dar a doua zi, când m-am întors să compar desenul meu cu originalul, fotografia nu mai era de găsit. Am căutat toată ziua fără nici un succes. Spre seară deja renunțasem. Am luat o altă foaie – nu lucrez pe o hârtie foarte bună, e făcută în China, dar grafitul se păstrează bine pe ea – și am desenat acel chip luându-mă după propria schiță, copiindu-mi opera cât mai fidel cu putință, umbrele trasate atent, grosimile hașurilor. Ăsta a devenit un exercițiu zilnic. Iau desenul din ziua anterioară și îl copiez cât pot de bine, trec data, le bag pe amândouă în sertar și bifez ziua din calendar. Uneori îmi ia o oră, alteori mai mult.

La vreun an de când lucram deja la acest proiect, am fost invitată să îmi expun lucrările într-o galerie mică din Bombay. Curatoarea, care îmi este prietenă, a comparat dinamica timpului și a duratei în opera mea cu On Kawara[1] și a spus că lucrările mele erau jurnalul unui artist – o frază pe care a folosit-o ca titlu al expoziției. M-am gândit că acea comparație cu On Kawara era greșită. Opera lui este mecanică,

1. Artist conceptual japonez (1932–2014) aparținând școlii de artă conceptuală care a apărut începând cu mijlocul anilor 1960, depeizând arta de orice emoție umană și reducând-o aproape la informație pură, la idee.

lipsită de implicarea mâinii. Arta mea celebrează failibilitatea umană. Dacă opera lui On Kawara este despre a număra, în cazul meu este despre a pierde șirul. Curatoarea nu a vrut să intre în această discuție – eseul pentru catalog fusese deja corectat și mi-a spus că nu mă va ajuta să vând, în condițiile actuale, dacă mai și complic subiectul. Un colecționar s-a arătat interesat înainte de deschiderea expoziției – „genul acesta de artă care a crescut încet este atât de importantă acum", a spus.

Seria nu s-a vândut.

Eu dau vina pe titlu. Un jurnal. Ce vrea să spună asta? Un jurnal sună derizoriu, ridicol de copilăros. Serios, cine ar vrea să-și cheltuie banii pe un jurnal? Nici măcar nu vedeam lucrările ca pe un jurnal. Mărturisesc că nu mă gândeam decât la imposibilitatea mâinilor și ochilor de a păstra orice formă de obiectivitate. Dar nu așa se petrec lucrurile? Intenția și receptarea nu se găsesc aproape niciodată una pe alta.

M-am îmbrăcat cu grijă pentru vernisaj, am încercat să fiu atrăgătoare, însă fără să arăt prea mult, și m-am simțit cu totul nepregătită tocmai știind că aceea era cea mai importantă zi din viața mea de adult. Nu am spus nimănui despre expoziție, dar mami a aflat. A venit la vernisaj, a trecut din sală în sală și a stat în fața tuturor celor 365 de chipuri. Primul și ultimul desen se întâlneau la intrarea în galerie, atârnând de o parte și de alta a acesteia, generând un dialog al diferențelor. Puteau fi imaginile a doi bărbați diferiți, două chipuri diferite, realizate de mâna a doi artiști diferiți. Proiectul meu de a copia cu fidelitate a eșuat și, pentru că era – trebuia să fie – un eșec, scena artistică locală l-a numit un succes amețitor. În câteva ziare au apărut recenzii care spuneau că opera mea este captivantă și compulsivă, remarcând că este deopotrivă tulburătoare și fascinantă, și se întrebau cât voi putea continua.

Mami i-a spus jocul meu de umbre chinezești.

După aproape o săptămână, când m-am întors în Prune, mami plângea și mai să-mi tragă una cu o nuia. Mi-a zis, printre suspine, că sunt o trădătoare și o mincinoasă. Voia să știe cum de am cutezat să fac o astfel de expoziție.

Ținând nuiaua pe care reușisem să i-o iau, m-am sprijinit de marginea mesei, încercând să-mi recapăt suflarea. Am întrebat-o care era problema. De ce nu puteam să fac arta pe care o voiam eu?

Mi-a cerut să mă mut pe loc din casa ei și nu ne-am mai întâlnit până într-o după-amiază, când am trecut cu Dilip să-i spun că m-am logodit.

Am decis să-l revăd pe tata, să-i spun despre diagnosticul lui mami. Copaci și viezuri enervanți înconjoară bungalow-ul lui din Aundh, în cealaltă parte a Pruneului, și sunetul exercițiilor forțelor aeriene face să zornăie ferestrele. În sufragerie, ceasul mare al bunicului scuipă la fiecare oră o pasăre și cântece de leagăn nemțești.

Sprâncenele tatălui meu par cusute cu fire groase și întunecate de-a lungul frunții.

— Am sunat ieri de cinci sau șase ori.

Am încuviințat. E genul de mustrare tipică lui, iar cinci sau șase, o aproximare a oricărui număr. Nu ascult cu atenție toate detaliile pe care mi le dă. M-am obișnuit să-l compartimentez în funcție de aceste scurte vizite și să-i exilez chipul într-un colț al psyche-ului meu.

Nu se formulează nici o întrebare concretă. Îi răspund reproșului din voce:

— Eram la doctor cu mami.

Canapelele din încăpere sunt aranjate ca o sală de așteptare din gară și stăm față în față. Și-a împreunat mâinile, așteptând ca eu să mai spun ceva – mă întind spre el și îi dau raportul medicului. Îl deschide încet, făcându-și de lucru cu dosarul din plastic, dând la o parte apoi părțile lipite ale plicului. Când se deschide un pic, suspină de parcă s-ar fi tăiat în hârtie și examinează totul oarecum îndurerat. Apoi

citește foile dinăuntru, ținându-le un pic mai departe și mormăind cuvintele.

— Trist, foarte trist, zice după ce a terminat. Să-mi spui ce pot să fac, dacă pot să sun pe cineva.

Aruncă hârtiile pe masa de lângă el și mă întreabă dacă mai vreau ceai. Dau din cap că nu și sparg cu o linguriță pelicula de culoarea caramelului care s-a format în ceașca mea.

— Ce păcat, continuă el. Aș vrea să mă implic. Dar nimic din toate astea nu a fost ideea mea.

Și asta este ceva obișnuit și însoțește unul dintre reproșurile lui – se dezice la începutul oricărei conversații pe care am avea-o de responsabilitățile sau alegerile din trecut, prezent sau viitor. Vrea să o ia înaintea oricărei învinovățiri pe care i-aș putea-o aduce. Nu știe că-mi golesc buzunarele de toate astea de fiecare dată când îi trec pragul casei, că imediat ce intru știu că o altfel de ușă rămâne ferecată în fața mea.

Mă întreb dacă, în această stare a lui de profundă selectivitate, există vreo decizie pe care să și-o asume cu totul. Această narațiune la persoana întâi, perspectiva unică din care îmi vorbește mereu, au fost pentru mine și dureroase, și interesante. Mă întreb care este perspectiva din care își vorbește sieși.

În clipa aceasta în cameră intră soția tatălui meu, iar el nu mai zice nimic. Ea mă îmbrățișează și mă lovește ușor pe spate. Ni se alătură și fiul lor, care se așază în fața mea.

Brațele femeii atârnă ca niște ramuri, de-o parte și de alta. Băiatul nu mai este bebelușul pe care mi-l închipuiam de câte ori mă gândeam la el, ci un adolescent la vârsta la care e imposibil să spui cu precizie câți ani are. Nu semănăm, poate doar la nuanța pielii. Mereu m-am gândit că tata și noua lui soție se aseamănă, subțiri și pufoși ca puloverele țesute fin. Mă amuz privind cele trei chipuri interșanjabile.

Îl întreb pe fratele meu despre liceu și în vreme ce-mi răspunde observ că pe bărbie au început să-i apară tuleie. Rareori îl bag în seamă, de cele mai multe ori mă concentrez asupra tatei. Și a soției. De-abia îi disting ochii în spatele lentilelor bifocale.

La plecare, tata se mai văicărește o dată cu privire la dureroasa problemă a mamei și-mi spune să-i vizitez mai des. Zice asta de fiecare dată când ne luăm la revedere, deși, invariabil, mai trec șase luni până să ne revedem.

În drum spre casă mă opresc pe strada Boat Club. Soneria scoate sunete ca ciripitul păsărilor și aud pantofii Bata ai bătrânei Chanda, fata-n casă, scârțâind ca niște rățuște de cauciuc în timp ce se apropie de ușă. Zâmbește cu un tremurat al maxilarului și își pune mâna pe obrazul meu.

— Arăți obosită, spune ea.

Mă duc la baie și mă spăl pe față deasupra micii chiuvete. E înclinată, atașată de o țeavă la vedere – un gând tardiv de porțelan. Apa țâșnește și îmi udă pîcioarele. Faianța cu model floral este decolorată, murdară și umedă. Apa gri se face vârtej în dreptul scurgerii.

Nani stă cu picioarele încrucișate sub ea pe un *charpai*[1], cu trei telefoane fără fir în jurul său. Mă vede și ridică mâna în semn de salut. Arătăm la fel noi trei, mama, bunica și cu mine, dincolo de diferențele pe care le aduce timpul. Celelalte variațiuni sunt subtile: bunica are glezne groase și părul îi stă ca lipit de cap, cu o cărare lucioasă, ca un afluent uleios. Mama are pielea deschisă la culoare, și fire de păr negru crescute pe sub piele îi populează ca semințele de muștar dosul gambelor. Eu sunt cea întunecată, cu bucle care cedează numai atunci când sunt ude.

---

1. Pat tradițional în Asia de Sud, realizat dintr-o împletitură de bumbac, fibre naturale și frunze de smochin.

După ce mă așez, Nana începe să se plângă de săpăturile de afară, de pe alee, pe unde se trage electricitate. Spune că este o înșelătorie a companiei municipale. Când o rog să-mi explice de ce fel de corupție se face vinovat guvernul, dă din cap și privește în altă parte.

— Am crescut respirând aer gandhian, spune ea. Nu știu ce e în capul acestor *goonda*[1].

Engleza ei este relativă, ca cea învățată de la televizor, nu din cărți.

Îi urmăresc privirea pierdută spre fereastră. Aleea este plină de bungalow-uri obosite, pe două niveluri, și de copaci de foc înfloriți. Soarele pătrunde, ca în mai toate zilele, bând culoare din podelele acoperite cu plăci ceramice albastre.

Bunica și bunicul au cumpărat casa în urmă cu douăzeci de ani de la o fată bătrână *parsi*[2], cu brațe ca bezelele. Fata bătrână nu voia să le vândă casa unor hinduși, dar alte oferte nu a primit. Bunicii au sosit cu mobila lor veche: scaunele bunicii făcute din lemn de palisandru, bufetele mari Godrej[3], solitare ca niște morminte (bunica își leagă și acum cheile de la ele cu o funie în jurul taliei).

Nana și Nani erau nerăbdători să se mute; apartamentul lor era încă bântuit de amantele bunicului meu și de copii născuți morți de Nani; pierderea sarcinilor era la ordinea zilei. Ironia face că s-au mutat într-o casă ce părea bântuită de strămoșii fostei proprietărese – mama spunea că au dat amintirile lor rele pe cele ale unei străine.

În ziua în care au devenit proprietarii casei, am privit cum fețele de masă de dantelă au fost strânse și împachetate

---

1. Bătăuși; în kanareză (limba oficială și administrativă a statului Karnatak), în original.

2. Membru al uneia din cele două secte religioase zoroastriene din India.

3. Producător indian de mobilă.

de cei de la serviciul de mutări – vreo doisprezece bărbați veniți cu un Tempo Traveller pentru a transporta cutiile. Dulapurile deschise lăsau să se vadă lucrurile mai multor generații: becuri vechi care nu mai erau utile, ornamente din argint necurățate, seturi de ceai de porțelan în cutiile originale. Candelabrele de sticlă erau acoperite de o ceață de pânze de păianjen. Bărbații au ridicat un divan cu o tapiserie colorată și perne uzate, care mi-a amintit de bluza de corp gri pe care obișnuiam să o port pe sub uniforma de școală. Au lăsat în urma lor mirosul emanat de propriile trupuri cât au îmbrăcat mobila în pături vechi, iar fosta proprietară *parsi* stătea, dată uitării, în scaunul ei cu rotile, lângă geam, așteptându-și asistenta medicală.

Asta a fost cu mulți ani în urmă, dar casa pare neschimbată, cu damful nefamiliar de mosc amestecat cu praf.

— Trebuie să îți spun ceva legat de mami, am zis.

— Ce anume? m-a întrebat Nani.

— Am fost la doctor. Uită lucruri.

— Asta-i din cauză că nu-i măritată. Femeile uită lucruri atunci când nu sunt măritate. Apoi a adăugat: Oricum, uitucenia e din familie. Tatăl ei era uituc.

Am ridicat din umeri fără să fiu de acord, deși mi-am amintit că bunicul, uneori, cu mintea aiurea, îi întindea ziarul lui Nani, uitând că ea nu știe să citească, iar ea, ca răspuns, căci i se părea e luată peste picior, îi dădea peste mână și ieșea val-vârtej din cameră.

— Nu-i același lucru, îi spun. Ieri uitase cine sunt.

Dă din cap, și, ca răspuns, dau și eu din cap și astfel, împreună, părem a sugera că am căzut de acord, deși nu sunt sigură cu privire la ce anume. Erorile de înțelegere vin dintr-o certitudine eronată. Mă întreb dacă am spus tot adevărul sau dacă nu cumva am dat unui detaliu vreun înțeles care n-a fost niciodată acolo – dacă, prin câteva cuvinte

și o mișcare a capului, nu mi-am făcut mama să pară mai bolnavă decât este. Poate că nu e chiar un lucru rău. Poate că toți trebuie să fim vigilenți, treji.

Cumpănesc dacă să împărtășesc ceea ce s-a petrecut în cabinetul doctorului, dacă să desenez norul acela și placa amiloidă.

Nani își duce mâna la obraz.

— S-a îngrășat atât de mult maică-ta. Încheieturile i s-au făcut de două ori pe cât erau. Cum o să-i scoatem bijuteriile de pe mâini când o moară?

Dimineața este vremea respirației profunde și a redescoperirii noastre în propriile trupuri.

Citesc asta într-o revistă la salonul de coafură, în timp ce mami își vopsește părul încărunțit. Am început să o însoțesc de câte ori pot. Verific încă o dată facturile înainte să le plătească și mă asigur că își pune centura de siguranță. Uneori, când prin preajmă sunt oameni care ne-ar putea auzi, strigă că o torturez, că vrea să fie lăsată singură.

Pentru unele cupluri, continui să citesc în revistă, un somn sănătos poate șterge urmele certei din seara precedentă. Ar trebui să trag oare concluzia că paradisul conjugal li se refuză insomniacilor sau celor cu un ciclu circadian neregulat?

Dimineața mă întind și simt cum brațele și picioarele trag în direcții opuse, iar trunchiul se reduce doar la interstițiul dintre membrele mele grele. Golul din mine este chinuitor. Mă trezesc întotdeauna înfometată și parcă gura îmi ocupă întreaga față, uscată și caldă, ca o groapă de nisip. Dilip doarme lângă mine și cearșafurile, sub el, sunt umede și răcoroase. Suferă de transpirații nocturne, dar nu își amintește niciodată ce anume a visat.

În fiecare zi, după ce pleacă la serviciu, spăl cearșafurile și le usuc pe coridorul exterior al imobilului, acolo unde bate soarele de amiază. Vecinii i-au spus lui Ila că nu acceptă să vadă cearșafurile noastre atunci când așteaptă liftul. Pe

plăcuța de pe ușa lor, făcută din ceramică albastru-închis cu alb, scrie „Familia Governor". Amândoi sunt pensionari, o fostă profesoară și un fost soldat de marină, și, când ea se duce să își viziteze sora la Bombay, Dilip și cu mine îl vedem pe domnul Governor cum stă pe balcon, fumându-și țigările și plângând.

— Probabil că-i e dor de ea, spune Dilip.

— Poate că de fapt nici măcar nu se duce să-și viziteze sora în aceste călătorii. Și poate că el știe.

Dilip se uită la mine surprins, de parcă una ca asta nu i-ar fi trecut niciodată prin cap, și apoi pătrunzător, ca și cum vorbisem despre mine. Cândva, o poveste ca asta l-ar fi amuzat.

— Nu cred că ești generos sau empatic, zic. Revista de la salon spunea că aceste trăsături nu pot lipsi dintr-o relație. Privește în depărtare în timp ce vorbesc, vrăjit de te miri ce o fi văzut, de parcă m-ar înțelege mai bine așa.

— Nu am spus nimic, îmi răspunde el.

Seara, mergem la sala de sport din clădire. Poartă o cămașă fără mâneci din poliester, care trebuie spălată de două ori după ce își face exercițiile. Ridică greutăți, așezat la un metru de oglindă, și respiră scurt la fiecare numărătoare. Mă stânjenește respirația lui zgomotoasă, de parcă ar fi un pârț sau o exhibare a măruntaielor. Nu mi-a plăcut niciodată ideea că cineva m-ar auzi sforăind.

Folosesc aparatul cu trepte și îmi pun în căști unul dintre canalele muzicale ce rulează la televizorul de deasupra. E multă lume la aceste ore și uneori trebuie să aștept ca un aparat să se elibereze. În tinerețe nu făceam exerciții, dar după ce am trecut de treizeci de ani trupul meu a început să semene cu o pară prea coaptă.

Dilip spune că efectele mișcării se văd, dar eu nu observ și îi răspund că nu îmi place să facem sport împreună.

Nu pricepe de ce mă deranjează, de ce mă simt atât de nesigură atunci când îmi face un compliment și de ce nu îl cred. Mă minunez uneori de căile pe care o ia mintea lui, de felul în care i se mișcă gândurile, atât de disciplinate și de liniare. Lumea lui este îngustă, finită. Ia tot ce spun literal – un cuvânt are un sens și un sens are un cuvânt. Dar eu îmi imaginez și alte posibilități și detectez apăsarea grea a vorbirii. Dacă desenez o linie de la punctul X către toate conexiunile sale, mă regăsesc în centrul a ceva din care nu mai sunt capabilă să-mi găsesc ieșirea. Atâtea lucruri pot fi interpretate greșit!

— Mama ta este cu susul în jos aici, spune Nani, lovindu-și tâmpla.

Stă cu picioarele încrucișate pe *charpai*, iar eu mă uit la fotografii vechi. Din când în când verifică dacă vreunul dintre telefoanele ei fără fir are ton.

Sunt fotografii cu mami când era o fată cu părul lung, rebel. În fiecare săptămână petrecea ore în șir pentru a-l îndrepta, la o masă de călcat, întinzându-și șuvițele între pagini de ziar. Zvonurile despre cum era ea la paisprezece și la cincisprezece ani persistă încă, despre cum dispărea de la școală în fiecare după-amiază pentru a se duce la un restaurant de la marginea drumului, din vechiul Bombay – pe autostrada Prune. *Dhabaul*[1] avea o pancartă pe care scria „Punjabi Rasoi". Acolo își comanda o bere mare pe care o bea direct din sticlă. Își scotea un pachet de țigări Gold Flake din ghiozdan și le suda. La restaurant opreau călătorii care ajungeau cu taxiuri sau pe scutere, pentru o pauză, să meargă la toaletă sau să mănânce – străini, în special, cu bagaje mici și aproape nici un ban, pe drumul lor către ashramuri. Mami

1. Restaurant la marginea drumului, în subcontinetul indian.

se prezenta, se împrietenea cu ei și uneori o aduceau înapoi în oraș. Nani crede că hălăduirile astea ale mamei i-au trezit interesul pentru ashram, dar mă întreb dacă această autodistrugere nu era simptomul a cu totul altceva, ceva ce se afla deja acolo.

Cam pe atunci mama a început să poarte alb. Numai alb, tot timpul, ca adepții ashramurilor. Mereu bumbac. Subțire, aproape transparent, deși este greu să te pronunți cu privire la textura materialului din pozele destul de șterse.

— Ciudat, a vrut să poarte alb deși nu-i murise nimeni[1], zice Nani. Alte fete purtau fuste mini, gogoșar. Nu și Tara. Ea arăta ca o mătușică desuetă. Nu a purtat niciodată *dupatta*[2].

În maldărul de poze, dau peste unele cu Nani, la nunta ei, unde pare mică, cu ochii mari, abia dacă avea cincisprezece ani. O mireasă în roșu, așa presupun din pozele alb-negru, iar sariul ei are o singură bandă de broderie. Atât de simplu, că azi nu s-ar potrivi nici măcar pentru un banal invitat la nuntă. Inelul din nas sclipește către aparatul foto. În spate stă tatăl ei, sugându-și burta sub cămașa-tunică. În jur, alte rude, unele semănând cu oameni pe care îi cunosc, surorile și frații ei, nepoatele și nepoții.

— De fapt, ce înseamnă *dupatta*? întreb. *Dupatta* mi-a părut mereu inutilă, o bucată de material foarte lung, nici bluză, nici fustă, având doar scopul de a acoperi ceea ce e deja acoperit.

— *Dupatta* este onoarea ta, spune Nani.

Îmi ia poza din mână și încerc să-mi imaginez genul de onoare pe care o lași cu ușurință acasă.

---

1. În multe regiuni ale Indiei, albul este considerat a fi o culoare de doliu.

2. Eșarfă lungă, purtată de femei.

Există și alte fotografii, pe care Nani nu le ține laolaltă cu acestea, unele care au fost ascunse, în care mami are cam optsprezece ani. Părul îi este mai scurt, mai ușor de coafat, e machiată cu albastru și dată cu ruj roz. Poartă o bluză din mătase, cu un model cu păsări tropicale, și e îndesată în blugi cu talie înaltă. Pernuțele de umeri ale cămășii îi ajung până la lobii urechilor. Are gura deschisă, dar nu pot spune dacă râde sau zbiară.

Nu am cunoscut-o niciodată așa, dar imaginile astea sunt de pe vremea când se îndrăgostise de tata.

O epocă de aur, o vreme când toate greșelile trecutului erau îndreptate, iar viitorul se arăta plin de promisiuni – așa descrie Nani perioada când mami l-a cunoscut pe tatăl meu.

Partida a fost aranjată la Nani, în timpul unui invitații la ceai, în prezența lui tata și a maică-sii, iar mami a ajuns târziu, transpirată, cu sfârcurile maronii ițindu-i-se prin bluză.

El era subțire, osos, încă necunoscător al propriului trup. Un praf ca o pulbere neagră îi umbrea buza superioară, iar sprâncenele ezitau puțin înainte de a se întâlni la mijloc. Chiar și încheieturile dădeau impresia că se înclină unele spre celelalte, ca încărcate magnetic, coate către coate, genunchi spre genunchi, trunchiul pliindu-se parcă asupra lui însuși. Mama lui trebuia să îl lovească ușurel pentru ca el să se îndrepte. Privea în jos cât mama vorbea tare, proptită bine pe picioare.

Pentru o vreme ai fi zis că mami se schimbase în ceea ce voise de fapt; adolescenta rebelă amuțise și revenise la ceea ce părinții ei numeau un viitor bun.

Și-a tăiat părul, și-a cumpărat haine colorate și a început să-și petreacă timpul la Club. Părea să vrea să învețe mai

departe și chiar a anunțat că va urma cursuri de management hotelier și catering, cât tata își termina studiile de inginerie.

M-am născut la un an după nuntă.

Cinci ani mai târziu, el pornea spre America, împreună cu noua lui soție.

— Ce ai de gând să faci cu toate astea? mă întreabă Nani când bag toate fotografiile într-un plic.

— I le arăt lui mami, zic. Trebuie să o facem să-și amintească.

— De ce nu petrecem mai mult timp cu el? întreabă Dilip.

Se referă la tata. Nu-l privesc.

Așteptăm la Club ca prietenii noștri să ni se alăture. El bea o bere, eu un Old Monk cu Cola dietetică. Comandăm pâine prăjită, *dosa*[1] și chilli.

Dilip nu a înțeles cât de importantă este apartenența la un Club până când nu a ajuns în India. Înainte, venise numai în vizite scurte, stătea cu prietenii și cu familia, mereu purtat în mașini cu aer condiționat. Dar pentru mulți dintre noi, ăștia care am crescut aici, viețile noastre au gravitat mereu în jurul câte unui Club. Unde altundeva puteai găsi un petic de verdeață în mijlocul orașului? Clădirea este emblematică, una pe care toți taximetriștii o cunosc și știu să ajungă la ea. Bunicul meu glumea mereu spunând că nu calea ferată ar fi fost cea mai mare realizare pe care britanicii au lăsat-o în urmă, ci cluburile, unde venim să facem sport după școală, unde părinții și bunicii noștri socializează, unde am învățat să înotăm. Locul primului sărut, pentru mulți dintre noi, în ascunzișul tufelor de bougainvillea sălbatice care cresc

1. Clătită subțire, tipică pentru sudul Indiei, făcută din aluat dospit, de obicei cu umplutură de linte sau orez.

de-a lungul zidurilor, locul unde am asistat la primele concerte sau unde am participat la petrecerile de Anul Nou.

Au trecut mulți ani de când mi-am pierdut interesul pentru Cluburi, preferând barurile noi, cafenelele și restaurantele care se iveau peste tot în oraș. Cluburile păreau greoaie și demodate. Ceva ce avea de-a face cu bunicii mei. Dar în ultimii ani am revenit la ele, găsind o oarecare alinare în a saluta aceiași oameni, an după an, în a vedea aceleași trepte crăpate, aceleași fisuri ale pereților, niciodată reparate cu totul. Pentru mine a reprezentat o constantă atunci când viața derapa. A început să-i placă și lui Dilip.

Obișnuiește să zică în glumă că a fi membru la Club e zestrea pe care a primit-o când s-a însurat cu mine.

Pe mese sunt clopoțele pentru a chema cu ele ospătarii. Aici găsim cele mai ieftine băuturi din tot orașul. Joi seara, familiile se adună pe peluză pentru a juca la tombolă sau în sala de jocuri unde opt dintre mese deservesc exclusiv partidele de rummy.

— L-am putea invita aici pe tatăl tău, zice Dilip. Să ne întâlnim la Club. Așa nu există presiuni.

— Mi-e frică, simplific eu chestiunea pentru soțul meu.

Dilip nu poate înțelege decât unele dintre consecințele care se tot prăbușesc peste mine, până în ziua de azi, precum piesele de domino – ca atunci când mama lui a insistat să continuăm șarada cu tatăl mort la nunta noastră, căci a spune adevărul ar fi fost mult mai complicat. Și apoi, desigur, Dilip repară lucruri. Crede că orice problemă are o soluție. Caută, sapă, zgândărește până când o găsește.

— N-are de ce să-ți fie frică, spune.

Îmi dau seama că încearcă să fie drăguț cu mine, așa că îmi dau osteneala să-i întorc măcar un pic de atenție. Zâmbesc și dau din cap la ce spune și Dilip răspunde cu un

zâmbet, convins că și-a făcut treaba, dar eu nu încerc decât să merg mai departe, să schimb subiectul, să găsesc altceva până când sosesc prietenii noștri, căci de treizeci și șase de ani această seninătate mi-a scăpat, iar câteva gesturi de atenție în această noapte blândă nu pot ușura o durere care vine de dinaintea noastră și care nu are nici un leac.

1981

Tata a fost fiu de militar, mutându-se, în fiecare an, dintr-o școală în alta, și a trebuit să recurgă la mită pentru a-și face prieteni. Alcoolul de import, din rezerva părinților, ajunsese cel mai obișnuit cadou. Tatăl lui avansase până la gradul de locotenent-colonel, iar casele lor se schimbau de la un anotimp la altul, dar mereu se umpleau cu obiecte frumoase din alte țări. Pantofi de lemn, tapiserii lucrate manual și cristaluri atât de scumpe că mama lui trebuia să supravegheze procesul spălării lor. Nu îi plăcea să intre în bucătărie și, odată, i-a spus lui Nani că nu a gătit niciodată o masă întreagă singură. Genealogia ei se întindea până spre niscaiva sânge Marwar, lucru pe care îl menționa deseori. Cunoștea pe cine trebuie și și-a căsătorit cele două fete în familii bune, după criteriile ei, dar a primit o adevărată lovitură atunci când i-a murit soțul pe neașteptate, într-o după-amiază, pe când călătorea la Delhi, în interes de serviciu.

În pozele de nuntă, tata, un ginere evident tânăr, apare pe un cal împodobit. În fața lui stă un băiețel, un nepot, îngrozit când armăsarul dă să o ia înainte la auzul zgomotelor nunții. Băiatul și mirele poartă veșminte asemănătoare, cu *safa*[1] asortate răsucite în jurul capetelor și gulere apretate, brodate cu aur pe margini. Muzicienii care conduc procesiunea

1. Pânze din care bărbații își fac turbane.

poartă *sherwani*[1] roșu cu verde și toți pot lesne să treacă drept invitați la nuntă.

Oamenii se așază roată în jurul muzicanților, ovaționând și fluierând în ritm de *dholak*[2]. Femeile dansează puțin mai în spate, în sariurile lor, unduindu-și un braț în aer, privindu-i pe tinerii bărbați, dar fără să li se alăture. Într-o fotografie, alaiul stă pe loc în fața unei porți, intrarea, probabil, de la o sală de ceremonii, unde mama și familia ei așteaptă să-și întâmpine invitații. Ici și colo apar și oameni de pe stradă, în haine obișnuite. S-au alăturat spectacolului, mici pâlcuri vesele, cu brațele ridicate. Un reflector este îndreptat spre ginere, o rază de galben intens ținută sus de asistentul fotografului. Lumina puternică inundă ochii tânărului. Clipește transpirat în fiecare instantaneu. Când are ochii deschiși, privește direct spre cal.

Sunt fotografii și de la petrecere. Baricadat de obiecte de mobilier și rude îndepărtate, alaiul de nuntași se pregătește pentru adevărata muncă: predarea zestrei și a fetei.

Femeile înconjoară mireasa, unite de o frică pe care numai ele o pot înțelege. Bărbații întârzie cu gurile într-o grimasă.

Cum arăta ea oare, fără luminile acelea care îi făceau pielea să pară mai palidă? Cum a reacționat la chipurile necunoscute ale noii ei familii? Mirele, tatăl meu, are o mină uluită, prea tânăr pentru a înțelege răpirea consacrată pe care trebuie să o comită.

Până dimineață, fata va fi transformată. Un nou soț, o nouă viață. Și când, târziu, rămâne singură, poate că plânge, cu gândul la trecut, îndoliată pentru un sfârșit care nu a culminat în moarte.

---

1. Haină lungă purtată de bărbați la ocazii speciale.
2. Tobă de mână, cu două suprafețe de percuție.

Nani spune că a fost îngrijorată mereu de cum anume avea să se descurce mami în noul peisaj.

— Mama ta a fost o copilă ciudată. Nimeni nu știa ce vrea de la viață. Cred că nu s-a schimbat. Dar și cuscra mea era ciudată. Nu putea ieși nimic bun din ele două locuind sub același acoperiș.

Mama mi-a povestit de câteva ori cât de bizar curgea viața ei de proaspătă soție. În fiecare zi, de când cu accidentul cardiac al soțului ei, soacră-sa mânca usturoi de Caşmir murat. Casa emana mirosul specific al usturoiului digerat.

În prima ei zi în locuința cea nouă, soacra ei i-a dat o bucată grosolană de săpun alb și un prosop pe care să le folosească la baie. De asemenea, i-a oferit și câteva sariuri vechi, care fuseseră ale soacrei ei. Pe acelea trebuia să le poarte de atunci înainte. Mami a mirosit materialul, inhalând anii de praf și naftalină. S-a cutremurat.

În cea de-a doua zi, când a văzut-o pe mami prin casă, soacra ei a chemat-o în salon, unde mergea radioul, ca să o întrebe ce anume făcea.

— Nimic, a răspuns mami.

Era adevărat. Nu avea nimic de făcut.

A stat pe sofa până când s-a plictisit de vocile clasice. Prefera The Doors sau Freddie Mercury. Dar când dădea să se ridice, soacra ei îi spunea:

— Stai aici! Nu-mi place să fiu singură.

Rămâneau pe sofa, ascultând radioul câte șase ore. Personalul casei le aducea mâncarea și ceaiurile. Mama tatei ținea o pensetă în mână. Își pipăia firele de păr mai dure de pe bărbie și le smulgea. Nu se privea în oglindă și, spre oroarea lui mami, își ciupea deseori pielea. Maxilarul îi era plin de cruste și peri.

— Știi ce ar fi frumos? a spus bătrâna. Dacă ai aștepta lângă ușă, la ora la care fiul meu se întoarce acasă. Obișnuiam să fac asta imediat după nuntă.

Arătă spre fotografia mare a unui bărbat, care atârna pe perete. Sprâncenele îi desenau pe frunte o linie întunecată și privea într-o parte, încruntat. Portretul era înconjurat de ghirlande de flori uscate.

— Vrei să faci ceva anume? a întrebat-o soacră-sa.

Mami a început să se uite la golul de sub ușă, pe unde se strecura o rază de lumină neobstrucționată. Privea și aștepta ca ceva să spargă acea linie în două. Niște picioare. Umbra unui trup care se apropie.

Și-ar fi dorit să fi spus nu și să fi găsit o cale să ocolească această sarcină. Cei din această nouă familie erau în spate. Mami ar fi preferat să stea în salon.

— De ce nu încerci? S-ar putea să-ți placă.

— Ce anume să-mi placă? Ce ar putea să-ți placă la a sta lângă ușă, ca un câine?

La șase fără cinci minute și-a luat în primire locul la ușă, fâțâindu-se de colo-colo preț de vreo treizeci de minute, în funcție de trafic și de cât îi lua soțului ei să ajungă acasă.

Soacra ei ținea ușa dinspre hol deschisă ca să poată să arunce câte un ochi și să se asigure că mami era de gardă. După patru zile, bătrâna și-a dat seama că statul acolo, în picioare, era plictisitor, și a elaborat un plan care presupunea ca un servitor să pândească la geamul de la bucătărie și să anunțe când tânărul *sahib*[1] se apropia. În clipa aceea, soacra începea să dea precipitat din mâini pentru ca mami să se apropie de ușă.

Se întâmpla uneori ca la șase fără cinci, chiar dacă fiul ei ajungea de obicei spre șase și jumătate, soacra să oprească

1. Stăpân.

muzica și să le strige servitorilor să fie atenți. Lui mami îi plăcea liniștea, dar nu-și putea lăsa capul pe spate sau închide ochii fără să fie atenționată pe dată de soacra ei.

— Nu mai vreau să fac asta, a spus mami într-o bună zi.

Soacră-sa nu a zis nimic și mami s-a ridicat și s-a dus în camera ei. Vocea lui Kishore Kumar a rămas în aer pentru totdeauna.

Camera era o cușcă, dar era singurul loc unde mami se simțea mai ușurată. Uneori se izbea cu tot trupul de pereți și țipa înfundat, numai pentru ea. Alteori se întindea pe pat, închidea ochii și călătorea, lovind cu brațul în noptierele palide, de culoarea ghimbirului. Salteaua era mai subțire decât cea cu care era ea obișnuită. Cuvertura era dintr-un material sintetic gri și se întreba cum oare izbuteau servitorii să o spele. Podeaua era de marmură roșie ca focul, care într-o anumită lumină părea un abis nesfârșit în care să te prăbușești. Pe masa de toaletă se afla o cană în care își ținea peria și pieptănul. O răsturna și o ridica, ascultând zgomotul discret pe care îl făcea. Scotea toate firele de păr prinse în perie și apoi înfășura șuvițele lungi între dinții acesteia. Uneori răsucea tare firele negre în jurul degetului și se uita cum îi taie pielea. Când se plictisea de asta, își ridica picioarele pe tăblia patului, privindu-și gleznele subțiri, intrând și ieșind dintr-o visare cu ochii deschiși legată de soțul ei, închipuindu-și ce-ar putea face la acea oră, înainte ca mintea să îi rătăcească spre patul pe care era așezată și spre bărbați pe care îi cunoscuse sau cu care numai se intersectase în interacțiuni fugitive, dar care îi rămăseseră în minte cu o intensitate după care continua să tânjească. Mama mea știa că mariajele sunt în general nefericite, dar era tânără și nu asimilase cu totul ideea că aceasta avea să fie realitatea ei. Credea în continuare că este specială, excepțională și că avea gânduri pe care nimeni altcineva nu le avea.

Privea cum se mișcă limbile micului ceas deșteptător Seiko și aștepta ca ziua să ia sfârșit, ascultând vocile de afară, pașii care se auzeau pe hol.

Cu timpul, mami și-a făcut curaj să deschidă dulapul lui tata. Erau atâtea lucruri acolo cu care nu-l văzuse niciodată îmbrăcat, haine care probabil că nu i se mai potriveau. Le însemna mental pe cele care trebuiau date, fără să mute nimic de la locul său. Atingea mânecile fiecărei cămăși. Inspecta cum s-au tocit tălpile pantofilor și părțile rărite ale maiourilor lui. Era ceva ce-i plăcea în acest fel de a privi liniștit, ceva ce nu-și dădea voie să facă atunci când un bărbat era de față. Uneori nu era convinsă că știe cum arată exact.

Când se întorcea acasă după ziua de studiu, tata își saluta mama înainte să să ducă să se spele și să-și citească mai departe cărțile. După cină, se retrăgea în salon, la maică-sa, și își punea capul în poala ei. Ea își așeza palmele pe fruntea lui, jucându-se cu puful scurt, împingându-l pentru ca firele să crească în direcția opusă. Din poala maică-sii, tata se uita la mami. Iar mama lui îi privea pe amândoi. După câteva luni, se instaurase o dinamică anume.

Treceau zile în șir și soții nu-și spuneau mai mult de două vorbe. Mami credea că el este ciudat, plin de toane și distant. Maică-sa era hotărâtă ca el să exceleze în studii, iar el era dornic să-i facă pe plac. Premiul pentru eforturile sale avea să fie America, unde putea să-și facă masterul în zăpadă, mâncând burgeri în fiecare zi, și unde își putea cumpăra blugi prespălați. Mami a învățat să-și dorească același lucru. Pentru o vreme a vrut ca tata să fie mândru de ea, să defileze la Club cu ea de braț, așa că și-a ciuntit părul lung și s-a îmbrăcat în mătăsuri înflorate pentru prânzurile duminicale. A plănuit și a urzit scenarii, imaginându-și cum vor fi în

America, împreună și îndrăgostiți, iar el își va arăta latura romantică, cea care nu deborda de matematică și de maică-sa.

Mami și-a dat seama că era însărcinată cam în același timp în care a aflat că soacră-sa avea de gând să meargă cu ei în străinătate.

— Va trebui să vin, a spus bătrâna ridicându-și penseta. Nu o să fii niciodată în stare să te ocupi singură de casă.

Profunzimea tristeții lui mami și alienarea de propria familie – Nani refuza să plece urechea la orice fel de plângere – au făcut-o să se simtă foarte singură și disperată. Sau poate că eu, izbucnirea hormonilor prenatali și teama de noua viață care o aștepta au determinat-o să revină la vechiul ei sine.

Și-a lăsat părul să crească, a încetat să se mai machieze și nu mai purta umeri de burete la bluze.

S-a descotorosit de toate sariurile soacră-sii date din mână în mână, și a lăsat să se înțeleagă c-ar fi fost furate de una dintre servitoarele mai în vârstă.

Fuma pe ascuns, deși știa că îi poate face rău copilului.

Mami s-a întors la vechile ei lenjerii de bumbac, abandonând sutienele pe care le cumpărase cu atâta entuziasm, și a anunțat că voia să participe la *satsangurile*[1] unui guru, să-l audă predicând.

Era o cerere bizară din partea unei tinere care nu arătase niciodată vreun interes pentru religie, iar soacră-sa a încercat să o oprească, dar mami se hotărâse deja. Pornise deja într-un periplu în care nu-i mai păsa de ceea ce cred alții. Chiar și după ce m-am născut eu, dispărea în fiecare zi, plină de lapte și lăsându-mă nehrănită.

— Ia-o cu tine, îi spunea *Dadi-maa*[2] când mă făcusem mai mare.

---

1. *Satsang* (din sanscrită) denumește audiența prezentă la instrucția religioasă pe care o face un *satguru*.

2. Bunica; în hindi, în original.

Relațiile dintre bunica mea și mami s-au răcit, și soacra mamei nu mă iubea prea tare – încă o fată, încă o bătaie de cap.

Așa că am mers cu mama, plecam dimineața și veneam înapoi seara târziu. Se întorcea acasă în fiecare zi mirosind a transpirație și bucurie – și într-o zi și-au dat seama că nu s-a mai întors.

Povestea vieții mamei nu este de găsit în vechi albume cu poze. Este păstrată într-un dulap metalic, prăfuit, din apartamentul ei. Nu-l încuie niciodată – poate pentru că nu ține la nimic din ceea ce se află înăuntru, sau poate pentru că speră că, într-o bună zi, conținutul lui o să dispară de la sine. Cu toate acestea, dulapul nu e ușor de deschis. Prune nu este suficient de umed pentru rugină, dar balamalele sunt solide și maro, și o pulbere discretă de rugină acoperă interiorul ușilor. Un dulap care arată ca și cum ar fi fost salvat de pe fundul mării.

Înăuntru se găsește un teanc de sariuri, metri de material împăturit cu grijă, cu hârtie pusă între toate pliurile, substanța unui alt timp – țesături de Banarasis împletite cu fir strălucitor. Unul este cu adevărat frumos, greu – cel pe care mama l-a purtat la nuntă, unde era drapat în pliuri ferme, bine apretate. Materialul este țeapăn, aproape rugos și miroase a naftalină și iod, dar auriul nu este înnegrit sau mătuit, semn că e real, prețios, o mică avere pe care bunicii au cheltuit-o pentru singurul lor copil. Roșul îl face să pară și mai bogat, aproape asupritor, un autentic roșu de mireasă. Sub el, restul trusoului de nuntă – sariuri alese cu grijă, și țesături de mătase colorate, și brocarturi ornamentate –, haine care să o însoțească în noua ei viață de femeie măritată, cel mai important rol pe care avea să-l aibă, suficient material să-i ajungă un an, pentru ca soțul ei să nu simtă povara proaspetei neveste, cel puțin nu imediat.

Mai sunt mătăsuri *tussar*[1] în culori ca nestematele, o *dupatta* brodată cu noduri franțuzești, *Kanjivaramuri*[2] pastelate, chiar și o *patolu*[3] verde-papagal printre toate celelalte.

Și apoi, un raft mai jos, alte haine. Acestea îmi sunt mai familiare. Câteva piese din bumbac colorat, tocit de vreme, dar marea majoritate sunt albe. Dacă le-aș apropia de față, i-aș simți încă mirosul, de parcă le-ar fi purtat ieri. Pot să adulmec neglijarea, umezeala, nefericirea care crește în absența luminii. Bumbacul este aspru, din cel pentru hainele de lucru. Albul este încă luminos, al unora strălucitor, al altora aproape bătând în albastru, albul văduvelor, al doliului, al celor care renunță la cele lumești, al sfinților, bărbați și femei, al celor care sunt deja cu un picior în altă lume. Albul unui guru și al adepților săi. Poate că mami a văzut în bumbacul acesta alb o cale spre propriul adevăr, un nou început de unde putea să se construiască altfel și unde putea să-și afle calea spre libertate. Pentru mine reprezenta altceva, un lințoliu care ne acoperea ca pe niște morți vii, un alb prea alb pentru a fi vreodată acceptat în societatea educată. Un alb care semnala un intrus. Pentru mama, aceasta era culoarea comunității ei, dar eu știam mai bine decât ea: hainele albe erau cele care ne separau de familia noastră, de prietenii noștri și de toți ceilalți; erau cele care au făcut ca viața mea, în ele, să fie un soi de întemnițare.

---

1. Mătasea *tussar*, sau mătasea sălbatică, este o fibră obținută din larvele unei molii maro-gălbuie, numită *Antheraea paphia*. Produsă în special în India, este apreciată pentru culorile sale naturale, aurii. Este o mătase mai texturată, mult mai răcoroasă, fiind astfel ideală pentru zonele foarte calde.

2. Model de sari din mătase.

3. Model de sari țesut și colorat, extrem de scump, purtat de regulă în familiile aristocrate.

De la apartamentul meu până la mami fac vreo patruzeci și cinci de minute pe jos, dacă o iau pe drumul mai scurt și țâșnesc pe strada principală cât semaforul este încă verde. Pe drum, trec pe lângă trei malluri dispuse în triunghi. Unul dintre ele are un multiplex, iar pe strada circulară din jurul lui se produc ambuteiaje când are loc premiera de weekend a vreunui film.

Un pod cu două benzi trece peste micul râu care se formează pe perioada musonului și seacă vara. Uneori mirosmele din bălțile de acolo ajung până la apartamentul lui mami. Clădirile în construcție se înalță de-o parte și de alta a mallului, o combinație de imobile de lux și hoteluri de cinci stele, care fac mare tam-tam pe site-urile lor despre priveliștea spre apă pe care o oferă. Șantierele sunt separate de pancarte care promovează telenovelele indiene și creme pentru albirea pielii.

Traficul de dimineață inundă fiecare colț de stradă, iar Prune pare gâtul lung al unei sticle. Fiecare nou claxon este ca un torent de gloanțe care mă amețește pe dată. În curând vine iarna, iar temperatura o să scadă brusc. Oamenii au nevoie ca lucrurile să meargă încet. Mișcările bruște duc la schizofrenie și dureri în gât.

După ce intru pe aleea lui mami, trec de Hina, vânzătoarea de fructe care cândva avea numai un cărucior, iar

acum deține un magazin în toată regula. Dilip spune că ea este un model de succes al Indiei, despre care ar trebui să se scrie. Îi fac cu mâna, însă nu mă vede din pricina unei dezlipiri de retină pe care refuză să și-o opereze. În spatele ei este un salon de coafură numit Grădina de Păr a Munirei. Dilip mi-a arătat cândva că felul în care este construit logoul lor – o foarfecă – face cuvântul „păr" să pară, de fapt „păros"[1]. Mai este o farmacie care vinde produse electrice și, peste drum, un magazin de electrice care vinde, ilegal, medicamente.

La intrare mă salută portarul. Cât aștept ascensorul, o salut pe doamna Rao, care se încruntă în vreme ce pomeranianul ei își face nevoile lângă un ghiveci de flori. Mizeria care s-a strâns în rosturile gresiei a înlocuit adezivul dintre plăci. Putregaiul și anii de disperare au făcut ca podeaua să se crape. Clădirea aceasta, ca multe altele, a fost înfrântă. Descui ușa apartamentului lui mami; mi-am făcut copie după chei.

Lângă ușă ard șapte bețișoare parfumate. Tușesc și capul mamei se ivește în ușa bucătăriei. Prăjește arahide și semințe de chimen în ulei. Îmi scot sneakerșii al căror bot e făcut ferfeniță, căci niciodată nu le dezleg șireturile. Podeaua e rece și miroase a lapte de citronelă. Lumina se revarsă prin fereastra care dă spre răsărit a bucătăriei și mami este doar o siluetă. Aruncă în oală un castron de găluște de tapioca umflate în oală și o acoperă, ca să stea la aburi.

— Ai mâncat de dimineață? mă întreabă.

Îi spun că nici măcar nu m-am gândit la asta.

Pun masa așa cum obișnuiam, cu pahare pentru apă și lapte bătut, fără lingură pentru mama, căci îi place să mănânce cu mâinile. Aduce ardeii, roșii și pudrați, verzi, tăiați. Pune

1. În română nu se păstrează jocul de cuvinte pe care engleza îl face posibil, între „hair" și „hairy", foarfeca deschisă din logo permițând asemănarea cu litera „y".

oala direct pe masă și, când îi scoate capacul, norul care ascunde mâncarea se evaporă pe loc.

Îmi iau o lingură întreagă. Găluștele de tapioca alunecă în farfurie lăsând dâre vâscoase în urma lor.

Gura mi se umple de la prima îmbucătură.

— Lipsește ceva.

— Ce?

— Sare. Cartofi. Lămâie.

Ia o îmbucătură și se lasă în scaun, mestecând încet. Aștept să se enerveze, dar se ridică și se duce în bucătărie. Aud sunetul de sucțiune al ușii de la frigider, care se dezlipește apoi se lipește la loc, zdrăngănitul veselei. Se întoarce cu o tavă mică pe care o pune pe masă. Pe ea este zeamă de lămâie și sare.

— Și cartofii?

— *Sabudana khichdi* nu are cartofi.

— Dar tu pui mereu cartofi.

Face o pauză:

— Fără cartofi de data asta.

Mă joc cu mâncarea în farfurie și apoi o privesc.

— Nu te mai uita așa la mine.

— Nu iei toate astea în serios.

Își dă capul pe spate și râde, iar eu văd tapioca vâscoasă alunecându-i în întunecimea din fundul gurii.

— Ce anume nu iau în serios?

— De ce i-ai spus lui Dilip că sunt o mincinoasă?

— Nu am spus niciodată așa ceva.

Acum mi se pare că uitarea asta este una convenabilă, că nu vrea să-și amintească lucruri pe care le-a spus sau le-a făcut. Pare nedrept că ea, în capul ei, poate să dea trecutul la o parte, în vreme ce eu mustesc de el. Umplu hârtii, sertare, camere întregi cu înregistrări, note, gânduri, în vreme ce ea devine pe zi ce trece tot mai cețoasă.

Mai ia o îmbucătură.

— Se spune că, atunci când memoria începe să dispară, alte facultăți încep să devină mai puternice.

— Ce fel de facultăți?

— Unele femei își pot vedea viețile anterioare, pot vorbi cu îngerii. Unele devin clarvăzătoare.

— Ești dusă cu capul!

Bag mâna în geantă și scot caietul de schițe. Frunzăresc până la ultima pagină și adaug data de azi la o listă care conține patruzeci de notații. Lângă dată trec cuvântul „cartof".

Mami se uită la carnet și dă din cap.

— Cum de te suportă bărbatu-tău?

— Nici măcar nu ești măritată! Cum ai putea să știi?

În vreme ce vorbesc, stă cu gura deschisă și, pentru o clipă, am impresia că îngână tot ce zic. Ne-am mai spus oare cândva exact aceste propoziții? Aștept un răspuns, dar clipele ticăie mai departe. Subsuorile îmi sunt umede și simt cum ceva în mine bate în retragere.

Zâmbește. Dinții, în lumina soarelui, îi par ascuțiți, și mă întreb dacă aceste clipe îi fac plăcere, dacă nu cumva a ajuns să le aștepte. Inima îmi bate mai repede și respirația mi se domolește. Și eu salut aceste clipe.

Mă bate ușor pe mână și arată spre caiet.

— Ar trebui să te-ngrijoreze propria țăcăneală, nu a mea.

Privesc spre listă, la liniile cuminți de pe fiecare coloană, înainte să închid fără zgomot caietul. Găluștele de tapioca din farfuria mea încep să se întărească. Temperatura dintre noi scade. În câteva minute uităm de cuvintele aspre pe care ni le-am spus.

Adăugăm câteva picături de zeamă de lămâie în apa fierbinte din căni și ieșim pe balcon. Mami a atârnat o grămadă de sutiene spălate de mână pe una dintre sforile pentru rufe. Unele sunt peticite și cârpite.

— Ai nevoie de unele noi.

Arăt spre dantela decolorată a unui specimen trist.

— De ce? Cine se uită la ele?

Sub noi, la parterul clădirii, o fetiță, doar un bebeluș, plânge în brațele unei *ayah*[1]. Femeia o leagănă maniacal în vreme ce vorbește cu paznicul. Plânsetul este precum cel al unui animal aflat în dureri. Tăcem, așteptând ca fetița să obosească, să-i cedeze corzile vocale, dar țipetele continuă neîntrerupt. *Ayah* o leagănă fără oprire, cuprinsă de panică, sperând poate că angajatorii ei nu vor auzi din clădire.

— Nu pricep de ce nu-ți cumperi sutiene noi, zic.

Nu avusesem de gând să revin la asta, dar cumva s-a întâmplat. Copila încă plânge. Mă gândesc ce ar putea dori și de ce e singurul lucru ce pare să conteze.

— Trebuie să fiu un exemplu.

— Un exemplu pentru?

— Pentru tine. Nu trebuie să-ți pese tot timpul de ce spun ceilalți. Nu totul este pentru ochii lumii. Uneori facem ceva doar pentru că așa vrem.

Dacă discuțiile dintre noi ar fi itinerare, atunci ele ar arăta cum revenim mereu la acest *cul-de-sâc*[2], unul de care nu putem scăpa.

La început mușc din momeală.

— Ce am făcut și nu voiam să fac?

Mimează o eschivă indulgentă.

— În tot cazul, haide să nu deschidem acum subiectul!

Refuzul de a lăsa lucrurile în voia lor.

— Atunci de ce ai adus vorba?

Altă eschivă, și respingere.

— Las-o așa, nu contează.

Furia, pur și simplu.

---

1. Bonă angajată de europenii care trăiesc în India.
2. Fundătură, drum închis la un capăt; în franceză, în original.

— Pentru mine contează.

Restul se desfășoară previzibil. Mă întreabă de ce îi caut mereu nod în papură, de ce o urmăresc, de ce o vânez ca un câine turbat cu colții la vedere. Nu am altceva mai bun de făcut, întreabă, decât să îmi terorizez propria mamă?

Nu ezit nici măcar o clipă când îi răspund că nu știe să se gândească decât la ea. Are o expresie rănită, dar își revine și spune:

— Nu e nimic rău în a te gândi la tine însăți.

Sunt în impasul obișnuit. Încotro, de aici?

Vreau să-i spun tot ceea ce este greșit în asta, dar nu găsesc niciodată cuvintele. Vreau să o întreb ce este atât de groaznic în a face ceea ce vor alții, în a-i face pe ceilalți fericiți. Mami a fugit mereu de orice ar fi semănat a oprimare. Căsătorie, diete, diagnostice medicale. Și, făcând asta, a pierdut ceea ce ea numește grăsime în exces. Nu o interesează să aibă un corp suplu – dar nu are nevoie de habarnișți reprimați în jurul ei; asta spune. Sentimentul a devenit reciproc. Unii oameni de la Club, de-aceeași vârstă cu ea, refuză să o bage în seamă. Rudele mai vârstnice, care poate că au plăcut-o pe când era copil, așa cum și-o aminteau, sunt fie infirme, fie au murit. Da, mami are oameni în jurul ei, oameni care o iubesc, dar mie îmi par puțini. Eu cred că am fost tot timpul singure.

Există urmări ale vieții pe care a ales să o ducă. Mă întreb dacă a meritat să piardă tot ceea ce a pierdut, dacă ea crede că a meritat. Mă gândesc la ce simte după ce mă întorc la Dilip și se uită-n jurul ei. Poate că asta nici măcar nu este alegerea sa, ci o altă cale pe care a trasat-o iar și iar, una de care nu se mai poate dezice. Vreau să o întreb dacă vreunul dintre strigătele ei de ajutor, în toți anii când a fost pe fugă, mi se adresase. Vrea oare să fie prinsă, adusă înapoi și convinsă că este importantă, că cineva are nevoie de ea?

Dar întrebările acestea se dizolvă atunci când o văd cum se lasă pe spate în scaun, cu ochii închiși, îngânând bebelușul care plânge, și soarbe din apa acrișoară.

Dilip vrea să devină vegetarian pentru că ieri, în America, un leu a ucis o leoaică.

Leii crescuseră toată viața în captivitate, în aceeași grădină zoologică. S-au împerecheat de multe ori, au avut pui care le-au fost luați de mici. Într-o după-amiază aglomerată de weekend stăteau ca de obicei în cușca lor, o liotă de copii alergau prin preajmă, arătând spre animale, întrebându-și părinții dacă leii erau de-adevăratelea, ca cei pe care îi văzuseră în emisiunile de pe National Geographic sau la alte posturi. Ziarul adăugase acest fragment, de parcă leii ar fi auzit discuția, s-ar fi întors unul spre celălalt și și-ar fi zis: *Copiii ăștia vor să știe dacă suntem pe bune. Să le arătăm oare cât de reali suntem?*

Și apoi masculul i-a smuls cu dinții capul femelei.

Nu tocmai așa, dar i-a molfăit botul și a ținut-o bine, oprindu-i orice mișcare, până când s-a sufocat între maxilarele lui, în fața oamenilor care țipau.

Articolul își lăsa cititorii cu o grămadă de întrebări: Erau oare leii deprimați? A fost totul parte dintr-o mare mușamalizare, ca SeaWorld? Încearcă să acopere un fenomen care ia amploare, spunând că a fost doar un caz izolat? Poate fi vreodată captivitatea ceva normal – și ar trebui să rămână încă un element atât de consistent al culturii noastre sau ceva

pe care continuăm să-l încurajăm ca parte din distracțiile copilăriei? Nu are oare publicul dreptul să cunoască adevărul?

Dilip spune că urăște să meargă la grădina zoologică, chiar de pe când era copil. Nu e nimic mai groaznic decât să te uiți la o creatură aflată într-o cușcă. Îi dădea aceeași senzație ca atunci când studia istoria colonială și în manual avea o imagine cu Hottentot Venus[1], prinsă cu lanțuri de gât și fumând. Manualul prezenta cum, după moarte, a fost disecată și organele ei au fost expuse. Îmi spune că, pe când era adolescent, evita să meargă pe plaja Juhu cu familia, în excursiile lor la Bombay, din pricina unui văr care-i spusese că în aerul apos cămilele se sufocă, iar plămânii li se înmoaie ca niște fețe de pernă ude.

Unele lucruri îl impresionează pe soțul meu, dar nu pot prezice niciodată care anume. A mâncat *kale* înainte ca asta să devină o modă și la un moment dat a încercat să-și facă singur săpun. Lasă boluri cu apă pe pervazul ferestrelor în caz că în zilele toride de vară li se face sete păsărilor. Rasismul, sexismul și cruzimea față de animale provin din aceeași sursă, după toate socotelile lui, și vorbește despre ele ca și cum ar fi interșanjabile.

Când mama lui ne sună seara, îi povestesc despre lei – și râde de fiul ei, spune că habar nu are de unde îi vin astfel de idei, poate de la o zi de vară când au mers împreună la Surat,

---

1. Nume dat lui Sarah Baartman, o sud-africană adusă în Europa, la începutul secolului al XIX-lea, pentru a face parte din spectacolele cu ciudățenii. Baartman suferea de o boală care determina acumularea excesivă de grăsime în zona feselor și a coapselor, de unde și asimilarea ei cu imaginea lui Venus. *Hottentot* era termenul prin care erau desemnate popoarele sud-africane de păstori nomazi care nu făceau parte din triburile bantu. Astăzi, Sarah Baartman este îndeobște văzută ca un simbol al exploatării coloniale și al rasismului, al ridiculizării și mercantizării oamenilor de culoare.

la socrii ei, căci știe că bătrânii îi tot dau zor cu vegetarianismul. Se întreabă de ce ea, în Milwaukee, nu a auzit de incidentul cu leul și cum de ziarele din India nu au nimic mai bun de făcut decât să relateze despre evenimente din grădinile zoologice din America.

Îi spun lui Dilip ce a zis maică-sa și el ridică din umeri.

— Toți avem dreptul la opinii personale.

Zâmbește fără să-și arate dinții și dintr-odată am o poftă nestăpânită să mă confesez.

— Când eram copil, îmi plăcea să omor melci.

Îmi dau seama că transpir, de parcă o otravă ar fi eliberată din interiorul meu.

— În ashram.

Se uită la mine, dar fața lui este impasibilă.

— OK.

— Turnam sare pe ei, și se chirceau, și țipau. Mă învățase Kali Mata.

Privește în oglindă și îmi răspunde:

— Nu cred că țipă.

— Ba da. Îmi amintesc țipete.

— Nu e mare lucru. Erai doar o copilă.

— Azi m-am certat cu mami.

— De la ce?

— Chestiile noastre obișnuite.

— Știți cum să vă călcați una pe alta pe bătături.

Mănâncă *daal*[1] și două legume la cina din această seară și spune că deja se simte mai bine, mai ușor, după numai trei astfel de mese.

Două zile mai târziu, la o supă de *quinoa* și spanac, îmi spune că maică-sa a avut de fapt dreptate, că ceva se întâmplase când fuseseră în Surat, în Gujarat, cu atâtea veri în urmă.

1. Curry din linte.

A auzit o poveste despre mătușa lui, de fapt mătușa tatălui lui, pe nume Kamala. S-a născut în 1923 și tatăl ei a fost primul din orașul Bhavnagar care și-a cumpărat mașină. A fost și primul care și-a școlit nu doar băieții, ci și fetele. Însă când a venit rândul lui Kamala să urmeze o universitate, și-a implorat tatăl să o lase să devină călugăriță jain, să locuiască în apropierea templelor, în micul oraș Palitana, și să urce în fiecare zi cele o mie de trepte care duc la vârful dealurilor Shatrunjaya, împreună cu alți pelerini și credincioși. I-a povestit despre un vis pe care începuse să-l tot aibă, în care i se arăta chipul zeității jaine Adinath, așa cum este reprezentat ca statuie într-un templu din Palitana. Dar pe măsură ce ea se apropia, chipul dispărea în întuneric.

Știu destule despre jainism ca să nu mă mir că adepții săi sunt printre cei mai extremiști vegetarieni, respingând nu doar carnea și ouăle, dar și plantele care, pentru a fi consumate, n-au fost smulse cu rădăcină. Mâncarea jain este gătită fără ceapă sau usturoi. Trec repede în revistă toate rețetele pe care va trebui să le schimb dacă el va decide să continue cu povestea asta. Călugărițele își leagă deseori cârpe albe peste gură și mătură pământul înainte să pășească, pentru a nu inhala sau a călca pe vreo vietate, nici chiar din greșeală. Cu toate acestea, jainii pe care îi cunoșteam eu purtau în continuare piele și nu păreau să bage de seamă ce însemnau lactatele din producția industrială pentru vacile din toată India.

M-am simțit trădată, de parcă un secret întunecat tocmai fusese adus la lumină.

— Nu mi-ai spus niciodată că ai fi jain.

— Doar pe sfert, dinspre tata.

— De unde a știut Kamala în ce templu era?

Dilip bate darabana în masă.

— Nu știu. Poate că mai fusese acolo.

Dau din cap și el continuă, însă detectez mai puțin entuziasm decât la început.

Cererea Kamalei a fost refuzată și fata a fost bătută și încuiată în camera sa. Timp de șapte zile, mama ei a bătut la ușă cu o farfurie de mâncare în mână, dar nici măcar o fărâmă nu a fost consumată. În cea de-a opta zi, tatăl ei a descuiat ușa și a văzut că fiica lui deja îmbrăcase straiul alb, subțire, al călugărițelor jain. Cuprins de furie, a dat să smulgă materialul alb care îi acoperea capul. Dar ceea ce a văzut l-a lăsat cu mâna în aer. Tot părul ei dispăruse. Scalpul îi era roșu și inflamat.

Când a întrebat-o ce făcuse, i-a spus că începuseră Paryushan, zilele sfinte jain, dedicate introspecției și abstinenței, și era o perioadă în care călugărițele jain își smulgeau, în semn de penitență, toate firele de păr de pe cap.

— Câte fire de păr are în medie cineva? îl întrerup.

Ridică din umeri.

— Câte mii de pași sunt până sus, pe culmea din Palitana? mai întreb.

— Nu știu cu precizie, spune Dilip. Multe.

— Povestea asta a fost exagerată.

— Asta nu o putem ști.

— Ba da. Încă o generație, și am fi aflat că a pășit pe apă.

— Nu spun decât că cei din familia mea au avut chemarea.

— Chemare la?

— Chemarea la o viață nonviolentă.

— Dar au avut și chemarea tocmai spre opusul ei, spun. Îi reamintesc dragostea mamei lui pentru sărbătorile americane cu păsări uriașe gătite la cină și pentru blănurile pe care le poartă ca să se ferească de iernile din Milwaukee. Îi amintesc de unchiul lui, cel care își bătea nevasta.

Nu înțelegeam ce anume e nonviolent în a-ți smulge părul de pe cap sau în a alerga în sus și în jos pe mii de trepte

în fiecare zi. Îmi vine să întreb dacă și călugării jain își mutilează trupurile la fel, dar expresia lui Dilip mă oprește.

— Ceva din toată povestea asta îți este peste mână, spune. Nu-ți face griji, nu trebuie să nu mai mănânci carne, dacă nu crezi că ești în stare.

Cea mai veche amintire pe care o am este cea a unui uriaș într-o piramidă. Uriașul stă în centrul piramidei, pe o platformă înălțată. Imită structura în care stă, formând o piramidă mare, albă, compusă din haine albe, păr grizonant și o barbă deasă. De jur-împrejurul lui sunt piramide mai mici, tot albe; și mami este una dintre ele – una, într-o mare de piramide –, și, când privesc în sus, tavanul încăperii se întâlnește într-un punct aflat cu mult deasupra capului meu, țintind spre înaltul cerului, afară.

Piramidele mai mici stau cu picioarele încrucișate sub ele. Scopul întregii congregații este să-l imite pe uriaș. Eu sunt cea mai mică din încăpere și nu știu cum m-aș descurca dacă aș fi mai mare. Unele piramide, dacă mă apropii de ele prea tare, mă înspăimântă; au păr, și coșuri, și pori mari pe nas.

Una e cam de mărimea mea. Așteaptă în colț, cu o cârpă murdară în mâini, și se uită la noi. Din când în când se târăște un pic mai în față pentru a le da apă celor care cer. Înainte am văzut-o ghemuită afară, adunând rahatul lăsat în urma lor de câinii din ashram.

Uriașul deschide ochii; pleoapele inferioare se despart de cele superioare. Are păr pe toată fața, dar cumva îmi dau seama că este un om, nu un animal, iar lui mami nu-i este teamă, deci încerc să nu mă tem nici eu. La gât îi atârnă trei șiruri de mărgele – maro, roz și verzi –, formând o împletitură.

Îmi vine să i le smulg și să le port eu, pentru că nu am nici un colier care să fie al meu, însă nu îndrăznesc să mă apropii de el. I se deschide gura, limba îi țâșnește afară și pot vedea întunecimea din gâtlejul lui, dinții acoperiți de negreală, un soi de cavitate fără fund.

Mă duc mai aproape de mami. Îl privește cum transpiră, ea și toți ceilalți, dar eu simt doar mirosul ei specific și pentru asta o iubesc, e ca și cum așa o cunosc într-un mod anume, pe care nu-l pot explica.

Mă trage spre ea și mă pupă direct pe gură. Apoi mă strânge, lipindu-mă de ea, și mă gâdilă pe gât. Sunt stânjenită, dar și în gardă în fața afecțiunii ei, căci îi urmează întotdeauna ceva neplăcut.

Uriașul își trage limba înapoi și înghite, pregătindu-se înainte de a o scoate iar. Saliva aterizează la un metru în fața lui, direct pe o piramidă de dimensiuni medii, un om cu părul galben, dar piramida cu păr galben nu se clintește din loc – este vrăjită și îl imită pe uriaș, scoțând limba, și o ploaie de salivă pică pe umbra lui. Mă uit în jur și mama, ca toate celelalte piramide, se ia după el. Uriașul râde sau tușește, nu mi-e prea clar, apoi iar râde sau tușește, fără oprire, și buricul lui protuberant tremură, și părul i se adună în tentacule. Tot grupul se ia după el, tușește, râde. Aud chiar și un râgâit. Lângă mine, o femeie începe să plângă, dar când mă uit la ea, pe chip nu-i curge nici o lacrimă.

Camera miroase a cald, ca degetul meu când îl frec de buric.

Femeia de lângă mine țipă printre suspine și, ca răspuns, alte piramide țipă și ele. Mă uit la mami, care are fața roșie de la tuse. O țin de mână, dar mi-o dă la o parte și se ridică, iar eu văd că și uriașul este în picioare și toate piramidele se transformă în coloane albe.

Mă ridic și mă agăț de o margine din *kurta*[1] lui mami, încreținд-o în palmă, pipăindu-i textura cu degetele.

Uriașul și-a ridicat brațele și le scutură, iar ele se agită și își iau zborul de pe trupul lui de parcă s-ar deșira, ca și cum și-ar lăsa membrele să plece, oferindu-le mării de alb, la fel cum și-a dat suflul și saliva.

Pământul se mișcă pentru că ei se mișcă – toate piramidele sar, tropăie, dansează, se iau în brațe. Cineva mă atinge pe frunte și altcineva mă prinde în brațe. Strig după mami, dar nu reușesc s-o văd în clipa aceea, asta până când o descopăr în spatele meu. Sub *kurta* ei albă sânii îi joacă și marea de oameni o cuprinde, îi mângâie părți ale trupului și apoi îi dau iar drumul.

Uriașul orăcăie, ochii i se bulbucă și fața lui pare cea a unei broaște. Orăcăie iar și iar – unii se iau după el, amplificând orăcăiala, dar alții au trupuri care seamănă cu altfel de animale și nechează, behăie, scot din adâncul lor sunete care nu-mi sunt familiare. Sunt peste tot în jurul meu, apropiindu-se, apoi depărtându-se, și eu mă așez pe jos, iar ei par să uite de mine, dar eu le simt mirosul pielii de pe tălpi atunci când se freacă de pardoseală.

Mami, îmi spun privind-o. Vreau să se uite la mine, dar ea e în altă parte. Se vede pe chipul ei, chipul pe care îl scoate la iveală atunci când nu mă poate vedea. Nu știu unde l-am văzut înainte, chipul acesta, nu îmi pot aminti nimic din ce a fost înainte, dar este familiar și ceva de care știu că trebuie să mă tem.

Brațele lui mami sunt ridicate și se învârtesc. De-o parte și de alta a ei se află câte un bărbat, și când dansează se face nevăzută între cei doi. Nu se mai învârte și clatină de colo-colo, iar unul dintre bărbați o ține ferm, râzând, dar părul

1. Cămașă lungă.

i se lipește de față, iar colțul gurii îi coboară într-o parte și ea tot își găsește echilibrul. Ceilalți țipă, râgâie, plâng din rărunchi, încărcând aerul cu sunete lipsite de sens.

— Mami, spun.

Gura ei își recapătă forma, colțurile dau să se ridice, până când începe chiar să-i zâmbească cuiva. Îi urmăresc privirea și descopăr că e vorba de uriaș.

Uriașul îi zâmbește și el mamei, sau poate că ea i-a zâmbit, dar asta n-am s-o știu cu adevărat niciodată, căci nu am văzut a cui gură a declanșat toate astea. El stă în palme, chinuindu-se să se ridice. Părul lung îi cade pe față. Saliva i se face spume pe buze, i se adună între firele din barbă.

Lovesc cu palma piciorul lui mami, iar ea privește în jos spre mine și mă împinge la o parte.

— Nu face asta! îmi spune.

Simt cum brațele îmi sunt desprinse, întinse în lateral. Mă împinge iar și mă împleticesc înapoi. Sânii i se mișcă într-un fel care o face urâtă.

— Ce te-a apucat? spune. Dansează! Ce te-a apucat?

Mai multe trupuri apar între mami și mine, alte trupuri în alb care trec dinspre fundul încăperii spre partea din față, cu speranța de a se apropia de uriaș. Chipurile li se dilată, iar maxilarele le pulsează. Se tem să se ducă mai aproape.

Mă ridic din nou.

— Mami! zic iar.

Nu mă poate auzi peste mugete și hohote și lacrimi.

— Mami! strig, și simt o urgență în abdomen, ceva ce nu simțisem cu o clipă înainte, dar care acum e gata să izbucnească.

— Mami! urlu, dar sunetul pe care îl emit se pierde. Mami! Mami! Mami! Dau din aripi, dar ea nu bagă de seamă.

— Ce se întâmplă, micuțo?

Vocea e aproape de urechea mea și mă smucesc în spate când văd cine e. O femeie vopsită cu cretă și îmbrăcată în negru se ghemuiește lângă mine. Singura pată de negru în marea de alb. Ce se întâmplă?

— Mami, spun eu.

— Mami? Ce ai nevoie să îi spui lui mami?

Încerc să i-o arăt, dar sunt prea mulți oameni în jurul ei.

— În regulă, în regulă, lasă-mă se te ajut. Pot să fac ceva?

Arăt spre stomacul meu, apoi spre mami. Simt bule în gât, unele care s-au ridicat din stomac, nu din cele moi, pe care le faci cu săpun, ci grele, bule de plastic proptite acolo, și care cresc. Pe gură nu îmi iese nici un sunet.

Femeia privește de la stomacul meu spre față, și dermatograful negru care îi încercuiește ochii albaștri se întinde când ridică din sprâncenele sclipitoare.

— Durere de burtică?

Are o voce ciudată, cu o cadență pe care am mai auzit-o înainte, de parcă ar intona un cântec.

— Pișu, murmur.

— OK. Păi las' că te duc. Îți arăt eu unde e olița.

Mă ține de mână și șerpuim prin alb. Are pielea aspră și, când îmi las degetele să hoinărească în strânsoarea ei, îi simt marginile bătăturilor. Mă întorc pentru o clipă, însă mama a dispărut în marea de alb.

În toaletă e liniște și femeia în negru mă ține de subsuori când mă las deasupra găurii. Ne uităm una la alta ascultând cum urina ajunge pe fundul bazinului și îi fac un semn din cap atunci când am terminat. Îmi aranjează pantalonii și face o fundă la sfoara din talie, și văd că are unghiile rupte și gri, iar pielea de pe mâini îi este acoperită de pete maronii.

— Frumușico, mă aștepți și pe mine afară?

Încuviințez și aștept în fața ușii, urmărind zgomotele dinăuntru. Femeia în negru eliberează un jet constant, cu

mult mai rapid și mai zgomotos ca al meu. Și observ că ușa de la baie este una printre multe, că acolo e un coridor larg cu uși și că majoritatea sunt închise. Scutur lacătele unul câte unul. Par grele, metalice și reci. Deasupra capului bâzâie becuri fără abajur și aud o voce la un radio. La capătul holului este o balustradă zăbrelită care dă spre o curte deschisă, și picături de ploaie mari cât niște musculițe de oțet umezesc aerul.

Mă întorc când aud gâfâieli și văd că una dintre uși este întredeschisă și pe acolo răzbat sunete de animale, și de la radiouri, și alte lucruri pe care nu mă pricep să le numesc. Lacătul atârnă de cârligul lui ca un membru amputat. Împing ușa, care se deschide de tot.

Cealaltă fetiță este în cameră, fără cârpa ei, și este întinsă ca o cruce. În vreme ce stă cu brațele deschise pe o masă, un bărbat în alb îi ține picioarele depărtate. El e din marea de alb. El este piramida cu păr galben. Pantalonii i s-au strâns în vine și grohăie în vreme ce-și mișcă trupul deasupra ei.

— Frumușico, frumușico! o aud strigându-mă pe femeia în negru.

Mă răsucesc în pragul ușii și o iau la fugă. Mă așteaptă în fața toaletei. Când merge, se lasă de pe o parte pe cealaltă și poalele lungi ale hainelor ei mătură podelele.

— Vrei o mică gustare? întreabă. Scoate un pachet de biscuiți cu glucoză. Îmi umplu gura cu ei, suprafața lor îmi absoarbe toată saliva înainte să se topească. Îmi vine să vomit, dar nu mă pot opri din mâncat. Femeia miroase a țesătură și fumul zilelor nenumărate este impregnat în hainele ei.

Mă întreabă dacă vreau să mă odihnesc cât o aștept pe mami.

— Da, răspund.

Ne așezăm împreună în curte, pe o saltea umedă. Este pătată și decolorată, camuflată pe dalele maronii unde e

pusă. Deocamdată ploaia s-a oprit. Aud țipete dinspre piramide, dar sunt slabe și ar putea veni din gâtlejul oricăreia, de oriunde. Simt că mă detașez de ele, mă smulg de sursa lor, predând-o cuiva pe care nu îl cunosc, cineva care nu are absolut nici o legătură cu mine.

Spațiul dintre zgomot și mine crește, simt cum urechile mi se scobesc pe măsură ce sunetul se retrage și o moliciune mi se răspândește pe restul chipului. Mușchii din jurul ochilor se relaxează și atmosfera este mai albă ca înainte. Nu știu unde am învățat să fac asta, dar sunt foarte pricepută și este o șmecherie pe care am să o repet apoi foarte des, tot restul vieții mele.

Femeia în negru mă întreabă dacă am văzut vreodată stele. Îi spun că da, și privim spre cerul înnorat. Vreau să mai spun ceva despre stele, dar nu izbutesc să-mi amintesc cum arată, câte sunt toate și dacă se grupează în anumite formațiuni recognoscibile. Dacă sunt statice sau mobile, dacă pâlpâie sau strălucesc ca becurile, și încep chiar să mă îndoiesc că am văzut stele – sau poate știu de existența lor doar indirect, de la mama sau de la tata, sau de la altcineva care și-a luat ca sarcină să mă învețe ceea ce eu nu-mi pot aminti, căci singura realitate care rămâne de atunci sunt sentimentele și ideile, și este imposibil de spus dacă eu le-am creat sau au fost puse în mine.

— Cum te cheamă? întreabă doamna în negru.

— Antara, îi răspund.

— Salut, Antara. Eu sunt Kali Mata.

Înainte să devină Kali Mata, numele ei era Eve și locuia pe aproape un hectar în Lanesboro, Pennsylvania, împreună cu soțul ei, Andrew, fiica lor, Milly, și cu June, mama lui Andrew. Îi știu scoțând limba, din profil, dintr-o fotografie pe care Kali Mata a lăsat-o în urma sa. Familia rostea rugăciuni înainte de fiecare masă câtă vreme buni June a trăit –

Kali Mata spunea că June era neînduplecată cu lucruri de felul ăsta, nu neapărat pentru că ar fi fost credincioasă, cât pentru că așa era corect să-i înveți pe copii. Lui Eve nu prea-i păsa de sfaturile lui buni June, dar chiar și după ce harpia bătrână s-a făcut oale și ulcele (la numai cincizeci și nouă de ani, cu toate rugăciunile ei cu tot) Eve a decis să păstreze tradiția. Buni June a fost primul trup pe care l-a văzut fără viață, acum viu, ca o marionetă manevrată de diavol, acum nimic mai mult decât o umbră pe podea, cu membrele sfârâmate. Cei de la Urgență au spus ceva despre un vas de sânge care ar fi explodat, dar Eve nu a vrut, pur și simplu, să creadă. Buni June nu murise cu astfel de focuri de artificii; a fost ceva tăcut, brusc, care a lăsat familia fără credință.

Eve nu-și văzuse părinții murind și, chiar dacă nu-i plăceau lungile prelegeri ale lui buni June, priveliștea morții o speria. Andrew s-a pomenit explicându-i lui Eve mai multe despre fenomenul morții decât micuței Milly. Ea își ținea tatăl de mână, spunându-i că înțelege, și că speră că el va fi bine. Dar Eve, mamă, trecută binișor de treizeci de ani, nu a putut decât să se holbeze la perete, săptămâni în șir. „Erau foarte apropiate", murmura lumea la priveghi. „Erau foarte apropiate și o iubea pe bătrână ca pe mama ei." Eve nu corecta pe nimeni, nu vorbea despre nenumăratele ocazii când își șoptise numai pentru ea că speră ca bătrâna să pice moartă, dar a trebuit să admită că moartea, atunci când i s-a uitat drept în ochi, arăta exact ca finalul care era.

Eve insista să spună rugăciunea în fiecare seară și Andrew i se supunea bucuros, dar când toți lăsau mâinile jos și îi mulțumeau Domnului pentru pâinea cea de toate zilele, ea începea propria negociere cu Preaputernicul: dacă lui Dumnezeu i s-ar părea just să-i ia mâncarea de pe masă și acoperișul de deasupra capului, atunci ea ar supraviețui. Dar dacă el ascultă și dacă toate acele duminici petrecute în hambarul

prăfuit unde studia Biblia reprezentau o penitență suficientă, acum ea ar cere un singur lucru, un singur lucru pe care Domnul să i-l dea, căci era o nimica toată. Cerea numai să o ia pe ea mai întâi, ca El să o primească în împărăția lui înaintea tuturor celor care erau acum așezați la masă cu ea. Nu ar fi supraviețuit, se gândea, dacă ar fi trebuit să îngroape vreunul dintre acele suflete dragi câtă vreme ea încă făcea umbră pământului. Acelea ar fi fost priveghiuri la care nu avea de gând să participe. Așa că, dacă era vreo cale prin care această nesemnificativă cerere să-i fie satisfăcută, ea insista cu dragă inimă ca familia să spună mereu rugăciunea înainte de masă. Din perspectiva lui Eve, ea și-a ținut partea ei de învoială, dar Domnul nu și-a ținut-o pe-a lui, și când vestea accidentului de mașină a ajuns la ea, Eve a fost de neconsolat vreme de cinci zile. Apoi și-a făcut bagajele și a plecat din oraș. Chiar vorbise serios – fără priveghiuri, fără trupuri de identificat. Nu avea să-i vadă așa cum arătau în locurile lor de odihnă veșnică. A stat pentru o vreme în Philadelphia, cu sora ei, a găsit un serviciu de vânzătoare la un magazin pentru mirese, asta până când a întâlnit un bărbat care își spunea Govinda. Era frumos, cu părul șaten și ochelari, cuprins de o melancolie pe care o simțea și ea, și făcea bani din vânzarea de marijuana. A dus-o la Misiunea Hare Krishna, unde cântau cântece, apoi la el în apartament, unde i-a spus că făcea economii pentru a se putea duce în India, să vadă templul brahman din Pushkar și să scape de cercul suferinței. A întrebat-o dacă vrea să meargă.

În Pushkar a început să se îmbrace în materiale negre cu broderie. Erau grele și o obligau să se miște încet. Fusese un copil blond, cu pistrui portocalii pe brațe, dar anul acela pe care l-au petrecut în deșert i-a întunecat tenul și i-a ridat pielea. Părul se aduna într-o cărare scurtă de *dreadlockuri* care îi curgeau pe spate. Fardul de pleoape atârna ca un praf

de turcoaze pe pleoapele ei încleștate, adunându-se în toate pliurile, desenând modele, și creionul kohl negru îi încercuia ochii. Buzele erau de culoarea strugurilor negri. În păr avea tot soiul de ornamente pe care le adunase de peste tot, pene și brelocuri care atârnau de șuvițe.

Rătăcea prin deșert, străină, pe la marginea satelor, uitând de viețile pe care le avusese înainte.

Nimeni nu știa de unde venea exact. Unii spuneau că nu are vârstă și că meditase în deșertul Thar de când lumea și pământul. Sătenii făceau plecăciuni în fața ei, unii îi atingeau chiar picioarele, iar copiii îi spuneau *oont bai*, doamna cămilă, pentru că putea supraviețui fără apă.

Acolo a întâlnit un uriaș îmbrăcat în alb, care i-a cerul să-l însoțească în călătoria sa. Nu am aflat niciodată de ce purta negru, doar că așa o găsise, și că era pur și simplu perfectă, pur și simplu completă așa cum era. Poate că ținea în continuare un fel de doliu, și pentru ea doliul avea să fie negru pentru totdeauna. Era în ashramul din Prune de mai bine de zece ani când o femeie palidă, însărcinată și confuză s-a împiedicat în spațiul pentru meditat. Kali Mata nu mai era consoarta uriașului, dar se considera mama copiilor lui, hrănitoarea numeroșilor lui adepți.

A invitat-o pe novice să se așeze, dar mami a dat din cap și a privit prin încăpere. A spus că nu era sigură că vrea să stea. Dar când a intrat uriașul, mami s-a repezit în față și a găsit un loc la picioarele lui. A meditat acolo mai bine de patru ore, neclintită ca un obiect de mobilier. Când mami a deschis ochii, s-a uitat în sus către guru și a spus că-și va închina lui viața. Apoi și-a pus capul la el în poală și a plâns.

Nu aveam mai mult de trei ani când Kali Mata mi-a povestit prima dată despre America și despre ashramul în care locuiam. Mi-a spus că suntem tot în Prune, dar când

m-am uitat împrejur, parcă nu mi-a venit să cred. Ashramul nu semăna deloc cu restul orașului.

M-a învățat că numele uriașului este Baba, că avea și alte nume, multe alte nume, dar că acesta era cel cu care trebuia să i ne adresăm. Avea să fie ca un tată pentru noi, un conducător, un zeu. Dar era, din multe puncte de vedere, și un umil servitor, căci a luat încă o dată formă umană, ca să ne scoată pe noi din ignoranță. Învățătorii și maeștrii de la care se revendica includeau câțiva *maharisi* și *acharyas* celebri, ba chiar și niscaiva înțelepți pomeniți în textele antice. Acestea erau bine precizate în autobiografia lui.

Baba mergea cu un Mercedes Benz și colecționa casete cu filmele lui Brigitte Bardot. Avea peste doi metri, o înălțime care azi nu mai pare ieșită din comun. Vocea îi era blândă și moale, chiar și din difuzoarele pe care le folosea atunci când se adresa mulțimilor de mii de oameni. Iar învățăturile lui ajungeau la toți, o poveste atent stratificată care vorbea în egală măsură de Buddha, Cristos, Krishna și Zorba. Pe Baba îl interesau știința și calculatoarele. Urmărea jocul naționalei Indiei în preliminarii și îi plăcea bucătăria japoneză. Era ceva familiar pentru toți, și toți se întorceau la el ca acasă.

Mami, pe când era adolescentă, admirase ashramul din afară, libertatea care îi aureola pe adepți, dar de intrat a intrat ani mai târziu, când a descoperit singurătatea din casa soțului ei și plictisul. Mami căuta o cale de salvare.

Materialele de marketing ale ashramului prezintă începuturile, pe când se locuia în barăci improvizate, cu acoperișuri de tablă și puțină lumină. Ashramul a crescut în jurul unui banian înalt de douăzeci de metri, răsfirat, contorsionat, cu crengile în sus și în jos, revendicând tot pământul din jur.

Sanyasis[1] au plantat puieți de lămâi și mango, care cândva aveau să dea fructe. Încet-încet, au obținut aprobarea pentru apă curentă și electricitate. Au cercetat posibilitatea de a săpa o fântână. Era nevoie de fose septice. S-a turnat ciment și s-a pus fundația. Apoi au înălțat pereții de susținere și au montat grinzile.

Imaginea asta se diluează într-una a ashramului așa cum este el astăzi, un *resort*, un sanctuar. Maestrul e mort, dar viziunea lui merge mai departe. Toate camerele sunt dotate cu televizoare cu ecran plat, cuplurilor li se oferă masaje și citiri în cărți de tarot. Testele pentru SIDA sunt obligatorii pentru a fi admis.

Numai o parte din acei patru ani au lăsat o urmă în mine. Plasa de țânțari murdară care atârna deasupra patului în camera pe care o împărțeam cu Kali Mata. M-a lăsat să folosesc culorile din trusa ei de machiaj ca să-mi pictez fața. Din tot ashramul, bucătăria era locul meu preferat, unde sute de farfurii de tablă și pahare străluceau atârnate la uscat, și unde Kali Mata m-a învățat cum să curăț un măr cu cuțitul. Tot acolo am văzut-o și pe mami făcându-i de mâncare lui Baba. Și îmi amintesc cum îmi treceam degetul peste crestături care aduceau a păsări și șerpi când băteam în ușa de lemn care ducea spre o cameră pe care mama o împărțea cu el.

Apoi mai este ziua când bunicul a venit și i-a spus mamei că nu mai poate suporta ideea ca noi să locuim în continuare acolo, în adunătura aia de străini și curve. I-a mai zis că și-a făcut familia de râs, că ar trebui să se întoarcă pe dată în casa soțului ei. Mami nu l-a băgat în seamă, răspunzând doar că

1. Practicanți ai unei forme de ascetism care reprezintă al patrulea stadiu al sistemului hindus al celor patru niveluri de viață, cunoscute sub numele de *ashramas*.

acum aceea e casa ei. A spus că Baba avea să fie tatăl meu și toți *sanyasis* aveau să fie familia mea.

Cât despre fata cu cârpa, numele ei era Sita. Făcea curat în sala pentru meditat, uda plantele, nu vorbea niciodată. După prânz se odihnea pe o saltea de paie peticită, iar ochii i se iveau strălucind din pliul mâinii. În ultimii ani am întrebat de ea, însă nimeni nu pare a-și aminti de existența sa.

Am adunat câteva imagini cu Baba, pe care le păstrez într-un plic. Lui Baba îi plăceau fotografiile și avea mereu câte un fotograf pe lângă el. „Fotografiile, spunea Baba, nu înregistrează istoria. Decid istoria. Dacă nu există fotografii cu tine, nu exiști."

În câteva dintre ele este și mami lângă el. Într-una poartă un sari. Era pentru prima dată când îmbrăca unul de când părăsise casa soțului ei, și l-a purtat cu ocazia nunții ei simbolice cu Baba.

Bumbacul pare aspru și de un alb strălucitor, două bucăți tăiate și cusute laolaltă. Nu poartă fustă și în talie are legată o fundă maro. Rochia are un canaf într-o parte, care seamănă mai mult cu un șiret de pantof. Pliurile sunt bine aranjate. Numai trei, înguste, jumătate din lățimea normală, dar atâta i-a permis materialul pe care îl avea. Probabil că a călcat cu pași mici în ziua aceea. Stă pe un covoraș de iută lângă Baba, dar puțin mai în spate. I-au aranjat părul deasupra umărului dezgolit. Un *pallu* scurt i se odihnește pe cap. Mami se agață de capătul său liber. Soarele a fost probabil foarte puternic, căci pare că se luptă să nu se încrunte.

Am imagini ale lui Baba pe cărți poștale, pe brelocuri pe care le-am luat din librăria ashramului și, de asemenea, o copie a necrologului pe care l-am transcris de pe un microfilm.

Necrologul afirmă că o posibilă cauză a decesului a fost o supradoză de droguri, deși un grup al adepților lui susține

că ar fi fost otrăvit de autorități. Avea cincizeci și șapte de ani și se poate să fi suferit de o afecțiune numită gigantism, fapt care ar fi explicat înălțimea lui considerabilă. După el nu au rămas nici vreo văduvă, nici copii.

Când era lună plină, mami ardea prin tot apartamentul, ținând geamurile închise, bețișoare parfumate de santal. Kali Mata i-a spus să facă așa pentru a alunga spiritele rele și tâmțarii. Ne-am oprit din acest obicei pentru un an, când doctorul a zis că îmi provoca astm. Mami e convinsă că acela a fost anul când totul a mers prost.

Azi fumul este apăsător – Kashta face acest ritual – și caut forme și figuri în vălătucii baroci. Nani stă înconjurată de ceață într-un scaun cu spătar drept, iar eu tușesc. Nu-mi dau seama dacă a adormit. Mami e lângă ea, cu un aer confuz. Azi nu a fost prea vioaie.

Sunt lângă fereastră. Luna e albă pe cer și îmi imaginez mareea cum se înalță în creste semețe și se sparge de țărmul luminat. Ziarul, împăturit pe măsuța de cafea alături de teancuri de reviste și de corespondența nedeschisă, spune că este o super lună. Mă uit iar pe fereastră la suprafața ei, strălucitoare dar mătuită, ca și cum ar fi fost lovită de nenumărate ori. Smulg din ziar pagina cu articolul și deasupra lui schițez cu un creion pielea satelitului, cartografiind acele agresiuni.

Articolul spune că Luna vă părea mai mare decât de obicei, că din 1948 nu a mai fost atât de aproape de Pământ.

— Nani, spun și ea se uită la mine clipind. Luna a mai fost atât de aproape de Pământ în 1948.

Nani zâmbește și își scarpină nasul.

— Anul în care te-ai născut, adaug.

— Da, spune ea. Îmi amintesc de anul acela.

Nu există nici un document care să ateste nașterea bunicii mele, căci marea majoritate a copiilor din taberele de refugiați mureau înainte de *mundan*, când capetele bebelușilor sunt rase în mod ritualic. Soțul i-a inventat data nașterii pentru pașaport. Dar când Nani spune povestea vieții ei, din capul locului ne zice: „Moașele urlă în *multani*[1] și folosesc o cârpă jegoasă pentru a-i șterge fluidele de pe corp. Îi e foame și plânge, căutând cu disperare sânul maică-sii; e atât de anemică, încât îi spun Gauri, cea blondă".

O întreb cum de poate fi atât de sigură că își amintește, când noi, toți ceilalți, abia dacă putem să ne punem copilăria cap la cap.

Nani mă ia peste picior. Spune că nu am cum să pricep de vreme ce nu am fost acolo. Separarea este un timp de sine stătător. Lucrurile se întâmplau atunci, lucruri care nu s-au mai petrecut apoi niciodată.

Privirea i-a tremurat și și-a îndreptat ochii spre peretele din spatele meu. Mă sucesc și iau laptopul, deschid câteva pagini care vorbesc mai în detaliu despre structura plăcii amiloide: ca o fâșie de scai ce nu se poate lipi de cea care îi corespunde. Alte câteva diagrame arată țesutul cerebral prăbușit în placă, o masă flendurită, captivă într-o îngrăditură căreia nu-i aparține.

Asta este ceea ce a găsit Alois Alzheimer atunci când a disecat creierul pacientei sale, Augusta, după moartea ei, în 1906. Sărmana Augusta, pentru ea nimic nu mai era clar.

Oamenii de știință nu știu de unde vine placa sau de ce proteinele se divizează greșit. Îmi amintește de ceea ce am

1. Dialect specific regiunii Multan, din Punjab.

citit despre cancer, dar nu spun nimănui de teamă să nu fiu luată drept una care se poartă nesăbuit cu cuvintele.

Placa amiloidă poate fi doar un simptom. Care anume este însă cauza? Lungimea telomerilor, care stau la capetele cromozomilor ca prinderile de la capătul unei corzi de sărit, ar putea fi una. Cu timpul se scurtează, semn al îmbătrânirii biologice.

Este asta o cauză oare sau un alt simptom?

Bătrânețea, se pare, nu este destinul tuturor. După cum nu este nici declinul cognitiv.

Mă întreb dacă există exemple de neîmbătrânire. Mă întreb dacă există nemuritori.

Nani pare să fie sănătoasă, mai agilă decât pe vremea când trăia soțul său. Dar fără vârstă? Nu. Pare bătrână. Există o rigiditate în articulațiile și mintea ei.

Trasez axele x și y, și le notez ca indicând vârsta și declinul. Le așez pe mami și pe Nani pe grafic. Între ele este o mică familie de krilli.

Pe Kali Mata mi-am imaginat-o mereu ca definind marginile acestui grafic, o asimptotă spre infinit, până în clipa când pică moartă la ea în casă.

Câți krilli vor muri în această misiune de a o face pe mami să își amintească? În partea de sus a paginii încep un desen în plan al Lunii.

— Ți-a venit ciclul.

Îmi ridic ochii de pe desene. Am transformat luna într-o omletă cu ardei. Mama stinge lumina la baie și se așază pe canapea. Fumul începe să se disipeze. Capul îi alunecă lui Nani pe un umăr.

— Da, îi răspund. De unde știi?

— Rămâne un miros în urma ta. Ananas.

Până acum nu am mai avut un miros al meu, cel puțin nu unul identificabil. Dilip nu mi-a spus niciodată. Mă întreb

dacă știe cum miroase ananasul. Odată a avut o reacție alergică la kiwi și buzele i s-au umplut de ulcerații.

Mai privesc luna o clipă. Când Dilip o să fie acasă, o să îl rog să vină să ne uităm împreună cu mine la lună.

Mama cască.

— A început astăzi?

Trebuie să mă gândesc un moment.

— Da. De dimineață.

Mami dă din cap. Se lasă pe pernă.

— Odată cu luna, ca întotdeauna. Kali Mata, mereu miroși a ananas.

Luna a migrat pe cer, acum e ascunsă în spatele unor clădiri din depărtare. Încep un nou desen cu suprafața ei, de data aceasta din memorie.

— Ce este asta?

Mă uit în sus.

— Las bilețele pentru mami prin casă. Ca să dea peste ele și să le citească. Poate o ajută să-și recapete memoria.

Nani zâmbește.

— Ești o fată bună. Citește-mi-l!

Ezit și netezesc bucata de hârtie între palme. În câteva săptămâni a ajuns să arate ca un pergament antic.

— „Atunci când ai pus chilli în *khichdi* pe care i-l făceai Antarei", citesc.

Nani râde și tușește când termina de citit.

— Când a fost asta?

— Voia să mă obișnuiesc să mănânc picant, cred. Pur și simplu nu se oprea, nici când am început să sughiț teribil.

Nani dă din cap.

— Mama ta nu a pus chilli în *khichdi*. Eu am pus ghimbir, pentru că făcuseși o răceală severă.

— Nu e adevărat, zic.

Eram sigură că îmi amintesc – gustul durerii în gura mea.

— Îți spun sigur, zice. Pe ea ai întrebat-o? O să-ți spună.

Acel bilet i-l citisem și lui mami, care m-a privit absentă înainte să-l îndes la loc între pernele canapelei, ca să-l poată găsi iar.

— Și dacă o întreb, îi spun lui Nani, tot nu o să-și amintească.

— Poate nu-și amintește pentru că nu s-a întâmplat.

Simt cum mi se încordează mușchii picioarelor. Oare vorbise cu Dilip? O convinsese oare mami că mint?

Hârtia îmi zboară din mâini, dar când mă uit în jur toate ferestrele sunt închise. Deasupra capului meu, ventilatorul se mișcă cu un vâjâit înfundat, terminându-și rotația, revenind spre partea de unde mecanismul său nevăzut îl împinge iar. Mă aplec să iau hârtia, însă plutește mai departe, ca o fantomă plată. Nani începe să râdă și vocea îi este aspră, de parcă râsul și tusea au devenit una, și între amuzament și disconfort nu mai este nici o graniță. Ne uităm cum hârtia dispare sub canapea.

Scot o cheie din buzunar și i-o dau bunicii.

— Ce este asta?

— Ca să deschizi cutia de valori a lui mami de la bancă.

Nani își pune ochelarii pentru citit și examinează lanțul cheilor. Este gri, tocit și portocaliu pe alocuri, ca motanul Garfield. Își ridică privirea spre mine și sprâncenele i se arcuiesc.

— Pentru orice eventualitate, spun. Trebuie să fim pregătite.

Un alt doctor ne zâmbește când intrăm în cabinetul de consultații. Cel de data trecută este în vacanță.

Mami se fâțâie. Îi spune doctorului că rochia ei miroase în mod clar a transpirația altei femei. Pe biroul doctorului, instrumentele stau într-o cană metalică. O spatulă pentru limbă, pensete. Nu știu cuvintele pentru celelalte. Par ascuțite și neprietenoase în mâinile lui. Camera are un aer murdar. Ochii mi se mută de la mami la tavan, spre lumina albă, spre aparatul de aer condiționat.

— Au mai fost alte episoade? întreabă el.

— Da, răspund. A tot avut coșmaruri. Menajera spune că dimineața, când intră în casă, o găsește într-un colț, terifiată.

Expresia doctorului nu se schimbă. Face câteva însemnări pe o pagină din dosarul ei. Are un scris tipic, ininteligibil.

— Am impresia, încep să zic, că totul se mișcă foarte repede. Simptomele sunt tot mai rele.

— Totul pare să fie atât de bine pe cât era de așteptat, spune. Părul de pe obraji îi crește în smocuri albe și negre. Cei doi dinți din față sunt puțin ieșiți în afară și are un fluierat când vorbește.

— Și-a luat medicamentele, spun.

— Am văzut cazuri, mai ales în primele etape ale declanșării bolii, când degenerarea se produce într-un ritm mult mai rapid.

— Asta se întâmplă cu ea?

— Nu putem fi siguri.

— Atunci ce vreți să spuneți?

— De fapt, toate studiile pe această temă sunt destul de neconcludente.

Deschid caietul și încep să-i citesc una dintre liste.

— I-am arătat poze, filme vechi. Ne-am uitat la filmele ei preferate. Ne-am plimbat și am condus-o prin locurile unde obișnuia să-și petreacă timpul. Am gătit, mai ales rețete pe care nu le mai pregătise în ultima vreme.

Așez un dosar pe biroul lui și încep să scot pagini tipărite unde am marcat anumite secțiuni cu combinații de galben, verde și portocaliu. Efectul este un gălbui-lămâie la care e dificil să te uiți multă vreme. Își drege vocea și își împinge ochelarii la loc pe nas.

— Am senzația că mama se scurge, spun, arătându-i un pasaj care dezvoltă această teză.

— Se scurge, repetă el.

— Da, peste tot și de pe peste tot.

Dând la o parte un articol dintr-o revistă științifică pe care îl adnotasem, deschid o broșură pe care am făcut-o de mână și îmi scot la iveală *magnus opusul.* O diagramă a funcțiilor trupești ale mamei și o istorie a vieții ei, de la naștere, unde am scris că bunica nu a născut prin cezariană și, prin urmare, a inoculat-o zdravăn pe mami cu microbii din canalul vaginal. Și de acolo, evenimentele din copilăria lui mami într-o spirală descendentă: liste de vaccinuri posibile și de momente când i s-ar fi injectat penicilină.

Pagina următoare se concentrează pe deteriorările mitocondriilor, centrii fără vârstă ai celulelor ei, pe care le-a moștenit de la mama ei, și care continuă să trăiască în mine. Cuvântul „mitocondrie" e scris în mijlocul unui păianjen uriaș, ale cărui picioare se îmbârligă și plonjează ca o cascadă

într-o pânză de cicluri Krebs[1] aplatizate. Pânza sunt telomerii scurtați care dezechilibrează producția de enzime, rata de creștere a declinului mitocondriilor. La marginile ei atârnă mici cuști care dau pe dinafară de specii de oxigen reactiv, a cărui producție crește exponențial, periculos pe măsură ce stratul dublu de lipide, membrana care susține întreaga arhitectură la un loc, începe să se crape și să colapseze.

Pe cealaltă parte a hârtiei, intestinul mamei este un coridor care se curbează, poros și plin de găuri, compromis de ani și ani de alimentație haotică și de medicamente. Soldați morți se adună în mormane, iar rugurile lor sunt deja pregătite.

— Ce-s toate astea? întreabă doctorul.

Privesc în jos spre pagină.

— Am făcut cercetări. Asta am găsit până acum.

— Doar nu vorbiți serios, spune el.

Dintr-odată, nu mă pot uita la ei. Am senzația că mă zdrobesc.

— Vă rog să luați toate astea, adaugă. Există niște tratamente noi, experimentale, pe care le putem lua în calcul. Enumeră câteva dintre efectele secundare. Atac cerebral. Infarct. Depresie.

Îi spun că ne vom gândi și îmi doresc că podeaua să se deschidă și să mă înghită.

— Așa să faceți. Și, de asemenea, vă recomand să găsiți pe cineva care să vă ajute cu toate astea.

Aștept să continue. Mă privește cu capul înclinat.

— Sunt terapeuți cu care puteți vorbi, spune. Despre cum să abordați poziția în care vă aflați acum. Cei care au

1. Ciclul Krebs, cunoscut și sub numele de ciclul acizilor tricarboxilici sau ciclul Szent-Györgyi-Krebs, este un ciclu de reacții chimice folosit de toate organismele aerobe pentru a genera energie în urma oxidării acetatului provenit din carbohidrați, grăsimi și proteine în dioxid de carbon și electroni.

grijă de pacienți suferă la fel de mult ca pacienții. Poate fi foarte stresant.

De la cabinetul doctorului ne întoarcem acasă, și trecem printre hoardele care se duc la mesă, la mica biserică făcută sandvici între magazinul local de lactate și băcănia germană. Mami și cu mine nu ne vorbim, dar ne uităm pe geam. Biserica atârnă decorațiuni pentru ajunul Crăciunului, care clipocesc ca stelele dintr-o poezie de copii. Cozile care se formează la miezul nopții pentru aprinderea lumânărilor generează un scurtcircuit, tăind fluxul traficului însoțit de claxoane și urlete, care se amestecă cu imnurile intonate.

La câțiva pași pe strada aglomerată, pe un trotuar scâlciat, se află moscheea din cartier, de unde chemarea la rugăciune se aude de cinci ori pe zi. Crăciunul nu este exceptat. Popularitatea Crăciunului în Prune nu se rezumă doar la creștini, căci credința unanimă este că statuia Fecioarei ridicată aproape de intrarea în biserică le aduce noroc celor care o venerează. Mică și îmbrăcată în tifon roz, ea face obiectul unui pelerinaj informal. Trecând pe lângă ea, spun involuntar o rugăciune pentru tot și nimic în special.

Păzitorii moscheii știu că numeroși musulmani așteaptă să primească binecuvântarea Fecioarei Maria și a fiului ei, și *azanul* de seară mugește prin difuzoare cu o forță specială după lăsarea întunericului, în ziua de douăzeci și cinci, reamintindu-le credincioșilor că datoria lor nu este eclipsată de luminile puternice și de un pin strălucitor de la tropice.

Mă uit la mami. Închide ochii când mașina frânează. Îmi doresc să nu fi fost niște ratate atât de mari.

— De ce nu stai o noapte, două la noi, mami? șoptesc, în parte sperând să nu mă audă. Poate săptămâna viitoare, după Anul Nou?

Deschide ochii și se uită dincolo de mine, la strada aglomerată.

— Poate, spune. Poate o noapte sau două.

După miezul nopții se schimbă data, și îmbulzeala cauzată de biserică, moschee și de carele cu boi continuă să crească. Vocile sunt disonante. Strigătele nu se disting de rugăciuni. Străzile sunt pline de dezordine, agitație. Vuietul continuă să crească, dar nimeni nu pare să bage de seamă că ziua sfântă a trecut și că este vremea să se dezintoxice după această abundență, să reflecteze la excesele zilei care s-a încheiat.

Mi-e greu să adorm. Cablurile de lângă noptiera mea dispar într-o harababură de cealaltă parte a peretelui. Deasupra capului meu, plafoniera este un ochi care mă privește.

Dimineața, un calm relativ revine în oraș, și biserica stinge luminițele cu promptitudine, pentru a economisi curentul. Traficul – mașini, oameni și animale – își reia debitul obișnuit.

De Boxing Day[1] Dilip are o videoconferință, așa că ies singură. Acoperișul negru al ricșei se rabatează pe o parte și alta ca o copertină, și cauciucul îmi acoperă fața, o ține ascunsă de soare, de ochii iscoditori ai bărbaților și de alte dezastre care așteaptă să se petreacă. Dar ochii bărbaților ajung la acele părți la care ajunge și lumina, și chiar și atunci când nu-i văd cum mă privesc, prin norii albi ca de bumbac, simt căldura soarelui pe piele. Acelea sunt părțile pe care le pot vedea, picioarele în *chappala*[2], gleznele, tot trupul, brațele. Le este mai ușor să se uite la această fată fără cap care trece într-un vehicul fără uși.

Uneori, chipurile lor se ivesc de sub copertină, când se apleacă să vadă cine este înăuntru, dar ne mișcăm prea repede

1. Ziua de 26 decembrie.

2. Un fel de șlapi, de cele mai multe ori din piele sau material textil.

pentru a-i putea deosebi unii de alții, iar ei aparțin toți aceluiași trup și aceluiași drum.

Trecem de aglomerația de pe MG Road, vânzătorii de cărți, magazinele de bijuterii, femeile și bărbații strigând unii la ceilalți peste tărăboiul străzii. Lucrurile s-au schimbat pe aici, sunt sigură, dar orașul se transformă prea repede ca să știm cum. Prin membrana uscată, sărată a nărilor mele adulmec deja brutăria Kayani. Ricșa se clatină și se oprește, cu motorul fumegând, la un semafor. Doi bărbați se sprijină de poarta dărăpănată a vechiului centru de telefonie. Împart o *bidi*[1] și deasupra capetelor lor cioburi de sticlă mărginesc partea de sus a pereților despărțitori, strălucind în soare. Strănut, și șoferul se întoarce să se uite la mine. Salivă portocalie i se adună în colțurile gurii. Scuipă pe trotuar, apoi își golește, pe rând, nările.

În stația de autobuz, bărbații reușesc să se prindă de spatele mașinii, lipindu-se de metalul rece al caroseriei. Fetele zâmbesc, și lobii urechilor le sunt plini de găuri. Sunt fetițe așa cum era mami, fete ale unei singure culori, din cap până-n picioare, fetițe cu plete care le atârnă pe spate ca o creatură zburătoare. Privesc ochii care se lipesc de ele, de hainele lor, de membrele lor, de gurile lor deschise. Ziua pare călduroasă și senină.

O întâlnesc pe prietena mea Purvi la Club, pentru prânz. După-amiaza este pentru tras cu urechea. Ne plimbăm pe aleea din grădină și Purvi îmi descrie clubul unde a fost cu o noapte înainte. Ascult o parte din povestea ei, dar și ceea ce discută doi bărbați despre beneficiile programelor de sterilizare forțată, și versurile unei melodii pe care o cântă niște adolescente care-și omoară timpul pe-aici.

---

1. Tip de țigară ieftină făcută din tutun neprocesat învelit în frunze.

Aleea face bucle de colo-colo și, într-o zonă a ei, e despărțită de intersecția aglomerată doar de un rând de arbuști și un gard de fier. Aud scrâșnetele traficului intensificându-se, șoferii de pe ambele benzi refuzând să renunțe și smucindu-și mașinile în orice spațiu, cât de mic; Șoferii se încing și se adună să dea sfaturi peste nesfârșitele țipete ale claxoanelor. Se dă din cap și se înjură, mai întâi insulte adresate mamei cuiva, urmate de o remarcă așa, în trecere, despre o soră și despre o verișoară, de asemenea.

Nebunia se aprinde cu fum de combustibil. Ne oprim și privim din spatele unui zid scund de plante. Miroase a cauciuc ars. Zgomotul se luptă pentru teritoriu, izbucnind într-un zăngănit ininteligibil. Se vede un braț, apoi mai multe. Gâtlejurile sunt acaparate, umerii se împing și praful se înalță de la toată frământarea. Printre trupuri, văd unul care cade, prins sub greutatea insultelor și a furiei. Căldura izbește capetele. Un bărbat se uită în sus spre noi. Fața i se îngustează a amenințare. Umbra dansează pe măsură ce coroanele copacilor de deasupra aleii alunecă dintr-o parte în cealaltă. Privesc în jos la mâinile mele, încârligate de gardul de fier. Îi dau drumul, dar în depărtare lupta continuă. Bărbatul se pierde în ea.

Purvi îi dă înainte. Este entuziasmată, sculptând aerul cu mâinile sau frecându-le una de alta, ca și cum ar vrea să șteargă niște cuvinte nedorite. Spune că frecarea palmelor sau a tălpilor una de alta este o tehnică yoghină care integrează partea stângă și cea dreaptă a creierului. Când era mai tânără era o băiețoaică, își ura părul și își ascundea șoldurile. Acum unghiile ei sunt colorate și ascuțite. Este una dintre prietenele mele care s-a căsătorit de tânără și din motivele bune. Ea și soțul ei merg în croaziere, închiriază case de vacanță și învață să schieze. Cumpără și vând cai, rareori se îmbracă cu aceleași haine de două ori și nu opresc niciodată

aerul condiționat din apartamentul lor. Uneori, când suntem așa, doar noi două, Purvi mă ia de mână trecându-și degetele printre ale mele și se joacă cu brațele noastre legănându-le, ca un băiețel care își testează zmeul de hârtie. Mă atinge în timp ce ne plimbăm, coatele și părțile vulnerabile ale încheieturilor noastre pieptănându-se unele pe altele, ieșindu-mi în întâmpinare. Cu un an înainte, la Club, într-un separeu de la baie, m-a atins în vreme ce soții noștri comandau băuturi la bar. Nu am vorbit niciodată despre asta.

— E tata cu familia lui, îi spun lui Purvi imediat ce ne așezăm la o masă.

Se bucură de Boxing Day. Soția cea nouă se lasă pe spate într-un scaun alb de răchită, iar el stă în picioare sprijinit de brațul scaunul. Nu se ating, dar se uită deseori unul la celălalt. Ea dă din cap la tot ceea ce spune el. Apoi zâmbește într-un fel pe care nu l-am mai văzut. Umerii îi tremură și râsul izbucnește. Sunetul îmi trece ca apa peste trup. Purvi se uită scurt la ei înainte să revină la meniu, dar eu îi privesc în continuare. Masa pe care au ales-o e scăldată de soare. Ne separă doar câțiva metri, dar lumina transformă lumea lor într-una străină. Când mă las în scaunul de răchită, aș putea crede că mă uit la un tablou a cărui ramă e compusă din coloanele albe ale clădirii, ceva aproape victorian. Există un trecut și un prezent, și o falie care nu poate fi închisă. Mă pot vedea? Cred că da. Sunt chiar aici. Se uită deseori în direcția mea, dar poate că soarele îi orbește. Sunt invizibilă.

Chelnerii sunt într-un du-te-vino. Clipesc și mă uit în altă parte.

Lui tata i-a plăcut de mama cu multă vreme în urmă. I-a plăcut cel puțin cum arată. Poate că din același motiv acceptă să mă vadă uneori, pentru că arăt ca o fată de care i-a plăcut cândva – pentru că stau în sufrageria lui, implorând, confuză, cu mina unei fete care cândva i-a rănit orgoliul.

Mă întreb cum arată etajul casei lor, acum că noua soție este acolo de mai bine de zece ani. Dacă le-aș cere să-l văd, oare mi-ar spune cui îi aparține fiecare cameră, mi-ar arăta modificările pe care le-au făcut în dormitoare de când, copilă, am fost eu însămi acolo, îmbunătățirile, o nouă chiuvetă, dulapurile suplimentare, pardoseala cu o nouă gresie? Poate că voi sugera ca la următoarea vizită să suport umilința unui tur al casei. Desigur că noua soție se va oferi să-mi arate cum trăiesc. Sau poate băiatul o să vrea să mă ghideze, din moment ce practic sunt sora lui mai mare. Umilirea mea l-ar face poate martor la umilirea mamei mele, s-ar simți răzbunat pentru cum a fost luat de prost în toți anii aceia de demult. Sau poate se vede pe el în chipul meu, la fel cum se vede în cel al soției lui. Poate că tata îmi va arăta camerele pe care le-a rezervat pentru copilul lui și apoi dormitorul pe care îl împarte cu femeia cu care s-a însurat, cel pe care l-a moștenit de la părinții lui, un pat pe care băiatul lui probabil a țopăit când era mic, unde i-o trage noii soții, și cine știe dacă nu și-o imaginează încă pe mama. Sau aș putea să i-o trag eu – bărbatului ăstuia căruia îi place să se privească – în același pat, pe tăcute, atentă să nu-i deranjez pe ceilalți, în vreme ce soția sa, un etaj mai jos, face un ceai.

Stomacul meu scoate un zgomot puternic.

— Ți-e foame? întreabă Purvi.

Dau din cap că nu. Stomacul meu nu chiorăie, vorbește. Mereu a făcut așa în mijlocul examenelor silențioase, al cinelor, al pauzelor pline de suspans din filme – mereu spune lucrurile pe care eu nu le pot rosti, când probabil mi-e foame, dar un alt fel de foame.

Privesc spre intrare, care e încă împodobită cu ornamentele de la aniversarea Clubului. Baloanele plutiseră cândva, iar acum atârnă lipsite de viață de laturile prinse de serpentinele metalice.

După cină, în pat, ne uităm la televizor, și Dilip nu dă sonorul mai încet când aduc vorba de copii. Ochii îi sunt pironiți asupra unui prezentator care vorbește peste invitații săi. Discută dacă brandurile indiene au dreptul să folosească imaginea lui Gandhi în scopuri comerciale.

Nu sunt sigură că m-a auzit. Mi-aș dori să avem mai multe tablouri pe pereți. Ce rost are să te tot holbezi la un perete alb? Dilip spune că asta îl ajută să-și limpezească gândurile.

— M-am săturat de India, spune.

Mă uit spre televizor și îi zic să schimbe postul.

— Nu, vreau să zic că mi s-a acrit de tot ce e aici.

Se uită la mine, apoi din nou la ecran.

— Nu și de tine.

— Care-i problema?

— Viața asta. Munca asta. Orașul ăsta. Unul dintre picioare îi alunecă din pat, iar el nu stă nici în fund, nici culcat.

Aprob din cap, dar nu mă vede, așa că-mi pun mâna peste a lui. La televizor reclamele încep la un volum mai puternic decât cel al emisiunilor obișnuite. Un cuplu împarte un baton de ciocolată topită, lingându-și degetele unul altuia. E ceva ce ar trebui să fie romantic, dar cred că este dezgustător, și trebuie să mă uit în altă parte ca să nu vomit. Urăsc apartamentul ăsta. Vreau să trăiesc într-o pagină dublă de revistă, unde fiecare suprafață are exact ponderea potrivită de gunoi frumos. Unde aș putea sta în mijlocul unei camere fără să mă mișc, ca o statuie, și praful nu se va așterne niciodată pe mine sau pe lucrurile mele.

— Nu știu unde altundeva ne-am putea duce, spun. Se uită la mine, așteptând, și îmi dau seama că are deja un răspuns în minte, la care vrea ca eu să ajung.

— Am și eu o familie, spune când timpul meu a expirat.

Mă uit la picioarele mele, la oja sărită de pe unghia degetului mare. Partea de sus a piciorului îmi e acoperită de câteva fire fragile de păr. Am uitat să le pensez de câteva luni. El nu le observă. Sau poate că le vede, dar nu-l deranjează. Sau poate că-l deranjează, însă e prea politicos să-mi spună.

— Vrei copii? repet.

În vreme ce rostesc întrebarea, îmi dau seama că nu-mi doresc să am copii care să vorbească așa cum o face el, de parcă limba i s-ar mișca prea repede în gură.

I-am pus această întrebare la trei luni de când începuserăm să ieșim împreună, la o sticlă de vin, când contemplam nefericirea părinților noștri.

— Cred că vreau. Tu? a întrebat el.

Exact același răspuns pe care mi l-a dat și înainte. El este același bărbat. Nu s-a schimbat. Mâine, luna de pe cer va începe să alunece spre umbră.

— De ce?

— De ce, ce?

— De ce vrei copii?

Ridică din umeri.

— Ca să fim și noi în rândul lumii.

Nu îmi amintesc ce am spus data trecută sau dacă este ceva ce vreau și eu, dar pare familiar, pare ceva ce aș fi spus. Nu după conformare am tânjit mereu?

Mă uit la Dilip și el zâmbește.

— Azi nu ai ieșit din casă, nu-i așa?

1986

Podeaua ashramului este albă și rece pe obrazul meu, și de jur-împrejur sunt călcâie crăpate. Toată lumea este deshidratată, dar transpiră. Brațe care aparțin unor trupuri în alb se apropie și mă apucă. Îmi susțin membrele, niște mâini îmi încătușează picioarele, gleznele, încheieturile, brațele, și plutesc câțiva centimetri deasupra pământului înainte să-l întâlnesc iar. Șoptesc, discută ce ar putea face cu mine.

Kali Mata îmi mângâie obrazul.

— Draga mea, ridică-te. Ridică-te!

Închid ochii la contactul cu pielea răcoroasă a palmelor ei, cu mirosul de ceapă verde și unt clarificat al unghiilor. O iubesc. Vreau să mă ridic pentru ea. Dar nu pot. Vreau apă. Simt cum pe gură îmi iese apă. Salivă. Ventilatorul se învârtește deasupra capetelor noastre. O șopârlă gonește de-a lungul peretelui, dispărând în spatele picioarelor albe ale *sanyansis*. Încerc să mă strâng ca o minge, dar golul din stomac urlă când îmi mișc picioarele. Privesc în sus spre toate acele fețe.

Îi știu pe ceilalți, dar numai Kali Mata este cu adevărat a mea. Ochii ei albaștri sunt ca marmura. Mă pot vedea în ochii ei, cum zac acolo, ca o pată uscată de vopsea albă. S-au adunat în jurul meu ca să mă râcâie de pe jos.

Podeaua reverberează – o aud, urechile îmi sunt atât de aproape de pământ, atât de ascuțite –, și îi aud vocea.

Mami apare printre fețele lor, iar ei îi fac loc să treacă. Mă încordez când apare – nu am mai văzut-o de săptămâni, crezusem că a uitat de mine, mă întrebasem dacă nu cumva a murit. Nimeni nu vorbea despre ea în fața mea, nimeni nu mă lăsa să o văd. De ce voiau să ne țină separate? De ce numai Baba avea parte de ea?

Mă ridică de pe jos, mă duce în altă cameră și îmi lipește un pahar de buze. Se lovește cu un clinchet de dinții mei. Iau o gură de apă și suspin. Trupul îmi este uscat pe dinăuntru. Privesc în jur și camera, constat, e camera mea, o cameră pe care o locuiesc fără ea, și plâng, cuprinzând-o în brațe în vreme ce stomacul meu protestează.

— Nu a pus nimic în gură de câteva zile. Te cere pe tine doar, și arată spre gât, zicând că ceva i s-a implântat acolo.

Nu știu cine vorbește, dar simt că brațele care mă cuprind devin rigide. Mami e furioasă. Îi adulmec deja mirosul.

Mă aruncă pe pat și capul meu simte lemnul tare de sub saltea. Strig, dar mami s-a suit pe mine, mă ține, mâinile și picioarele îmi sunt imobilizate, și eșecul pe care îl simt, panica, se opresc pe dată și se rostogolesc la loc înăuntru, repliindu-se în ele însele. Mâna ei îmi lovește fața și, ca la un fulger, văd scânteia înainte de a auzi sunetul. Își încolăcește brațele în jurul meu și simt cum plămânii, pierzând aer, mi se micesc. Strig, dar vocea îmi este înăbușită.

Lumina începe să pălească pe la margine, mișcându-se încet spre centru. Este oare tot bătaie dacă nu lasă vânătăi? Nu îmi pot aminti natura durerii.

— Ai face bine să mănânci atunci când ți se spune, zice mami. Ai face bine să fii cuminte.

A fost o vreme când cunoșteam bine ashramul, când topografia lui specială avea sens pentru mine. Am învățat să merg desculță, să mă bucur de presiunea pe care pietrișul de pe jos o stârnea. Kali Mata îmi curăța crăpăturile și zgârie-

turile, scoțând pulpa dintr-o tijă de aloe și frecând-o de pielea mea. Ne petreceam timpul într-o mică livadă de care avea grijă, plină mai ales de arbori de papaya plini de rod. Îmi spunea care sunt multiplele beneficii ale fructelor de papaya, despicând câte unul căzut cu un briceag bont și întinzându-mi câte o felie. Lecțiile acestea au continuat și când am crescut. Când aveam șaisprezece ani, m-a învățat să usuc semințele de papaya și să le fierb în ceai, ca metodă de contracepție.

Kali Mata și cu mine făceam plimbări prin ashram și am învățat forma terenului, locul unde pământul se curba ca un leagăn, iar rădăcinile copacilor ieșeau neîngrădite din sol. Știam crevasele care îmi puteau ascunde trupul, printre șerpi și ferigile înalte, departe de iscodelile lumii.

Când se întuneca, în ashram nu erau alte lumini decât slabele sclipiri ale torțelor ce dispăreau în boscheți. Mergeam cu mâinile întinse în față, pipăind obstacolele din cale. Lui Baba îi plăcea să povestească mereu cum stătuse în tăcere, o sută de zile, singur într-o peșteră de pe lângă Gaumukh, la gura Gangelui. Tăcerea i-a ascuțit celelalte simțuri, i-a dat abilități supranaturale. Din acele zile și din observarea ciclului vieții celulelor pielii sale, cunoștea senzația levitării. Kali Mata îmi spunea să nu iau cuvintele lui la propriu, dar eu așa am făcut. Așa fac. Când umblam prin întuneric simțeam fiecare pânză de păianjen, fiecare piatră de sub picioare, toate șoaptele copacilor, parfumul iasomiei care înflorea în depărtare. Sandalele îmi însemnau fiecare pas. Tălpile de piele mi se loveau de călcâie. Aceasta era profunzimea liniștii de acolo.

În primele zile am crezut că n-am să fiu niciodată fericită în acel loc ciudat. Stăteam trează noaptea întreagă, chircită într-un colț de una singură. Plângeam, lipsită de somn, de mâncare sau apă. *Sanyasis* au încercat să mă convingă, să mă îmbrățișeze și chiar să mă dojenească din timp în timp.

Kali Mata mă ciupea și-mi spunea să nu fiu nerecunoscătoare. Trebuia să mănânc, să beau, să dorm, o spuneau toți, trebuia să îmi port de grijă, să mă las în voia propriei naturi. Ar fi trebuit să fac toate astea pentru Baba. Așa ziceau. Ar fi trebuit să fac toate astea pentru mami.

Ce nu știau ei era că atunci când totuși închideam ochii mi-era cu neputință să spun cine sunt, și să stau trează era singurul fel prin care îmi cunoșteam limitele trupului. Mi-au dat o *kurta* care îi aparținuse lui mami, albă și purtată, deșirată pe la margini. Mirosea a ea și o țineam strâns toată noaptea. Când mă așezam în pat auzeam sunetele greierilor și liliecilor. Vocile răsunau de parcă ar fi fost cu mine în cameră. Arcurile saltelei zumzăiau sub mine. Clădirea trosnea și chiar și podeaua părea să se desprindă, fragilă. Un pas greșit și aveam să mă trezesc înghițită.

Zilele erau mai ușoare, și, pe măsură ce creșteam, aveam tot soiul de sarcini; ca toți ceilalți, ajutam în bucătărie. Kali Mata spunea că trebuie să dăm înapoi exact cât am primit, dar nu am știut niciodată cum să măsor lucrurile astea. Mâncam roșiile ca pe mere. Unele pietre dădeau la iveală colonii de viermi și petreceam ore în șir privindu-i cum colcăie, cedând uneori dorinței de a-i zdrobi între ele și a-i înmormânta. Făceam baie chiar și în timpul musonului, când scurgerile regurgitau gândaci. Am învățat să-mi spăl lenjeria și s-o pun la uscat. Kali Mata m-a învățat cum să țin un creion și cum să-mi controlez degetul mare, foarte mare, și cum să-mi controlez mâna.

După patru luni de trai acolo am descoperit căi să adorm de una singură; ascultam sunetul respirației lui Kali Mata prin cameră, găseam un buzunar de căldură în centrul patului și îl umpleam cu toată fierbințeala pe care o puteam genera, până când îmi puteam întinde membrele fără să-mi fie teamă de frig.

Dar niciodată nu am reușit să controlez ce se întâmpla noaptea. Când mă trezeam dimineața cu sânge pe pernă și zgârieturi pe față, îmi spuneau că sufăr de vise rele și îmi tăiau unghiile până-n carne. Când nici așa nu mergea, îmi puneau mănuși. Mă trezeam uneori dimineața cu un cearșaf strâns bine în jurul trupului, ca o cămașă de forță care îmi imobiliza mâinile și picioarele. Mă porneam să urlu până când mă auzea Kali Mata și venea să mă elibereze. Îmi spunea că făceau asta ca să îmi împiedice membrele să se izbească de colo-colo.

Când ajunsesem în ashram nu purtam scutece, dar la o lună de la sosire mi-au pus. Era prea de tot să îmi spele cearșafurile zilnic. Am purtat scutece, cu întrerupere, până când am părăsit locul acela, patru ani mai târziu.

Kali Mata mă strângea uneori în brațe, trăgându-mă atât de aproape de ea că îi miroseam pielea subrațului.

— Am avut vise despre tine, știi? spunea. Am visat că va fi un copil care o să aibă nevoie de mine.

Erau zile când nu o vedeam deloc pe mami și nu mi se dădea voie să o văd, nici măcar să știu pe unde este, și am învățat să nu pun întrebări la care nu vreau să primesc un răspuns. Atunci când totuși își făcea apariția, chiar era o apariție, și stăteam amândouă, în alb, eu din nou o extensie a trupului ei. Mă ținea și mă săruta, și îmi dădea să mănânc cu propriile mâini orez înmuiat cu zer, așa cum făcea când nu aveam dinți. Venea uneori noaptea, când era convinsă că dorm. Zăceam acolo nemișcată și grea și o lăsam să găsească o cale ca trupurile noastre să se potrivească unul în celălalt. Fața și *kurta* ei erau deseori umede, și-mi respira sacadat în ceafă. Alte dăți, vocea îi devenea puternică, despicând aerul, și mâna sau piciorul găseau o cale să dea de mine. Ciupituri, palme, împunsături, lovituri, deși acum nu izbutesc să îmi aduc aminte la ce anume veneau ca răspuns. Pentru

mine erau mereu însoțite de surpriză, frică și de un sentiment care adăsta mult după durerea impactului, cauterizându-mă dinăuntru în afară. Am înțeles că uneori mami era acolo, alteori nu, dar că ăsta nu era un lucru bun sau rău, doar că așa aveau să fie viețile noastre de atunci înainte. Să fim împreună sau separate era ceva independent de dorințe și fericire.

Uneori mă ascundeam. Câteodată zile în șir. Puteam să fiu invizibilă, complet silențioasă și inodoră. Când totuși mă găseau, era pentru că voiam să fiu găsită.

Tălpile mi s-au întărit cu timpul. Nu îmi amintesc exact cum erau înainte, dar îmi amintesc că erau diferite.

Unii oameni din ashram plângeau ca niște copii surescitați când îl vedeau pe Baba, în vreme ce alții suspinau încet. Era o femeie cu pielea de culoarea cafelei cu lapte, care se prăvălea în genunchi tremurând când el trecea. Apoi îi atingea și picioarele lui mami.

Dar cei mai mulți din ashram erau amatori. Așa îi plăcea lui Kali Mata să spună. Se făcea că nu-i vede pe alde ăștia care încercau câte puțin din tot ce era disponibil. Erau promiscui în credințele lor, ca iubiții nestatornici. Își discutau deschis ambivalențele, în fața lui Baba, purtau blugi pe sub *kurta* și își tăiau mânecile pentru a-și lăsa la soare umerii închiși la culoare. Dincolo de porțile ashramului vânzătorii de legume și-au instalat tarabele, și casele de amanet au proliferat, special pentru acești vizitatori de ocazie. Vindeau cămășoaie albe și pantaloni gata făcuți, în diferite mărimi și stiluri.

Și mai erau cei care își smulgeau hainele de pe ei în camera pentru meditat și care se întindeau pe jos, cu trunchiul dezgolit, brațele și picioarele răschirate, dându-și ochii peste cap, gâgâind.

Pe ei nu îi voi uita. Nici pe Baba, cum râdea și aplauda.

În ashram vocea lui Baba era blândă și totuși răsunătoare, și de câte ori îl auzeam mă uitam în altă parte. Vorbea despre dorință și bucurie – spunea că o să ne învețe cum să le cunoaștem pe amândouă. Nu am priceput niciodată cum, dar stând acolo și urmărind zilnic meditațiile, care începeau de fiecare dată în tăcere și sfârșeau în frenezie, am descoperit că există viață și în a fi spectator, și nu doar participant. În fiecare seară, pe măsură ce adepții izbucneau în cacofonii și tânguieli, eliberând te miri ce animal captiv din interiorul lor, lăsându-l să scape spre vortexul piramidei, eu îmi colecționam diferitele sentimente legate de mami, de ashram, de clipele care mi-au alcătuit ziua. Le puneam într-un blid, în timpul cinei, și le observam. Zăceau acolo flasce. Fără chef să lupte. Nu aveau să câștige, nici măcar nu voiau să încerce. Priveam în jur și auzeam vocile diferite, și vedeam multele trupuri care păreau să alcătuiască o singură formă gigantică, un uriaș mai mare decât Baba, dar o oglindă a ceea ce era el, o adunătură de nenumărate dorințe. Știam că ele sunt acolo, că erau suficient de puternice să controleze fenomenele meteorologice și să aducă inundații în fiecare an, dar nu puteam să pun cap la cap cum anume erau ele trecute, date din mână în mână și înghițite în fața mea. Nu pricepeam încă dorința adulților. Nu era loc pentru mine în ea și nu era nici alt loc unde să mă duc. Așa că lăsam blidul lângă mine, observând uneori conținutul lui, privindu-l cum crește. Într-o zi, l-am amestecat cu mâncarea mea și l-am înghițit pe tot.

Era deja 1989 când am părăsit ashramul. Aveam șapte ani.

Uneori o simt pe fetița aceea cum mi se adună ca un nod în gât, încercând să iasă prin orice orificiu ar putea. Dar o înghit până data următoare când vrea să fie născută.

La fiecare șase luni, spăl draperiile din toate încăperile casei și agăț cearșafuri de galerii, ca noaptea să nu bată lumina. Mami și cu mine spălam draperiile acasă, dar acum trebuie să le trimit la o spălătorie specială, pentru că Dilip are unele care obturează lumina de tot, prea groase și grele pentru a încăpea în mașina noastră de spălat. Am dormit oare cu adevărat într-o cameră fără pic de lumină până să-l fi cunoscut pe Dilip? Spune că în SUA este diferit, diferit într-un fel pe care nu am să-l înțeleg până nu ajung acolo. Am crescut într-un loc în permanent război cu sine, obișnuit cu propria neliniște interioară. Pereții sunt permeabili la sunete și mirosuri, până și lumina pare să se strecoare prin ei. Îl întreb ce e atât de rău în asta.

— Nimic, zice, doar că nu-i așa cum ar trebui să fie.

Îi spun că este prea preocupat ca totul să fie steril. Se uită prin casă la ordinea atentă pe care am instaurat-o și zâmbește.

Dau din cap.

— Nu-i același lucru. Știu că la mine e o boală, dar în America aveți impresia că e un privilegiu.

Își încrucișează mâinile și spune că n-am nici cea mai vagă idee cât de diferit este felul ăsta de viață față de cel cu care a crescut. Privesc în jur la televizorul nostru, la pat și la draperii, la mallurile și cinele noastre, și nu înțeleg.

— Imitații, spune el.

După-amiezele mi le petrec de obicei în studio. Creioanele mele de grafit au numere de serie și un logo pe părțile laterale. Îl aud pe Dilip cum umblă prin casă, nu pașii săi, ci sunetul slab și static pe care trupul lui îl generează prin aer. Prima dată când mi-a văzut lucrările, Dilip m-a întrebat cum anume m-am decis ce artă să fac sau la ce să lucrez. I-am răspuns că nu am decis. De fapt, nu am fost niciodată reflexivă în acest fel. Lucrările apar ca din întâmplare și apoi mă aleg pe mine.

Menajera bate la ușă, întrebându-mă ce să pregătească pentru cină, dar o ignor. Dilip și cu mine ne-am certat cândva pentru că m-a auzit repezind-o. Mi-a spus că asta e ceva ce va fi mereu diferit la noi – americanii nu au anumite purtări. L-am rugat să nu idealizeze spoiala de politețe din copilăria lui, pentru că știm amândoi de ce sunt cu adevărat capabili americanii.

Îmi încep ziua de muncă schițând din memorie ceva dezlânat și lipsit de formă, o impresie trecătoare, ca să îmi încălzesc mâna. Aleg de obicei ceva cu care am avut contact – o periuță de dinți, cheile de la mașină, o parte a trupului lui Dilip. Uneori îl înfrumusețez, încerc să completez obiectul, să îl pun în context – periuța de dinți într-o gură deschisă, cheile mașinii într-o mână, încă o parte a trupului lui Dilip. Apoi adaug detaliul, chiar dacă imaginea finală nu este decât un contur șters. Îi dau textură din tușe scurte și ascuțite – umbră, hașură sau spirale de păr negru.

Știu că am terminat când am mers prea departe, când desenul s-a îndepărtat de subiectul original, s-a alterat până la a deveni aproape grotesc. Animalul a devenit bărbat, bărbatul a devenit obiect. Fac asta ca o pregătire a muncii adevărate, ca să scap de toate bâlbâielile din interior. E ca un catharsis, dacă acesta chiar ar funcționa. Știu că uneori face

bine să plângi, dar Dilip spune că jucătorii de fotbal din America care se atacă unul pe altul toată ziua sunt mai predispuși să-și bată nevestele, așa că poate numai iubirea dă naștere la iubire.

Din sertarul biroului scot desenul pe care l-am făcut cu o zi înainte. Chipul îmi pare mereu la fel, deși fiecare zi adaugă o nouă diferență subtilă, îndepărtându-l încă un pas de original. Mă tentează uneori să mă uit în urmă, la început, la prima imagine. Dar tentația asta face parte din proces. Nu o privesc până când desenul zilei nu este gata.

Mă întreb dacă nu am să basculez la un moment dat, făcând acea greșeală minusculă care îl va transforma din om în maimuță, o schimbare de proporții care indică o specie cu totul nouă. Sau poate voi face prea puțin, îl voi turti cu mâna mea leneșă și-l voi transforma într-un manechin. Însă temerile acestea nu sunt constante; le-am văzut de-a lungul timpului cum se umflă și se sparg.

În unele zile, teama de a nu greși îmi face mâna să tremure, iar în altele aceste mici erori par o nimica toată față de toți acei ani de muncă. Și apoi sunt zilele când vreau să mă opresc, când vreau să nu mai văd niciodată chipul acela.

Pun desenul în sertar când e gata și-l las să se închidă cu un troncănit solemn.

Seara, Dilip și cu mine suntem invitați la o petrecere și tragem câte o liniuță, pentru că toată lumea face asta. Stau pe balcon fără șal și simt cum părul de pe brațe se ivește prin pori. Când privesc de la etajul nouă, vreau ca toată lumea de pe drum să fie mică, asemenea furnicilor, dar nu suntem suficient de sus pentru asta și mă simt frustrată și un pic enervată. Pălăvrăgim o vreme și mă plictisesc repede de toți, dar inima nu se oprește din bubuit și constat că mă cuprinde nostalgia petrecerilor care păreau atât de inocente, cu Ecstasy și dans.

Toți sunt curioși cum se descurcă Dilip cu vegetarianismul. Pun câte o întrebare pe rând și așteaptă ca el să se gândească la răspuns. Gazda are grijă să-i dea platourile pe care nu se află carne. Spune că se simte mai bine, curat cum nu s-a mai simțit de mult.

O prietenă de-a noastră zice că arată mai tânăr. El îi zâmbește și încep să discute despre deficitul de vitamina B al indienilor.

Lampioanele care atârnă de-a lungul terasei licăresc și se balansează în vânt. Discuția se mută de la beneficiile relative ale vegetarianismului la cât de greu este să fii *paleo* și alcalin, cu obiceiurile culinare indiene, și despre cine a trecut cu totul de la orezul alb la cel sălbatic.

— Ai observat, îi spun când suntem deja în drum spre casă, că atunci când bărbații își schimbă dieta toată lumea devine foarte respectuoasă, dar când e vorba despre femei toți încearcă să le convingă să o încalce?

— Dar vegetarianismul nu este numai o dietă. Nu e o chestie de frumusețe.

Îmi las capul pe tetiera scaunului și privesc pe geam.

— I-am spus mamei să vină să stea cu noi.

Dilip e pe cale să dea din cap, dar face o pauză.

— Să stea cu noi sau să locuiască la noi?

Mă uit la el și gura mi se deschide.

— Să stea cu noi. Câteva nopți. Cel mult o săptămână.

Dilip se lasă mai bine în scaun și privește înainte.

— Sigur.

Trecem peste câteva benzi de frânare care vin una după alta înainte să spun:

— Cred că, până la urmă, mami va trebui să se mute la noi.

Dilip se apleacă și dă muzica mai tare, ca șoferul nostru să nu poată auzi.

— Când?

— Nu știu. Nu pot să-ți dau o dată clară. Curând.

Îmi scot pantofii când intrăm în apartament și simt mirosul de piele ieftină. Îmi șterg tălpile de cracii pantalonilor.

Soțul meu stă pe canapea, încălțat încă. Ne privim unul pe altul, în ciuda tuturor oglinzilor. Suntem înconjurați de opt canapele, șaisprezece lumini, patru mese și treizeci și două de scaune. Văd niște amprente pe sticlă pe care nu le-am sesizat după-amiază. Sunt alte nenumărate obiecte în cameră care nu se transformă în reflexii; sunt ciuntite, înjumătățite, mărunțite de altele. Camera, în metri pătrați, nu poate găzdui această profunzime, aceste realități parțiale, cu contururi șterse. Apartamentul nostru pare prea plin și am pornirea de a arunca ceva.

— Crezi că e bine să se mute la noi? Nu sunteți în stare să vă suportați mai mult de-un minut.

Maxilarul mi se încleștează și abia reușesc să deschid gura. Am un răspuns, dar nu mă mulțumește. Știe prea multe lucruri despre mama și poate să le folosească împotriva mea. Uneori îmi doresc să nu-i fi făcut confidențe. Îmi doresc să fi fost un străin.

— Are nevoie de mine.

Dă din cap și ridică din umeri. Asta înseamnă oare că e de acord, dar nu știe cum să răspundă? Sau că mă aude, îmi aude cuvintele, dar nu crede că-mi dau seama ce spun? Pare lipsit de bunătate să fii indescifrabil într-un astfel de moment, ceva necaracteristic lui, dar poate că ceea ce ar avea de spus ar fi și mai rău.

Vreau să-mi spună ce crede, dar văd că și el caută un răspuns, un răspuns la o întrebare pe care deja am uitat-o. Așteptăm tăcuți ca unul din noi să ia taurul de coarne, să împrăștie confuzia. Alcoolul, efectul drogurilor ne fac iritabili și prea leneși pentru a ține cont de sentimentele celuilalt.

— E greu, spune el. Pentru mine e greu uneori să înțeleg relația pe care o ai cu ea. E foarte stresant pentru tine să fii în preajma ei. Și invers. Să fiu sincer, nu știu dacă o să-i faci rău sau bine.

Încuviințez din cap. Dar îmi vine să plâng că am fost atât de idioată încât să-i dau instrumentele cu care să facă această incizie.

Bat la mașină, cu litere mari, cartonașe albe pentru indexare cu nume și numere de telefon pentru urgențe și le pun peretele de deasupra telefonului lui mami. Zugrăveala se scorojește și unele dintre ele se desprind și plutesc până pe podea. Nu mă dau bătută. Mami stă pe canapea; mă privește. Îmi pune mâna pe fund și o mișcă brutal, circular.

— Ești gravidă.

Mă uit la ea.

— Nu, nu sunt.

— Curând, foarte curând.

— Nu cred. Nu suntem pregătiți.

— Știu sigur. Am visat.

În ultima vreme vorbește foarte des despre ce visează. Ne spune mie, vecinilor, oamenilor de pe stradă. Se pare că i-a sugerat paznicului să-și pună ordine în lucruri. Bărbatul a luat-o ca pe o amenințare și acum refuză să-mi deschidă poarta pentru mașini când vin să o vizitez.

— Ai destule rezerve aici, spune cu mâna încă pe fundul meu. Și încă nu ai avut copii!

Nu răspund. Ea îi dă înainte:

— Și ești mereu la dietă.

— Toată lumea este mereu la dietă.

Scutură din cap.

— Eu nu țin diete. Și la vârsta ta? La vârsta ta mâncam biscuiți Parle-G glazurați cu unt fin.

Mă trece un fior. Făcusem și eu asta, biscuiți unși cu unt; mâncam farfurii întregi, ca într-un delir și pe fugă, de teamă să nu fiu prinsă de călugărițele de la internat, după ce prăduisem cămara în miez de noapte. Gustul acela pentru mine e încă unul ilicit, ceva înghițit cu noduri, ceva ce-ți poate veni înapoi, ceva ce mi se ducea pe loc spre creier, mereu începătoșat, în lipsă de grăsimi și care mă făcea să plutesc prin spațiu.

Mami nu știe. Nu i-am spus niciodată că o bună parte din copilăria mea mi-a fost tot timpul foame și că, încă de atunci, sunt în căutarea unei forme de saturație. Nu ne-a fost niciodată ușor să vorbim. Nici să ascultăm. E o fractură undeva, în ceea ce reprezentăm una pentru cealaltă, ca și cum una din noi nu-și ține partea de învoială, nu susține puntea. Poate că problema e că stăm de aceeași parte și privim în gol. Poate că ne e foame de aceleași lucruri, iar însumarea noastră nu a făcut decât să dubleze senzația. Și poate că tocmai asta este – gaura din inima poveștii, o diformitate din care nu ne putem reveni.

Simt miros de ceva acru din bucătărie, ceva care fermentează. Într-o oală fără capac de lângă chiuvetă este o grămadă de linte verde, pusă la înmuiat. Boabele se topesc, dizolvându-se, albe și bolborosind. O întreb pe mama de când a pus lintea la înmuiat. Intră tiptil în bucătărie și se uită în oală. Capul îi este nemișcat, însă gândurile aleargă în cerc peste zilele care au trecut, iar circuitul rămâne de nerecunoscut cu fiecare nouă trecere.

Împing oala în chiuvetă și deschid robinetul la maximum. Apa lovește metalul în valuri.

Mama își înclină capul și se uită spre mine ca și cum aș fi revenit acasă după nenumărați ani.

— Arăți diferit, spune.

Pe perete se desenează crăpături care vin din alt apartament și înfloresc cu totul în colțul studioului meu. În unele zile vecinii sunt o sursă de liniște, iar în altele apropierea seamănă a pericol. Mă întreb ce ar mai putea călători prin pereți la fel cum o fac crăpăturile. Umezeala, vocile. Când țipăm uneori unul la altul, mi-i închipui pe vecini lipindu-și urechile de cealaltă parte a zidului. Sau poate că stau unul lângă altul pe canapea și urmăresc cum sunetele le invadează încăperea, sunete care aproape că se întrupează; o schimbare de greutate.

E o luptă să rămân prezentă oriunde aș fi, căci mintea mea călătorește în timp și spațiu, nu doar în trecut și viitor, ci și în casele care ne înconjoară în acest imobil, printre trupurile care locuiesc în acest oraș. Când văd grafice ale populației, țara îmi pare un dezastru spornic, numere tot mai mari în dreptul celor tineri și înfometați, și mi-i închipui pe toți afară, cocoțându-se unul peste altul, până când ajung la o fereastră deschisă, o trapă sau chiar numai o crăpătură, și apoi sunt toți aici cu mine, sau pe aproape, avansând, asudând, strigând, behăind, nechezând, uneori o mare de alb, alteori colorată, și simt pericolul în spatele cefei chiar și în timp ce Dilip și cu mine continuăm să ne ciondănim cu privire la ce fel de mobilă încape în studio.

La magazin, ne uităm la un pat de o persoană care are o etichetă roșie, de reduceri, trasă peste rama sa ca un cearșaf. Patul e suficient pentru mama și nu va ocupa mult spațiu, dar Dilip se întreabă dacă nu vom regreta cândva că nu am cumpărat unul mai mare.

— De ce să regretăm? întreb, deși mă pot gândi deja la câteva motive, și decidem să luăm deocamdată patul mai mic și să lăsăm regretele pe mai târziu mai degrabă decât să avem de-a face cu ele în prezent, căci, la urma urmelor, cine știe cât vom locui în acest apartament. Dilip adaugă:

— Cine știe cât timp vom avea nevoie de un spațiu de creație, sau cât vom locui în India, sau, una peste alta, cât vom trăi?

Și deși el găsește în replicile astea ceva încurajator și amuzant, pe mine mă cuprinde iritarea. Stăm la coadă să plătim patul cel nou, și eu, până când vânzătorul ne procesează plata și ne întreabă dacă patul este pentru copilul nostru, mă văd locuind departe de singura casă pe care am cunoscut-o, murind într-o țară străină.

— Nu, spun. Este pentru mama mea.

— N-o să pot dormi în dulapul ăsta, zice mama uitându-se prin cameră la cărțile, sertarele și cutiile din colț, puse claie peste grămadă. Fac câte un nod draperiilor palide și diafane, și acestea flutură ușor. Fereasta de la studio dă spre o piscină pe care se pare că nimeni din clădire nu o folosește. Pene și frunze descompuse formează o pojghiță la suprafața apei, și totul arată mai nespălat ca de obicei.

— Pot să scot tot ce este în cameră, spun, privind afară.

— Nu, nu e necesar.

Nu mai adaugă altceva, dar am impresia că gândește: *Nu am să fiu pe-aici atâta vreme.* Nu am discutat dacă e doar un test pentru un eveniment iminent sau un fel de petrecere în pijama pentru adulți, și cred că e mai bine să continuăm fiecare cu iluziile ei. Dar când mica sacoșă de pânză pe care a adus-o cu ea se deschide și descoperim că și-a uitat periuța de dinți, medicamentele, chiloții și cămașa de noapte, îmi dau seama că măcar una din noi trebuie să-și păstreze capul limpede și poate că vremea iluziilor a trecut.

Sunt singură în mașină, în drum spre apartamentul lui mami, ca să îi iau lucrurile, și sunt prinsă ca banda muzicală a unei casete audio, blocată gândindu-mă cum să o pregătesc să-și ia rămas-bun și cum e cel mai potrivit să procedez. Pentru că și noi trebuie să pricepem finalitatea acestui capăt

la fel de mult ca ea, deși poate fi greu de perceput, de vreme ce ea va fi acolo, iar noi ne vom întoarce acasă, neschimbați față de ziua precedentă. Este o pierdere lentă și epuizantă, în care, cu timpul, mai dispare câte o fărâmă. Poate că de fapt nu e altceva de făcut decât să aștept până când ea nu mai este acolo, în cochilia ei, iar doliul abia după aceea poate să înceapă, un doliu plin de regret, căci niciodată nu am putut avea un final.

Apartamentului ei e la un pas de un dezastru ținut în frâu numai de încercările bunei Kashta de a face curat, ea știe că angajatoarea ei nu este bine și își ia, ori de câte ori poate, anumite libertăți. Mă întreb cum o voi iubi pe mami când va ajunge la capăt. Cum voi putea avea grijă de ea, când femeia pe care o cunosc ca fiind mama nu mai locuiește în trupul ei? Când nu va mai avea conștiința intactă a ceea ce este ea și a cine sunt eu, voi fi oare în stare să am grijă de ea așa cum o fac acum, sau voi fi neglijentă, așa cum suntem cu copiii care nu sunt ai noștri sau cu animalele, care nu pot vorbi, cu muții, orbii și surzii, crezând că o să scăpăm basma curată, căci decența este ceva pentru public, pentru martorii care ne pot urmări acțiunile, dar care mai e rostul ei atunci când dispare frica de a fi făcuți vinovați?

Sutienele terfelite și peticite sunt în același sertar unde își ține chiloții. Le scot pe toate.

— Ce faci?

Mă întorc. Kashta e în pragul ușii, scărpinându-se în cap cu degetul mijlociu.

— Astea sunt rupte. Vreau să le arunc.

Kashta își trece greutatea de pe-un picior pe celălalt.

— Pot să le iau eu.

Avusesem de gând să le arunc pe toate, împreună cu un teanc de reviste de care eram convinsă că mami nu o să-și amintească. Dar Kashta e cu ochii pe mine și pe sârmele de

la sutien care ies din mâinile mele. Îi predau sutienele și secretul meu e în siguranță. Schimbul acesta mă aștept să nu fie descoperit, asta dacă mami nu o să înceapă să suspecteze că e furată de Kashta. Poate că va fi ușurată că acele lucruri stricate de care nu se putea descotorosi au dispărut în sfârșit.

— Nu le ține aici, îi spun în timp ce ies.

Până ajung acasă, dispoziția este alta cu ajutorul asfințitului și whisky-ului. Mami ia înghițituri zdravene dintr-un pahar rece. Urme umede de pahar se întind pe toate suprafețele. Dilip ridică privirea spre mine când intru.

— Vrei ceva? întreabă, mișcând paharul și făcând să se ciocnească între ele cuburile de gheață.

Dau din cap că nu.

Mami s-a schimbat într-o rochie de-a mea. Materialul din bumbac colorat uni se tensionează pe torsul ei puternic, transformându-i sânii într-un bloc compact. Pare să o strângă la subraț. Începe să transpire. Nasturii de la spatele rochiei abia se țin în găici, și când mă așez lângă ea pe canapea zăresc bucăți de piele uleioasă care nu au văzut soarele niciodată.

— Mami, de ce ești în rochia mea?

Se uită la mine, apoi la Dilip. El clipește și mama începe să râdă, continuând să îl privească.

— E rochia mea, spune.

— Nu. Nu e. Nu te încape.

Ridică din umeri atât cât poate în rochia strâmtă.

— Am una la fel.

Dilip se uită în pahar, evitându-ne, deși amândouă îl fixăm cu privirea, în speranța că poate va face pe arbitrul. Cu siguranță se întreabă dacă așa vom ajunge să fim în curând, dacă așa se vor petrece lucrurile. Ce altceva ar putea căuta pe fundul paharului? Poate o cale de scăpare.

Scormonesc în geanta cu care am venit și scot un halat. Mami îl ignoră când i-l întind și ia cu mâna liberă o revistă de pe măsuța de cafea. Frunzărește câteva pagini fără să mă privească, apoi mă ia peste picior.

— Ia uite, spune.

Vocea îi coboară. Dilip se apleacă.

— Mici semne, ici și colo. Ce-i ăsta, un picior?

Găsise un fragment pe care îl subliniasem în text, o mâzgăleală care o ofensează într-atât încât nu-i poate da pace.

— Ți se pare că arată a picior? îl întreabă pe Dilip. Așa face de mică, știi? Desenează pe orice. Nu poate lăsa nimic neatins. De asta se plângeau și când a fost la internat. Cred că e și motivul pentru care au dat-o afară. Ce-a zis călugărița aceea? Fiica dumneavoastră strică tot ce-i cade-n mână. Poți să crezi una ca asta? Au dat-o afară din școală din pricina asta.

Privirea lui Dilip mă găsește și călătorește în jos, până la cicatricea mică de pe mâna mea. Își drege glasul.

— E talentată, spune cu același ton, de parcă eu nu m-aș afla de față. Gândește-te că poate asta era chemarea ei.

Mami se apleacă și începe să râdă, aproape atinge paharul cu fruntea. Părul îi cade peste ochi când se sucește să se uite la mine.

— Chemarea ei e să fie ciudată. Făcea lucruri stranii pe când era copil și le face și acum, ca femeie în toată puterea cuvântului. Ce e arta aia bizară pe care o faci? Aceeași față, zi după zi. Ce fel de om face un lucru atât de tâmpit?

— Mama, zice Dilip, cred că ar trebui...

— Eu sunt cea care are de dat explicații atunci când oamenii mă întreabă, și nu știu ce să le spun. Mi se face rușine.

— De asta ți-e ție rușine? țip. Buzele îmi tremură. Persoana care nu a făcut niciodată ceva notabil crede că eu sunt o rușine?

— De ce nu îmi spui cine e? Cine este individul din fotografie? Fața i se îngustează și privirea i se tulbură.

— Ți-am spus de-un milion de ori, zic printre dinții încleștați. Individul este cine vrei tu să fie – fiecare vede altceva. Imaginea originală nu mai contează. Era o fotografie cu un străin și-acum am pierdut-o!

Mami își reazemă capul. Mâna îi migrează spre frunte și închide ochii.

Dilip își drege vocea și termină ce mai avea în pahar.

— Gata de cină, mama? întreabă.

Deschide ochii, se uită la el, cu buzele strânse într-o linie subțire, apoi se ridică încet, ezitant, iar pentru o clipă nu știm dacă stă în picioare sau o să cadă. Dă serioasă din cap că nu.

— Vreau să mă întind un pic.

Mă uit cum iese din cameră, cu paharul într-o mână, și simt că mă sufoc. Fiecare părticică din mine vrea să-i facă rău, să smulgă hainele mele de pe ea și să o umilească. Îmi îngrop fața în mâini, și când simt în sfârșit că pot înfrunta lumina mă întorc spre Dilip. Mă privește, înclinat în față, cu coatele pe genunchi. Știu ce va spune. Cum o să poată ea să trăiască cu noi? Cum putem lăsa creatura asta odioasă să ne învenineze casa?

— Desenele alea chiar o dau peste cap, spune.

Simt cum sprâncenele mi-o iau în jos. Înghit și încerc să stâng din umeri.

— Chiar vrei să continui cu ele când vezi cât o deranjează?

Îmi aud pulsul în urechi. Privesc în poală și-mi încrucișez brațele.

— Nu am pierdut suficient timp luându-mă după ea?

Mă mișc tiptil prin dormitor, deși înăuntru simt lighioana, un cal nărăvaș, iar seara se cască în fața mea de parcă aș

retrăi-o, iar și iar, cuvintele ei mai întâi, râsetul acela țăcănit, trupul ei dezgustător scurgându-se din hainele mele. Și sentința lui Dilip, care e mai rea ca toate, pentru că vine pe la spate, ca un cuțit trădător. Nu fusese el cel care nu voise ca ea să locuiască la noi? Nu spusese că sunt prea aproape, că am nevoie să mă îndepărtez de nebunia ei? Și acum crede că trebuie să mă opresc din ceea ce fac pentru că o tulbură? De ce, de ce totul trebuie să fie mereu legat de ea? Îi simt trupul cum se așază pe pat și îi ascult ritmul respirației, imaginându-mi cum mă sucesc pe călcâie și îmi încolăcesc strâns mâinile în jurul gâtului lui când doarme.

Mă ridic la auzul unui zgomot ascuțit care sfâșie camera. Vine din studio.

Deschid ușa și văd pe podea cum cioburile sclipitoare ale unui pahar cu apă pe care îl lăsasem pentru mama prind fâșii de lumină, iar mama stă ca o vrăjitoare, hipnotizată de un mic foc ce arde în coșul de gunoi. De unde a avut brichetă sau chibrituri? Îl simt pe Dilip lângă mine și ne uităm amândoi la ea cum aruncă cocoloașe de hârtie în foc, așteptând ca fiecare să fie mistuit înainte de a-l arunca pe următorul. E metodică și nu pare să ne fi observat, și de-abia dacă remarc teancul de caiete pe care mi le-a eviscerat, fragmentele de desene împrăștiate pe jos. Privesc paralizată, uimită de lumina din camera întunecată, de toată această scenă care trebuie că e doar un vis.

Treptat, văd un trup în flacără, începutul unei zeități care dansează, și o teamă primordială urcă în mine. Mami râde și golește conținutul unui pahar în coș, focul se dezlănțuie, se grăbește să iasă, înălțându-se ca o coloană luminoasă spre tavan. Îmi întorc fața biciuită de căldura care mă izbește ca o palmă. Hârtia, cuprinsă de flăcări și dezintegrându-se, sare din coș în mici particule de alb și cenușă înainte să cadă ca tăciunii pe jos. Mami se apropie și tivul rochiei îi ia foc, dar

nu bagă de seamă, și amândoi pricepem când luminile se aprind și aruncăm o găleată de apă peste ea și peste flăcări.

Mama clipește des, arsă și udă. Bumbacul jilav devine transparent și văd bășici nervoase aproape de palmele ei. Tremură și se cuprinde cu brațele.

Câtă vreme am stat acolo? Pardoseala acrilică ce imită lemnul s-a transformat într-un fel de budincă fumegândă de plastic. Tușesc, și Dilip deschide fereastra. De unde stau pe podea mă uit la el. Din această perspectivă, are umeri ca de erou.

O schimb în haine uscate, ignorându-i bășicile de pe degete. O culcăm în sufragerie. Canapeaua de piele e prea alunecoasă pentru cearșafuri, dar facem ce putem. Dilip și cu mine nu spunem o vorbă când o vedem cum se ghemuiește în ea însăși. Stăm întinși în pat, treji, privind forme care izbucnesc pe tavan ca niște nori agitați.

A doua zi, fără un cuvânt, fără să ascult sfatul lui Dilip de a chema un medic, o duc pe mami la ea acasă. Ideea că și-ar putea face rău nu mă atinge. Orice are de gând să facă, s-o facă în casa ei! A vrut să-mi distrugă desenele și a făcut-o – ani de studiu al vieții, de schițe pregătitoare, unele mai vechi de un deceniu, toate au dispărut peste noapte. Toate imaginile care erau consemnări ale momentelor vieții mele, amintiri, dar și transformarea mea, nașterea mea într-o formă separată de ea. Poate că urmărise cu totul altceva – poate că voise ca această casă să dispară, locuința mea conjugală, cea care mă ține departe, singurul loc unde sunt în siguranță. Poate că sperase să-mi incinereze mariajul. Sau viața.

Rămășițele dezastrului au fost mai greu de înlăturat. Un zugrav mă spoliază ca să acopere pata gri de pe tavan, podeaua este compromisă și trebuie refăcută cu totul. Vreme de două săptămâni studioul este izolat, acoperit de praf, o zonă periculoasă, plină de chimicale și confuzie. Toate lucrurile mele

sunt scoase și înghesuite într-un colț al sufrageriei. Nu ne scapă faptul că nimic nu s-ar fi întâmplat dacă aș fi golit camera de la bun început.

Mă trezesc într-o lumină slabă, palidă și toate cutiile mele sunt deschise. Desenele îmi sunt împrăștiate, iar hârtia de calc desfășurată. Grămezi ici, grămezi dincolo. Chipul acela neprotejat, vulnerabil în fața elementelor – aceeași figură cu mici diferențe, repetându-se ca o bâlbă veșnică în jurul lui Dilip.

— Ai spus că fotografia nu mai este, spune el.

Privesc în continuare desenele. E ceva vreme de când nu le-am mai văzut așa, expuse. De-abia îl aud.

Fac un pas spre el. Ține o fotografie cu un colț îndoit. Se sprijină ușor de palma lui deschisă. Fac un pas în spate.

— De ce ai mințit?

Am gura uscată de peste noapte.

— La ce ți-a servit minciuna? Cine e?

Încerc să înghit.

— E ultima dată când te întreb. Cine e?

— Am găsit poza, mă aud spunând.

— Ai găsit-o? Sau ai luat-o?

— Am găsit-o.

— Antara, cine e?

— Nimeni. Pentru mine, în tot cazul, nimeni. E un bărbat pe care l-a cunoscut mama. Umerii îmi coboară. Au fost amanți.

1989

Am știut că noaptea aceea e diferită în clipa când mama a intrat în camera pe care o împărțeam cu Kali Mata. Câteva vânătăi începeau să-i înflorească pe față. Nu a închis ușa cu grijă.

— Trezește-te, a spus.

A pus o sticlă de apă și o sută de rupii legate cu un elastic într-o tașcă de pânză. I-a șoptit ceva lui Kali Mata.

Știam că vorbesc despre ea, fata de aur, noua favorită care avea să-i ia locul lui mami, care va locui de cealaltă parte a ușii sculptate împreună cu Baba. Lucrurile fuseseră deja decise. Kali Mata a suspinat și a dat din cap.

— Nu e un motiv să pleci. Eu am plecat? Vreuna dintre celelalte a plecat? Toate te iubim. Ești una dintre noi. Va fi mereu loc pentru tine aici.

Mami râdea și plângea în același timp. Și-a șters nasul care picura cu mâneca de la *kurta*. Avea ochii holbați și gura încordată.

— Adevărul este că urăsc să fiu aici, a spus mami. Mereu am făcut-o.

Nu o văzusem niciodată așa. Am început să tremur. Kali Mata m-a luat în brațe și mi-a spus că mă iubește.

Am plecat fără să spunem nimănui o vorbă. Nu ne-a condus nimeni. Am mers o vreme pe jos. Noaptea era plină de zgomotele puternice ale camioanelor și motoarelor diesel.

Gura lui mami se mișca; încerca să se convingă să nu se întoarcă din drum. Și-a acoperit buzele cu mâna pentru a stăvili cuvintele.

O mașină decrepită s-a oprit în fața noastră. Era o Tempo Traveller și fața șoferului nu se vedea. În spate avea un cufăr zimțat, legat cu o funie veche.

— Ce e aia din spate? a întrebat mami.

Șoferul a privit-o, dar nu i-a răspuns.

— Mobilă?

— Poate, a zis. Încotro?

Purta o căciulă de lână și avea o tobă de eșapament pe bancheta din spate. Barba grizonantă îi înmugurea pe figură și un cercel îi atârna dintr-o ureche. Ochii, în spatele ochelarilor, erau de două ori mai mari. Flori albastre îi înmugureau în pupile.

— Poona Club, a spus ea.

El a încuviințat din cap.

— Poona Club.

Am stat la ea în poală, pe scaunul pasagerului. M-a cuprins strâns cu brațele în jurul taliei. Făceam pipi, însă nu am spus nimic. O Lakshmi mică de piele atârna de oglinda retrovizoare strâmbă. Zeița stătea în lotus. Avea patru brațe. Sau șase. Se bâțâia odată cu hurducăturile mașinii. Mami a oftat și s-a lăsat pe spate în scaunul de vinil. Simțeam ultima masă pe care o luase șoferul și ceva sulfuros când s-a aplecat să verifice portiera de lângă mama. Brațul a rămas puțin mai mult, apăsându-mă, peste mâinile lui mami, care mă țineau.

— Într-o bună zi ai să uiți toate greutățile astea, mi-a șoptit ea la ureche. Când vei fi mai mare, toate clipele astea nu vor mai exista.

Soarele începea deja să se ivească în clipa când am ajuns la Club, paznicul a recunoscut-o pe mami, chiar așa răvășită cum era, și ne-a lăsat să intrăm. Mami ceruse șoferului să

ne lase la Club căci era singurul loc, cu excepția gării, pe care acesta nu se putea să nu-l cunoască. Era, de altfel, și singurul loc unde am fi găsit un telefon pe care l-am fi putut folosi. Pe atunci nu mi-am dat seama, dar mami nu făcuse nici un plan înainte de a părăsi ashramul. N-avea habar unde am fi putut merge, cine ne-ar fi primit și în ce condiții. Cu soțul ei nu mai vorbise de ani buni, iar părinților le spusese că nu voia să mai aibă nimic de-a face cu ei dacă aveau de gând să tot insiste ca ea să mai dea o șansă mariajului.

Mami mi-a spus să aștept la locul de joacă de la intrare cât telefonează. M-am așezat pe buza metalică a toboganului și m-am lungit să privesc cerul. Păsările aterizau pe cablurile electrice care brăzdau copacii în zigzag și se legănau înainte și înapoi ca niște copilași. Locul de joacă era gol – nimeni în jur. Știam că celor mici le place să se joace aici, dar eu nu, niciodată, și nici nu știam exact ce ar trebui să fac într-un astfel de loc. Am decis că uram locurile de joacă, peisajele astea metalice ciudate, lipsite de scop. Era plăcut să urăsc locurile de joacă, dădea neliniștii mele o direcție, o înrădăcina în ceva vizibil. Acest dispreț se ivește și acum, în clipele când nu mă simt în largul meu. Reneg eu, pentru a nu fi cea renegată.

Aveam noroi pe genuchi și pământ sub unghii când mami s-a întors. Sau poate le aveam dinainte? Ziua devenise mai luminoasă. Mami n-a părut să bage de seamă. Când m-a apucat de braț, i-am simțit inima cum bate în palmă.

— N-o să ne ajute.

— Cine? am întrebat.

— Scârbosul de tac-tu. Nici Nana-Nani.

Nu ne vor ajuta? Nu părea verosimil, din puținul pe care îl știam despre ei: femeia care mă ținuse aproape de pielea ei ridată sau bărbatul care își scotea proteza dentară ca și

cum ar fi fost sertarul unei case de marcat doar pentru că mă făcea să râd. Și tata! Tata sigur m-ar fi ajutat.

Tata. Tata. Tata. Nu îmi puteam aminti nimic despre tata. Eram o copiliță când îi părăsisem casa. Și, din ce știam, nici nu venise să mă caute.

Uneori, în ashram, îl visam. Îmi închipuiam cum un bărbat al cărui chip nu mi-l aminteam mă lua de lângă mama. (Mi-am imaginat asta sau era o falsă amintire, indusă de mami când îmi spunea că eu mereu am vrut să o părăsesc, să o rănesc?)

Tatăl meu era un necunoscut și uneori mă convingeam că era mai bine așa.

— Încearcă să ne conducă asemenea unor tirani, dar nu am de gând să-i las, spunea mami. Avea ochii mari și ușor înroșiți la colțuri, iar respirația îi mirosea a banane vechi de-o zi. O să am grijă de noi. Ai încredere în mine, nu?

Voiam să încuviințez din cap sau să-i răspund cumva, dar nu am făcut-o. Sau poate că nu puteam. Acum mă întreb dacă măcar pricepusem atunci întrebarea. Să am încredere în ea că ce? Ce puteam să aleg? Și ce știam dincolo de asta?

Am locuit la Club. Uneori dincolo de zidurile lui, alteori dincoace. Am întâlnit un câine vagabond pe care l-am botezat Candle, pentru că vârful cozii îi semăna cu un fitil ars. L-am ținut pe lângă noi pentru a ne feri de șobolanii *bandicoot* pe care îi vedeam fojgăind prin straturile de flori la orele cele mai întunecate ale nopții.

Mami a început să cerșească. Nu eram destul de mică pentru a stârni mila celorlalți, așa că m-a pus să stau lângă poartă. În prima zi am aflat că cerșetoria avea regulile ei, că anumite străzi aparțineau anumitor femei și copiilor acestora și că a pătrunde pe teritoriul lor echivala cu o declarație de război. Erau știrbe, părul le era plin de praf și vorbeau într-o *marathi* pe care nu o mai auzisem. Mâinile și picioare le erau

agile, genul de cerșetori de profesie, iar mami mi-a spus să nu mă uit niciodată în ochii lor. Dar pe măsură ce treceau zilele, diferențele au început să se estompeze.

Membrii Clubului care ne cunoșteau și care îmi cunoșteau bunicii ne priveau cu nedumerire, neștiind cum anume să reacționeze la milogelile noastre. Unii acopereau ochii copiilor cu palmele și treceau mai departe. Alții râdeau și mă băteau ușor pe creștet, de parcă ar fi fost te miri ce glumă. Dar toți treceau pe lângă noi cu un dram de ură, din pricina a ceea ce știau despre mami și pentru că noi eram dovada a cât de ușor este să te pierzi. Într-o noapte, mami și-a ridicat mâinile în dreptul capului și a făcut din ele ceva ca o cutie mică. S-a zgâit înăuntru.

— Uită-te aici.

Am privit, însă nu era decât strada din fața noastră. Candle ședea pe labele din spate. A trecut o femeie cu un sari purpuriu.

— Lumea există doar atât cât o poți vedea, a spus mami. Ce e deasupra și ce e dedesubt nu e treaba noastră. Tot ceea ce ni s-a spus înainte nu contează.

M-am uitat înainte, la ce se deschidea în dreptul privirii. Funduri, mâini. Un cuplu așezat pe o bancă, așteptând. Bucăți de metal rupte pe drum. O fată într-o mașină, cu obrazul lipit de fereastră. M-am uitat apoi la mami. Plângea.

Îmi amintesc că dormeam în picioare, sprijinită de poartă, apoi dădeam să mă prăbușesc și mă trezeam cu capul în poala lui mami. Dar nu-mi amintesc să-mi fi fost foame. Paznicul ne aducea tăvi cu mâncare și apă la intervale regulate. Mai târziu am aflat că tata sunase la managerul Clubului și-l instruise să-mi dea de mâncare. Nu mă spălam și gingiile îmi erau ca o blană. Dormeam cu Candle, picoteam pe blana lui răpănoasă, privind cum diverse creaturi trasau cărări printre firele ei, odihnindu-mi mâinile pe pustulele cărora

mama le zicea scabie. La scurtă vreme mă scărpinam ca el, arătam ca el, mă transformam semănând tot mai mult cu el și știam că-mi întâlnisem un membru al familiei.

Într-o dimineață, suficient de devreme ca paznicul să poată dormi fără grijă în scaunul său, tata a venit să ne ia în Contessa[1] lui aproape albă.

Arăta ca acum, un om în floarea vârstei, a cărui barbă începe să se vadă la câteva ore după ce s-a ras, poate puțin mai slab și cu nasul ceva mai ascuțit. Nu arăta ca Baba sau ca ceilalți bărbați pe care îi văzusem în ashram. Avea urechile curate și din nas nu îi ieșeau peri.

Ne-a ținut portiera. Mami s-a ridicat încet și m-a tras de braț. Ne-am așezat pe bancheta din spate și am închis portiera.

Tatăl meu nu s-a întors să mă privească, iar eu i-am admirat ceafa. Lui mami nu i-a adresat nici un cuvânt. A pornit radioul. L-am strigat pe Candle în timp ce demaram, s-a ridicat de unde lenevea și a sărit; mușchii labelor din spate s-au încordat sub blana răpănoasă. Câinele s-a ținut câteva clipe după noi, dar apoi s-a oprit să se scarpine. Nimeni nu a suflat o vorbă despre aspectul nostru de cerșetoare. Nici despre ashram nu s-au pus întrebări. Nu mi-a luat mult să aflu că numele lui Baba era interzis în casa bunicilor. Nani ne aștepta cu micul dejun cald pe masă și cu un ceainic aburind. Laptele avea *malai* deasupra și totul era pregătit cu *ghee*.

Tatăl meu, după ce ne descărcase, rămăsese în urmă, în expectativă, în pragul ușii – șofer, hamal, gata să facă rapid stânga-mprejur odată ce treaba lui se va fi încheiat.

---

1. Model produs de Hindustan Motos – India, din 1984 până în 2002. Când a fost lansat modelul, în 1983, era una dintre puținele mașini de lux aflate pe piață, produse în India.

Nani stătea cu brațele împreunate peste piept, cu brățările atârnând de antebrațele grăsuțe și cu fundul lățindu-se pe canapeaua roșie semicirculară.

— Sper că ai terminat-o cu toanele, a spus Nani. Ecoul vocii a traversat apartamentul. Nu am știut cui i se adresase până nu am văzut fața posacă a lui mami. Antara, a continuat, ți-o amintești pe Nani? Vino aici.

Am pășit pe gresia în picățele spre ea, dar m-am oprit în clipa când și-a sprijinit capul în mâini. A început să se ridice și umerii i-au tremurat. M-am răsucit să-i caut pe tata și pe mami, care rămăseseră undeva în penumbră. Mami a făcut semn din mână să înaintez. Când m-am răsucit, am văzut culoarea picioarelor mele, acoperite de praf, pătate, și urmele pe care le lăsasem. Una dintre unghiile de la picioare era neagră, iar carnea din jur însângerată.

Am fost dusă la baie și spălată lună de o servitoare pe care nu o mai văzusem până atunci. Avea părul strâns într-un coc pe creștetul capului, iar sariul de bumbac era prins mai sus de talie, expunându-i gleznele și gambele. Am simțit mirosul palmelor ei când m-a săpunit pe față și pe gât. Usturoi, chilli și spumă de săpun. Nu prea diferit de cel al lui Kali Mata. Apoi am stat șiroind între picioarele ei în vreme ce-mi făcea cărări prin păr cu degetele, în căutare de vietăți străine.

Nani a venit să ne verifice.

— *Bai*, i s-a adresat menajerei, *yeh amchi beti hai*[1].

— *Kasa hai?*[2] mi s-a adresat femeia.

— *Baby*, ea e Vandana, mi-a spus Nani.

Vandana a început să se ocupe de mine pentru că mami își petrecea mare parte a zilelor dormind sau închisă într-o cameră cu Nana și Nani. Îi auzeam prin ușa închisă cum

1. E o fată bună; în hindi, în original.
2. Cum e?; în hindi, în original.

strigă unii la alții, dar totul înceta când ne așezam la masă, pentru prânz sau cină. Mami se uita în farfurie, amestecând în mâncare, prefăcându-se că nici unul dintre noi nu existam.

Tata se oprea deseori seara la noi, înainte de a se duce la casa lui și la mama lui. El și mami stăteau uneori împreună, câteodată chiar și fără să-și vorbească. Alteori șușoteau sau strigau unul la altul. Eu mă ascundeam sub masa din salon, chiar dacă eram deja mare pentru astfel de tertipuri. Încercam să-i citesc tatei pe buze, dar unul dintre picioarele mesei se interpunea între noi.

Nu ne cerea niciodată să ne întoarcem cu el acasă. Uneori mi se părea că mă privește cu aceeași expresie cu care se uita la ea. Într-o zi, a venit însoțit de un prieten și cu o servietă plină cu documente. Mami și-a aruncat un ochi peste ele și le-a semnat.

Aveam întrebări pe care nu le-am pus niciodată: De ce stăteam acasă la Nana și Nani? O să ne întoarcem vreodată să locuim cu tata? Aveam impresia că părinții și copii locuiesc împreună, că soțul și soția ar trebui să fie inseparabili, chiar și când nu se plac unul pe celălalt.

Vandana mă ducea după-amiezile să mă joc la Club. Pregătea o gustare pe care o ținea într-o mână, în vreme ce cu cealaltă mă ghida. În ricșa motorizată mă învăța să vorbesc în marathi. Era dintr-un sat căruia îi spuneam doar *gaon*. Râdea de pronunția mea, lucru care mă făcea să roșesc și să nu vreau să mai încerc, dar mie nici prin cap nu mi-a trecut s-o tachinez când mi-a spus că nu știe nici să citească, nici să scrie. Bănuiesc că numai pentru că nici eu nu știam. Am făcut un pact: ea să mă învețe marathi, iar eu s-o învăț alfabetul englez. Nu mi-a plăcut niciodată cu adevărat la locul de joacă, dar când ea se dădea în leagăne, făcându-și vânt cu picioarele, înainte și-napoi, ridicându-se tot mai mult în aer, aveam poftă să o imit.

Uneori Vandana își ridica sus de tot sariul și și-l trecea printre picioare. Se lăsa atât de jos când se chircea să spele podelele, încât eram convinsă că fundul îi atingea pardoseala. Dar nu se întâmpla așa. Putea rămâne în poziția aceea o veșnicie parcă, ba chiar am încercat s-o cronometrez într-un rând, însă a durat atât de mult, că am uitat să mă uit la ceas și n-am reușit să stabilesc o durată precisă. Îi lipseau dinții din față și-i vedeam golurile rozalii ale gingiilor când zâmbea. Aducea în fiecare zi chilli verzi, proaspeți și îmi făcea *poha* la micul dejun.

Într-o seară am văzut cum Vandana își prindea cheia de o sfoară în jurul taliei și cum își încălța *chappala* dincolo de ușă.

— Pa, pa! spuse, arătându-mi gingiile fără dinți.

Mami fredona în dormitor. Am așteptat ca Vandana să închidă ușa înainte de a ieși în urma ei, furișându-mă pe scări, convinsă că n-avea să mă vadă, și am trecut pe dată în defensivă când s-a răsucit și m-a luat la rost:

— Ei? Ce faci aici?

— Vin cu tine, am spus.

— Vii cu mine? Unde?

— La tine acasă. Să-l cunosc pe soțul tău.

Și-a plecat capul și m-a privit.

— Nu poți să vii cu mine. Treci înapoi sus! Maică-ta o să te caute.

Murli, liftierul, privea amuzat la ciondăneala noastră.

— Du-o sus, i-a spus Vandana în marathi.

— Nu, am protestat. Simțeam ceva zgândărindu-mi marginile stomacului și m-am încăpățânat.

— Vreau să merg cu tine. Trebuie să faci cum spun eu, ești o *bai*. Eu sunt șefa ta.

Pe fruntea lui Vandana au apărut patru linii, iar ochii i-au devenit două fante negre.

— Tu ești o nimeni. Nici maică-ta nu se uită la tine!

M-a prins de ceafă și m-a împins în lift. M-am întins și-am pălmuit-o, iar ea m-a trosnit înapoi.

Sus, Nani a deschis ușa și a dat nas în nas cu mine plângând și cu Vandana furioasă, cu pete de sudoare ițindu-se pe bluza ei liliachie.

— Ce s-a întâmplat? a-ntrebat Nani.

— A încercat să se țină după mine. Vandana mi-a dat drumul la mână și m-a înghiontit înăuntru. Mami a apărut la ușă, în spatele lui Nani.

— Să se țină după tine?

Mami s-a uitat la mine. Fața i-a luat culoarea unei arsuri. Am tresărit, așteptând să fiu plesnită iar, dar am auzit-o pe mami strigând la Vandana:

— Ar trebui să fii mai atentă!

Mami m-a tras în casă, dar ele au continuat să țipe una la alta, devenind amândouă din ce în ce mai puțin inteligibile. Vandana s-a lovit peste frunte și apoi a arătat spre mami. Nu s-a mai întors la muncă, iar mami i-a spus lui Nani să-și ia de acum înainte un bărbat pe post de menajeră.

După asta, mami și cu mine am început să dormim în același pat și mă invita să ies cu ea pe terasă cât fuma o țigară pe întuneric. Atunci mi-am dat seama pentru prima dată cât de frumoasă era mama. Când a terminat, mi-a dat chiștocul și m-a învățat cum să îl arunc departe, în traficul de lângă stație.

Uneori luam țigările ei jos, cu noi. Treceam pe lângă hotelul părăginit, cel pe care l-a deținut și condus Nana, cu fațada lui art déco și zugrăveala scorojită. Familiile stăteau pe jos, pe saltele de paie. Odată am văzut un bețiv întinzându-se în somn, mormăind ceva pentru sine, și am rămas o vreme acolo ca să încercăm să pricepem ce spunea. *Chai-wallahii*[1] își cărau

1. Vânzători ambulanți de ceai; în hindi, în original.

marfa sau picoteau sprijiniți de stâlpii de oțel, așteptând mulțimile să sosească. Fețe umede, maxilare încleștate și ochi injectați, toți trecând prin noi, iar noi pierzându-ne în noaptea călduroasă. Un flux constant de șobolani umflați trecea pe lângă șine, amușinând tot ce rămăsese la capătul unei zile lungi. Fumul și mirosul de hașiș se năpusteau în nasurile noastre, de la drogatul desculț care-și pipăia testiculele uitându-se la mama. O *hijra*[1] care rătăcea singuratică prin gară a bătut-o pe umăr și i-a arătat o mână tatuată cu *henna*. Mami și-a mușcat buzele uscate. În general nu era superstițioasă, dar despre *hijra* se spune că au puteri inexplicabile. Protecția se putea cumpăra cu bani, dar noi nu aveam. Mama a pescuit un ruj pe care îl lăsase din întâmplare în *kurta* și i l-a dat. *Hijra* a luat tubul, a rostit o binecuvântare și a pornit mai departe. Panoul cel mare, pe care, cu un clămpănit, se afișa zilnic orarul trenurilor – o rafală de simboluri în permanentă schimbare –, era pentru mine indescifrabil.

Nu-mi amintesc ce simțeam în perioada aceea pentru mami – sentimentului îi lipsea un nume care să-mi fie familiar. La ashram locuisem fără ea și îi dusesem dorul în același timp, dar acum, că eram împreună, îmi reveneam după teamă și începeam să simt că poate mă înșelasem, că poate nu o voiam sau nu aveam nevoie de ea, numai și numai pentru a mă întoarce la noțiunea cu care trăisem toată viața, că fără ea era iadul, nefericirea. Și chiar și în clipa asta, când nu e lângă mine, când vreau să nu fie lângă mine, când știu că prezența ei este sursa nefericirii mele – acea dorință dobândită se ridică la suprafață, foamea aceea după bumbacul moale, alb, deșirat pe la poale.

---

1. Pe subcontinentul indian, *hijra* (în hindi, în original) desemnează o persoană transgender.

Lui mami nu i-a fost bine după ashram. Nimeni nu ar putea nega asta, dar nimeni nu era în stare să-mi explice despre ce era vorba. Rămânea cu ochii-n tavan, conversând cu el, atunci când era trează, dar o mare parte a zilei dormea. Dormea de parcă n-ar fi dormit de ani de zile.

Mai târziu am aflat că mami stătea trează nopțile pentru a intra în legătură cu tata. Urma să se recăsătorească, așa auzise ea, și mami îl suna acasă ca să-l hărțuiască. Atunci când răspundea altcineva, mami închidea și apoi suna iar. Uneori stăteam la ea în poală când făcea asta și, până la urmă, mă lăsa pe mine să formez numărul, iar ea ținea receptorul la ureche. Știu și acum pe dinafară numărul acela, deși foarte rar am sunat de capul meu. Când a aflat Nani, m-a tras de-acolo și mi-a spus să vin la ea în cameră atunci când mami începe să se poarte aiurea. Am întrebat-o pe bunica ce anume e aiurea și ce nu.

Nani a oftat.

— Nu știu ce speră să obțină.

Două zile mai târziu a primit și răspunsul, când tata a venit la noi și i-a dat mamei un plic burdușit cu bani. Că a făcut asta dintr-un simț al responsabilității sau că ea găsise o metodă să-l stoarcă, n-am s-o știu niciodată, dar atunci a fost prima dată când aș fi vrut să plec cu tata și să o las pe mami în urmă. L-am privit – înalt, cu chipul uscățiv și părul ciufulit, uitându-se în ochii mei pentru o clipă doar din pragul în penumbră al ușii. Nu a zâmbit, iar privirea îi părea preocupată atunci când s-a oprit asupra mea.

Am întrebat-o pe Nani dacă mami și cu mine vom merge în casa lui tata.

— Mama ta a plecat de mult din casa aceea, a spus. Lucrurile se schimbă în timp. O altă femeie va locui acum acolo.

Deși toate acele întâmplări nu aveau prea mult sens pentru mine pe-atunci, am reușit totuși să discern două lucruri:

părinții mei nu mai erau căsătoriți, iar tata a găsit o altă soție. La fel ca Baba. Îmi aminteam cum Kali Mata îi spusese lui mami să rămână, cum îi explicase că este parte din familie. Înțelesesem că mami putea să rămână și să fie asemenea lui Kali Mata, dată la o parte, dar respectată. Mă întrebam dacă în acea situație, cu tata, același lucru era posibil pentru mama, însă amintindu-mi chipul ei când am părăsit ashramul, tristețea și dezgustul, mi-era clar că lui mami nu-i erau pe plac noile soții care își făceau apariția din senin.

Am început să recunosc haosul din interiorul mamei mele, să descopăr cât de diferită de ea eram. Da, uneori dădeam și eu pe dinafară, dar reușeam mereu să mă adun iar.

Am întrebat-o pe Nani ce e ăla divorț. Bâjbâia când venea vorba de astfel de lucruri, dar a încercat să-mi explice.

— Când un soț și o soție nu mai sunt soț și soție, am spus, asta înseamnă că un tată nu mai este tată?

Nani s-a uitat vreme îndelungată în ochii mei înainte să-și lase buzele să se arcuiască într-un zâmbet.

— Nu, a spus. Nu înseamnă asta.

Am așteptat cu o valiză albastră la parterul imobilului unde era apartamentul bunicilor. Părul împletit într-o coadă simplă îmi întindea pielea de sub perciuni. Nani îmi îmblânzise sprâncenele rebele cu vaselină cu petrol. Aștepta împreună cu mine și mi-a spus să fiu o fată cuminte.

— Fă-l să te placă, mi-a spus.

Cuvintele ei păreau să mă avertizeze că nu am decât o șansă.

Mami abia dacă mi-a spus la revedere.

Tata a sosit cu Contessa. Era un bărbat îngrijit și foarte calculat cu banii. Mașina lui, deși veche, era curată lună și foarte bine întreținută.

— Sper că ți-ai luat suficiente lucruri pentru o săptămână, mi-a spus.

Luasem un pic mai multe, mai ales pe cele pe care nu voiam să le las în urmă.

Nu îmi amintesc câți pași am făcut până la casă, dar târam geamantanul albastru în spatele lui tata. Ușa era neagră iar clanța consta dintr-o bară aurie, lucrată ca o coloană de templu, cu suprafața tocită de mâinile care o atinseseră ani la rând. Soneria era atât de anemică încât mi-a venit să o mai apăs o dată după ce sunase tata, dar am rămas în spate și am așteptat, iar când ușa s-a deschis, m-a luat prin surprindere. Ea aștepta acolo, purtând la încheieturi brățările de la nunta care avusese loc recent. Erau prea mari pentru ea, probabil că fuseseră ale bunicii. Lentilele ochelarilor îi erau secționate pe din două și pline de urme de degete. Tata nu părea să bage de seamă. A intrat și a salutat-o în vreme ce eu am rămas afară. Am atins peretele casei, mutându-mă de pe un picior pe altul, până când s-au uitat la mine. Un servitor a venit și mi-a luat geamantanul; mi se încleștase mâna pe el.

Soția cea nouă s-a aplecat și m-a îmbrățișat, vârându-mi fața în părul ei. Am zâmbit prin ceața câtorva cârlionți. Părul ei era lânos și mirosea a ulei de cocos. În anticamera din spatele ei vedeam cum servitoarele trag cu ochiul la întâlnirea noastră.

M-au dus într-o încăpere care era de regulă ocupată de bunica. Puteam sta acolo, pentru că ea era la Delhi, în vizită la una dintre fete. Camera era umedă și mirosea a transpirație și piele, dar ei nu păreau să observe. Geamantanul albastru era deja acolo, deschis, iar servitorul îmi tria lenjeria punând-o în vrafuri într-un dulap întunecat. M-am sprijinit de unul dintre picioarele patului și m-am uitat la miezul unui ventilator care stătea în fața mea ca o gură deschisă.

Dimineața, tata a plecat la serviciu după ce a înfulecat din două îmbucături o banană și a băut un pahar mare cu lapte. Îmi pusesem ceasul să sune așa cum îmi arătase Nani,

ca să mă trezesc odată cu el. Am mâncat același lucru ca el și am încercat să spun ceva, dar apoi, imediat după ce a plecat, a trebuit să mă întind din pricina unei dureri de stomac. Am rămas în casă tot restul zilei, cu servitorii și câinele de pază, care se repezea lătrând la poartă ori de câte ori treceau o mașină sau vreun biciclist.

Luasem cu mine doar cele mai bune haine, terminam de mâncat din farfurie tot ceea ce pregătise bucătarul și nu ceream *shakkar-roti* dulci la sfârșitul mesei. După ce făceam baie, încercam să mă pieptăn singură, să-mi împletesc părul, deși nu vedeam nimic la spate și nici nu ceream ajutorul atunci când nu găseam întrerupătorul de la boiler. În baie nu era nici urmă de săpun, și pasta de dinți îmi ardea limba, dar nu am zis nici pâs. După ashram devenisem foarte pricepută; știam să fac lucruri pe care nimeni altcineva nu le făcea.

Cam toată săptămâna nu am făcut altceva decât să stau în capul scărilor și să mă uit în jos. Scara făcea două bucle și îmi amintea de un șarpe care fusese prins în ashram. Din bucătăria de la parter venea în permanență miros de usturoi. Pe jos era marmură întunecată și rece, și când fundul începea să-mi amorțească, porneam dintr-un capăt în celălalt al holului până îl simțeam că se dezgheață. Uitasem să-mi iau papucii de casă, așa că stăteam toată ziua în șosete ca să-mi încălzesc picioarele și pășeam încet până am descoperit că e mult mai plăcut să alunec de colo-colo. Așa mă gândeam că trebuie să fie patinatul pe gheață. Când oboseam de atâta patinat, mă întorceam la treapta mea de pe scară, de unde singura perspectivă era în jos, unde vedeam uneori creștetele capetelor trecând grăbite – menajere, servitorul, uneori soția cea nouă, care se mișca rapid, dar ea se făcea de obicei nevăzută cam toată ziua.

Voiam să-i fac pe plac. Îmi aranjam singură patul, omoram pentru ea gândacii din dulăpiorul cu medicamente.

În cea de-a cincea zi în casa lor, am văzut vârful capului noii soții, brațele ei subțiri chinuindu-se să tragă trei valize mari de-a lungul coridorului. I-a strigat, cu răsuflarea tăiată, pe servitori, dar în fața ei am apărut eu. A căscat ochii, de parcă uitase cu desăvârșire că mă aflam în casă.

— Tatăl tău și cu mine plecăm în America, mi-a spus. Pentru cel puțin trei ani. M-a rugat să îți spun.

Pe un cărucior de băuturi din spatele ei stătea decantorul lui tata, plin cu scotch de culoarea ambrei. Lumina trecea prin el și razele parcă îi proiectau o coroană.

Prietenul tatei a venit într-o seară în vizită ca să-i cunoască noua soție și fiica. Numele lui era Kaushal Uncle și privea printre noi, între cele două femei din încăpere, nefiind sigur pe care trebuie să o salute mai întâi. A decis că pe soție, spunându-i, cu o împreunare a mâinilor, cât de încântat este să o întâlnească. Pe urmă m-a îmbrățișat pe mine, m-a ciupit de obraz și apoi m-a apucat de bărbie.

Am stat în salon, iar tata a adus scotch-ul și pahare. Masa era înțesată cu boluri argintii și obiecte care sclipeau ca niște bijuterii. Bărbații au ciocnit, iar soția cea nouă și cu mine am băut punci tutti-frutti. Paharul arăta ciudat în mâna tatei. Încheieturile lui moi, slabe păreau supuse la cazne de greutatea băuturii.

Din bucătărie au apărut *pakoras*[1], *samosas*[2] și *koftas*. Servitorul a întins o tavă către Kaushal Uncle, dar tata mi s-a adresat mie:

— Servește pe toată lumea.

Tava era mai grea decât părea când era dusă de servitor și mâinile îmi tremurau un pic. Am întins-o spre Kaushal Uncle. A râs și a dat din cap a aprobare. A luat tava, a pus-o

1. Legume prăjite.
2. Plăcințele triunghiulare, umplute cu legume picante și prăjite.

pe masă, lângă paharul lui, și mi-a mai dat o îmbrățișare. Umărul îi mirosea a transpirație și fenil. M-a lovit ușor pe ceafă și a spus:

— Ce copil drăgălaș ai!

M-a răsucit și m-a așezat la el în poală. Cu brațul, m-a cuprins de talie. Am stat acolo tot restul serii, în vreme ce tata vorbea despre planurile sale legate de America, despre apartamentul pe care aveau de gând să-l închirieze, făcând glume despre adaptarea la vremea schimbătoare.

Mă întreb acum de ce tata nu mi-a zis că urmau să plece, de ce a pus-o pe nevastă-sa să-mi spună. Nani și mami știau oare de plecarea lui? În caietul meu am trecut asta pe aceeași listă cu detaliile pe care nu le știam despre divorțul părinților mei și cu faptul că nu se discuta niciodată despre mariajul lor. Probabil că toate aveau o sursă comună. Poate că, măritându-mă cu un american, am uitat că există subiecte despre care pur și simplu nu se discută. Dar pe atunci nu mă miram cu privire la nici unul dintre aceste lucruri. Eram tristă, însă n-aș fi zis că nu e normal ca tata să nu îmi spună. Faptul că pleca părea acceptabil.

La exact o săptămână de când ajunsesem acolo, Nani a venit să mă ia. Aceea a fost ziua când am tras oblonul peste orice gânduri legate de tata și le-am împins într-o periferie, una care nu ocupă spațiu și nici nu cere atenție.

— Așa îți pui tu sutienul?

Purvi se uită la mine când mă îmbrac. A ajuns înainte să termin și a intrat fără menajamente la mine în dormitor.

E abia începutul serii, iar cerul este de un mov palid. Mă întorc cu spatele la ea. Sunt obosită și nu izbutesc să-mi ascund gândurile.

Când sunt gata îmbrăcată, mergem la soții noștri în sufragerie. Bărbatul ei este politicos, ne strângem în brațe o dată, el bătându-mă ușor cu palma pe spate. Bea whisky atunci când se uită la crichet, ca acum, când a pornit televizorul, și mirosul de igienizant pentru mâini îl urmează peste tot prin casă.

Ne așezăm la masă. M-am asigurat că avem de toate – soțului lui Purvi îi place să aibă de unde alege când mănâncă. *Papdi*, *kantola*, hrean, varză. În mijlocul mesei sunt picioare grăsane de pui, prăjite bine și aburinde, care au fost marinate în coriandru, usturoi și chilli. Lângă Dilip este un munte de *dahi aloo*[1]. Se îndepărtează de platou și de mine.

Soțul lui Purvi a crescut în Prune, a urmat facultatea la Bombay și apoi s-a întors pentru a lucra la firma tatălui său. Compania lor a ridicat primul mall din oraș, o clădire luminoasă și roșie – culoarea lor specifică. Acum au malluri peste

1. Cartofi gătiți cu iaurt și curry.

tot în India, toate parte a aceluiași brand care deține unele dintre cele mai mari centre comerciale din țară. Așa se prezintă, cu toată polologhia trecutului, cu familia și cu bogăția lor. Își construiește perspectiva din care vrea să fie judecat și din care să fie apoi amintit, făcând să zăngănească câte un cub de gheață din pahar la fiecare sfârșit de propoziție.

Îl întreabă pe Dilip dacă am observat cumva mecanismul de închidere al mașinii lui. Când Dilip admite că nu, soțul lui Purvi insistă să îl vedem după cină.

— E cu diamante, spune. Veritabile, după cum am descoperit. Dar s-a dovedit a nu fi prea sigur. Avem atât de mulți șoferi...

Purvi își mărunțește *chapati*-ul în bucățele mici, pe care le împrăștie pe toată farfuria.

Soțul ei propune ca într-una dintre serile săptămânii viitoare să luăm cina la restaurantul unui hotel de cinci stele.

— Mâncarea de acolo este excelentă, zice.

Ridică paharul spre mine, felicitându-mă pentru pui. Îi răspund că nu eu l-am gătit.

Apoi îmi povestește despre cea mai recentă proprietate pe care a cumpărat-o tatăl lui. Este destul de aproape de casa bunicilor mei. Tatăl lui a cumpărat o parcelă într-o vecinătate extrem de plăcută și a început să-și ridice casa visurilor. Dar vecinii s-au plâns de înălțimea și dimensiunile structurii, susținând că blochează lumina care ajunge la casele lor. Tatăl lui a trebuit să întrerupă lucrările.

— I s-a rupt inima lui tata, spune.

Își lasă capul să atârne. Purvi tușește.

Îi spun că sper că va construi până la urmă altceva care să-i fie pe plac.

Soțul lui Purvi râde și îi întinde paharul lui Dilip pentru încă un rând.

— Nu trebuie să te îngrijorezi pentru tata, zice.

Îmi vine să-i spun că fusesem doar politicoasă, că îngrijorarea mea pentru taică-său era doar o deprindere socială, un surâs afișat de gură, care nu ajunge la privire. Dar simt că nu dă două parale pe astfel de detalii, că sunt doar un pion de care se folosește pentru a-și continua povestea.

Spune că taică-său este un apropiat al oamenilor politici locali și al comitetelor care emit autorizații de construcție. Funcționarii i se adresează cu *sir*. Șeful poliției este un obișnuit de-al casei, mai ales la ora cinei. Societatea de construcții care a cutezat să-l oprească a fost deja făcută să plătească. Nu ne divulgă pedeapsa, dar zâmbește cu gândul la talentul lui taică-său, pe care speră să-l deprindă și el cândva.

Nu mai adaug nimic, doar constat că am avut dreptate, că ceea ce spusesem nu fusese decât o articulație a poveștii.

Mă copleșește senzația că viața e scurtă, că minutele trec, că nu mai am mult timp la dispoziție. Mi s-a acrit de ei, de Purvi și de bărbatu-său. Nu sastiseală, ci altceva, nervos și frenetic. Vreau să se care, vreau ca duhoarea lor să iasă din casa mea, ca trupurile lor multiplicate să dispară din oglinzile mele. Cu un an înainte, după ce am băut prea mult gin, ne-am certat, iar seara s-a încheiat cu soțul lui Purvi amenințând că-și stinge trabucul pe fața mea. A doua zi ne-am purtat ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Mă întreb ce-ar urma dacă le-aș cere să plece, ce nouă direcție a intrigii s-ar naște de aici? Cum mi-ar răspunde? Ar privi spre Dilip, ca el să medieze în numele lor? Care ar fi discuțiile din mașină, pe drumul spre casă? Și cum va arăta istoria asta, povestită altor prieteni, la alte cine?

Un râs isteric bolborosește în mine, dar îl înghit. Mă privesc cu ochii mari, îngrijorați că aș putea să vomit, temându-se că vor vedea mâncarea de pe masă mestecată și pe jumătate digerată.

După cină bărbații se întorc la crichet. Purvi pierdea vremea în fața televizorului și ovaționează când un batsman indian face un *century*[1]. Își ridică pumnul a victorie și se întoarce, cu ochii în cei ai lui bărbată-său, și văd clar legătura puternică dintre ei, scheletul ascuns bine în dulap.

Soțul lui Purvi își mai toarnă un whisky și-l bate pe Dilip pe braț.

— Vreau să intru într-o afacere nouă, spune.

Se apleacă spre soțul meu și șușotește. Zice că e convins că industria farmaceutică e pe ducă. Studii recente arată că totul poate fi vindecat cu turmeric, sau dacă nu cu turmeric, atunci cu canabis. A călătorit de curând în China, unde a vizitat laboratoare care produc ciuperci medicinale.

— Cred că o să fie o afacere profitabilă.

Se apleacă spre mine și mă întreabă dacă am fost vreodată în Bhutan. Îi răspund că nu.

Îmi spune că trebuie să merg, că acolo se întâmplă tot felul de lucruri misterioase, miracole prin munți, deasupra pădurilor, acolo unde oxigenul se rarefiază și plantele sunt cele mai pline de sevă de pe pământ.

Zice că o să ne ducă și că a fost invitat de un trib nomad care trăiește acolo. Bărbații, mai mici decât niște pitici, cresc iaci. Dacă avem noroc, ne vor conduce prin munți, în căutarea unei ciuperci, o creatură vicleană care parazitează omizile. Acestea, odată infectate, mănâncă fără încetare, hrănindu-se cu tot ce le iese în cale, alimentând astfel ciuperca, dezvoltându-se și devenind cocon. Dar ciuperca este cea care câștigă până la urmă, anihilând cu totul trupul prăzii sale. Ceea ce rămâne este cea mai ciudată ciupercă, cordycepsul.

Îi zâmbește lui Purvi, apoi privește iar spre Dilip.

---

1. O sută de puncte înscrise de un singur batsman, într-o singură serie.

Chinezii au găsit o modalitate de a le cultiva în laborator, simulând efectele altitudinii ridicate, în cisterne speciale, dând naștere la niște supercordyceps, unele cum nu poți să găsești decât pe muntele Kailash. Zice că am putea face o grămadă de bani împreună.

Purvi aplaudă.

— Ce spui, Dilip?

Dilip dă din cap că nu, fără nici o ezitare.

— Nu cred. Nu-mi sună prea vegetarian.

Soțul lui Purvi se împiedică traversând camera. Se apleacă spre mine. Mă feresc de damful lui.

— Există în America o specie de păstrăv cu burtă roșie, care înoată la apă adâncă, o ia el de la capăt. Când peștele devine gazdă a unui parazit anume, își abandonează casa întunecoasă și revine la suprafață. Înoată de colo-colo la soare, lumina se reflectă în solzii săi roșii și atrage păsările. Peștele devine prânzul păsărilor, iar parazitul inteligent ajunge pe pământ în excrementele acestora, unde se reproduce, și ciclul o ia de la capăt. Paraziții ar putea fi cea mai redutabilă armă de pe pământ. Dacă îi modifici genetic, ar putea să-și transforme gazdele în zombi.

Noaptea, în pat, sunt inertă. Nemișcată ca piatra. Dilip face un duș lung și apoi lipăie cu tălpile ude prin cameră. Ferestrele sunt închise ca să nu intre țânțarii care se vor trezi în zori. Se întinde lângă mine. Nu ne-am vorbit de câteva zile.

Tăcerea pare vie în noaptea asta. Nu știu dacă eu am declanșat-o, dar pare ceva ce aș fi putut face. Îndoielile se grăbesc să mă îngroape; poate că el și cu mine, noi, nu am fost niciodată chiar ceea ce mi-am imaginat. Cred că dacă nu reluăm discuția, dacă nu o mai pomenim niciodată de acum înainte, totul o să dispară.

Dacă nu mai vorbim despre mami, ea nu o să mai existe.

Același lucru ar putea fi adevărat și despre fotografia pe care a găsit-o, și despre minciuna care a însoțit-o.

Dar mai este ceva ce capătă proporții în cameră, în pat. Un sentiment pe care încă nu-l pot numi. Încerc să îmi imaginez la ce s-o fi gândind, ce ar vrea să spună.

Mama lui Dilip sună în dimineața următoare. Aș vrea să nu răspund.

— Voi doi mă îngrijorați, spune. Și acum mai vrei ca și maică-ta să locuiască la voi? Crezi că e înțelept? Nu ar trebui să stea la ea, poate cu o asistentă medicală permanentă? Doar muncești de acasă, nu o să fie greu cu ea acolo, tot timpul?

Câteva zile mai târziu, când reîncepem să vorbim și trecutul pare ingurgitabil, ceva cu care ne descurcăm, mă întreb cu voce tare ce o fi însemnat pentru Dilip această revoltă și ce va fi fost ea în ceea ce mă privește, și cum, pe viitor, ne vom răzbuna unul pe celălalt și cum ne vom forța unul pe altul la căință.

El e tăcut.

Spun că lucrurile astea nu sunt mereu conștiente, că uneori felul în care ne purtăm este dictat de ecuații în care cădem iar și iar. Oricât ar fi de simplă problema, și oricât de curată soluția, rămâne mereu ceva care să ne reamintească, o fărâmă din ce s-a spus și a fost răstălmăcit.

Se freacă la ochi și spune că nu s-ar agăța niciodată de genul ăsta de ranchiună.

1989

Nani mi-a spus că mami și-a dat singură gaură în nas, folosind un cui bont, și că a picat la examenele din clasa a șaptea, nu o dată, ci de două ori. Singura amintire pozitivă pe care bunica o avea despre copilul ei data din vremea războiului din 1971, când fiică-sa, încă tânără și docilă, a ajutat-o să acopere cu hârtie maro ferestrele de la toate încăperile, ca cioburile să se împrăștie peste ele când dormeau.

Îmi amintesc cum stăteam între picioarele lui Nani în vreme ce-mi turna ulei pe cap. Mi se prelingea pe obraji până pe gât. Ea mi-l freca în păr, ținându-mă strâns între genunchi. Uleiul ajungea pe *churidar*-ul ei, apoi picura pe jos.

— Mama ta nu mă lăsa niciodată să fac asta. Nu putea sta potolită și se plângea că nu-i place mirosul. Închipuie-ți! Îi spuneam să-l lase așa peste noapte, apoi să se spele. Nu m-a ascultat niciodată. De aia părul i-a ajuns așa! Dar o cunoști pe maică-ta! Mereu dificilă.

Știam că tăcerea mea va fi luată drept o afirmație, însă era o vreme a alianțelor nesigure între noi toți.

Se prea poate ca Nani să fi fost arhitecta scurtului meu exil la școala cu internat, dar e o chestiune imposibil de demonstrat. În anii care au urmat, adulții au dat vina unii pe alții. Bunicul era cel mai vocal în a susține că se opusese ideii încă de la început, deși îmi amintesc că el a fost cel care

mi-a dat geamantanul mic, albastru într-o dimineață de iulie, în 1989.

Ne-am înghesuit în Marutiul lui 800 roșu, toți patru, și am pornit-o spre Panchgani. Mașina se plia după peisajul montan plin de serpentine și a plouat cât a durat drumul, limitându-mi perspectiva de la fereastră. Pe locul dintre mine și Nani erau un termos și o cutie metalică cu sandviciuri. Curbele strânse, ac de păr, se înșirau una după alta, iar mie începuse să mi se facă rău. Pe geam, am surprins imaginea unei femei care stătea în noroi până la genunchi. Pământul din Panchgani mustea de apă și sevă.

Mi-au spus unde mergem când eram deja în mașină. Panica a explodat în mine. M-am întins pe banchetă. Habar nu aveam dacă eram în stare să stau atâta vreme departe de casă. Nu împachetasem pentru o astfel de călătorie. Gâlgâielile mi-au revenit în gât, cele de pe vremea ashramului, înecându-mă, sărind în sus și-n jos, în ritmul mașinii. La prima hurducătură am vomitat pe mine.

Bunicul a deschis fereastra și a început să fredoneze piesa din *Amar Akbar Anthony*[1]. Nani mi-a curățat hainele cu niște șervețele.

— Știi cum să faci învelitoare din hârtie pentru cărți? m-a întrebat.

Am oprit mașina și am simțit briza muntelui. Pielea mă durea pe sub haine. Porțiunea umedă și mirositoare de pe bluză mi se părea acum și mai udă. Am coborât din mașină și noroiul mi-a intrat în pantofi. Mami m-a privit prin parbrizul mașinii și apoi s-a întors. Nani m-a lovit ușurel pe spate și m-a întrebat dacă mai am ce vomita. Am spus că da, gâlgâielile erau încă acolo, îmbulzindu-se în fundul gurii.

---

1. Film indian, în hindi, în regia lui Manmohan Desai, după un scenariu de Kader Khan, care a avut premiera în mai 1977. A devenit pe dată un succes printre filmele *masala*.

Le simțeam cum îmi scarpină amigdalele. Mi-am mișcat limba, dar nu s-au dat duse. Mi-am băgat degetul pe gât până am ajuns la amigdale. M-am înecat iar.

Am deschis ochii în fața unei clădiri de cărămidă, cu un acoperiș abrupt, mascat parțial de copaci. Un model ca al ceramicii portugheze. Am conturat cu vârful degetelor formele verzi diamantine. Nani era lângă o femeie aplecată, îmbrăcată în alb.

— Sora Maria Tereza, a spus călugărița. Adulmeca și se apleca periculos spre dreapta atunci când pășea, iar sub strai părea să mai ascundă un cap.

Dinăuntru, școala părea altfel decât văzută din față. Cărămida roșie făcea loc unei curți negricioase. În depărtare, niște pui de maimuță se bălăngăneau printre crengile copacilor. Pământul de dincolo de poarta neagră se schimonosea într-o râpă. De-a lungul aleii erau ghivece ceramice pline cu arbuști uscați. Copacii *champa* nu aveau floare. Pe lângă noi au trecut niște fete îmbrăcate cu fuste și bluze albastre. Pantofii le erau lustruiți și aveau codițe împletite, lucitoare, care rămâneau bățoase atunci când pășeau.

— A fost un incendiu anul trecut, la dormitoare, ne-a explicat călugărița. Fetele stau în *gymnasium* până când se termină lucrările de reconstrucție.

Dincolo de ușile duble de acces în *gymnasium* se aflau patru rânduri de paturi, iar dulapurile se întindeau dintr-un capăt al culoarului până în celălalt. Noaptea, paturile erau pline cu fete în uniforme întunecate și cu părul împletit strâns.

— E drăguț, a zis Nani. A mângâiat cearșafurile în carouri. Mami s-a trântit pe un pat. Nu scosese o vorbă toată ziua și stătuse cu ochii plecați. Gura îi era neclintită și dreaptă.

Sala de mese era o cavernă mare fără ferestre, la parterul clădirii principale. Mi s-a făcut greață de la mirosul înțepător.

— Bag de seamă că nu ești obișnuită cu peștele, a spus călugărița.

Câteva ore mai târziu, mașina roșie a ridicat un nor de praf în urma ei, îndepărtându-se pe drum, îndepărtându-se de mine. Mi-am imaginat cum mami se întoarce și îmi face semn s-o rup la fugă spre ei. Când m-am frecat la ochi și m-am uitat după ea, deja nu se mai vedea.

Anul meu la școala cu internat avea să fie ultimul în care să fim despărțite, cel puțin până mult mai târziu, când am crescut și am plecat pentru că așa am vrut eu, împotriva voinței ei și fără consimțământul ei – dar pe atunci nu știam asta, tot ceea ce cunoșteam era doar trecutul, când voința și consimțământul meu erau puse în joc. Când m-am întors la Prune, am pătruns în casa cea nouă a mamei ca un străin.

La școala cu internat, mi-am păstrat lucrurile după principiul „ușor și puțin", limitând totul la strictul necesar, în eventualitatea că va trebui să plec. Fiecare obiect era gândit, evaluat, iar vieții îi lipsea greutatea necesară pentru a-ți înfige rădăcinile, lăsându-mă într-o stare de greață permanentă din pricina schimbărilor de presiune.

Pe patul meu, în dormitor, când m-am apucat să-mi despachetez lucrurile, stătea o fată subțirică, cu ochelari cu lentile bifocale. Trupul îmi era străbătut de un tremur pe care nu-l puteam opri. Fata, dimpotrivă, era liniștită și în largul ei. Își purta șosetele trase până peste genunchi și avea o cicatrice mică deasupra buzei.

— Eu sunt Mini Mehra. Am patul de lângă al tău.

Mini mi-a explicat că viața la Mănăstirea Sfânta Agata era conformă cu alfabetul de la un capăt la celălalt. Lamba și Mehra aveau să fie una lângă cealaltă pentru toată durata școlii, asta dacă nu se vor ivi alte fete al căror nume să înceapă cu L sau M care să se interpună între ele. Era din Mahabașeshwar, unde trăise într-o locuință semidecomandată

împreună cu frații și părinții ei. La cină, m-a învățat cum să acopăr peștele cu *daal* galben pentru a-i schimba gustul. Mi-a explicat că bilele ovale erau ouă fierte, care puteau fi decojite, și erau cel mai gustos lucru din farfurie. După prânz, mi-am golit stomacul într-un ghiveci de flori.

Cu timpul, am învățat câteva lucruri și de una singură. Aveam voie să facem baie de două ori pe săptămână, în apă călduță, indiferent de anotimp, dar părul nu aveam voie să-l spălăm decât o dată. La fiecare șase luni, ni se distribuiau câteva linguri de ulei de castor pentru a preveni constipația, care îi afecta pe copii și pe profesori deopotrivă. Am învățat singură să-mi curăț pantofii, să mă leg la șireturi, să-mi împletesc părul și să fac patul.

Directoarea Maria Tereza mai avea un nume, unul dat de elevi – era cunoscută drept Teroarea, iar în cea de-a doua mea zi la Sfânta Agata am aflat și de ce. În vreme ce ceilalți elevi învățau istorie, știință, engleză și matematică, eu urma să fiu încuiată într-un mic birou, împreună cu ea. Dinapoia mesei ei de lemn închis la culoare și sub un crucifix mare, auster, era poza unei femei tinere, al cărei trup fusese îndesat într-o rochie ca un ciorap. Femeia cu pielea întunecată stătea ușor înclinată. Buzele ei roșii surâdeau, iar soarele care venea pe fereastră îi acoperea partea stângă a chipului. Semănau, dar nu suficient pentru a fi înrudite. În prima mea zi în acea cameră m-am uitat la fotografie și am vrut s-o întreb pe călugăriță cine anume era femeia aceea, dar am decis să aștept o vreme, să las să treacă ceva timp, până când ajungem la un soi de legătură de prietenie. Mai târziu mi-am dorit să fi profitat de ocazie de la bun început.

— Nu sunt sigură cum o fetiță poate să ajungă o creatură mare, de dimensiunile tale, și să nu știe să citească, a spus.

Am așteptat, gândindu-mă ce să răspund.

— Pe documentele tale apar numele mamei tale și al tatălui tău, dar tu porți numele mamei tale. De ce?

Am deschis gura, dar limba îmi era ca de cârpă.

— Nu contează. Îmi imaginez cam care e răspunsul. Deschide cartea cu litere și povești.

Am răscolit prin vraful de cărți și am găsit-o. Înainte să apuc să o deschid de-a binelea, mâna ei a izbit-o pe a mea.

— Ce-i asta?

Cartea fusese acoperită cu hârtie. Nu prea bine. Mini încercase să-mi arate cea mai rapidă cale. Pe prima pagină a manualului erau litere scrijelite cu creionul, alcătuind ceva ce ar fi trebuit să fie o propoziție.

— Tu ai scris asta?

— Nu.

— Știi să scrii? Ești o mincinoasă?

— Nu.

S-a întins și m-a ciupit de obraz, răsucindu-mi pielea între degete. Am simțit cum o unghie sparge epiderma.

— Ia pagină cu pagină și șterge orice semn. Cărțile astea erau curate lună când ți-au fost date. Așa le vei păstra!

Am început să dau paginile repede, dar cu blândețe, ca să vadă că respectam cartea și cotorul ei. A părăsit biroul, lăsând ușa să se trântească în urma ei. Greșea, cărțile nu fuseseră neatinse. Câteva dintre pagini erau îndoite. Pe la colțuri erau mâzgălite. Mă gândeam câte fete vor mai fi citit tocmai cartea aceea, câte vor fi stat exact în acel birou înaintea mea. În timp ce-mi frecam obrazul care încă îmi ardea, mi-am dat seama că erau desene ale unor copii de patru ani. La vârsta mea, deja citeau cărți și memorau tabele întregi. Am deschis la o pagină cu pete de verde și albastru, cer și iarbă. Era ușor să citesc imaginea. Îmi treceam degetele peste literele negre de sub ea. Puteau însemna orice. În centrul imaginii era un copac cu un trunchi gros, mare, fin, așa cum

nu văzusem niciodată în Prune. La baza lui stăteau o fată care ținea o minge portocalie. În colțul imaginii, o pată întunecată. Am început să o șterg cu guma și s-a estompat, luând cu ea și o bucățică din cer. Nu am înțeles pata aceea. Nu avea nici un sens. Nu spunea nimic, nu însemna nimic. Doar secționa pe din două albastrul deschis. Mingea din mâna fetiței avea dungi. Nu ar fi văzut nimeni dacă aș mai fi adăugat una. Mi-am sprijinit creionul în centrul ei și am tras până spre margine. Și așa avea o linie în plus. O linie ca cea neascultătoare din colț, dar aceasta nouă își găsise locul în imagine și putea sta acolo fără a da naștere la probleme. Încă o linie putea să fie desenată pe rochia galbenă a fetiței, în jurul gulerului care se curba formând un volan în formă de S.

Cineva mi-a smucit coada împletită și capul mi s-a dus pe spate. Privirea mi-a ajuns în tavan. M-am uitat la chipul sorei Maria Tereza. Saliva i se adunase la colțurile gurii.

— Eu îți spun să ștergi toate mâzgălelile și tu ce faci? Pășești greoi, uitându-se la pagină. Nici n-a trecut prima ta zi aici și deja vandalizezi? Mi-a luat creionul din mână și a arătat spre carte.

Am început să șterg, dar linia nu dispărea. Spre deosebire de albastru, galbenul a devenit noroios, aproape verde. Rochia fetiței s-a diluat spre gât. M-am oprit din șters și mi-am lăsat mâna pe masă. Transpirasem din cap până-n picioare. Sora Maria Tereza și-a aplecat capul să se uite la imagine și, fără preaviz, mi-a înfipt creionul în dosul palmei.

Ne-am uitat amândouă la mâna mea, la creionul care ieșea din ea, asemenea copacului din imagine, înălțându-se din iarbă. Am urlat, mai întâi văzându-l, dar nu am simțit nimic până când o durere, care nu semăna cu nici o alta de care îmi puteam aminti, a început să-mi urce pe braț.

Sora Maria Mathilda, care ne administra medicamente, a folosit două mingi de vată pentru a verifica să nu fi rămas așchii în interiorul mâinii. A fost blândă, dar nu m-a atins mai mult decât era necesar. M-a lăsat să plec după ce mi-a pansat mâna cu tifon.

— Ce-ai pățit? a întrebat Mini.

— Teroarea, am spus, încercând să nu plâng.

Gura lui Mini s-a deschis ca un O perfect când i-am povestit despre gaura din mâna mea.

— Nu are voie să facă așa ceva!

Mi-am desfăcut și mi-am strâns pumnul. Încă nu învățasem să mă indignez.

În dimineața următoare sora Maria Tereza a început lecțiile cu mine. Nici una din noi nu a spus nimic despre ziua precedentă. În zilele când eram înceată, incapabilă să țin pasul cu ea, își înfigea unghiile în pielea mea, găsind de fiecare dată un loc nou-nouț. Dacă la mine sau temele mele nu era totul cum trebuie, primeam o riglă peste încheieturi sau peste dosul gambelor. Am învățat cuvinte ca „păcat". Am învățat că a fi curat nu are nici o legătură cu a te spăla.

Baia pe care o împărțeam noi, fetele, avea o lumină chioară, chiar și atunci când afară era soare. Gresia de sub picioare era rece și simțeam mirosul de leșie, și săpun, și umezeală care se infiltraseră în ușile de lemn ale cabinelor de duș. În jurul scurgerii se formase un manșon întunecat, încastrat, după toți anii de jeg răsucit în jurul găurii. Stăteam goală în cabină. Mini era îmbrăcată, dar nici una nu vorbeam despre asta. Partea dreaptă a ochelarilor ei era lăsată mai jos și îi apăsa obrazul, așa că m-am uitat un pic mai mult la fața ei pentru a-mi da seama dacă este strâmbă.

Nu știam de ce se ținuse după mine la dușuri. A întors găleata care era pusă cu gura în jos și a dat drumul la robinet. Apa a lovit metalul cu violență. Am văzut-o cum se umple

și m-am întins să închid robinetul când a trecut de marcajul de jumătate. Știam bine că numai atâta aveam voie să consumăm. Jumătate de găleată, călduță. Dar Mini m-a prins de încheietură și a scos o șosetă lungă din buzunarul uniformei. Mă uitam, clipind, la ea, întrebându-mă ce miracole o să mai facă. A prins marginea elastică a șosetei de baterie, iar restul l-a băgat în găleată. Uitându-se la mine fix, a dat drumul la robinetul de apă caldă la maximum. Apa a continuat să curgă în găleată fără nici un zgomot.

— Lamba, ești acolo?

Ochii mi s-au făcut cât cepele și mi s-a strâns stomacul. Mini și-a dus degetul la buze și a călcat fără zgomot în găleată. Apa care era în plus a ieșit. Robinetul continua să curgă.

Am auzit suflul greoi al Terorii când s-a aplecat. A privit prin spațiul îngust de sub ușa dușului, văzând doar picioarele mele și fundul găleții. Genunchii i-au trosnit când s-a îndreptat.

— Sigur că nu te grăbești! a spus.

Am ascultat sunetul pașilor ei îndepărtându-se pe hol.

Mini și cu mine am mai stat o clipă, eu despuiată, ea în uniformă, băgată până la genunchi în apa mea de baie.

Într-o noapte, stăteam în pat și mă uitam la tavan. Dincolo de camera aceea se afla cerul clocotitor.

— Mini, am zis, trebuie să fac treaba mică.

— Păi du-te, nu? a răspuns.

Era destul de mers pe aleea neluminată, pe lângă sunetele fantomatice ale copacilor, urletele animalelor, prin frig.

— Mini, hai cu mine!

Ea și-a întors capul, mormăind.

M-am întins la loc. Degetele de la mâini și de la picioare îmi înghețaseră, dar restul trupului îmi era năclăit de transpirație. Mi-am strâns picioarele și am simțit o presiune în

abdomen. Dacă mijeam tare ochii, mai că puteam vedea cerul cum se luminează, curgând ca laptele, pe măsură ce noaptea devenea tot mai neagră. Stelele sclipeau. Am simțit cum fața mi se relaxează, gura mi se deschide și am oftat.

A doua zi dimineață m-am trezit cu o împunsătură puternică într-o parte. Lumina nefiltrată a dimineții îmi încălzea fața. Când am deschis ochii, deasupra mea erau o bărbie pronunțată și un maxilar puternic.

— Hindusă împuțită! Uită-te ce mizerie ai făcut.

Zăceam în mijlocul patului ud.

În dimineața aceea am stat în dreptul intrării în *gymnasium*, cu cearșaful murdar deasupra capului. Mă dureau încheieturile și aș fi vrut să le ling. Brațele mi s-au golit de sânge. Tremuram din toate încheieturile. Colegele mele treceau grăbite pe lângă mine, ducându-se la primele ore, chicotind pe înfundate. Nu mă cunoșteau încă fetele astea! Deși am locuit luni de zile împreună, eu eram mai retrasă. Ele știau că sunt altfel, mai înceată.

Nu toate bătăile erau cumplite. Uneori așa ajungeam să ne împrietenim. Ne comparam urmele roșii de pe degete și încheieturi. Erau inelele și brățările noastre. Dosul palmelor și al gambelor aveau vânătăi mai întunecate. Acelea ne erau *mehndi*[1]. În fiecare săptămână, mireasă era fata cu *mehndi* cea mai închisă la culoare. O sărbătoream și spuneam că va fi favorita soacrei sale. Fata care avea cele mai multe inele și brățări era regina noastră. Ne plecam în fața ei sau îi sărutam mâna când treceam pe lângă ea, făcându-i urări așa cum se cuvenea.

Duminicile era liturghia. Îmi mișcam buzele după cuvintele imnurilor, dar în mintea mea altele erau rugăciunile

1. Tatuaje temporare specifice subcontinentului Indian, realizate pe picioare și pe mâini, cu o pastă obținută din frunze uscate de henna.

pe care le repetam. Un Isus din ghips palid mă privea de sus, din altar. Eu vorbeam cu alți zei, cei pe care mi-i arătase Nani acasă, dar în hindi, ca să mă poată înțelege.

Am învățat să desenez atât de bine, atât de fin, încât Teroarea nu mai reușea să-mi găsească urmele. Am învățat să citesc, să scriu, cunoșteam numele planetelor și cum să înmulțesc fracții.

În unele nopți, mă lăsam pe vine într-un colț al *gymnasiumului* și făceam direct pe jos. Urina îmi stropea picioarele, dar m-am învățat să o ignor. Călugărițele au descoperit la un moment dat bălțile și au început să supravegheze *gymnasiumul* noaptea, intrând și ieșind ca niște fantome în cămășile lor albe de noapte. Așa că m-am obișnuit să-mi trag călcâiul între picioare și-l împingeam tare în pelvis.

Am învățat cum să-mi strunesc trupul. Cât de des puteam să mă spăl determina cât de mult aveam să transpir. Cât de des urma să urinez determina câtă apă aveam să beau. O parte din mine era sigilată. Puțin intra, puțin ieșea.

— Ce-i cu tine? m-a întrebat Mini.

Am dat din cap că nimic, dar m-a copleșit o senzație de leșin. Sala de mese a început să-și piardă conturul. Picioarele mi-au alunecat și s-au zdrelit de un scaun. Camera s-a făcut neagră.

M-am trezit cu nasul apăsând pământul. Cât vedeam cu ochii erau numai zeci și zeci de pantofi negri lustruiți. Se murmura și se râdea. O mână rece mi s-a așezat pe frunte. Privirea mea s-a ținut după ea, urcând pe încheieturile venoase, până la chipul călugăriței care era deasupra mea.

— Chemați asistenta!

Sora medicală a început protocolul verificându-mi temperatura, dar la vederea urinei mele roșii ca focul a strigat după directoare.

— Infecție, a spus.

Am fost internată în spitalul local, unde medicul mi-a administrat antibiotice puternice. Vreme de trei zile am rămas în camera albastră de spital. Îmi ardea nasul de la mirosul de clor și de la boabele de naftalină care stătuseră pe lenjeria de pat.

Au fost chemați mami și Nana. Au sosit, aducând cu ei mirosul din Prune. Nana a scuturat din cap când m-a văzut. Mami a scăpat un țipăt.

— O luăm acasă, a zis.

După ce am fost externată, am trecut pe la școală doar pentru a-mi strânge lucrurile. O valiză mică albastră. Câteva desene pe care le făcusem. Le-am pus pe perete într-o cameră din apartamentul lui Nana și Nani, cea pe care aveam să o împart cu mama.

Nimeni nu m-a întrebat vreodată ce se întâmplase, de ce slăbisem atâta, de ce-mi pierdusem o parte din păr sau de ce aveam o cicatrice rotundă pe palma stângă. Viața și-a urmat cursul de parcă nimic nu s-ar fi schimbat. Poate că așa și era, de fapt. Cu toții am continuat să trăim în realități diferite.

Nani s-a chinuit ceva vreme să mă convingă să mănânc. Când îi spuneam că nu mi-e foame, mă amenința că va chema pe cineva să vină să mă ia. Un doctor, un polițist, baubaul. Un bărbat. Mereu un bărbat.

Momentul era ciudat – mă simțeam prea mare pentru asta, suficient de mare să știu că era ceva artificial în amenințarea ei. Eram mai degrabă curioasă să aflu detaliile pedepsei pe care urma să o primesc, specificul durerii sau al umilinței. Să mă ia și să-mi facă ce, aș fi vrut să întreb. Eu una puteam vedea dincolo de orizontul amenințărilor, până de partea cealaltă – fusesem deja acolo, în locul acela la care făcea aluzie, dar mi-am dat seama că acest adevăr ar fi îngrozit-o. Așa că mâncam ce-mi dădea, lăsând-o să creadă că mi-era frică.

De-acum, aproape zilnic se întâmplă câte ceva cu mami.

Nu știe cine a pus la înmuiat lintea verde. Cu toate acestea, în fiecare dimineață este acolo. De ce e acolo? Uneori își amintește că ea a pus-o la înmuiat, dar nu-și mai amintește și pentru ce. *Chila? Daal?*

La fel și cu hainele din coșul de rufe. Se întreabă dacă locuiește în casă cineva care îi folosește lucrurile. Cine este cealaltă femeie? E doar una sau sunt mai multe? Menajerei îi plătește de două ori salariul în prima zi a lunii. Menajera este veselă peste măsură, cum nu e de regulă, asta până când corectez greșeala.

Lui Dilip nu-i spun nimic. Cu cât îi vorbesc mai puțin despre ea, cu atât mai bine. Boala lui mami planează peste nopțile noastre. Acasă lucrurile nu sunt tocmai neschimbate. Când e în baie, încuie ușa, vine în pat abia după ce e convins că am adormit, și mă apucă frisoanele dacă mă gândesc prea mult la cât de fragil e ceea ce avem.

Mă duc să-l văd pe medicul lui mami. Azi s-a tuns și poartă verigheta.

Îl întreb dacă a petrecut bine de *Diwali*[1]. Spune că da.

Îi spun despre lintea verde.

---

1. Cunoscut și sub numele de Festivalul Luminilor; sărbătoare oficială în India, care durează cinci zile.

Îmi răspunde că va verifica dozele de medicament prescrise mamei.

Îi spun că mami locuiește iar singură.

— A fost un incident.

— Ce fel de incident?

— A aprins un foc cu lucrurile noastre, le-a înecat în alcool. Toată camera a fost distrusă. S-a ars la mână. A fost înspăimântător. Era ca posedată.

Dă din cap.

— Sună înspăimântător, dar cu precauțiunile necesare sunt convins că astfel de lucruri pot fi evitate pe viitor.

Mă fâțâi în scaun.

— În clipa de față, nu poate locui cu mine.

Doctorul spune că e păcat, dar că poate pentru mine, pe termen lung, e mai bine.

— Pentru mine?

Spune că mami și cu mine am împărtășit mereu o anume versiune a realității obiective. Fără mine, legăturile ei cu asta s-ar putea pierde, trist, dar adevărat –, însă, pe de altă parte, fiind cea care o îngrijește, distanța ar putea să-mi facă bine. E dificil atunci când totul începe să dispară.

Spune că memoria este o operă în continuă prefacere. Se reconstruiește mereu.

— Poate își va aminti lucruri din trecut, spun. Lucruri pe care le-am uitat cu toții.

— Nu vei ști niciodată dacă amintirile sunt reale sau fabricate. Mama ta nu mai este de încredere.

Reluăm împreună ultimele etape ale procesului, el, expert în medicină, eu expertă în căutarea teoriilor.

Halucinații, retrăirea trecutului, un sens arhaic al sinelui, sentimentul profund al izolării. Prezentul e văzut ca ceea ce este, o pată care alunecă mereu prin găurile sitei.

Încuviințează din cap și spune că sunt pricepută. Îi mulțumesc, dar pe dinăuntru mă simt șubredă.

Îmi spune să continui să-i vorbesc, să o ajut să sucească lucrurile pe toate părțile în capul ei. Scrisul ar putea fi de ajutor. Activează diferiți centri nervoși. Sentimentele ar putea rămâne, dar până la urmă se vor estompa și ele. O voi pierde pe fărâme. La final, nu va mai fi decât o casă din care m-am mutat, golită de orice lucru familiar.

— Am citit, încep să spun, că această boală este cauzată de rezistența la insulină. Ca orice altă formă de diabet.

— Nu sunt suficiente dovezi pentru a susține asta.

— Am văzut și studii care leagă sănătatea cognitivă de problemele intestinale.

Se îndepărtează de mine, ca și cum ar fi simțit un miros neplăcut. Poate că are legătură cu intestinele pe care le-am adus în discuție, o profanare a unei dogme la care ține. Intelectualii francezi au strâmbat din nas când Bataille a sugerat că putem afla iluminarea și-n rahat și pe Dumnezeu într-o prostituată, și este foarte posibil ca neurologii să prefere să mențină paravanul care separă domeniul lor de restul trupului, sfințenia barierei sânge–creier, pentru că rahatul nu poate avea nici o legătură cu misterele pe care le caută.

Aprind lumina când ajung acasă și o muscă îmi atinge fața în zborul ei haotic. Bântuie în perimetrul custtii sale, izbindu-se de oglinzi și lovindu-se de ferestre, pipăindu-le suprafața cu picioruțele. O privesc cum zboară în cerc și mă întreb de câte ore e aici. A trasat deja harta locului, fixându-și în cap coordonatele. Știe care este cel mai depărtat punct în care poate să ajungă, canapeaua, biblioteca, clanța ușii. Deschid larg ușa balconului și mă trag la o parte. Aștept ca musca să plece, simțind vreun miros de afară, o briză familiară. Dar nu dispare. Continuă să străbată camera dintr-un colț în altul.

Mă duc pe canapea și îmi ridic picioarele pe cotiere. Poate că îi place aici, într-o casă nouă. Bâzâie frustrată în jurul capului meu. Captivă.

Musca trece încă o dată pe lângă ușa care se deschide spre un gol. Oare vede ușa, sau harta pe care și-a construit-o în această epocă din viața ei este atât de persistentă, încât lumea de afară încetează să mai existe? E oarbă în fața ieșirii de urgență. Tot ceea ce cunoaște când se izbește cu trupul de oglindă, de propria reflexie, e că ceva lipsește, ceva nu e la locul său.

Mami iese din casă în toiul nopții. Se trezește, merge la baie și apoi pleacă îmbrăcată numai cu cămașa de noapte. Paznicul o găsește când încearcă să fluiere după o ricșă. Când o aduce înapoi în apartament, ușa e larg deschisă.

Mă sună imediat. Dilip și cu mine ajungem după o jumătate de oră. Cerul începe să se lumineze. Paznicul îmi spune că lăsase apa să curgă în baie. Îi mulțumesc și, pentru deranj, îi dau cea mai mică bancnotă pe care o găsesc.

— Nu se simte bine? mă întreabă înainte să plece.

— E bine, îi răspund. A visat urât, atâta tot.

După ce pleacă, mă întorc spre Dilip și-i spun:

— Acum știe.

Dilip clipește. Mâinile îmi tremură.

— Știe că nu e bine, zic. Toți din clădire, toți servitorii vor afla că o femeie singură, cu care nu locuiește nimeni, nu este bine, poate chiar și-a pierdut mințile. Nu mai este în siguranță.

Îi spun lui Dilip că am să stau cu mami până vom găsi o soluție. Nu mă întreabă cam cât timp am de gând să lipsesc de-acasă. Încerc să nu mă gândesc la asta, să ignor tensiunea de pe chipul meu, senzația că totul se duce de râpă.

Mami și cu mine dormim în același pat, ceva ce n-am mai făcut de dinainte ca eu să merg la internat.

Menajera mătură casa de două ori pe zi, aplecându-se mult și icnind în tot acest timp. Se scarpină la ochi cu mâna liberă. Praful și firele de păr se adună la baza canapelei. Perii de la mătură îmi înțeapă tălpile.

O șopârlă a intrat cumva, fie prin ușa mereu deschisă, fie pe geamul de la bucătărie. Se fofilează pe tavan cu susul în jos, dispărând uneori printre petele maronii. O văd cum se împinge înainte de parcă ar merge pe gheață. O crustă de tencuială atârnă ca un cearșaf, mișcându-se odată cu palele de aer împinse de ventilator.

Menajera termină de măturat și dispare. Mormanul rămâne pe jos ca un cuib din sârme negre.

Descopăr niște pete noi pe tavan. Par să se întunece.

— S-a spart țeava la etaj, spune menajera.

Îmi dau capul pe spate, urmărind vopseaua care se umflă. Prune este un oraș tulbure, dar universul dintre acești pereți se fărâmițează. Șopârla și menajera parcă se iau una după alta în felul cum îmi dau târcoale. Capul îmi zvâcnește. Din pricina viselor urâte, mami s-a trezit în fiecare noapte.

La amurg, ascultăm mașinile și camioanele, toate claxonând, luptându-se pe drumul principal, dincolo de poarta complexului. Bărbații se răstesc unii la alții, voci îndepărtate, dar familiare.

Torn Dettol pe jos, la duș, și las așa peste noapte. De dimineață, lufa mea miroase a alcool etilic. O folosesc în jurul genunchilor, ca să dau la o parte pielea moartă. Apa caldă îmi biciuiește spatele. Mă frec bine. În curând eman culoarea roșie. Îmi imaginez că dacă aș continua suficient de mult, suficient de tare, aș putea ajunge un nor diafan. Aș putea uita că mai este ceva dedesubt.

Tavanul tremură de parcă ar fi viu.

E ceva în neregulă cu apartamentul ăsta! Nu e greu s-o iei razna aici.

În alte zile este evident: mami s-a dus.

Lui Nani îi spune că aude vocea lui Baba. Nu-i vorbește despre nimic special – comentarii legate de vreme sau o strigă pe nume. Uneori e numai o mormăială, sau o tuse, sau sunetul râsului său, venind dinspre parcarea de jos.

Se uită întâi în jurul ei, convinsă că Baba e acolo, că a intrat pe ușă sau pe geam – îi e dor de ea și știe unde locuiește. Sunetele sunt atât de clare că precis e pe-aproape. O macină până cedează, până când lasă orice are de făcut și o pornește înnebunită prin casă căutând prin spatele mobilei și smucind draperiile. O urmăresc în tot timpul ăsta, dar când se întoarce fără nici un rezultat îmi întorc privirea.

Gura lui Nani se încrețește, dar rămâne mută. Eu mă duc să plâng în baie.

— Cred că are halucinații cu ce o doare cel mai tare, îi spun lui Nani. Se aștepta la cu totul altceva când a plecat din ashram. A sperat că o să vină după ea, că o va ruga să se întoarcă și să-și reia locul lângă el. Dar asta nu s-a întâmplat niciodată.

— Asta a fost demult, spune Nani. Oamenii nu înmagazinează așa lucrurile.

O conduc pe Nani jos, la mașină. Cineva a lăsat poarta deschisă. Paznicul împarte cu prietenii de peste drum *bidi* și *chai*. Doamna Rao nu se vede pe nicăieri, dar pomeranianul ei latră de pe balcon, ițindu-și capul printre barele metalice. Ne pupăm. Îi fac cu mâna când demarează. Am făcut armistițiu – un tipar de eschive. Bunica nu mi-a părut niciodată mai străină ca acum.

Mami adoarme seara în pat cu papucii de casă în picioare. Îl sun pe Dilip. Mănâncă la cină singur cuc, în fața televizorului. Vocea îi pârâie de parcă s-ar afla foarte departe.

Dilip îmi spune că prietenii lui din Dubai s-au mutat de curând într-un apartament nou, cu grădină și garaj pentru două mașini. La cinci minute de mers de ei este o plajă

publică. Mă întreabă dacă mi-ar plăcea să mă mut în Dubai cândva. Ascult descrierile sale plate și încerc să-mi imaginez acest alt oraș, întrebându-mă cum anume plaja devine deșert, cum aerul devine din umed, uscat.

Mami strigă în somn.

— Ce s-a auzit? întreabă Dilip.

— Nimic, zic.

Mami vine din dormitor. Părul i s-a lipit de-o parte a feței. Se lasă să alunece într-un fotoliu din fața mea.

— Trebuie să te oprești, șoptește.

Ochii îi sunt umezi.

Suspin și las receptorul să se sprijine de gâtul meu.

— Mami, nu e real! Să te duc înapoi în pat?

— Știu că e real. Trebui să încetezi cu desenele alea.

Televizorul este pornit. O crainică care-ar putea fi de orice etnie relatează despre un presupus atac terorist. Mă întind după telecomandă.

— M-ai auzit? zice mami. Încetează să mai faci desenele alea dezgustătoare. Sunt o insultă la adresa mea. O insultă la adresa soțului tău. Ne insulți în fiecare zi în care faci un nou desen. Ne insulți de câte ori le spânzuri prin te miri ce expoziții simandicoase.

Las telefonul pe canapea și mă forțez să mă ridic. Inima îmi bubuie și genunchii îmi trosnesc când mă îndrept de spate. Îmi pun mâinile pe umerii ei, una după alta.

— OK, zic. Cum spui tu. Dar acum aș vrea să te odihnești puțin.

Pare să se mai liniștească un pic și mă lasă s-o ajut să se ducă în pat. Când o învelesc, îi simt mâinile reci.

Dilip a rămas tăcut.

— Așadar, zic, altceva nou?

— De ce m-a pomenit? De ce desenele tale sunt o insultă la adresa soțului tău?

— Nu știu! Nu știu ce să mai înțeleg!

1993

Mama și Nani nu se mai suportau, așa că mami a decis să închirieze un mic apartament, nu foarte departe de ashram.

Pe atunci nu prea înțelesesem cum anume reușise să-l plătească, dar mai târziu bunica mi-a spus că Nana i-a dat bani, ca să aibă iar un pic de liniște. Venea la noi și Kali Mata când și când, cu plicuri pe care le numea pomană din partea ashramului.

Am început să urmez cursurile unui gimnaziu britanic, destul de nepregătită însă ca să țin pasul cu ceilalți elevi. Directorul a sugerat să fac zilnic ore suplimentare, dar mami i-a răspuns un zâmbet și atâta tot. Banii nu ne ajungeau și pentru astfel de lucruri.

Materia de care mă temeam cel mai tare era hindi. Cum se putea ca o limbă pe care o auzeam și o vorbeam tot timpul să-mi pară atât de străină? Altfel, la citit și la scris eram destul de bună, iar profesorii îmi lăudau scrisul caligrafic. Obediența se făcea simțită în fiecare rând pe care îl puneam pe hârtie.

— Internatul călugărițelor, spunea mama.

Directorul părea să priceapă.

Acum, că știam numerele și literele, un întreg univers se deschidea înaintea mea. Kali Mata râdea.

— Cititul schimbă totul!

Dar nu limbajul mă atrăgea, doar simbolurile din care era alcătuit, abstracte și la întâmplare, caractere pe care le infuzam cu semnificații care alternau.

Am început să țin un jurnal, dar nu ca cele pe care le aveau fetele din școală – nimic despre povești de iubire, băieți, visuri și dorințe. Al meu era o colecție de momente din trecut, cel puțin din acelea de care îmi mai aminteam; o listă a ranchiunei, în fond. Am codificat lista cu grijă, am născocit o ordine, una care se putea citi cronologic, dar și în funcție de cât de gravă fusese transgresiunea. Tabele întregi îi erau destinate sorei Maria Tereza, iar câteva mamei. Altele primeau propria lor codificare, fie prin culori, fie prin numere.

Tata nu a fost supus acestui tratament. El nu exista în jurnalul meu.

La școală mi-am făcut puțini prieteni, iar în clădirea unde locuiam, și mai puțini. Alienarea mea s-a intensificat când m-am trezit într-o dimineață și una dintre sprâncenele mele dispăruse. Firele de păr erau împrăștiate pe pernă ca niște capete de ață, atât de puține că nu mi-a venit să cred că la un moment dat formaseră un șir ordonat pe arcada mea. M-am privit în oglindă, trecându-mi degetele peste chip. Ochiul stâng părea înfrânt, incomplet.

— Ce-ai făcut? a spus mami când m-a văzut.

Kali Mata a pus jos cana cu ceai. Fardul de ochi i s-a crăpat de parcă ar fi fost crusta unei *crème brûlée*.

— Ce ghinion ai! a zis.

Am implorat-o pe mama să mă lase să lipsesc de la școală, dar a fost neînduplecată.

— Nu e așa de vizibil, a spus Kali Mata. Mă rog, e, dar numai pentru că o ai pe cealaltă!

Mi-am ținut capul în pământ și mi-am pieptănat părul pe o parte. Îmi sprijineam fruntea în palme și alesesem câteva unghiuri. M-am întors acasă extenuată în acea după-amiază.

— Nu e drăguț, a spus mama. Dar de ce să-ți acoperi fața din cauza asta? Fetele trebuie să fie curajoase.

Vorbea despre ea însăși, despre propria imagine de sine. O rebelă, o antagonistă. Dar eu nu semănam deloc cu ea. Nu eram curajoasă.

Anxietatea mea a dat naștere febrei și vreo două zile am stat acasă, citind cărțile lui Enid Blyton și uitându-mă în oglindă din oră în oră. Căutam o licărire de negru, cât de mică, însă sprânceana mea rămânea un spațiu gol.

Când lumina mi se deplasa pe chip, vedeam două persoane diferite. Fata care fusesem și creatura de acum, ceva neomenesc.

Am trecut aparatul de ras al mamei peste cealaltă sprânceană.

În mai puțin de o secundă am dispărut. Firișoare negre împestrițau scurgerea udă.

Pe pardoseala băii părul ud părea mai gros, mai negru decât cel de pe pernă.

Nani a țipat când m-a văzut.

— Știam că așa ceva o să se întâmple. Sigur e o boală pe care a luat-o la mănăstire, a zis.

Când i-am spus că am ras-o eu, mama s-a aplecat peste masă. Brațele ei erau albe ca pulpele crude de pui.

— Ei bine, poți să-l pui și pe dracu' pe fugă, a zis, dar mă bucur că ai făcut ceea ce trebuie.

Ieșitul din casă a devenit descurajant. Privirile mă urmăreau oriunde mergeam. Rămâneam în apartament.

Doar Kali Mata venea să mă viziteze constant. Îmi aducea cărți, pachete vechi de cărți de joc, jocuri de care nu mai auzisem înainte și nici nu le mai văzusem. Apoi au urmat alte obiecte ciudate: servicii de ceai orientale, chei vechi și niște fotografii cu mine, copil, în ashram. Înșiram imaginile decolorate pe masă. Kali Mata se îngrășase și se apleca greu, sânii i se sprijineau de blat, separându-se ca două bucăți de aluat.

Știam că suntem diferite; din pricina culorii ochilor, nu a diferenței de culoare a pielii. Ochii ei erau o nuanță pestriță de albastru, iar pupilele desenau în mijloc un punct negru vizibil. Eram convinsă că lumea se vedea altfel prin acei ochi, și nu-mi imaginam că ar putea avea zile întunecate, banale.

— Lumea de afară se mișcă fără tine, spunea.

Am ascultat-o, dar m-am și întrebat dacă îi aparținusem vreodată acelei lumi, laolaltă cu toți ceilalți.

Odată, m-am strecurat afară să cumpăr o singură țigară dintr-un magazin de pe stradă. Vânzătorul m-a compătimit pentru sprâncene și mi-a mai dat o țigară pe gratis.

Apoi am ieșit pe balcon înainte ca imobilul să se trezească la viață. Copertinele erau ocupate de porumbei, acoperite de excrementele lor scămoase. Mi-am aprins o țigară, ascunsă într-un colț.

Două etaje mai jos, peste drum, am văzut printr-o fereastră deschisă un bătrân care se dezbrăca în baie. Și-a lăsat hainele să cadă într-o grămadă pe pardoseală. Era slab, numai piele și os, iar penisul îi era un boț stafidit. Mi-am întins brațul și i-am aproximat de la depărtare dimensiunea. Puțin mai mare decât unghia mea. A pornit dușul și apa a țâșnit ca dintr-un furtun. Fesele îi atârnau ca niște saci goi.

În noaptea aceea l-am desenat așa cum mi-l aminteam, sub jetul de apă, cu brațele atârnându-i de-o parte și de alta.

Nu știu ora la care a murit Baba. Nici anotimpul, dar toate aceste detalii au fost precis consemnate de adepții lui.

Intrarea în apartament era întunecoasă ca de obicei, de parcă intenția noastră fusese ca cei care vin la ușă să-și închipuie că înăuntru trăiesc niște pustnici nefericiți. Nu-mi mai amintesc ce scria în biletul de pe masă, dar mâzgăliturile mamei păreau agitate și pripite. Parcă mi se târa ceva pe spate și m-am zgribulit. Era oare prima dată când eram singură în casă? Am trecut pe lângă oglinda patinată care atârna

lângă ușa de la intrare, fără să mă uit direct la reflexia mea, dar conștientă că oglinda mă vede, mă dublează, chiar și când stăteam cu spatele la ea. Gresia poroasă din bucătărie părea întunecată, de parcă nu ar fi fost spălată în ziua aia, dar când am pășit am simțit că era încă udă, poate chiar o idee vâscoasă de la soluția pentru insecte pe care Kashta o amesteca cu detergentul.

În frigider am găsit două *boondi laddoo*[1] și le-am băgat cu totul în gură. Apoi am început să merg dintr-o parte în cealaltă a mici sufragerii, făcând pauze numai ca să mănânc toată brânza care avea o emblemă cu o vacă roșie și mingiuțele de *curd* care veneau ambalate în ceară, până când stomacul meu s-a umplut de gaze.

Un balansoar roșu era așezat lângă telefon. Spuneam noi că e roșu, dar era de fapt brun, și nu se legăna, ci glisa înainte și-napoi. Răchita împletită a șezutului se uzase și se deșirase, dar, dintre toate obiectele de mobilier ale casei, era piesa mea preferată, deși nu mă mai așezasem pe el din cauza unei vagi amintiri cum că mi-aș fi prins degetele în mecanismul lui când eram mică. Oglinda era tot în spatele meu, acaparând dosul trupului meu, și nu îndrăzneam să mă întorc.

Mami a intrat purtând haine albe, șifonate. Era confuză, împrăștiată cumva. M-am retras din calea ei când i-am văzut figura și coloana vertebrală mi s-a lovit de marginea mesei.

Muchia dură a lemnului s-a proptit în spatele meu. Părea separată de oase doar printr-o fâșie de piele subțire și foarte întinsă. Nu mă durea, era doar o senzație blândă, peste care căptușeala care mă îmbrăca punea o surdină. Uneori sângele trecea prin mine suficient de năvalnic pentru a-mi trezi corpul, dar alteori aveam impresia că port doar un costum al cărui fermoar îl trag pentru a ieși din el și a-mi arăta brațele

1. Dulce indian, sub forma unor găluște prăjite.

și chipul reale, pielea pe care o ascunsesem sub el. De când împlinisem unsprezece ani pusesem pe mine vreo treisprezece kilograme. Kali Mata zicea că din cauza hormonilor.

Mami a deschis un dulap înalt unde ținea băutură și, ridicându-se pe vârfuri, a scos o sticlă de whisky Teacher's, pe care o păstra acolo pentru musafirii bărbați. A deschis sticla, i-a mirosit conținutul și a înșurubat dopul la loc. Mi-era deja clar că plânsese. Nu de curând, ci poate că dimineața. Avea nasul uleios și plin de puncte negre.

— Baba a murit azi, a spus.

De fapt asta se întâmplase cu o zi înainte, dar au așteptat dimineața următoare pentru incinerare. Adepții lui nu se puteau pune de acord. Unii dintre ei voiau să se facă o autopsie care să clarifice cauza morții, în vreme ce altora li se părea de neconceput să hăcuiești așa un zeu mort. Dacă el și-ar fi dorit o autopsie, susțineau, ar fi lăsat instrucțiuni în acest sens. Unii ar fi vrut să consulte un preot hindus, dar Baba ura preoții, așa că ideea asta fusese abandonată. Alții voiau să îmbălsămeze trupul, cel puțin deocamdată, pentru ca numeroșii săi adepți să aibă timp să vină și să-l vadă pentru ultima dată.

— Îmbălsămarea este numai pentru comuniști, a zis mami.

Majoritatea s-a pus de acord că ar fi fost ieșit din comun, deloc în tradiția strămbunilor lui, și că, prin urmare, trebuia incinerat cât mai repede. A câștigat ultimul grup și un rug a fost înălțat în ashram pentru Baba. Porțile au rămas deschise vreme de o zi și mulți au intrat fără să aibă habar la ce să se aștepte. Mami a fost acolo pentru curățarea trupului și schimbarea hainelor. A spus că i-au secționat țeasta de coloana vertebrală, ca să nu-i explodeze capul în foc.

Jelitorii lui Baba au format apoi un șir și au oferit consolări și binecuvântări mulțimii. Un bărbat începuse să strige că toți ar trebui să se arunce în rug. A fost scos din mulțime.

Mami s-a simțit cumva mândră stând acolo, lângă Kali Mata.

— Mi-am dat seama că nu e o nimica toată, a spus. Să fi fost iubita unui mare om.

I-am răspuns că mie îmi părea ceva neînsemnat, chiar meschin, și că nu vedeam nimic de laudă în asta.

M-a prins de braț și m-a scuturat înainte de a-mi cârpi o palmă peste față.

— Ești o grasă nenorocită! Ai un pic de îngăduință! De azi sunt văduvă!

Cuvântul „curvă" mi-a ieșit din gură, amestecat însă cu un țipăt când m-am repezit la ea, aruncând-o la pământ. M-am așezat pe pieptul ei și mi-am strâns mâinile în jurul gâtului, apăsând până când i s-au umflat venele pe lângă ochi.

Când i-am dat drumul, a început să tușească și să respire șuierat. I-am privit chipul.

— Grasă nenorocită! a repetat ea.

Când mâncam, ceva mă îmboldea să bag în gură și alte lucruri. Degetele, părul, nasturii de plastic ai uniformei de școală. La nici patruzeci și cinci de minute de când mâncasem, mi se făcea iar foame, deși nu mai aveam loc în stomac și alimentele încă mai fermentau acolo. Petreceam numeroase nopți fără somn, cu gazul acumulat sub cutia toracică, zile de diaree și constipație. Din când în când făceam cu sânge. Alteori, acidul din stomac îmi urca în gură.

Mami era uneori dezamăgită când mă vedea, însă de cele mai multe ori susținea că un copil trebuie să mănânce ori de câte ori i se face foame.

În zilele când credea asta, dacă mă rugam de ea suficient de stăruitor, mă scotea la o înghețată. După școală, lipăiam un milkshake de vanilie la tejgheaua de la Uncle Sam, un local american ascuns în spatele unui hotel de cinci stele.

Meniul vegetarian cuprindea cubulețe de cartofi prăjiți și pizza presărată cu *jeera*. Familiile stăteau la coadă pentru a cumpăra înghețata fadă fără ou, care se topea până apucau să se așeze la o masă. Pernele acoperite cu piele albă ale scaunelor căpătaseră o nuanță terfelită de gri, dar pereții, în culori puternice și cu suveniruri ciudate, păreau ca noi. Tonomatul nu mai mergea cu bani și cânta doar cântece de Brian Adams, iar un Cadillac clasic miniatural se învârtea pe un platan de lângă casa de marcat. Uncle Sam, din fotografia care trona la intrarea în cameră, stătea cu ochii pe toți.

— Dacă asta ar fi o biserică, domnule Parekh, uite aici ar fi altarul, i-a spus un ospătar patronului, care arăta ca un urs.

Mami și cu mine am privit spre Uncle Sam.

Patronul a clătinat din cap.

— Asta nu-i o biserică, Reza, iar doamna aceea vrea două cupe de ciocolată.

Înghețatele ne-au fost aduse fără tavă. Chelnerul a pus lângă mine un bol cu cireșe confiate, strălucitoare. M-am uitat spre el. Pielea îi era mai întunecată pe palme. Părul îi crescuse cam mult și îi atârna peste obrajii ciupiți de vărsat.

Am încercat să topesc cupa de ciocolată pentru a o putea mânca mai repede, ajutându-mă de dosul linguriței, apăsând peste munții cremoși. Chelnerul s-a sprijinit de perete în vreme ce eu îmi vedeam de cupa mea. Se uita ba la mami, ba la mine, zâmbind din când în când.

— Cred că are gust bun, a spus, privindu-mă cum iau prima înghițitură.

Am încuviințat și am mai luat o linguriță. Gura mi s-a umplut de salivă. Lichidul rece mi-a modificat temperatura corpului.

— Ce gust are?

Aveam gura plină și nu puteam răspunde. Am înghițit, dar lichidul dulce, lăptos mi-a căptușit gâtlejul și am tușit.

Mami a râs.

— Sunt sigură că ai mâncat până acum!

A făcut din cap că nu și și-a scărpinat pieptul uniformei cu mâna cea întunecată. Nu a lăsat nici o urmă vizibilă acolo unde se atinsese. Priveam fascinată acea pigmentație ciudată.

— Mâncarea nu are pentru mine același gust. Uită-te la ea! Pentru ea gustul e diferit.

Mi-am ridicat ochii spre el și am văzut cum o privea pe mami, și mi-a trecut prin cap că între ei avea loc o înțelegere fără cuvinte în vreme ce eu mâncam.

— Mă cheamă Reza Pine.

Ne-am prezentat, dar vocea patronului s-a auzit strigându-l peste hărmălaia adulților și copiilor din restaurant. Înainte să plece, a mai umplut o dată bolul cu cireșe.

1995

Știam că sexul miroase a pește și înghețată, dar prima dată când am făcut sex a fost pentru un pachet de gumă de import Big Red. Băiatul în chestiune mesteca câte o lamă și îmi sufla în nas damfuri de scorțișoară. Avea șaisprezece ani, locuia în aceeași clădire cu noi și îi ieșiseră coșuri pe frunte. Se uita la mine când jucam badminton cu sora lui mai mică, aproape de apartamentul lui, pe holul dintre etaje. După prima dată, a început să fie ușor.

Treisprezece ani. Purtam haine în mărimi de damă, iar picioarele îmi intrau de minune în sandalele lui Kali Mata. Liftierul se lipea de peretele ascensorului când intram. Țipam ori de câte ori îmi vorbea mama. Deja nu prea mai eram în aceeași încăpere, în același timp. Ceva din mine se expanda, ocupa prea mult spațiu, lua tot aerul din locurile închise. Nimeni nu voia să rămână prea mult în preajma mea, dar nu mă deranja, și le întorceam tuturor aceeași ură.

Tata și soția lui se întorseseră din SUA.

Trei ani deveniseră șase. M-au sunat să mă anunțe că era însărcinată. Am refuzat să răspund, așa că mami a fost cea care a trebuit să-mi dea vestea.

Începusem să suspectez că altcineva locuia în trupul meu, arogându-și o rezidență temporară, instalându-se comod în mine. Mă făcea să mă deschid dinăuntru în afară, lăsând în urmă vergeturi și decolorări ale pielii. Părul a început să fie

tot mai substanțial în zone unde nu mi-l doream, și de-abia reușeam să țin pasul cu epilatul. Mâncam ca pentru mai mulți, satisfăcând ceea ce părea o gaură fără fund a foamei.

Nimeni nu mi-a spus că era vârsta sentimentelor de felul acesta și, chiar dacă mi-ar fi spus, n-aș fi crezut. Nimeni nu mi-a spus că îmi va lua ani și ani să ajung să-mi accept trupul, să ajung să știu unde începe și unde se termină. Atunci, scala existenței era ceva de neimaginat. Îmi amintesc încă de timpul când mă puteam strecura prin cele mai înguste crăpături, când puteam sta pe genunchii bunicii fără să o fac să icnească de durere.

Iar confuzia pe care o simțeam înăuntrul meu era nimic în comparație cu transformările la care asistam în lumea de afară. Bărbații mă priveau într-un fel pe care nu-l mai observasem până atunci. Să fi fost neatentă în tot acest răstimp? Sau o vedeau și ei pe cealaltă femeie care locuia în trupul meu?

Și femeile erau altfel, sau poate că puteam eu să citesc ceva ce se schimbase în ochii lor. Cele două umflături de grăsime de deasupra taliei mele stârneau reacții. Dezgust? Știam că e furie. De fapt, furia era singurul lucru discernabil pe care îl împărtășeam cu toții și singurul pe care îl puteam numi. Lumea părea furioasă pe mine, violent și fără oprire. Bărbații, din pricina dorinței pe care le-o stârneam. Femeile, pentru incapacitatea mea de a controla acest trup nou.

Oamenii cresc într-un mod flagrant, dezordonat, și nimănui nu i s-a dat posibilitatea de a nu fi martor la asta. Mi-ar fi fost de folos ca cineva să mă fi sechestrat în toți acei ani de tranziție – să intru într-un cocon de bumbac și să ies gata femeie.

M-am afundat și mai tare în tristețe când Reza mi-a spus că pielea mea s-ar putea să nu se curețe niciodată. A intrat exact când mami luase un ac steril ca să îmi spargă un coș de pe bărbie și a spus că pielea lui a explodat cam pe când

avea șaisprezece ani, și că acum, cincisprezece ani mai târziu, încă avea urme. Ca să ne arate, și-a scos tricoul decolorat. Corpul îi era tot numai fibră, subțire, câmpii de piele palidă colonizate de colonii de cicatrici de cheloid, care nu mai dispăruseră.

— Sper să nu pățești și tu, a spus Reza. E mai rău pentru fete. Băieții care au pielea urâtă încă mai pot să și-o tragă.

Am scrâșnit din dinți la această dublă damnare. Am simțit cum cealaltă fată se deșteaptă în mine.

Ca și cum mi-ar fi citit gândurile, a continuat:

— Nu-i drept, sigur, că lucrurile stau cum stau. Dar e totuși adevărat.

Prietenia noastră cu Reza a crescut încet, în timpul după-amiezilor de după școală. Avea tot felul de slujbe ciudate, mai ales dintre cele care presupuneau să-și folosească mâinile. Nu primea mare lucru la Uncle Sam, dar ne aducea acasă prăjiturile și dulciurile care nu se vindeau. Trebuia să poarte mănuși în timpul programului, ca să-și acopere mâinile. Deseori însă nu se conforma.

Reza își detesta locul de muncă, dar la sfârșitul lunii primea un plic rahitic de la bancă în care erau bancnote nou-nouțe. Îi aminteau de maică-sa, cum se mândrea că bancnotele din portofelul ei erau neșifonate și noi și cum se grăbea să le folosească pe cele tocite. Era convinsă că bancnotele noi erau bani de bogați, la fel ca anumite bucăți de carne, verdeața fragedă sau fructele dulci de mango. Dar până când banii ajungeau la mama lui, deja trecuseră prin multe mâini.

Într-o după-amiază, mami ne-a dus pe Kali Mata și pe mine la restaurant. Ne-am așezat la o masă și am băut apă, din cauza lui Kali Mata – nu mânca nimic care conținea coloranți artificiali.

— Ar trebui să comandăm ceva, a spus mami.

Proprietarul se holba la noi în timp ce ne prefăceam că citim foile plastifiate ale meniului.

Reza a luat o duşcă din sticla lui de buzunar.

— Nu, stai liniştită. Aduc eu nişte prăjituri diseară, dacă vrei.

Este greu să îl descrii pe Reza Pine, pentru că mereu vorbea ca şi cum realitatea era ceva fluid. Adevărul era subiectiv şi ceva ce îl interesa prea puţin, iar experienţa se modifica mereu odată ce intra în memorie. Ideile astea le culesese din câteva întâlniri pe care le avusese cu Baba şi îl formaseră pe când era încă foarte tânăr. De asta nu şi-a găsit un loc în lumea fotojurnalismului şi a trebuit să-şi folosească înzestrarea pentru fotografie în altă parte. Mami nu l-a întâlnit pe Reza în ashram, dar unii îi pomeniseră numele.

— Am impresia că te cunosc, a spus ea, atingându-i picioarele în timp ce vorbea.

— Atunci aşa şi e, i-a răspuns el.

Mi-am sprijinit obrazul de umărul îmbrăcat în negru al lui Kali Mata.

Când Reza se descria drept artist, primul meu impuls era să nu am încredere în el. Ce mai însemna şi asta, să fii artist? Era primul pe care îl cunoşteam.

Spunea că dezvoltatorii imobiliari din Prune erau ca cei care profitau de pe urma războaielor, exploatatori ai instinctelor teritoriale ale oamenilor. Îi desena în cărbune, figuri ursuze umblând de colo-colo, cu urina curgându-le din penisurile stafidite, marcând cu duhoarea lor porţiuni de oraş. Desena pe orice – hârtie sau pereţi. Pentru el era tot una. Dar mâinile lui, mereu negre, îmi erau familiare.

— E o treabă murdară, mi-a spus.

Se născuse dintr-un poet care, pentru a-şi întreţine familia, ţinea un magazin. Tatăl lui era eroul lui, un geniu al versurilor în urdu, un bărbat pe care Reza nu şi-l putea aminti, dar pe care îl transforma continuu în muzeu.

Reza admitea că el însuși era un soi de marginalizat al presei și al comunității artistice din Bombay. Avea de-a face cu un incident care se petrecuse în timpul revoltelor din Bombay, în 1993.

I-am spus că nu mai auzisem vreodată un nume precum Pine. Nu în tandem cu unul ca Reza, în tot cazul.

Mi-a zâmbit și am privit în altă parte.

Reza aproape că devenise un NRI[1]. Familia lui se mutase în Canada când era mic. Când au ajuns, pe pământ era gheață.

Tatăl lui și-a spus că un nume ca Shaikh nu avea să țină. A ieșit din garsoniera lor din ghetoul portughez al Montréalului și a citit plăcuța cu numele străzii. Pine Street, scria. Din clipa aceea numele lor avea să fie Pine.

— Ce s-a întâmplat?

— Ne-au deportat, a spus Reza. Au zis că tata e comunist.

— Și era?

— Clar!

În 1992, Reza Pine, un tânăr fotojurnalist, a călătorit la Ayodhya, în nordul Indiei, pentru a fi martor la demolarea moscheii și la mitingurile care urmăreau să celebreze locul de naștere al lui Rama. Violența a izbucnit pe străzile Bombayului și totul era cuprins de flăcări. Sticle zburau spre vitrine, patronii de magazine erau terorizați, femeile bătute și copii forțați să privească.

Hindușii omorau musulmani, musulmanii omorau hinduși, declanșând o sălbăticie care, cu o zi înainte, fusese doar somnolentă, dar cuvintele incendiare au trezit-o la viață.

---

1. Abreviere de la *Non Resident Indian* (indian nerezident) – desemnând fie indienii care, în ultimul an fiscal, au locuit în India mai puțin de o sută optzeci și cinci de zile, fie pe cei care trăiesc în afara Indiei.

Nu e greu să stârnești violența colectivă. Istoria pusese deja fundația. Reza a văzut cât de ușor era să se aprindă miezul temerilor, cum frica, la o adică, îmblânzită, găsea mereu o nouă sursă de hrană.

I-a întâlnit pe bărbați, cei care alcătuiau gloata. Își purtau culorile cu mândrie și, unul lângă altul, admirau gestul aproape artistic al violenței lor.

Nopți în șir apoi s-a gândit dacă ceea ce a văzut era real sau dacă fusese un platou de filmare – o scenografie, un decupaj pentru ochiul crud ale camerei, momente de sine stătătoare, care erau începuturi și finaluri ale unei terori în plină desfășurare.

Revoltele s-au liniștit după câteva zile. Resturile trebuiau acum adunate.

În Bombay, trupurile erau arse, dovezile, încet îngropate. Viața a revenit la pulsul normal, iar procesul uitării s-a instalat imediat. Unii oameni râdeau, umblând agale pe stradă, bucurându-se de soarele de la amiază.

În anul care a urmat, a început o nouă vărsare de sânge. Carantina a fost din nou impusă. Orașul era doar uși încuiate și ferestre întunecate. Reza locuia cu mama lui, rămasă văduvă de curând, în apartamentul ei de lângă Bombay Central, unde țipetele erau suficient de aproape pentru a putea fi auzite, de parcă ar fi fost de-ajuns să ieși la colț, ca să pătrunzi în miezul lor. Drumurile erau pustii și nimeni nu îndrăznea să iasă din casă. Se știa un adevăr nerostit: dacă erai prins, nu avea cine să te salveze. Nici jandarmi, nici poliție. Nu, atunci nu exista putere mai mare decât cea a atacatorului – el conducea orașul. Orașul Bombay nu mai aparținea nimănui, nici atunci și poate că niciodată de atunci înainte, și din clipa aceea toți aveau să meargă prin tărâmul umbrelor.

Dar ceva era diferit. Cei bogați și puternici începuseră să tremure pe măsură ce gloata ataca edificii din Breach Candy și Nariman Point, aleile lungi și străzile umbrite, casele regești unde oamenii bogați și frumoși se retrăgeau când se plictiseau de cluburile lor de relaxare și de hotelurile de cinci stele. Grupuri de bărbați fără chip și nume se perindau fluturându-și stindardele de culoarea șofranului și strigând sloganuri, prin locuri pe unde femeile treceau doar în mașini conduse de șoferi, și ferestrele dădeau întotdeauna numai spre mare.

Era mijlocul după-amiezii. Reza fotografia stricăciunile aduse magazinelor și caselor, cadre ale familiilor care pierduseră pe cineva iubit, văduve și orfani. Nu le cerea permisiunea; cei vii semănau cu cei decedați, începeau să capete nuanțele răposaților din neam. Și cu morții nu se poate vorbi.

În spatele lui a auzit țipete și a văzut apoi un grup de bărbați care soseau în fugă, agitând bastoane. Cuprins de teamă, s-a ascuns în spatele unui autobuz parcat în fața unei clădiri. A încercat să fotografieze gloata care se apropia, dar mâinile îi tremurau. Apoi a fugit. A zbughit-o spre intrarea întunecoasă a clădirii, pe urmă pe scări, lovindu-se de pereți, ciocănind în uși pe măsură ce înainta.

O femeie tânără era la etajul trei, tocmai se pregătea să intre în casă. Reza abia mai respira și tremura.

— Ce s-a întâmplat?

Nu îi putea spune nimic, nu izbutea să vorbească, dar ea a auzit vocile bărbaților pe casa scării. L-a tras înăuntru și a încuiat ușa.

A auzit încuietorile. Una. Două. Trei.

Nu i-a spus că mai văzuse încuietori de felul acela înainte. Că văzuse cum se rup pe din două atunci când sunt izbite. Sau le văzuse intacte chiar și când totul în jurul lor fusese ars până la temelii. În schimb a prins-o de braț și i-a mulțumit. După aceea a privit în jur. Bărbați, femei și copii se uitau la el.

Numele fetei era Rukhsana. Ceilalți erau unchi, mătuși, veri. Bunica ei stătea pe un scaun la fereastră, oarbă și surdă, fără să aibă habar de nimic. Frații ei mai mici erau în genunchi, șoptind între ei, cu trupurile ghemuite.

Familia se numea Shah. A stat cu ei, a dormit lângă ei. Uneori, noaptea, se adunau și ascultau țipetele și împușcăturile. Trăgeau cu ochiul la străzile pustii care se vedeau de la ferestre. Se rugau în fiecare zi ca liniile telefonice să funcționeze și curentul să revină, dar nimic nu se schimba.

Zile și nopți care nu mai cunoșteau date și ore, un timp pe care nu-l mai recunoșteai decât după mișcarea lunii pe cer.

Atunci când dezastrul este atât de aproape, nu trebuie să se vorbească despre el.

Reza a simțit o gratitudine pe care oricine ar fi putut-o confunda cu iubirea. Gloata l-ar fi ucis dacă familia Shah nu l-ar fi primit. Le-a mâncat mâncarea, a trăit din bunătatea lor. Erau generoși, dar știa că în ochii lor era multă neîncredere. Totul era diferit pe atunci. Fiecare zi părea o viață întreagă. Se întreba dacă va ieși viu de acolo. Era periculos să fii închis așa, într-o casă. Aglomerația întindea nervii peste limită. Încă un pic și ar fi explodat. Sunetul rugăciunilor înălțate de Rukhsana îl făcea să lăcrimeze.

Așa că a luat-o de soție.

Familia le-a fost martor.

Și-au creat un mic univers fericit în casa aceea.

Mâncarea era puțină și nu prea aveai ce face. Credea că avea să fie oribil, dar încet-încet au învățat să ignore sunetele de afară și atunci totul a devenit mai ușor de dus. Foarte ușor. O plăcere. Unele zile erau sărbătoare pură.

Când în cele din urmă a ieșit, maică-sa a fost fericită că și-a găsit o fată musulmană, credincioasă. Spunea că totul se întâmplă cu un motiv.

— Unde este Rukhsana acum?
— Locuiește cu mama.
— Și tu?
— De colo-colo.

Întrebările au început după ce a developat filmul. Imagini ale morții și distrugerii se intercalau cu interioare liniștite, cu zâmbetele și pozele ciudate ale unei familii. Și cu portretele de nuntă. Erau austere și serioase. Reza le-a făcut cu un temporizator. I-a povestit redactorului despre experiența lui. Pogromuri, moarte și distrugere, dar tot apăreau sclipiri de iubire.

Domnul Chaudhury, jurnalistul cu care lucra Reza, a spus că voia să o întâlnească pe Rukhsana. A venit la birou în săptămâna care a urmat, dar era prea timidă ca să privească în ochi pe cineva. Nu avea școală, iar acea cameră, unde cuvintele și imaginile se alăturau pentru a spune o poveste a zilei, i se părea misterioasă. Dădea doar din cap atunci când bărbatul cu ochelari o întreba câte ceva, și a confirmat ceea ce spusese soțul ei.

— Ar putea avea o perspectivă umană foarte interesantă, a spus domnul Chaudhury. Dar trebuie să o folosim cu atenție.

Știa cum să vândă un ziar.

Părul Rukhsanei sub *dupatta* era creț ca spirala metalică a unui tirbușon. Nu mulți oameni cunoșteau acest secret. În unele zile Reza ar fi vrut să-l spună cuiva, oricui, unui străin dintr-un autobuz aglomerat, ca să o privească, să-și imagineze acel păr, fără însă să ajungă să-l cunoască vreodată. Uneori, când era cu ea, își înțelegea autoritatea absolută. Plăcerea pe care i-o aducea această cunoaștere îl speria.

Reza nu a vrut ca povestea să fie una interesantă, ambalată frumos și vândută. El era un autor, un creator de imagini.

În ziua următoare s-a dus la o întâlnire la o galerie de artă din Colaba, aducând cu el un plic plin cu negative.

Femeia de la galerie l-a pus să-și repete numele și i-a spus că nu erau interesați de artiști noi.

A insistat vreme de douăsprezece zile. Munca lui a necesitat mereu anduranță, să stea nemișcat, pe cea mai teribilă vreme, să suporte pauzele îndelungate ale activității lui. Dacă exista o calitate pe care o avea din plin, aceea era răbdarea. După ziua a cincea, nu i s-a mai dat voie să intre în galerie, așa că a rămas afară, împrumutând un scaun de la un bătrânel care vindea reviste vechi. A început să mestece tabac, un obicei care l-a ținut până la finalul acelei săptămâni. Ultima gură a scuipat-o când femeia de la galerie a dat ușa de perete și și-a încrucișat brațele spunându-i:

— Am doar zece minute!

Expoziția s-a montat încet. Trebuia să se țină cont de climatul politic. Femeia nu voia să devină o țintă. Conceptul expoziției s-a dezvăluit și el în ritmul lui. Fotografiile, deși puternice, păreau incomplete, și Reza a apelat la cărbune. A desenat pe coli mari de hârtie și a făcut mobilă din cartoane. Galeria s-a transformat în interiorul apartamentului familiei Shah, nu exact așa cum fusese în zilele acelea nesfârșite, ci cum și-l amintea Reza. Scaunele erau sugerate doar prin umbra lor pe podea. Ferestrele erau rame îmbrăcate în material, ascunzând lumea de afară. Nu era o cameră a obiectelor, ci a exceselor, nu a spațiului, ci a claustrofobiei. Fotografiile erau răspândite în acest spațiu, iar deschiderea era lentă, dar așteptată.

Reza a vorbit unui grup care se adunase în jurul lui, recitând ordinea evenimentelor care duseseră la crearea expoziției. Se puneau întrebări și se discuta la final, iar Reza era încrezător în acest început de carieră. Nu a citit recenziile care au fost publicate – cine citește recenziile? – și a

fost surprins să primească un dosar de la galerie cu tăieturi din ziare.

Expoziția, erau de acord criticii, era cel puțin tulburătoare, plină de probleme etice pe care artistul nu le-a putut lămuri. Povestea obținerii acestor fotografii era cel puțin îndoielnică, spuneau ei, plină de goluri, transformând rezultatul final în ceva neatrăgător. A invadat spațiul unei familii, a fotografiat-o fără a-și expune intențiile, și s-a folosit de identitatea lor în scopuri personale. Apoi s-a căsătorit cu una dintre fete pentru ca această însușire ilicită să fie sanctificată. Violența la adresa Rukhsanei – a imaginii, dar și a persoanei în carne și oase – era inacceptabilă. Și toate astea în timpul unuia dintre cele mai atroce momente ale istoriei orașului. Una dintre recenzii cerea ca expoziția să fie imediat înlăturată, scriind: „Oare familia Shah nu a trecut deja prin suficiente încercări? De ce teroarea, suferința și ignoranța lor să fie codificate și distribuite de un om lipsit de orice fibră morală?"

Femeia de la galerie a închis expoziția cu zece zile înainte de termen.

Reza și-a luat lucrările trei luni mai târziu. Nu se vânduse nimic. Ea a spus că experiența asta îi stricase reputația și că era un adevărat dezastru.

El a ridicat din umeri. I-a răspuns că nu pricepea toată acea agitație.

Reza și-a terminat povestea, iar mami îl ținea de mână. Cealaltă mână și-o ținea pe piept. Kali Mata respira precipitat și mi-am dat seama că și pe ea o mișcase. Cât despre mine, nu eram sigură că auzisem cu-adevărat sau pricepusem toată tărășenia. Îmi amintesc un oarecare disconfort, nu atât legat de ceva din jurul meu, cât dinăuntrul meu. Toată viața fusesem învățată că momentul pentru a trăi cu adevărat nu sosise încă, că faza în care mă aflam, aceea a copilăriei

permanente, era doar una a așteptării. Așa că am așteptat, nerăbdătoare, cu resentimente, tânjind ca această perioadă de neputință să treacă. Și în tot acest timp am ascultat mai puțin decât ar fi trebuit să o fac, și nu am simțit nevoia să mă implic.

Credeam că vârsta o să aibă un răspuns la toate întrebările mele, că dorințele mele se vor îndeplini ceva mai încolo, dar, pe măsură ce anii trec și tânjesc după tinerețe, obiceiul de a aștepta e deja instalat. S-a cimentat bine, e ceva pe care nu mai pot să nu-l cunosc. Mă întreb dacă atunci când voi fi bătrână și fragilă, când voi putea vedea în fața mea forma finalului, voi mai aștepta oare ca viitorul să se ivească în cele din urmă?

1996

Reza s-a mutat în apartamentul nostru. L-am găsit într-o dimineață împărțind patul cu mama. Urmele ca de vărsat de vânt care îi acopereau trupul erau și mai crude în lumina dimineții. Mi se părea că arată dezgustător și i-am și spus-o.

— Nici cu tine nu mi-e rușine, mi-a răspuns râzând.

Mi-au zis să-mi țin gura, dar curând vecinii au prins de veste și clevetirile au ajuns până la Club. Mami m-a certat că nu i-am ținut secretul.

— Cum ai putut face una ca asta? mi-a zis.

Pe Reza nu părea să-l intereseze prea tare. A turnat whisky într-un pahar și m-a îmboldit să gust și eu. Am atins suprafața lichidului cu limba. S-a retras cu de la sine putere.

Pe stradă mașinile treceau claxonând. Vecinii noștri s-au adunat la o ședință într-un loc destul de expus. Se tot uitau în sus, spre noi, iar Reza și cu mine ne aplecam peste balustrada balconului. A lăsat o dâră de salivă să-i iasă din gură, apoi a tras-o înapoi.

Am râs. Reza a mai luat o înghițitură.

Am remarcat că avea o cicatrice aproape de tâmplă, una care o lua în jos pierzându-se în păr.

— Ce e aia? l-am întrebat.

Reza și-a dus mâna spre frunte și mi-a spus:

— O bătaie, pe când eram la școală.

— Ce fel de bătaie?

— Una dintre cele care îți arată câți căcănari sunt pe lumea asta.

Căcănari. Căcănari. Căcănari. Voiam să îl întreb mai multe despre cuvântul ăsta, să-l întreb dacă este un singur cuvânt sau sunt două și dacă l-ar mai putea folosi într-o propoziție. M-am uitat la maxilarul lui ascuțit și la pungile vinețiii de sub ochi. S-a atins la prohab, apoi a băgat mâna în buzunar și a scos de acolo o bărcuță de hârtie. Am ținut-o în palme. Era făcută din ziar șifonat și se turtise de la cât stătuse în hainele lui.

I-am mulțumit, deși mi s-a părut destul de ridicol. A încuviințat din cap și mi-a spus:

— N-o pune pe apă!

Vecinii erau încă jos. Domnul Kamakhya, tatăl grăsun și chel a patru copii, se zgâia la noi cu mâinile petrecute peste stomac.

Fără nici un cuvânt, Reza a dat drumul paharului din mână. Vecinii, avertizați de domnul Kamakhya, s-au împrăștiat. Paharul a luat-o două etaje în jos și s-a spart la impact. Cioburile s-au împrăștiat ca niște decupaje sclipitoare de confetti.

Mami și Reza ieșeau la plimbare când soarele se mai îndulcea. Uneori mă lăsau și pe mine să mă țin după ei. Vopselurile și cărbunii îl însoțeau peste tot și ne uitam cum însemna pereții, lateralele clădirilor, proprietăți private. Lăsa în urma lui poeme cu aliterații simple. De cele mai multe ori erau lipsite de orice sens, dar uneori erau caraghioase. Răsuceam apoi cuvintele pe limbă și le depozitam undeva pe fundul minții.

Nu iscălea niciodată acele mici însemnări.

— Nu mai vreau să fiu un autor, spunea.

Săptămâni mai târziu, într-una dintre plimbările noastre, se întorcea la locurile pe unde mai trecuse și acoperea

cuvintele pe care le scrisese. Dădea peste ele cu alb, care se usca asemenea unei pete de lapte profilate pe orașul galben. Uneori, în timpul plimbărilor o săruta pe mama, își vâra mâna sub bluza ei, atingându-i sânii. Se uita în ochii săi cât o atingea, îi susținea privirea, iar ea zâmbea și se împingea mai puternic în mâna lui.

Reza punea colțuri din Prune pe harta din capul lui. Așa știa căruia anume i-ar putea aparține cândva. Ura târgurile aglomerate în aer liber, magazinele și piețele, bogații și săracii în căutarea unui loc unde să stea unii lângă alții. Reza căuta faliile, crăpăturile prin care ceilalți căzuseră, cele despre care orașul însuși nu știa nimic. Erau locuri de odihnă, așa ne spunea când ne plimbam, locuri unde totul se oprea. În ele, orașul tăcea.

Mami i-a spus că e un sibarit. El a părut mulțumit și a sărutat-o iar. Eu mergeam cu un pas în urma lor. Nu era decât o brută jegoasă, dar, dintr-un anume unghi, nu puteam să nu recunosc ce spune. Cuvintele lui m-au lovit din plin, o lecție mai veche pe care o învățam încă o dată.

Reza voia să se îmbrace cu hainele lui mami și ea să le ia pe ale lui. Ea s-a sfiit la început, dar până la urmă a cedat. O atitudine tipică pentru ea în perioada cât au fost împreună. Blugii lui erau terfeliți, purtați, dar încă bățoși. Tricoul era subțire. Ea spunea că se simte dezbrăcată în el.

— Cum arăt? m-a întrebat.

Am râs, deși nu am vrut. S-a apropiat de canapeaua pe care stăteam și m-a strâns în brațe, îmbrăcată în hainele lui. Mirosul lui avea ceva liniștitor. Am ajutat-o să-și prindă pantalonii la spate, ca să nu-i cadă.

El știa cum să drapeze o *dupatta* și o purta cu lejeritate pe umeri. Materialul roz îi cuprindea spatele. La vederea lui mi-am acoperit gura. M-a apucat, imitând vocea unei femei, a spus că sunt fetița lui dulce și s-a făcut că mă așază la sân

ca să mă alăpteze. Mami și cu mine am râs până ne-au durut coastele. Mi-am imaginat mâinile lui umede, dar erau uscate ca piatra. I-am privit de pe balcon cum ies pe poartă. Am rămas acolo până când au dispărut cu totul. Coastele mă dureau în continuare de la atâta râs, dar mă simțeam și furioasă. Ei puteau fi celălalt, dar eu nu puteam fi decât eu însămi.

Reza voia să știe cum se vedeau lucrurile din interior. Nu pentru că îl interesa ce simt eu, ci pentru că îi plăcea să poată face diferența dintre mine și el. Aveam impresia că fiecare nou răspuns pe care i-l dădeam îi oferea tot mai multă materie brută din care să fabrice noi diferențe.

Eu eram grasă, el slab. Eu eram brună, el cu pielea deschisă la culoare.

Mâncarea avea asupra mea efectul extatic al unui drog, în vreme ce asupra lui doar drogurile ilegale produceau un efect similar.

Într-o zi a găsit la mine în cameră toate listele mele și nu a ascuns defel faptul că își băgase nasul pe-acolo. Voia să știe pentru ce sunt, așa că le-a pus pe pat, pagini peste pagini de liste. Le atingea cu precauție, de parcă ar fi fost te miri ce probe importante, iar eu m-am simțit ciudat, dar mândră, când am văzut asta.

Despre unele notații m-a întrebat direct – ce însemnau, adică, literele și numerele. M-am eschivat cât am putut, însă n-am fost nepoliticoasă. Cu cât întreba mai multe, cu atât mai mult părea să extragă convingerea că nu semănăm unul cu celălalt, nici în gânduri, nici în interese. Eram diferiți, părea să fie concluzia lui, chiar opuși. Asta dădea impresia să-l întărească, de parcă să mă înțeleagă pe mine îl făcea să se înțeleagă pe el. Eu nu simțeam la fel, deși atenția pe care mi-o dădea îmi părea uneori liniștitoare.

Era plăcut gândul că fascinezi pe cineva, până când mi-am dat seama că era ca un om de știință care lua notițe și fiecare

punct de pe lista lui scormonea în mine, mă făcea tot mai poroasă de la o zi la alta.

— Nu vrei să plece, nu? mi-a răspuns mami când am întrebat-o cât va sta Reza cu noi.

Părea tristă și am simțit o bruscă responsabilitate să-l fac să rămână, pentru ca noi, toți, să putem fi fericiți.

Când am încercat să stabilesc echilibrul dintre noi, ca un fel de triangulație, nu am fost capabilă. Mami și cu mine am înțeles amândouă că exista ceva ce Reza împărtășise cu mine și niciodată cu ea. Cădea cumva în sarcina mea să fac în așa fel încât să pot ține pasul, deși nu eram cu totul de acord.

— Îl iubesc, știi? mi-a spus când eram singure. Dacă am iubit vreodată pe cineva, el este acela.

Odată am pornit pe drumul lung care ducea spre Goa. Eu eram în spatele bicicletei. Reza știa drumul. Mama stătea între noi. Un ghiozdan îmi apăsa umărul. Aveam paisprezece ani și ocupam prea mult spațiu. Am trecut pe lângă păduri de eucalipt, iar copacii păreau a se dezrădăcina singuri și a-și lua zborul în direcția opusă. Priveliștea se deschidea spre un teren agricol nesfârșit, brăzdat de fâșii aurii și verzi, cu dealuri maronii în depărtare.

Temperatura a scăzut când am ajuns mai sus. Ca în Panchgani. Sătenii treceau, iar eu căutam să văd ceva familiar, dar copacii erau prea deși, cu rădăcini noduroase.

Nu ne-am oprit până nu am zărit indicatorul pentru Casa Candolim, și de acolo am mai mers un pic pe jos până la intrarea în hotel. Proprietăreasa vorbea cu o legănare domoală. Fundul ei parcă se mișca până și când stătea pe loc.

Într-o parte, lângă fereastră, un băiețel stătea întins într-un pat de o persoană, cu picioarele în sus, sprijinite de barele curbate de fier care alcătuiau un model floral. Îl pri-

veam de pe veranda din față. Ne ignora. Nu am priceput niciodată de ce oamenilor le plac copii.

Imprimeul draperiilor se potrivea cu rochia proprietăresei. Femeia scotocea într-o pungă plină cu obiecte metalice, săpând tot mai adânc. Scâncea, își mușca buza, își cerea scuze.

A reușit să scoată o cheie și i-a dat-o lui Reza. Apoi m-a strâns în brațe.

— Mă cheamă Pepper, a spus. Și el e fiu-meu. Camera e chiar aici. A arătat spre o ușă: Și toaleta, aici.

M-am întors auzind un vuiet înnăbușit, dar n-am dat decât de întuneric.

În cameră s-a ivit o lumină galbenă, slabă, de la un bec fără abajur din tavan.

Aerul era umed și totul pudrat cu sare și nisip. O chiuvetă mică și o țeavă ieșind din perete. Exact ca la Nani acasă. Tavanul era povârnit după forma acoperișului și o tijă atârna acolo unde fusese cândva un ventilator.

Am stat treji toată noaptea, toți trei în patul mare. Mama a rămas la mijloc, iar dimineață am văzut cocotierii și mormanele de sticle de plastic. Câțiva bărbați se prindeau cu fâșii de pânză trunchiurile lor și se cățărau până în vârf. Nucile cădeau ca niște bombe.

În depărtare, printre ramurile încovrigate, vedeam oceanul.

La micul dejun Pepper ne-a făcut ouă și cârnați Goan, și *poi* prăjiți în unt, pe sobă. Era și pește marinat, ale cărui oase deveniseră moi și sfărâmicioase. Dincolo de grilajul ferestrei, băiețelul se juca cu trăgaciul unei arme de plastic în timp ce se uita la *Tom și Jerry*, la un televizor micuț. Ovaționa de câte ori Tom prindea șoarecele și, atunci când Jerry scăpa, își îndrepta pistolul de plastic spre el. După ce trăgea, ducea țeava revolverului spre gură și sufla, ca și cum ar fi vrut să împrăștie fumul produs de împușcătură.

Pepper era într-un continuu du-te vino între cameră și bucătărie. Sfârcurile ei maronii se iteau prin materialul rochiei. Pielea îi era fină, mai puțin cicatricea rotundă de la vaccin de pe braț. Mi-am umplut gura cu cârnații picanți de porc.

Am luat un autobuz care mergea spre nord și am coborât apoi o potecă sinuoasă până la plajă. Mama m-a lipit de pereții purpurii și violeți ai colibelor când niște scutere au trecut în viteză pe lângă noi. Soarele era puternic, dar ne-am ținut după briză, după mirosul de pește de la piață și după vocile de bărbați și femei.

Plaja era lungă și pustie, mai puțin în dreptul unei colibe unde câțiva hipioți și localnici stăteau sub umbrele de plastic. Nisipul era auriu și primitor și ne-am aruncat pe el.

Grăunțele care mi-au intrat între degetele de la picioare mi-au părut străine, aproape dureroase.

Un bărbat de la colibă ne-a întrebat dacă vrem să cumpărăm apă. Mami și Reza i-au răspuns că poate mai târziu și i-au mulțumit. Purta un tricou pe care cândva fuseseră imprimate niște cuvinte.

S-a așezat și și-a aprins pipa. A spus că se numea Herman. Salopetei decolorate din denim a lui Herman îi lipseau cataramele de metal; el deținea singura colibă de pe plaja Mandrem.

Reza s-a dezbrăcat. Și-a lăsat hainele claie peste grămadă, într-o grămadă care avea să se decoloreze după câteva ore la soare. Mama l-a urmat și m-a îndemnat și pe mine. M-am uitat la vergeturile de pe stomacul ei și la fundul care avea un strat de piele lăsată.

— Haide, ce mare scofală, mi-a spus.

I-am privit cum intră în apă. Mami a luat o gură exagerat de mare de aer, apoi a dispărut sub apă. M-am uitat în depărtare, la valurile care tot veneau, la bătaia lor continuă.

Era greu de crezut că mama mea era acolo. Mi-am imaginat-o înecându-se, pierzând tot aerul. Când a revenit în cele din urmă la suprafață, sunetul și forța cu care s-a propulsat afară din apă mi-au făcut inima să tresalte.

— Haide, Antara!

De data asta fusese Reza. Plutea pe spate.

M-am ridicat cu grijă și mi-am dat jos pantalonii scurți. Urma tricoul. M-am gândit dacă să-mi dau jos și chiloții și am decis că în punctul acela deja puțin mai conta. M-am acoperit cu mâinile cât am putut și m-am dus până la mal. Mami și Reza se uitau la mine. Păreau foarte departe.

M-am răsucit și m-am uitat la lucrurile noastre de pe plajă.

Ochii lui Herman s-au mutat dinspre trupul meu spre chip.

— Am eu grijă de tot, a spus. Nu-ți face griji.

Herman ne-a dus în vechiul Goa, pe lângă arcade și pietre, resturi ale unui alt timp și loc. Mi-am vârât picioarele în pământ, ascunse în umbra aceea de soare, și am băut apa atât de repede că stomacul mi-a devenit ca un bolovan.

La bazilica Bom Jesus am văzut moaștele sfântului Francisc Xavier.

Trupul se afla într-un sicriu de sticlă, desubstanțializat sub veșminte aurii și albe. Îi lipsea o porțiune din obraz, dar dincolo de asta capul își păstrase forma. Mami se uita la profilul lui – chipul unui bărbat. Detaliile erau neclare, genul de imagine pe care o vezi chiar înainte ca ochii să ți se obișnuiască cu întunericul.

— Îi lipsește un braț, a spus Herman. Biserica Catolică îl voia la Roma. Dar locul lui este aici, cu noi. Aici era poporul lui.

— Catolicii erau poporul lui, am spus.

Herman a dezaprobat din cap.

— Nu, nu dădea doi bani pe botezul lor, pe misiunile lor. Se spune că a renunțat la catolicism când a venit aici, că a început să practice religia locală.

— Dar este un sfânt celebru, cel mai celebru din India.

M-a privit.

— Când a murit, Biserica a vrut să îl ia, dar oamenii nu s-au lăsat. Nu aveau de gând să se despartă de el. El a fost mântuitorul lor, nu Isus. Se spune că localnicii au încercat să-i mănânce trupul.

M-am gândit la fața lui stafidită, la nasul care părea ca și roncăit.

— Atât a fost de iubit. Câțiva ani mai târziu, într-o noapte, preoții catolici au venit, i-au tăiat brațul și l-au trimis la Roma. A sângerat, chiar și după atâta vreme, a spus Herman.

Mi-am imaginat viața pulsând sub pergamentul maroniu al pielii.

— Hei, puștoaico, îți place să pescuiești?

Herman vorbea cu mine. Am ridicat din umeri.

— Haideți la cină. Vă fac niște pește bun.

În seara aceea am mers împreună cu Pepper la coliba lui Herman. M-a învățat cum să scot toate oasele unui pește plat. Apoi mi-a prezentat acea ciudată șiră a spinării de parcă era un pretendent care aducea daruri. Mi-am trecut degetul peste marginile oaselor, un schelet care arăta ca un pieptene cu două rânduri de dinți.

— Mă mir că ai înotat azi, a spus Reza.

Am simțit cum mă înroșesc la față și m-am bucurat că era întunecat.

A zâmbit.

— Nu trebuie să te sfiești. Ești frumoasă, ca maică-ta.

Reza bea bere și lichior de palmier și Herman ne povestea despre planurile lui de a cumpăra o casa portugheză din sud, pe care să o transforme într-un centru spa. Glumea cu

Pepper, rugând-o să-l conducă. Ea râdea, făcând pe timida, iar el a invitat-o la dans.

Mama fuma din pipa lui Herman și priveam crabii cum se foiesc pe plajă, prin întuneric. Arătam spre fiecare, în alergătura lor de colo-colo, înainte să dispară în găuri făcute în nisip.

M-am cuibărit în brațele mamei, simțindu-i pielea prin *kutra*.

— La mine în burtă, a spus mami, erai mai mică decât una dintre fărâmele alea de nisip.

Am încuviințat din cap. Era una dintre acele zile când chiar puteam crede că așa stătuseră lucrurile. Ghemuit pe un *charpoy* de iută, Reza s-a acoperit cu șalul mamei. Îi ajungea până la nas și i-a inspirat parfumul.

Știam cam cum ar fi putut mirosi.

Reza m-a privit cum m-am ridicat și am dansat cu Herman. În brațele proprietarului colibei, am uitat de greutatea mea. Încet-încet, Herman m-a lăsat pe spate, iar capul mi-a alunecat. Când am privit iar, Reza era acolo, întors pe dos, privindu-ne fix. Deasupra noastră cerul se albise de stele.

Uneori mama venea în camera mea noaptea, se strecura în pat și își lipea tălpile reci de mine. Apoi se juca prin părul meu și îmi spunea ce femeie minunată am să fiu.

Uneori îmi cerea să mă dezbrac. Se uita pe toate părțile și mă compara cu ea; sânii ei erau mai mari ca ai mei, dar talia mea era mai îngustă. Comenta cum că aceste atribute pozitive erau un simptom al vârstei, declarând cu fermitate că urâțenia mea o va depăși pe a ei când voi avea și eu patruzeci de ani.

Era doar o atenționare: să nu devin prea mulțumită de mine însămi!

Lucrurile se schimbau mereu, iar eu aveam să fiu bună doar atâta vreme cât am să arăt bine, lucru care se va sfârși la un moment dat, cum i se întâmplase și ei.

Aveam senzația clară că îi făcea plăcere să îmi spună lucrurile astea, să știe că voi suferi la fel ca ea –, iar singura sa consolare era doar că durerea avea să continue, că eu nu voi fi scutită.

Când privesc în urmă la zilele acelea, mă întreb dacă mă vedea ca pe un copil pe care voia să îl protejeze. Sau m-a văzut mereu ca pe o concurentă sau, mai degrabă, ca pe o inamică?

În anii aceia ai adolescenței nu mai lipsea mult s-o urăsc. Deseori îmi doream ca ea să nu se fi născut, știind bine că asta m-ar fi anulat și pe mine – am înțeles cât de profund legate eram și cum distrugerea ei ar fi dus categoric la distrugerea mea.

Când Reza a dispărut, după șase ani de locuit în casa noastră, noi am crezut că a plecat să ducă aparatul de fotografiat la reparat. Era neliniștit, agitat și spunea că e vremea să reintre în joc. În America, turnurile gemene tocmai se prăbușiseră. În India, clădirea parlamentului era asediată. Mami și cu mine eram consternate de câte ori porneam televizorul. Noi vedeam o lume care se pulveriza, el vedea un nou început. Lumea se schimba, Reza a fost primul care a înțeles asta – în viitor, violența avea să poată fi imortalizată în cele mai acute detalii. Noi eram paralizate de percepția noastră greșită, iar el ne-a luat peste picior, a zis că suntem tâmpite și că ar trebui să pricepem că era o oportunitate.

Câteva zile mai târziu, a plecat și nu s-a mai întors.

Uneori mă gândesc că atunci a început declinul lui mami.

M-am întrebat mereu ce anume a iubit mami atât de mult la el și de ce continuă să-l iubească. Poate că sentimentele sunt cele care rămân, nu oamenii. Pentru o vreme a

făcut-o fericită și, pentru că ea își amintește doar hălci de lucruri, amănuntele își pierd importanța.

Reza Pine nu mi-a fost mentor niciodată. Era neglijent și nu a avut nici o clipă disciplina pe care o pretinde arta.

Oricum, eu devenisem ceea ce sunt cu multă vreme înainte ca el să-și facă apariția.

Am decis ca Nani și mami să locuiască împreună, cel puțin pentru o vreme. Amândouă au fost de acord, dar eu sunt în continuare îngrijorată.

O sun pe Nani. Mami, atât cât pot să-mi dau seama, se descurcă, însă bunica e evazivă ori de câte ori întreb ceva. Îmi spune să-mi văd de viața mea, că totul este în regulă. O cred până într-o noapte când primesc un telefon de la menajera stupefiată a lui mami. Îmi spune că iar a început să umble fără rost, dezorientată, fără să știe cine este. Casa lui Nani pare să o arunce într-o confuzie și mai puternică.

— Unde sunt? întreabă deseori. Și unde este Antara?

Mă caută și are impresia că a uitat să mă ia de la școală. Încearcă să se îmbrace, apoi iese val-vârtej pe strada pustie, prin coridorul întunecos. Sunt doar câțiva vagabonzi care își fac culcuș pe cutiile de carton desfăcute și presate, se întind și se scarpină, privind-o cum le perturbă liniștea. Acolo unde merge ea nu este nici o diferență între zi și noapte, iar logica timpului și a anilor nu are nici o putere asupra fricii.

Uneori țipă că ne vrea înapoi, știe că suntem împreună și ne vrea înapoi, și când este întrebată pe cine vrea, în loc de Dilip și de mine, vorbește despre Reza Pine.

Familia Governor renunță la apartament după ce relația extraconjugală a doamnei devine publică în Prune. Se mută

în locul lor vecini noi, un cuplu de englezi cu un copil și cu bona filipineză pe care o aduc cu ei din Singapore.

Soția se prezintă cu o caserolă de plastic cu madlene pe care le-a pregătit bona. Pe ea o cheamă Elaine, iar pe fata ei Lana, și amândouă vorbesc cu accent Cockney. Fetița are ochii albaștri – un albastru care, până acum, crezusem că îi aparține numai lui Kali Mata. Un albastru care mă face să mă gândesc la iubire, păduri și mirosul de carne putrezită. Elaine și-a vopsit părul în nuanța fiicei ei, dar în creștetul capului i se văd patru centimetri de castaniu închis. În doar câteva secunde mă întreabă dacă vreau să am copii.

Îmi bâțâi capul un pic.

Râde și spune că se simte foarte norocoasă să aibă o fată, fetele sunt minunate, fetele sunt atât de bune, poate mai puțin când sunt adolescente și devin niște mici scorpii. Zice scorpii în așa fel ca Lana să nu o poată auzi, dar Lana se uită la maică-sa când vorbește. Îi zâmbesc Lanei, îi fac cu mâna și, ca răspuns, îmi expediază un surâs timid.

Elaine își mângâie fiica pe creștet ca și cum ar fi mândră de această minoră desfășurare de maniere, spune că o cocoloșește acum, cât încă mai poate, pentru că mai târziu totul se schimbă, mai târziu totul este despre bărbați, balul de absolvire, machiaj și ziua nunții, pentru că, nu-i așa?, nu mama e cea care își conduce fiica la altar – asta pur și simplu nu dă bine. Sunt mereu tatăl și fiica, așa cum există un dans al tatălui cu fiica la nunta acesteia, când mama de nădejde lipsește, o mamă ca cea de pe cutiile cu lapte.

Încuviințez din cap în timp ce vorbește și îi spun că nu știu prea multe despre tați, de vreme ce eu nu am unul.

În clipa aceea apare și Dilip, cu o minge roz de cauciuc pe care i-o dă fetiței. Habar nu am de unde a apărut și mă uit ca proasta la el. Lana îi zâmbește din toată inima. Elaine ne mulțumește și zice că speră să ne invite curând pe la ei.

— Ești mereu atât de serioasă, spune Dilip după plecarea lor. Uneori e OK să te relaxezi.

Reîncep să desenez, dar asta nu îmi umple zilele și mă plimb fără scop pe-afară pentru a scăpa de plictiseală. Uneori, spre prânz, o vizitez pe Elaine. Lana se joacă pe lângă noi, vorbește singură, imitând voci. Maică-sa zâmbește mult.

— Numai copiii vorbesc singuri, spune.

Mă uit la ele cum se pupă și se gâdilă una pe alta și mă întreb cum ar fi să am un copil al meu. Mereu mi-am imaginat un băiat, deși ideea de a avea o fată este mai interesantă. Am impresia că m-aș atașa mai profund de o fată, dar poate că sentimentele mele pentru ea ar fi un pic prea tăioase. Nu știu dacă acea durere specială mi s-ar potrivi.

Lana poartă o bentiță roz și șosete cu unicorni. Îi place să se scobească în nas și apoi să guste tot ceea ce găsește acolo.

În fiecare zi, când Dilip este la serviciu, mă duc s-o vizitez pe mama. Îi împărtășesc lucruri despre care nu am vorbit cu altcineva, pentru că știu că nu și le va aminti.

Îi spun că nu-mi place felul în care Dilip pune ciocolata în frigider.

În fiecare seară, după cină, ia câte un pătrățel.

Zice că îi place să schimbe gustul din gură.

L-am întrebat de ce îi place să o pună în frigider.

Are o listă de răspunsuri pregătită:

— Ține mai mult. Mama mea o păstrează așa. Și îmi place să fie rece. Ție nu?

Îmi dă ambalajul desfăcut. Mă uit la el.

Lecitină din soia. *Nocciola.*

Ridic din umeri ca și cum nu ar avea nici o importanță, dar evident că are. Ciocolata rece e mai greu de rupt. Când se frânge-n două, scoate un sunet. Ciocolata rece se topește mai încet. Nu o poți mânca cu totul sau în cantități mari. Eu înfulec un șir întreg de pătrățele de ciocolată direct din

dulap, fără ca cineva să știe. Tabletele din frigider nu sunt nici pe departe la fel de ademenitoare.

— E obscen, zice mama.

Îi spun cum mi-am împachetat niște lucruri și le-am pus într-o geantă mică, cum mi-am luat pașaportul și câteva bijuterii și, într-o dimineață, l-am părăsit. Am stat toată ziua în mașină și mi-am ros cuticulele până la sânge, numai pentru a mă întoarce acasă la ora cinei. El n-a aflat niciodată.

Dilip s-a tot plâns de migrene, de slăbiciune și de sindromul picioarelor neliniștite. Palmele îi transpiră de câte ori bea vin roșu. Îi fac o programare la medic și analizele de sânge îi sunt proaste. Anemic, deficit de vitamina D, deficit de B12. Doctorul se uită la mine ca și cum eu aș fi de vină.

Îl întreb dacă aceste deficiențe sunt cauza simptomelor. Doctorul vrea să știe unde anume stăm în Prune. Îi răspund. Îmi spune că o nepoată de-a lui locuiește în același imobil și că Dilip are nevoie de suplimente alimentare.

Îl întreb despre palmele care-i transpiră.

— Ce e cu ele?

— Suplimentele vor fi bune și pentru asta?

Doctorul își pune mâinile pe masă și-mi zice că, dacă vreau, pot să cer și o a doua opinie.

Pe drum spre casă ne oprim la o farmacie. Rafturile sunt ticsite cu cutiuțe de culori diferite și tot soiul de logouri. Iau una și mă uit la fundul ei.

— Nu aș lua-o pe aia, zice proprietarul farmaciei.

— De ce?

Pe etichetă, imaginea unui bărbat robust cu un picior sprijinindu-se de un buștean. Pare să fie exact ce îi trebuie lui Dilip.

— Acea formă de B12 nu este biodisponibilă.

Mă uit la el ca mâța-n calendar.

— Nu este metilat.

Dilip se scarpină la ochi.

Vânzătorul ia o altă cutie de pe raft și zice:

— Uite! Asta e o alegere mai bună.

Cutia are un desen cu șirurile de ADN în toate culorile, de parcă ar fi straturi de flori.

Îl întreb de ce nu toate brandurile care vând B12 nu sunt biodisponibile. Spune că nu știe. Se uită prin farmacie, peste Dilip, peste mine. Îmi dau seama că nu mai vrea să răspundă la alte întrebări.

În săptămâna care urmează constat că urăsc tot ceea ce avem în casă.

Cumpăr un birou și un scaun noi fără să-i spun lui Dilip și încep iar să desenez. În prima zi transpir și palmele îmi pătează hârtia. Încercările următoare devin ceva mai ușoare. Sunt departe de a relua portretul, dar nici nu știu cum să încep altceva. Desenatul îmi ocupă numai o oră pe zi.

Mă uit la celelalte proiecte sclipitoare pe care mi le-am notat în caiet sau pe hârtii, dar nu mai au nici un sens pentru mine. Relevanța ideilor moare, lăsându-le complet aride.

Micul spațiu pătrat al vieții mele creative, departe de lume și de alte voci, îmi pare azi opresiv. Mi-aș dori să existe o cale de a-mi scoate opera din camera asta intimă și de a o muta în altă parte, unde s-ar putea izbi de ideile și trupurile altor oameni.

O sun pe Purvi. Sunt luni bune de când nu am văzut-o și pare surprinsă să mă audă. Îmi zice că-i e dor de plimbările noastre de la Club. Învață să joace bridge și mah-jong și, în lipsa mea, și-a făcut un grup adorabil de prieteni.

Îi spun că nu prea știu încotro s-o apuc, că poate mi-am pierdut imaginația.

Îmi răspunde că nu a avut niciodată impresia că ceea ce fac necesită imaginație, că doar copiam aceeași imagine la nesfârșit.

Îi explic că mă refer la un alt fel de imaginație, aceea care inventează o lume în care opera mea chiar contează. Dar zilele par nesfârșite și luminoase, așa că timpul dă impresia că stă în loc.

O întreb dacă e de părere că ar trebui să îmi găsesc un serviciu. În tonul cu care îmi răspunde detectez un zâmbet.

— Nu cred că e prea ușor zilele astea să găsești un serviciu. Și sunt ani de zile de când nu ai mai avut unul pe bune.

— Da, știu, îi răspund, dar conștientizarea acestui lucru începe să mă traverseze ca un tremur. Dacă mâine aș avea nevoie de unul, probabil nu ar fi posibil. Dacă Dilip mă părăsește, s-ar putea să nu mă pot întreține.

Dar de ce m-ar părăsi?

Dar dacă m-ar părăsi și ar trebui să mă întorc la mama, să locuiesc cu ea, cum m-aș întreține? Nana nu mai e, iar Nani nu poate să aibă grijă de mine așa cum ar fi făcut-o el. Unde aș putea lucra?

Poate Purvi și-ar putea întreba noii prieteni dacă nu au vreo idee. Fac în minte o listă cu toți oamenii pe care îi știu și îi elimin pe cei care niciodată nu m-au privit cu indulgență.

Și mai e și mami. Va trebui să am grijă și de ea. E imposibil de estimat cum vor arăta mai încolo facturile de la medic.

Mă reped spre seiful pe care Dilip l-a instalat în dulap și tastez codul. Ușa se deschide și scot un teanc mic de cutii de pluș.

Câteva bijuterii primite de la familia mea, câteva de la a lui. Un ceas pe care i l-a cumpărat taică-său.

O jucărie zdrăngănitoare de argint pe care a avut-o când era mic. Câteva bancnote americane și monede de aur.

Cât ar valora azi toate astea? Mă gândesc să le duc la un evaluator, dar este deja ora trei, iar la cinci și jumătate se întoarce Dilip.

Mă gândesc la toate deciziile pe care le-am luat și care m-au adus aici, și mă întreb pe câte dintre ele le-am luat numai pentru că erau facile.

O sun iar pe Purvi și îi cer numărul de telefon al bijutierului ei, ca să îmi evalueze toate aceste lucruri.

Îmi zice că-i par plictisită.

— Poate e timpul să faci un copil.

Un copil.

Râde, râd și eu, ca să umplu liniștea cu ceva. Un copil. Un copil mănâncă spațiu și timp, un copil umple zilele. Un copil mă va lega irevocabil de Dilip, mă va face din soție mamă. Poate atunci am să fiu o sfântă. Nu mă mai poate părăsi, dacă îi fac un copil. Nu o să mai vrea să mă părăsească.

Dintr-o dată mă simt mai liniștită.

În noaptea aceea mă duc în pat fără să port nimic și în timp ce facem sex îi șoptesc că poate să-și dea drumul în mine, că aștept să îmi vină ciclul, deși nu este așa.

Prin Elaine, iau legătura cu un life coach din Marea Britanie; e o doamnă specializată în asistarea celor care îngrijesc persoane bolnave de Alzheimer sau de alte forme de demență. Stabilim o oră când să discutăm la telefon.

Îi spun că nu știam că este un domeniu atât de specializat. Îmi răspunde că cei care îngrijesc astfel de pacienți au la rândul lor nevoie să fie îngrijiți. Văd mai târziu că exact asta este scris și pe site-ul său. Aș vrea să râd în hohote când o spune, dar are o voce cutremurător de serioasă.

Crede că încă nu mi-am dat seama de pericolul în care mă aflu, cum se clatină propria mea imagine a realității.

Mă împotrivesc la început, dar curând ceea ce spune pare să aibă sens.

— Am probleme cu soțul meu, admit. Uneori nu mai suport să fiu căsătorită. Alteori am impresia că mă transform în mama.

— Realitatea este ceva la care lucrăm mai mulți, spune femeia. E normal să începă să ți se pară totul confuz. Când cineva spune că ceva nu este așa cum crezi tu că este, lucrul acesta poate cauza mici tremoruri în creier, variații ale activității cerebrale, și îndoiala își face apariția în subconștient. De ce crezi că oamenii trăiesc renașteri spirituale? Pentru că cei din jurul nostru sunt implicați. Frenezia este contagioasă.

— Adică mama e contagioasă?

— Nu, sigur că nu. Deși poate că într-un fel exact asta spun. Știi că ne construim amintirile în mod activ. Și le construim împreună. Le refacem, de asemenea, în funcție de ceea ce își amintesc ceilalți.

— Doctorul spune că mama nu mai este de încredere.

— Nici unul dintre noi nu este de încredere. Trecutul pare să aibă o vigoare care îi lipsește prezentului.

— Și de ce crezi că e așa? întreb, dar de-abia dacă ascult răspunsul. Continuăm să ne spunem generalități goale, lucrurile pe care vreau ca ea să le rostească, pentru că am nevoie să le articuleze altcineva decât mine.

Știu că sunt însărcinată înainte ca prima menstruație să-mi întârzie. Simt cum devin mai grasă, cum mă întind ca să fiu mai cuprinzătoare, mai umedă, un pic mai mult din toate. Încerc să mă controlez pentru o vreme, amintindu-mi din adolescență că să fii mare înseamnă să fii ezitant, un pic scăpat de sub control. O spaimă familiară. Știu că asta plănuisem, dar poate că e o greșeală. Fac un semn în calendar cu ultima dată la care aș mai putea face avort. Las zilele să

treacă până când nu mai este cale de întoarcere. Abia atunci mă simt relaxată, mă împac cu schimbarea de dinamică, cu faptul că ceva pe care nu-l pot controla crește acum în mine și că lucrul acela și cu mine suntem la bunul plac al deciziilor fiecăruia.

Mai este ceva: încep să miros altfel. Trebuie să fac baie la sfârșitul zilei. Damful de la subraț este puternic, iar secrețiile care rămân pe chiloți emană un miros. Mă agită descoperirea asta, mă spăl de câteva ori pe zi, dar ajung la candidoză, la antibiotice și mâncărimi continue. Schimb mâncarea, de la o dietă numai cu fructe la una fără nici un fruct, de la mâncare fără gluten, fără lactoză, la borcănașe cu piureuri pentru copii, de la post la a mânca o dată la fiecare două ore, dar nimic nu pare să fie de ajutor. Încep să cred că nu e din pricina mea, ci a mediului, că sunt doar o celulă dintr-o soluție hipotonică aflată pe o farfurie Petri, iar mirosurile ies din mine în virtutea homeostaziei. Poate că este ceva natural.

Șeful lui Dilip ne invită la un restaurant japonez. Este unul scump, singurul de felul acesta din Prune, iar preparatele ne sunt servite pe rând. Peștele este crud, uneori încălzit doar o clipă la foc, înainte de a fi modelat cu mâinile într-un cilindru acoperit cu orez lipicios. Fiecare bucată zace pe farfurie ca o limbă supusă. Dilip mănâncă o salată în timp ce eu pun o înghițitură pe limbă și simt cum se topește. Amidon, grăsime și sare. Carnea se sfărâmă și pentru o clipă aș putea să jur că mi se dizolvă toată gura. Oare aromele sunt mai intense doar pentru că limba mea a intrat în contact cu o oglindire a ei și experiența aceasta este undeva între a consuma și a săruta? Dilip se uită la mine când înghit, bătând fără oprire darabana cu mâna pe masă.

Uneori îmi imaginez alte finaluri ale poveștii de iubire dintre mama și tata. În ultimele mele proiecții, eu sunt

motivul pentru care nu mai sunt împreună. Tara îi spune soțului ei că-l părăsește, că și-a găsit un guru, că e însărcinată cu copilul lui, iar tata se uită la burta ei umflată și, pentru o clipă, este devastat. O dorește și totuși îi face scârbă – sarcina care începe să se vadă, copilul nelegitim. Privește la chipul frumos al mamei și știe că acea creatură din interiorul ei este motivul pentru care el nu mai poate să rămână.

O psihoterapeută la care am fost cu câțiva ani în urmă, la insistențele lui Dilip, mi-a spus că faptul că mama l-a părăsit pe tata și că tata ne-a lăsat pe amândouă să plecăm mi-a afectat perspectiva asupra tuturor relațiilor. Mi s-a părut o explicație cam facilă și nu m-am sfiit s-o spun.

— Și nu e normal că oamenii vor să plece? am întrebat.

Terapeuta a notat ceva, apoi mi-a cerut să dezvolt.

I-am spus că a rămâne nu e la fel de atrăgător, de misterios ca a pleca. Să stai înseamnă să fii pus, să te resemnezi, să crezi că asta e tot ce se mai poate întâmpla. Dar nu suntem oare creaturi ale căutării, investigației, ale luării în stăpânire? Nu suntem oare construiți să credem că există mereu ceva mai bun?

— Nu o învinovățesc pe mama, i-am spus terapeutei, deși știu că nu e așa, că mereu am considerat-o vinovată.

— Te-ai temut când erai copil că te va abandona? Ți-e frică acum că ești ca ea?

După asta nu m-am mai dus, pentru că punea prea multe întrebări. Nu era treaba ei să stea și să asculte? De fapt, mai rele decât gândul că părinții m-ar putea abandona erau toate întrebările ei fără de răspuns, cele care continuau să plutească în jurul meu. De câte ori mă apropiam de răspunsul la una dintre ele, o serie de noi îndoieli își anunța prezența. Mă gândesc la spaima pe care probabil au simțit-o fizicienii atunci când legile lui Newton nu au ținut la o examinare

microscopică. Au scormonit prea adânc. Pesemne că mulți dintre ei și-ar fi dorit să șteargă imaginea aceea la care au fost martori și să se întoarcă la o epocă mai simplă. Întrebările ne dizolvă. Până și semnele de întrebare mi-au părut mereu stranii, un cârlig coborând din mâinile unui coșmar oarecare.

2002

Am devenit artistă în clipa când am fost acceptată la școala de artă. Prea puțin contează că nu am și frecventat-o. Mi-am trecut examenele de clasa a douăsprezecea cu note mediocre, dar J.J. School of Arts din Bombay a văzut ceva în desenele mele.

Mama a încercat să mă oprească. I-am cerut bani lui Nani ca să pot plăti taxele.

Profesorul Karhade era pictor și avea să fie și îndrumătorul meu. Îl apuca exasperarea ori de câte ori spuneam că nu pictez.

— Cursul la care te-ai înscris este de pictură și desen!

— Înțeleg, dar nu am să fiu în stare nici să pictez, nici să desenez. Nu pot face mai multe lucruri odată.

Nu găsea că motivul ăsta ar fi fost acceptabil. Cursul nu era chiar atât de flexibil. Desenatul și pictatul sunt, la urma urmelor, același lucru. Aș putut învăța să-mi placă unul, cum îmi plăcuse și celălalt. Poate că fi pictura e produsul final, dar și desenul își are locul lui; pregătirea, scheletul, conturarea – era toate astea.

— Exact, am răspuns.

Asta mă interesa. Nu osatura era partea esențială, atemporală? Nu oasele sunt cele pe care generațiile viitoare le dezgroapă și în fața cărora se minunează?

— Nu vei ști până nu te vei pune serios pe treabă, mi-a zis el.

Dar știam. Știam că așa nu voi mai ieși niciodată la suprafață. I-am spus că nici eu nu sunt flexibilă, asemenea cursului.

Am ieșit din biroul lui cu portofoliul de desene la subraț și am trecut pe lângă galeria Jehangir, pe trotuarul unde studenții își vindeau lucrările. Am îngenuncheat să mă uit la portretul unui tânăr. Era bun, cu tușe ferme, de pictor. Bărbatul părea puhav sub greutatea straturilor de ulei. Ceva din toată acea imagine era grotesc, de parcă ai fi împrăștiat sânge cu mopul pe o hârtie.

Mi se părea că trag după mine o greutate prea mare, așa că le-am dat mapa cu desene unor copii adunați pe povârnișul de la Rythm House. Nu aveam nevoie de profesor pentru ceea ce voiam să fac.

Nu le-am spus lui Nana și Nani ce decisesem, dar am continuat să rămân chiriașă la o femeie în vârstă, care locuia peste drum de stația de pompieri Colaba. Ziua citeam despre arta modernă și contemporană, adunând și scăzând din imaginile pe care le vedeam prin cărți. Mă uitam la ilustrațiile învechite, pe care Kali Mata le adunase și le prinsese pentru mine într-un album. Decupam figuri, obiecte pe care nu mi le puteam aminti, nu voiam să mi le amintesc și le transformam în viduri întunecate. Puneam apoi imaginile pe hârtie și desenam părțile pe care le ciuntisem așa cum mi-aș fi dorit să fie.

Serile, împrumutam sariurile de bumbac ale proprietăresei și mergeam la vernisaje și la petreceri, la galeriile de artă din oraș. Vorbeam uneori cu oamenii. Dar cel mai des îmi beam vinul și sorbeam ceea ce umplea toate spațiile acelea goale.

Am învățat că ceea ce făcusem toată viața avea un nume. Intervenție. Făceam intervenții de zece ani deja. Reușisem să disting foarte repede ce îmi plăcea, ce-mi rămânea agățat în minte. Pictura era numai o impresie. Desenul, vedeam

bine, era matricea. Pământ, pereți, cer. Toate lucrurile care erau reale și totuși atât de incomprehensibile. Orașul se schimba în fiecare zi – poduri, zgârie-nori, hoteluri noi. Micile bungalow-uri portugheze erau făcute una cu pământul pentru ca în locul lor să se ridice malluri.

Toată lumea voia să construiască pe verticală. Doar eu purtam în mine nevoia de a scrijeli totul până la rădăcină.

Analiza asta pare destul de hilară acum. Adevărul este că nu știam altceva decât să desenez. Era un automatism, ceva ce puteam face și-n somn. Nici chiar azi percepția mea nu poate să cuprindă complexitatea udă a culorilor. Oriunde m-aș uita, nu văd decât linii.

O instalăm din nou pe mami în studioul meu. Kashta o însoțește, doarme pe jos, lângă patul de o persoană, și am instruit-o să stea cu ochii pe ea zi și noapte. Adun în cutii cam tot ce mai e în cameră. Dilip întreabă unde o să doarmă bebelușul.

— La noi în cameră, îi răspund.

— Și mama mea? Mama mea unde o să stea?

Maică-sa vrea să vină pentru naștere.

Îi spun că putem să înlocuim una dintre sofale cu o canapea extensibilă. Nu e încântat de sugestie, dar nici nu comentează.

O pun pe mami să urmeze o dietă cu diferite grăsimi. Un creier care arde rapid grăsimile este un creier curat. Așa am citit. Unul care arde zaharuri este plin de zoaie. O pun să înceapă și un regim probiotic, cu ocazionale infuzii de cafea. Sunt strictă și neclintită – un adevărat tiran al farfuriilor ei. La fiecare masă mănâncă avocado de import și am făcut să dispară tot zahărul din casă.

În fiecare dimineață îi verific nivelul de cetonă și îl consemnez într-un caiet. Dacă toată povestea asta ar putea fi redusă la o problemă metabolică, la te miri ce mitocondrie care a luat-o razna, la o eroare a apoptozei, atunci ar fi ceva ce s-ar putea remedia. Împreună o să aflăm izbăvirea.

Adaug rutinei zilnice și o tinctură de extracte de ierburi. Rădăcină de astragalus și berberină. În numai trei zile, creierul ei rezistent la insulină devine mai alert. Mă întreabă cum mă simt, dacă mă supără sarcina.

Plâng când vorbește așa. I-am mai menționat sarcina și înainte, dar mereu reacționa de parcă atunci auzea pentru prima dată.

Îi spun că poate ar trebui să înceapă să postească. Zâmbește.

Am calculat că are suficiente provizii de grăsimi pentru a supraviețui două sute de zile. Este timp berechet încât creierul ei să treacă peste încâlcita dependență de zahăr.

— Adică să nu mai mănânc nimic? Două sute de zile?

Râd.

— Nu, nu atât de mult. Stai liniștită, mami. O s-o rezolvăm împreună. Acum ești aici și o să am grijă de tine.

În seara aceea, în pat, îmi scot pentru prima dată după foarte multe săptămâni caietul de schițe. Încep să schițez creierul-nor pe care îl văzusem cu un an înainte, în cabinetul doctorului. Se pierde într-un cer întunecat. Dedesubt, desenez scena pe care i-am povestit-o medicului. De data asta e coerentă. De data asta nu va găsi nimic care să lipsească.

Încep cu niște imagini lipite, pe care le umplu apoi cu armuri, pentru a avea o echipă întreagă, armata lor: leucocitele versus speciile de oxigen reactiv. Pe jos, cadavre, celule care trebuie date la o parte. Cele rănite ridică steaguri albe, indicând că sunt lovite – trebuie înlăturate și ele. Carnagiul convoacă o mașinărie autofagă dintr-un gol atmosferic, o creatură mitică cu nenumărate membre. Restul planetei, în fundal, e liniștit. Organele își duc funcțiile mai departe,

metabolismul domnește benign. Insulele lui Langerhans[1] se zăresc pe mare, în depărtare.

Autofagie, din greacă, adică a se devora pe sine. Desenez fără întrerupere, continui să-mi doresc ca toate astea să i se întâmple trupului ei, cu speranța că am putut face ceea ce nimeni nu a putut, că am găsit un remediu datorită cercetărilor mele neobosite.

Stomacul îmi chiorăie. Căldura îmi iese din piept, dar se oprește înainte ca valul să ajungă la membre. Tremur.

Dimineața mă trezesc sub un soare orbitor. Camera e sufocantă.

Abia apoi bag de seamă că mami e în cameră. Mă sucesc spre partea de pat a lui Dilip. E o adâncitură în locul unde a dormit. Transpir și îmi arde gâtul. Miroase a tămâie. Stomacul hârâie și-mi amintesc că nu am mâncat din după-amiaza zilei trecute.

— Unde-i Dilip? întreb.

Vocea îmi e aspră.

— La birou, răspunde.

E îmbrăcată din cap până-n picioare, încălțată de stradă, de parcă se pregătește să iasă. Stă cu spatele la mine și cu mâinile în cutiile care conțin ceea ce a fost cândva studioul meu.

Ordinea desăvârșită este aruncată-n aer. Pe jos, obiecte răspândite aiurea.

Sticle colorate.

Monede dinaintea Independenței. Decupaje din ziare și reviste.

---

1. Insulele lui Langerhans reprezintă o aglomerare de celule aflate în pancreasul endocrin, care măsoară presiunea sângelui și produc o serie de hormoni, printre care insulina, pe care îi eliberează în sânge. Au fost descoperite în 1868, de medicul german Paul Langerhans.

Simt cum un puseu de panică se umflă și devine amețeală în clipa în care încerc să mă ridic.

— De unde ai asta? întreabă.

— Ce? zic. Îmi înalț gâtul dar nu izbutesc să văd ce ține în mână.

— Asta.

Se întoarce. Este o fotografie trei pe patru.

Simt cum sângele îmi bubuie în cap. Oare tot de la căldură? Nu vreau să vorbesc în clipa asta despre fotografie. Oare nu o distrusesem? Nu vreau s-o iau acum pe drumul ăsta.

— Nu știu, spun.

Văd pe fața ei că nu mă crede. Are un fel de luciditate pe care nu am mai văzut-o la ea de mult. Regimul alimentar, postul sau poate fotografia au ajuns să scoată la iveală o amintire.

Mami este fermă în convingerea că suntem pe punctul de a descoperi ceva, că nimic după aceea nu va mai rămâne la fel.

— De unde ai asta? repetă.

Ochii îi sunt holbați și mâinile aproape mototolesc fotografia.

— Nu-mi amintesc, zic. Poate că eu am făcut-o.

Scutură încet din cap și o pune pe pat. Pielea lui Reza e de aceeași culoare cu a așternuturilor mele. Mă privește din fotografia proaspăt șifonată de mâna mamei.

— Nu ai făcut-o tu, eu am făcut-o. A fost singura dată când m-a lăsat să mă ating de aparatul lui de fotografiat. Adoratul lui aparat!

Arată spre detaliul din fundal, posterul unui film, cămașa din bumbac în carouri, țigara de după ureche.

— Atunci poate că am găsit-o. Am găsit-o în casă și am păstrat-o.

Se așază pe marginea patului și îndreaptă cearșaful.

— Filmul era în aparat când a plecat. Nu apucase să-l developeze.

Mami întoarce fotografia. Pe spate scrie „J. Mehta & Sons, Mumbai".

Mângâie cuvintele cu degetele și mă privește.

— A fost developat la Bombay.

Inspir, expir, dar mi-o ia înainte.

— Știam că-mi ascunzi ceva. Am știut din clipa când ți-am văzut expoziția.

2003

Vinul are o aciditate puternică.

Îmi umplu până la refuz paharul de plastic din sticla cu dop înfiletat.

Anthropofagio. Notița curatorului ștanțată pe perete spune: canibalism. Ceea ce în istoria artei braziliene a fost multă vreme un concept important. Încorporarea și digerarea duceau la nașterea a ceva nou. Ceva particular. Pictorul care expunea tocmai se întorsese după o rezidență artistică la Belo Horizonte.

Un alt artist, cu care împart o țigară afară, numește lucrarea derivativă. Îi arăt câteva greșeli gramaticale din text. Chicotim și scoate un joint rulat strâns. Sunt obsedată de Paul Thek[1]; mă atrage faptul că pare să nu existe. Apărea uneori, ca o notă de subsol sau ca o mână fantomă, dar niciodată ca un eveniment principal.

Celălalt artist încuviințează din cap și apoi îmi povestește despre mentorul său din Cape Town. O profesoară de semiotică a cărei gură e mereu vopsită în nuanțe de roșu-rodie. Vorbește deseori despre cât de stranie și îndepărtată îi pare generația noastră, obsedată de televizor și sex oral, și insistă că felațiile sunt chestiuni specifice unei culturi și unui timp anume.

---

1. Pictor american (1933–1988), sculptor și creator de instalații, activ atât în Statele Unite, cât și în Europa.

— Crezi fie și pentru o secundă că bunică-ta și-ar fi băgat în gură organele genitale ale lui bunică-tu? a întrebat râzând.

Am pierdut continuarea poveștii pe care o spunea artistul când lângă mine s-a ivit un chip pe care l-am recunoscut. Zâmbea.

— Reza!

— Ce faci? Ce cauți aici?

Mă prinde într-o îmbrățișare prelungă. Când îmi dă drumul, recunosc mirosul de whisky și transpirație.

Mai târziu, simt cum mă privește. Suntem în garsoniera lui. La vernisaj am mai băut un pic de vin până când am acceptat să plec cu el.

Stă lângă o chiuvetă murdară, plină cu vase, și un morman de haine nespălate. Zice că menajera nu a trecut pe-acolo în ziua aceea. Nici o vorbă despre soția lui. Mă gândesc dacă se referă la ea când spune „menajeră", dar nu întreb de teamă să nu spulber te miri ce vrajă va fi țesut alcoolul.

Toată casa pare în derivă. Mă deranjează, dar e plăcut să fiu iarăși deranjată de Reza – e o stânjeneală familiară.

Mă întreabă dacă am poftă să ies.

— Unde?

Zice să ne vedem cu prieteni de-ai lui. Încuviințez din cap și-mi dau seama că mama nu i-a cunoscut niciodată prietenii. Îmi place să fac lucruri pe care ea nu le-a făcut.

Nu e nimic special în legătură cu prietenii lui, dar am poftă să fiu impresionată. Namita este una dintre ei. Are un inel care îi străbate mijlocul nasului. Îi poate atinge bucla cu vârful limbii și se joacă cu el în sus și-n jos. E mai în vârstă decât mine, dar nu cu mult. Karan, iubitul ei, ni se alătură și el. Nu pleacă niciodată de acasă fără muzică și droguri. Când se afundă în gânduri își tot scarpină barba și îți țuguie buzele.

Mergem la o petrecere secretă în afara orașului, într-o junglă dincolo de suburbiile Bombayului. Până acolo facem două ore. Locul petrecerii rămâne necunoscut până în ultimul moment și conducem prin noapte, în mașini închiriate, atenți să nu ne scape semnele realizate manual care trebuie să ne conducă acolo. Curentul electric este o problemă, dar Karan leagă sistemul audio la o baterie de mașină. Cocaina și cuburile de zahăr se amestecă în sticle de apă înainte de a fi date de la unul la altul. Reza mă avertizează să iau înghițituri mici.

Muzica zguduie pământul. Mă abțin cu greu să nu-mi acopăr urechile. Mă simt ca un ghimpe-n coaste, ca o ciudată, ca toate lucrurile care s-au spus despre mine.

Undeva, mai departe, Namita dansează singură. *Piercingul* îi strălucește și părul joacă în urma ei. Se unduiește, o trestie mlădioasă, prinsă în lumină, în miere, lipicioasă ca originile lumii. Dansează, și cu fiecare pas parcă învăluie copacii, pământul.

Bărbații nu-și iau privirile de la ea și se strâng tot mai aproape de cercul descris de trupul ei. Așa cum mărșăluiesc și pășesc cu vigoare, par niște soldați în așteptarea ordinelor. Namita îi ademenește și se pierde între trupurile lor. Un fascicul de roșu, un fascicul de roz. Îmi forțez ochii. Dar nu o mai zăresc. Namita nu mai este decât un spațiu gol, o fantomă pe care un vis a adus-o la viață.

Am mai văzut așa ceva. Am mai fost într-un loc ca acesta.

Muzica se schimbă sau așa pare, și simt cum mi se cască un tunel în urechi. Noaptea devine mai luminoasă și strălucirea se desfășoară la picioarele mele. Iarba dansează. Mici specii de viață tremură pe fiecare firicel – picuri de rouă, apă și rășină. Florile cresc din mijlocul verdelui înfricoșat, din miezul pietrelor. Mugurii sunt rotitori. Îi privesc cum se

răsucesc, învârtindu-se ca elicele până când pleznesc spre cer, ca titirezurile cu care mă jucam în copilărie.

E lună plină, un rezervor de mercur plin de viață și capete mărunte se ivesc pentru a-i privi pe dansatori, bolborosind pe limba lor, înainte de a se pierde în marea de gri.

Peste mine trec brațe, la fel de negre ca tentaculele de păianjen, înnodându-mi-se de cămașă, târându-mi-se peste abdomen. Reza îmi șoptește ceva la ureche, dar eu nu pot decât să-i privesc mâinile. Palme negre, jumătate om, jumătate insectă.

— Bea apă, îmi spune.

Mă răsucesc să-i văd colții și brațele descărnate. Jungla este luxuriantă și muzica nu întârzie să se schimbe, iar cerul să se întunece mai tare. Văd un șarpe târându-se în apropiere. Ne privim. Aș vrea să vorbesc, dar cuvintele îmi scapă. Mi-am pierdut darul vorbirii. Șarpele se apropie de mine, unul în toată regula, tot mai aproape, printre picioarele mele, iar pentru o clipă doar mă întreb dacă nu cumva tocmai îl nasc. Îmi recapăt picioarele, mă ridic și pornesc după el, printre dansatori. Șarpele împletește o buclă într-o parte, o buclă în cealaltă, devenind tot mai lung. În curând suntem prinși cu toții, închiși înăuntru. Șarpele își continuă spirala, de jur-împrejur, de jur-împrejur. Se oprește și mă privește înainte de a dispărea, înainte să devină un șanț plin cu lichid strălucitor.

— Antara, bea apă!

Nu-mi amintesc cum sau încotro plecăm, doar că mă trezesc lângă el. Sunetele sunt încă pe suprafața epidermei mele. Suntem singuri, dar camera pare ticsită. Aprinde lumânări și lămpi cu kerosen și ne uităm la miile de creaturi care pătrund aici dinspre noapte.

Insectele se izbesc de ferestrele sparte până găsesc crăpăturile. Dau rotocol lămpilor, colcăind în jurul lor, trasând

în zbor hărți din lumini halucinante – molii și cărăbuși. Lovesc geamul ferestrei cu scheletul lor dantelat. Sticla este o invenție barbară. Nimic mai mult decât o temniță inumană.

Dimineața, trupurile lor sunt presărate peste tot. Milioane de molii care au descoperit pe unde să intre și au murit în căldura camerei. Aerul este dens și greu, și inima îmi bubuie. Îmi culeg insectele din păr și dintre cutele cearșafurilor umede. Zac în jurul meu, cu picioarele în sus, urâte la lumina zilei, moarte. Unele s-au lipit în lumânări, conservându-se ca fosilele. Le memorez conturul trupurilor, cufundate adânc în ceara lăptoasă. Erau încă vii când ceara a început să se întărească, când lumea lor a devenit una în întregime albă.

Reza se uită la insecte.

— Probabil că așa e când te sufoci, zice.

Îmi dau seama că este dezbrăcat.

Dau să mă întorc însă mă sărută, iar gura lui, ca un cârlig de pescuit, mă trage înapoi – de-abia respir.

Ajungem la vernisaj ținându-ne de mână. Iar asta declanșează ocheade din partea celor care cunosc scandalul în care a fost implicat și aspirațiile mele de viitor.

Fusesem invitată să expun și eu, dar refuzasem. Curatorului expoziției îi place să colecționeze în jurul lui necunoscuți hămesiți – iar atunci când dau lovitura, le cere câte o lucrare, așa, pentru că i-a descoperit. Mai are și reputația unui bețiv care li se adresează femeilor cu „pizdă".

Reza se oprește în fața unei picturi mari. Pe pânză sunt lipite paginile unei cărți care a fost dezmembrată. Rama este făcută din cotoare. Textul e ilizibil, dar el rămâne acolo, se-apleacă, încercând să citească fragmente. Toate sunt pagini din Márquez, dintr-o antologie de povestiri traduse în franceză, portugheză și neerlandeză.

Locul nu-i potrivit pentru lucrările expuse. Pare crăcănat, din pricina lucrărilor agățate neglijent. Proiectul și-a pierdut importanța pe final, și artiștii interesul – au dat lucrări vechi, din alte comenzi, pe care a încercat să le bage forțat în temnița conceptului său curatorial.

Curatorul este deja la al treilea whisky. Se poticnește un pic atunci când mă duc să-l felicit. Respirația lui stârnește în subconștientul meu un soi de frică.

Îmi amintesc când m-a invitat să particip la expoziție. Un plic prin poștă – câteva vorbe, indicații –, cu o hârtie ruptă dintr-un carnet, scrisă de mâna lui. Era un fragment din *Un veac de singurătate*, o carte de care nu auzisem, darămite să o fi și citit: un bărbat își pierde cuvintele și pornește în căutarea lor, în singurul mod pe care-l cunoaște – etichetează tot ceea ce deține, acoperindu-și la nesfârșit lumea cu o mantie de limbaj, punându-se la adăpost de pericolul foii albe. Nu se oprește, nu până când futilitatea încercării lui se așterne peste el, evidența că opera lui va rămâne fără nici o valoare în clipa când literele vor ajunge să i se șteargă din minte.

Când mă întorc în apartamentul în care stau cu chirie, proprietăreasa îmi întinde o bucată de hârtie pe care notase toate apelurile pe care le ratasem, cu numele apelanților trecute în ordine. Fiecare literă se pleacă periculos spre spate, de parcă s-ar zgâi la cer, și mă întreb cât îi va fi luat să-și antreneze dreapta să facă treaba stângii. Pe hârtie nu e decât numele lui Kali Mata. Mă sunase de patru ori în ultimele zile.

Mototolesc foaia în mână. Când ajung în cameră o rup în bucăți mici, tot mai mici.

O urăsc pe Kali Mata. Nu știu de ce, dar asta simt.

Urăsc întrebările pe care mi le pune când vorbim la telefon. Dacă mănânc bine. Dacă am suficienți bani. Nu-mi place să vorbesc despre arta mea, să mă chinui să o pun în

cuvinte pentru ea, când știu că tot ce va face va fi să pună alte și alte întrebări.

Urăsc veștile despre Prune. Am plecat tocmai pentru a nu mai auzi de el.

Urăsc cum numele ei se ține după mine peste tot, scris pe bucățele de hârtie, zi după zi, iar și iar, uneori Kali Mata, alte ori mătușa Eve, iar mami este veșnica absentă. Ar fi mai simplu dacă aș putea-o lichida pur și simplu, măcar într-o poveste – să le spun tuturor că mami a murit.

Zis și făcut. Încep să propag minciuna, domol la început, apoi totul ia amploare. Primesc condoleanțe, sunt consolată. Reza se holbează lung la mine când mă aude dându-le vestea prietenilor lui. Stomacul începe să-mi dospească. Pentru el pregătisem o versiune mult mai elaborată. Dar nu mă întreabă nimic. Se întoarce doar la cartea pe care o citește. O suflare numai, și e cu totul absorbit în lumea aceea, și nonșalanța lui mă eliberează, dar vaga durere pe care mi-a stârnit-o mă nedumerește un pic.

Reza are mai multe permise false de bibliotecă. Împrumută cărți, dar nu le citește. În schimb, le deschide la câte o pagină oarecare și înnegrește anumite cuvinte și propoziții. Apoi lasă cartea undeva în oraș, la colțuri de stradă sau în mâinile unui cerșetor oarecare.

Îi fur câte ceva de câte ori plec de la el. Permise de bibliotecă. Insecte. O fotografie cu el, trei pe cinci, puțin îndoită. Singura pe care o găsesc în colecția lui, pe lângă portretele de la nuntă.

— Iubești pe cineva?

E după-amiază și stăm întinși pe pat. Vara e în toi și alunec între veghe și somn.

— Nu, zic. Tu?

— Pe mulți.

Craterele trupului său au început să-mi placă. Încerc că mi-l închipui îndrăgostit, dar fiindcă nici eu nu am habar cum este, imaginea pe care o invoc e lipsită de detalii și culoare.

Respiră pe gură când trage un pui de somn și uneori mormăie câte ceva. Îl cuprind cu brațele peste piept și-mi îngrop fața în clavicula lui. În timp ce dorm, saliva sa îmi umezește părul.

La trezire sunt tot în fundătura neagră a epidermei lui. La baza gâtului are o miriște. S-a trezit, o știu după felul în care respiră. Soarele este încă sus pe cer și dogorește prin fereastră, transformându-mi dosul pleoapelor în caleidoscoape.

E cald. Plămânii mi se umplu cu greu.

Socotesc cu degetele distanța dintre noi. Smocuri de păr i se văd prin cămașă, abdomenul un pic umflat de la whisky-ul pe care l-a sorbit toată ziua. Mă aplec pentru a închide spațiul dintre noi, iar el mă privește. Între noi nimic nu e ajustat. Tăcerile nu se umplu. Știu că mă aflu undeva între dorință și îndoială.

Îmi ridic piciorul și-l trec peste coapsa lui.

Șterge ceva ce-mi intrase în ochi, apoi mă sărută. Saliva lui are mereu un gust metalic. Îi scarpin petele maronii de pe coate. Pielea îi e tare ca o crustă.

Reza și cu mine ne-o tragem de câteva luni. Nu vorbim niciodată despre asta, dar se întâmplă constant. Nu dă două parale pe preludiu. Doare de fiecare dată când mă penetrează. Ne sărutăm scurt atunci, pentru a acoperi icnetul din gâtul meu.

Îmi amintesc că am fost surprinsă când Reza ne-a părăsit, surprinsă de cât de puternic l-am impregnat de noi și cum s-a evaporat de tot. Oare fusese acolo vreodată? Sau ne-am imaginat? Este oare posibil ca cineva să fie parte din fiecare clipă și apoi să nu lase nici o urmă?

M-am uitat după urme de pași, dar nu am găsit nimic. Cum să nu avem nici o fotografie? Mami și cu mine nu prea ne lăsam pozate, dar fotografii cu noi tot existau. El, pe atunci, era mereu în spatele aparatului de fotografiat, desigur, imortalizând ceea ce vedea dinaintea ochilor, dar niciodată pe el.

Când dispare a doua oară, în Bombay, la patru ani de la întâlnirea noastră de la galerie, nu mai sunt surprinsă.

Doar un nebun s-ar fi mirat.

Tristețea ternă pe care o duc o vreme după mine rămâne doar a mea.

Mă întorc în Prune fără diploma pentru care plecasem și creând o artă ciudată, care are de-a face cu familia mea. Primul an mi-l petrec lucrând la o sculptură din pieliță de mango uscate, conservate în formaldehidă – o folosesc pentru a tipări bancnote de o sută de rupii. Instalația include un film cu mine, mâncând toate fructele odată. Dar e un eșec, din pricina unei erori în amestecul de solvenți chimici. Mă pricopsesc doar cu o urticarie pe brațe, căreia îi trebuie vreo două luni să se vindece.

Când termin, mami își încrucișează brațele peste piept de parc-ar acoperi o rană. Dar mă simt parcă mai bine, mai ușoară. Stomacu-mi gâlgâie și hârâie.

— Asta-i tot? întreabă. Te previn, vreau să știu tot, sau îi spun lui Dilip ce fel de om ești și ce fel de artă faci. Am știu dintotdeauna că o să-mi distrugi viața!

Simt cum se declanșează o alarmă în pieptul meu, cum inima se zbate ca în cușcă. Dar mișcarea rămâne prizonieră acolo – sunt împietrită în toate celelalte părți ale mele. Respirația lui mami e precipitată. La rădăcina părului i se ivește o broboană de sudoare și-i alunecă în jos pe obraz. Camera este nemilos de încinsă.

— Zi ceva, târâtură! spune. Ești surdă, mută?

Vocea îi tremură ca un mieunat. Înainte să apuc să reacționez, plânge în pumni.

Iat-o pe mama mea – dar cum a intrat? Nu încui de obicei ușa? Am crezut că da, sau măcar am sperat ca Dilip să mă fi încuiat înăuntru. Mi-aș fi dorit să nu colecționez atâtea – lucruri, oameni.

De ce o adusesem aici când nu-mi doream decât să scap de ea? De ce nu-i spusesem totul lui Dilip, când încă se mai putea? De ce nu am distrus fotografia? Credeam că scăpasem de ea – eram sigură că scăpasem de ea. Oare doar o privisem

atunci și apoi o înfășurasem la loc în hârtia pergament? Oare fusese atât de greu gândul de a mă despărți definitiv de ea?

Și ce dacă află? Așteptăm un copil. Sunt la adăpost. Maternitatea este cel mai sigur loc pe care l-am cunoscut vreodată. Mica familie pe care o am este fortăreața mea.

Dar relațiile sunt fragile. Dilip, de exemplu – stă la masă în fața mea în fiecare seară și privește în oglindă cum mănânc –, e dezamăgit de mine.

Să știe Dilip că zi de zi privesc chipul altui bărbat, un bărbat pe care l-am iubit, chiar dacă el pe mama a iubit-o mai întâi! Nu ar mai avea de ales.

Mami ar putea încerca să fie iertătoare. Iertătoare cu fiica ei, care a suferit din cauza ei, dar care îi e alături, în ciuda a tot ce s-a întâmplat. Asta i-am spus, că ar trebui să fie suficient, că am venit să curăț și să împart ceva ce nu mai împărțisem cu nimeni, dar tot ea e cea care mă amenință. La mine în casă ea vine și îmi amenință mariajul? Și în tot acest timp eu stau în patul conjugal. Și totul în prezența copilului meu nenăscut.

Îmi privesc mâinile. Tremură.

Cineva pornește o bormașină afară, iar sunetul răsună în cameră de parcă ar fi un roi de albine. Îmi vine să închid fereastra sau să sar prin ea. Las momentul să mă cuprindă, și totul, chiar și sunetul, începe să se domolească. Dacă sar pe geam am să pierd totul. Sinele meu, copilul meu. Și mami plânge în continuare. Dar dacă aș împinge-o pe ea?

Deschid gura și trag aer. Sunt în siguranță.

— Cum ai putut? suspină opintit.

— OK, zic.

Mă ridic încet și-mi caut echilibrul. Volumul de sânge din trupul meu a crescut și dacă mă mișc prea brusc văd stele verzi. Trebuie să rămân la adăpost. Nu am de ales.

Mami pare contrariată și se ridică și ea.

— OK? bufnește.

— OK, îți spun tot ce vrei să mai știi. Ridic telefonul de pe masă și sun șoferul. Dar mai întâi trebuie să mâncăm. Sunt însărcinată, sau ai uitat?

Se uită spre stomacul meu și încuviințează din cap, apoi mă urmează în sufragerie.

Pun masa – biscuiți, pâine, gem. Trimit slujnica să ceară niște zahăr de la vecini. După vreo douăzeci de minute șoferul sună la ușă. Ila ia de la el o cutie roșie, familiară.

— Dă-mi-o, îi spun.

Ascultătoare, mi-o înmânează.

Tai funda și dau la o parte ambalajul. Sub o foaie de pergament sunt două duzini de biscuiți Mazorin. Împing cutia spre mami. Se uită în ea. Apoi ia doi care s-au lipit unul de altul. Oftează când îi îndeasă în gură.

Prăbușirea ei în abis este rapidă. Îi pun o lingură de zahăr în ceaiul de după-amiază și amestec. Dilip are o conferință telefonică – biroul din State – și ajunge acasă după cină. Mami nici nu-l observă când intră pe ușă. Zâmbește, privind spre vidul din fața ei.

Jos, paznicul udă plantele. Frunzele în descompunere își eliberează taninul; bălțile sunt negre ca ceaiul.

Mă agăț de balustrada balconului. Tot trupul mi se sfâșie pe interior.

Deja mi-am pregătit bagajul. Dilip strigă din ușă. Kashta îngenunchează lângă mine îndesându-mi o pereche de *chappala* în picioare, dar degetele mi s-au umflat atât de mult că nu mai încap în baretele din piele.

Mami îmi zâmbește, micul meu peștișor auriu. E în dreptul ferestrei și se leagănă ușor, înainte și-napoi. Un gând răzleț, că n-ar fi tocmai în regulă să rămână singură, îmi trece prin minte. O sun pe Nani și o chem la noi.

Șoferul nostru nu-i de găsit. Dilip face semn unei ricșe. *Rickshawalaul* are cearcăne vinețiii și brațele tatuate. Își ridică mâna în chip de salut. Paznicul se întoarce și apa care curge din furtun îmi umezește poalele. Apa rece mi se scurge cu un gâdilat pe pielea întinsă și fierbinte a gleznelor.

În poală îmi văd movila mișcătoare care a devenit pântecul meu. Deja nu-mi mai aparține făptura aceasta. Deja e pe cont propriu. Încerc să mă imaginez fără movilă. Nu-mi mai amintesc de acea persoană. Oare cum va arăta acum trupul meu? O să aibă o gaură chiar în centru? O să fiu ca o gogoașă cărnoasă? Gândul îmi face greață. Sau poate că e pentru că durerea a revenit. Dintr-odată nu mai vreau să-i

dau drumul. Ar trebui să rămână cu mine, în interiorul meu, pentru totdeauna. Mai privesc o clipă, apoi îmi întorc fața, mă aplec și vomit.

După asta mi se spune că este o fată. De fapt îi aud spunându-și între ei. Doctorii asistentelor, asistentele lui Dilip.

— O fată, șoptesc toți.

Toți vorbesc de parcă nu aș fi acolo. În șoaptă, ca să nu mă deranjeze. Apoi îmi dau seama că bebelușul este în încăpere. Și-mi trece prin cap că șoaptele sunt pentru ea. Nu-mi dau seama după figura lui Dilip dacă este fericit sau îngrijorat.

Se uită la mine când iau pentru prima dată copila în brațe. Are pe chip mirosul dulce al lichidului amniotic. Pare senină – a trecut prin ceva întunecat și iat-o ieșită acum la lumină. Moliile se izbesc de lămpile cu halogen.

Nu simt mare lucru când o țin în brațe, dar când mi-o iau ceva lipsește.

Cu toții așteaptă să spun ceva. Știu că ar trebui să dau o expresie bucuriei, că dacă nu o voi face toată lumea se va gândi că sunt dezamăgită că e fată. O bigotă. Scursura pământului.

Vreau să-i asigur că nu sunt dezamăgită, dar nu pot să-mi manifest nici încântarea. Poate că sunt prea obosită. Poate că este aceeași nevoie de a vârî la loc în mine botul acela, cum tragi carnea printr-un maț când faci cârnați.

Mi-e foame.

Cercetez la fețișoara copilei pentru că nu știu la ce altceva să mă uit. Are capul rotund. Nu seamănă cu nimeni, dar când închide ochii pare o pisică adormită. Pisicile nu-mi prea plac. Nici oamenii care seamănă cu animalele.

Încerc să zâmbesc, dar nu-mi iese decât o expresie seacă de ușurare. Ușurarea că durerea a încetat. Tot ce vine acum este doar o undă de șoc.

Bebelușul nu poate să-mi prindă mamelonul. Nimeni nu mi-a spus că asta ar putea fi o problemă. Încep să cred că sunt prima femeie de pe fața pământului care are mameloane sub standard. O asistentă încearcă să ne ajute. Bagă niște tifon în buzunar apoi se pune pe treabă. E durdulie, cu pielea maronie și poartă o rochie albă cu nasturi bleu. Își ține părul strâns într-o coadă împletită, dar buclele i se revoltă. Își face de lucru cu greutatea moartă a sânilor mei.

Încă nu m-am decis ce e mai greu, travaliul sau alăptatul. Durerile facerii nu au, desigur, nici un termen uman de comparație –, dar au un capăt. Orele de alăptat sunt cele care se cască acum înaintea mea.

Iar aceasta este doar prima zi.

Sânii mei sunt de două ori mai mari decât îi aveam. Vaginul meu este precum scena unei crime.

Oare toate astea s-au petrecut peste noapte sau am fost dintotdeauna un pic diformă? Linii ca firul de argint se ivesc. Sau au fost mereu acolo? Poate că doar nu le puteam vedea. Sfârcurile mi se întunecă și devin mari cât farfuriile. Pielea se crapă și sângerează. Noaptea le pansez ca să nu se adâncească mai tare fisurile.

În ziua următoare fetița doarme lângă patul meu, în coș. Are părul negru și pielea îi este gălbuie din cauza unui icter ușor. Mă tem să nu fie bolnăvicioasă, dar nu am curajul să întreb. Dacă răspunsul este da? Eu voi fi cea vinovată. Când cască, deschide larg gura și îi văd marginile gingiilor roz.

În ziua aceea Purvi vine cu cadouri. Aduce jucării și pentru băieți, și pentru fetițe. Zice că a vrut să fie pregătită pentru orice situație. Și haine, în hârtie poleită, de mărimi de la șase luni la un an.

— O să vezi ce repede crește, spune Purvi.

Dilip glumește; se întreabă dacă va rezista atâta vreme. Nimeni nu râde. Pe mine, una, mă ofensează. Până în clipa

aceea uitasem cu totul de soțul meu. El este singurul care a ieșit nevătămat din toate astea. Copilul și cu mine suntem plini de vânătăi și contuzii. El are aerul unui înfumurat, mândru de el sau de familia lui. Îmi vine să-l întreb ce-a făcut el pentru oricare din noi.

Pe fruntea fetiței, o încruntare. Oglindește una de-a mea. Cel puțin așa cred, că mă încrunt. Îmi ating fruntea. Da – simt crevasele. Oare să-mi fi simțit ea iritarea? Sau ea a fost cea care s-a încruntat prima?

Mă întreb dacă visează și la ce ar putea visa. Când doarme își strânge gura ca o femeie bătrână. O mami mică, o Nani. Începutul vieții seamănă atât de mult cu finalul. Văd asta pe chipul acela înțelept, o viață trăită până la adânci bătrâneți.

În ziua următoare sosește soacră-mea. Astrologul fusese deja sunat și i se comunicaseră data și ora nașterii. Se dezvăluie niște litere, cele care vor fi de bun augur când va veni momentul să-i alegem un nume.

— Literele sunt „a“ și „va“, zice ea. Aceleași ca pentru tine, Antara.

Scutur din cap. Acelea nu erau literele mele. Mama m-a numit așa ca să fiu ca o crustă a ei. Fiica mea va avea alte litere decât cele ale mamei ei.

Mama râde. Uitasem complet că e acolo, în spatele meu.

— Antara, zice ea. Am să-mi numesc copilul Antara.

Toată lumea tace. Mă întorc și îi zâmbesc.

— Sunt chiar aici, mami.

Chipul ei, la care mă uit, e luminat. Oare unde o fi în clipa asta și când va decide că e vremea să se întoarcă la noi, să locuiască iar trupul în care de-abia dacă se ivește din timp în timp?

— Sunt multe nume bune, continuă soacră-mea, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic ieșit din comun. Anjali, Ambika, Anisha.

— Nu. Nici unul dintre astea.

— Nu putem să îi spunem veșnic „bebe".

Bebe. Bebe e chiar potrivit. Ușor, fără rost, aparținând tuturor copiilor din lume. Aș fi vrut să o am lângă mine pe Kali Mata. Ea ar fi știut exact ce nume să-i dea. Ea i-a botezat pe mulți dintre *sanyasis*, ani la rândul, amestecând ceva din sanscrită cu sunete luate la rând, care îi vor purta apoi spre destinul lor.

Aș fi vrut să o am lângă mine pe Kali Mata. Ar fi iubit copilul ăsta. Ar fi știut exact ce e de făcut. Cu fetița. Cu mine. Cu mami.

Asistenta cu nasturii bleu intră în rezervă.

— Ar trebui să te odihnești un pic, îmi zice.

Nările îi par neterminate. Nu vreau să mă atingă. Și în mod sigur nu vreau să-mi atingă copilul.

Încerc să închid ochii, dar nu-mi pot lua privirea de la fereastră. Cerul este de-un roșiatic palid. Nu este atât de târziu, mai există culori de descoperit. Lumina își croiește drum înăuntru. Străzile gălăgioase, în depărtare, și nimbul de smog sunt incandescente.

Kali Mata era moartă în apartamentul ei de patru zile când a fost găsită. Avea aproape șaptezeci de ani. Omul de serviciu care ar fi trebuit să mătură în fiecare zi nu se dusese la ea. Nu i-am plătit din pricina asta salariul pe o lună. După moartea lui Baba, Kali Mata nu prea mai avea de-a face cu ashramul, dar am auzit că i-ar fi înmormântat hainele negre sub banianul de lângă sala pentru meditat.

Acum un an, Dilip și cu mine am reușit să facem excursia la Pushkar, să împrăștiem cenușa lui Kali Mata. Când m-am uitat în cutie m-a uimit cum de o femeie atât de masivă poate încăpea într-un spațiu așa de mic. Pulberea părea curată și mi-a venit să-mi pun un pic din ea pe piele.

Dilip a protestat. Cum să-mi treacă măcar așa ceva prin minte? Habar n-aveam. Nu aveam cum să-i explic cam cât îmi doream ca ea să fie o parte din mine.

În iarna aceea orașul Pushkar era rece și am împărțit un *chillum*[1] cu un bătrân călugăr cerșetor care bântuia pe aleile de lângă templul lui Brahma.

Dilip a protestat.

— E dezgustător. Ai văzut ce dinți are?

---

1. *Chillum* sau *chilam*, o pipă conică, dreaptă, realizată, de obicei, din argilă. Utilizarea ei datează din secolul al XVIII-lea, în India. Este folosită în ritualurile Rastafari.

Templul era de-un portocaliu ca soarele la apus și odată cu înserarea părea însângerat. Mă prăjisem și mă țineam după o vacă albă care păștea cu un balans delicat. Nu cunoscuse greutatea jugului și patrula liberă pe străzi. Prin coridoarele înguste ale orașului vechi, unde toate ușile erau baricadate și *havelis*-urile[1] locuite de maimuțe și de om, mulțimea se dădea în lături ca să ne lase să trecem.

Fuseseră oare reale toate astea sau doar o scenografie pregătită doar pentru mine?

Chillum-ul era puternic. Kali Mata probabil a trecut la fel, pășind pe aceleași alei – văduvă tânără, mamă rămasă fără copiii. La amiază zidurile orașului păreau albastre, iar culoarea se reflecta pe pielea vacii, făcând-o să pară iridescentă, ceva între cer și apă. Am încercat să o fotografiez, dar culoarea nu putea fi capturată. Vaca stătea la marginea *ghat*-urilor[2] și am urmat-o până acolo, la câțiva pași distanță. Aveam poftă să mai trag din *chillum,* dar a trebuit să mă mulțumesc cu fumul din aer.

Un muzicant lovea *santoor*-ul[3]. Nevastă-sa purta *ghagra choli*[4], pătat la tiv, și o vestă încheiată cu nasturi. Își acoperise capul cu marginea de la *dupatta* și-l acompania cu note sobre. Copilul lor s-a trezit, ivindu-se din roaba de lemn a tatălui. A privit spre vaca impasibilă, apoi spre maică-sa. Femeia s-a

---

1. Casă tradițională de la oraș, conac, palat sau fort pe subcontinentul indian, de regulă o construcție cu semnificații istorice și arhitecturale.

2. Trepte care duc la un râu sau spre un loc de scăldat.

3. Instrument muzical indian, specific Cașmirului, realizat dintr-o cutie trapezoidală de lemn, cu treisprezece segmente, și un set de patru corzi de metal întinse deasupra fiecărei perechi de segmente. Se cântă cu o pereche de bețișoare plate de lemn, curbate la capete.

4. Îmbrăcăminte din trei piese, pentru femei, specifică subcontinentului indian.

lăsat pe vine fără să atingă pământul cu fundul, cântând în continuare. Băiatul i-a ridicat bluza expunându-i sânii bruni. Îi vedeam sfârcurile. Păreau niște vânătăi. S-a pus în fața ei și a supt; ea îl trăgea tot mai aproape, sprijinindu-i capul, iar vocea îi cobora un bemol.

Băiatul s-a răsucit și s-a uitat la noi, zâmbind ca pentru a-și arăta dinții ascuțiți. Apoi s-a întors spre sânul maică-sii și l-a mușcat. Femeia a țipat de durere dar a continuat să cânte, împingând copilul și lovindu-l peste obraz. Mi-am atins fața. Băiatul s-a întors în ascunzătoarea lui.

M-am săturat de copilul ăsta.

Cere prea multe, îi e mereu foame.

Am devenit o bandă de producție. Fiecare parte este accidentală, importantă numai dacă-și poate îndeplini funcțiunea. Când fiică-mea plânge, laptele începe să picure, pătându-mi hainele. Îmi văd abdomenul în oglindă, întunecat și uscat ca o smochină. Încerc să mi-l ascund cu mâinile când Dilip intră în cameră.

Nu-mi pot imagina ce gândește când se uită la mine și mă străduiesc să nu mă nimeresc nicăieri singură cu el. E în al nouălea cer datorită fetiței și nu suportă să o audă plângând.

Nu am suficient timp pentru somn. Îmi doresc să mă fi odihnit toți anii vieții mele. Îmi doresc să fi făcut atâtea lucruri. Dar nu am făcut decât toate aceste lucruri pe care le fac acum. Stat în casă. Holbat la pereți.

Nu m-am dat niciodată în vânt după bunele maniere, dar copilul ăsta e și mai și. Este o mică pacoste necioplită cum n-am mai întâlnit. Cu ea, nu există pauze de politețe.

Oare cât le ia copiilor să crească? Îmi pun în minte un reper, încă foarte departe. Când copilul va merge, când copilul va mânca singur, când se va spăla singur. Când copilul va avea propria viață, când își va lua zborul în lume.

În alte zile simt că nu am să mă detașez de ea niciodată.

Uneori pare atât de mică! Dilip avea dreptate – mare minune că nu am omorât-o până acum! Trăiește de la o zi la alta; viața e puternică în ea, dar delicată. Mereu mi-am închipuit copiii ca intrând în lumea părinților, dar poate că e tocmai pe dos. Mă văd pe mine în fiica mea. E ca și cum, cu această naștere, mi-am căpătat un geamăn.

Sunt zile când detest să fiu ajutată – când Kashta sau soacră-mea îmbăiază copilul sau când Dilip o leagănă să nu mai plângă. Nu-mi place că nimeni n-o lasă pe mami să o ia în brațe, că sângelui meu îi este interzis să-i poarte de grijă. Insist să i se dea mamei voie să stea cu ea. Toate argumentele contrare dau nas în nas cu mânia mea.

Cedez în clipa când aproape că alunecă din brațele lui mami. Soacră-mea se uită consternată la Dilip.

Dacă îmi las mintea să patineze înapoi suficient de departe, mai că aș putea purta pică cuiva pentru a fi tăiat fără voia mea cordonul ombilical. Nimeni nu-ți spune întreaga poveste, nimeni nu te informează cu privire la drepturile tale de mamă. Aș mai fi păstrat cordonul pentru o vreme. Am citit că sunt numeroase beneficii pentru sănătatea copilului în păstrarea cât mai mult cu putință a conexiunii.

Fetița se zgârie pe față și îmi iau inima-n dinți să-i tai unghiile. Prima dată când iau foarfeca mică și curbată îmi tremură mâinile. Mă trec toate căldurile. Ea doarme. La sfârșit, adun tot ce-am tăiat. O grămăjoară de așchii albicioase în palma mea. Le țin pe noptieră, lângă mine, până când soacră-mea le aruncă.

— Gunoiul ăsta pe care îl aduni o să te facă mai nebună decât ești deja, zice ea.

În noaptea aceea pun la cale modalități de-a o hăcui pe mama lui Dilip. O săptămână mai târziu adun următoarea

rundă de unghii tăiate, le pun într-o batistă și le ascund în dulap.

E o nebunie. O simt – în fiecare zi mă apropii mai mult de ea. Dar e o nebunie necesară, în lipsa ei specia nu s-ar perpetua.

Săptămânile trec.

Nimic nu se poate ascunde la lumina zilei. Nici pericolele, nici fricile. Nici mirosul laptelui rânced sau vinișoarele verzi de sub ochi. În lumina zorilor observ părul meu tot mai fragil. Mătreața mi se vede pe toată cărarea. Trec zile după zile înainte să apuc să mă spăl pe față. Când îmi plimb limba peste dinți simt pelicula care s-a acumulat.

Într-o dimineață mă trezește zgomotul puternic al unei izbituri.

Fetița a căzut din pat. Urlă ca din gură de șarpe.

Dilip se repede în cameră. Ne găsește pe amândouă în lacrimi.

— Am scăpat-o. Și a căzut, spun.

Dă dezaprobator din cap. Se uită la podea, căutând gresia care e vinovată de tot.

— Nu știu dacă pot face asta, mă aud spunând.

Mă bâțâi înainte și-napoi. Îmi șterg nasul cu mâneca hainei copilului, trăgând-o spre mine.

— Nu știu dacă vreau să fac asta, gândesc. După fața lui Dilip pricep că am spus-o în gura mare.

— OK, OK, stttt, stttt!

Soacră-mea e în cameră. Nu am văzut-o intrând. Ia fetița în brațele ei solide, iar aceasta se liniștește într-un colăcel de grăsime.

— Știi, spune soacră-mea, când eram de vârsta ta nu aveam menajeră și trebuia să mă ocup singură de toată casa. Singură cuc, în Statele Unite. Să tai legumele, să gătesc toate mesele, să spăl – trebuie să speli mult după un copil. Și, nu uita, aveam un soț pretențios. O masă caldă, de trei ori pe zi. Dar m-am descurcat, nu-i așa? Uite-te la Dilip! N-a murit, nu? Nu mă fâțâiam de colo-colo și-l lăsam să pice din pat. Iar eu încă am avut o situație ușoară. Doar doi copii. Dar ăia care au câte șase? Îți poți închipui?

Continuă să peroreze despre cât de dificile fuseseră lucrurile. Povești de felul acesta fuseseră transmise din mamă-n fiică, de când femeile aveau gură să vorbească și poveștile erau menite să fie rostite. Toate au câte un mesaj moral, câte un ritual de trecere. Dar tot ele sunt cele care transferă și sentimentul pe care toate mamele, până le vine sorocul, îl cunosc. Vina.

Soacră-mea încearcă să-mi controleze regimul alimentar. Pentru asta o urăsc și mai puternic. Pune *ghee* în orez și îmi dă tincturi care „să scoată gazul" din lapte. Am impresia că mă balonează și mai și. Noaptea trag pârțuri. Dilip se face că nu observă.

Îmi imaginez că este o stratagemă pe care a pus-o la bătaie pentru a-i îndepărta de mine pe soțul și copilul meu. Vreau să dispară până într-o dimineață când scutecul bebelușului este pătat cu roșu ca sângele. Urlu, trezind întreaga casă.

— Ai mâncat sfeclă roșie seara trecută, nu? Ți-am zis să nu mănânci. Ce te-așteptai să facă bietul copil? întreabă soacră-mea.

După asta nu am mai mâncat decât ce-mi punea ea pe farfurie. În fiecare dimineață înghițeam o pastă de semințe de fenicul împreună cu micul dejun. Transpirația îmi mirosea mai puternic și trebuia să mă duc la chiuvetă și să spăl la subraț toată ziua.

Uneori vine Purvi, pe neanunțate, cu dulciuri și cadouri. Ține copilul până când se plictisește, apoi se întinde în pat. Se plânge că e extenuată, că-i e un fel de dor de casă, deși e conștientă că e acasă.

Soacră-mea scutură nemulțumită din cap.

— Casa bărbatului tău nu va fi niciodată la fel ca cea a mamei tale, zice ea.

Fetița îmi lasă sânul și se uită la Purvi.

Zâmbește, dezvelindu-și gingiile.

— Te place, îi spun. Ar trebui să faci și tu un copil curând.

— Poate. Deocamdată ăsta e suficient pentru amândouă.

Purvi se întoarce pe partea ei de pat și se abandonează delăsării naturale a trupului ei, curbându-și spatele până când pieptul îi dispare cu totul. Uneori își răsucește picioarele între ele. Lui Dilip nu îi place. I se pare înfiorător. Oare soțul lui Purvi îi cunoaște articulațiile duble ale degetelor opozabile sau felul în care își trosnește genunchii după ce a stat așezată prea mult?

— Seamănă cu tine, zice Purvi.

Mă uit la fetiță. Dintr-un colț al gurii i se prelinge salivă amestecată cu lapte. Coboară pe gât, udându-i gulerul bluziței de corp. Îmi ridic privirea spre prietena mea și știu ce crede. Nimic nu mai este chiar ca înainte. Fetița se mai întinde o dată după sân. Purvi se uită la mine. Mă simt expusă. Dintr-odată nu-mi place că Purvi e aici, nu o vreau în casă. Îmi amintește de prea multe lucruri pe care le-am făcut împreună. Nu o vreau pe lângă fiică-mea.

Seara luăm cina în liniște până când țipetele încep să se audă dinspre dormitor.

Fetița s-a trezit și încearcă să se elibereze din scutecele în care am înfășat-o bine. Abia de m-am atins de jumătate din mâncare. O ridic cu mâna curată. Cealaltă e pătată, udă de salivă. Această jonglerie e deja ceva normal.

— Vrei să o țin eu un pic? mă întreabă soacră-mea. Sunt pe cale să dau din cap că da când o văd pe mami că se ridică.

— Lasă-mă s-o țin eu pe Antara, zice ea.

— Nu, mami, zic. Mănâncă. Mie nu mi-e foame.

Când ajung în cameră stomacul îmi chiorăie, dar îl ignor și-mi eliberez sânul. Fetița suge, iar gâtul i se mișcă în sus și-n jos. Mâncarea mi s-a uscat deja pe degete. Sunt mai scurte și îngălbenite.

Când mă uit spre fereastră aproape că mă văd ieșind, plutind prin ea, mirosind aerul de dincolo de această cameră împietrită, imediat lângă perete, sărind, turtindu-mă numai un pic, poate chiar căzând tot restul drumului, scuturându-mi de pe palme și genunchi mizeria și insectele moarte și fugind apoi până la capătul aleii numai pentru a da peste un *rickshaw-wallah* care fumează o *bidi* dispus să mă ducă, la jumătate de preț, până la casa lui Purvi.

Sau nu.

De ce la Purvi?

Mă pot duce oriunde, nimeni nu mă va opri. Poate înapoi la gară, în toiul nopții, poate l-aș convinge pe *chai-wallah* să-mi taie un bilet redus la jumătate, poate ceva pentru o fată singură, și acolo aș putea apoi să aștept. Acolo aș fi eliberată de toate astea. De mâinile murdare, de aceeași mâncare, zi după zi, de mama care crede că sunt propria mea fiică, de soacră-mea care preia încet-încet frâiele casei. Chiar de Dilip. Nici nu reușesc să-mi amintesc când am avut ultima dată o discuție adevărată.

Deschid fereastra și aerul cald pătrunde înăuntru, atingându-mi fața. Pare umed. Aș vrea ca totul să înceteze. S-o iau de la capăt.

Capul fetiței este acoperit de un păr brun. Un puf discret, întunecat, pe umeri. În somn își suge buzele.

Fereastra este deschisă și un trup mititel ar putea să pice repede, fără sunet. Până dimineață, dusă ar fi. Nu de asta e încă deschisă fereastra? Și dacă nu acum, dacă nu pe tăcute, în întunericul nopții, atunci când?

Ar trebui să închid fereastra. Copilul se va îmbolnăvi. Aerul din cameră este dens și nemișcat, dar afară e umezeală. Nu este o noapte bună pentru copilași sau pentru mame. E o noapte pentru toți ceilalți.

Fereastra a rămas în continuare deschisă. Ea plânge, iar. Cât mi-aș dori să se oprească! Am mai auzit bebeluși plângând și înainte, dar țipetele ei sunt parcă mai rele. Este mai vocală, atât de insistentă. Parcă nu reușesc s-o fac să înceteze și pace. Soacră-mea poate. Ar fi trebuit să-i dau ei copilul – ar trebui să-i dau ei copilul. Poate că l-ar putea lua cu ea în State, să-l crească așa cum a făcut cu Dilip. Dilip le poate însoți. Iar eu rămân aici, cu mami, cu Nani. Aș avea parte de mai multă liniște.

Cum arată un copil mort? Nu prea diferit de o păpușă. Kali Mata ar avea un răspuns. Ea și-a văzut copiii în viață, apoi morți.

Fetița plânge. La auzul sunetului, brațele îmi devin rigide. Palmele mi se crispează. Se smiorcăie, iar eu privesc încă o dată spre fereastră. În vreme ce o bat pe spate cu mâini ca de piatră, mă uit la burlanele prelungi care se scurg spre pământ, la acoperișurile balcoanelor, la rufele puse la uscat și la păsările tăcute. Paznicul doarme-n post, ascuns de umbre.

Cred că e foarte liniște acolo jos. Deloc departe, dar mult mai liniște.

De dimineață, soacră-mea deschide ușa fără să bată, și suspină.

Copilul doarme pe o grămadă de pături puse pe podea. Patul este despuiat până la saltea. Eu stau pe margine, privind în continuare pe fereastră.

Îmi frec fața. Simt cum roșeața mi se împrăștie în ochi.

— Ce s-a întâmplat? mă întreabă.

Ochii îi sunt ca împărțiți în două de ochelarii murdari, iar pupilele îi joacă în jos și-n sus ca doi peștișori care saltă în apă. Își văzuse fiul dormind pe canapea, expulzat din dormitor, interzicându-i-se accesul în patul California King. Este mânioasă, dezaprobă felul în care am gestionat condițiile de somn ale celor doi copii ai ei în noaptea care tocmai a trecut.

— Nu a putut adormi în pat. I-a plăcut mai mult pe jos.

— Ai dormit vreun pic?

— Nu, nu chiar. Aveam nevoie să mă gândesc.

— La ce?

— La nume. M-am gândit la nume pentru ea.

Se apropie de pat. Pentru o clipă simt că-i repugn. Gura aproape că-i tremură.

— Am decis că voi trebuie să alegeți. Tu și Dilip.

Chipul i se luminează. Se umflă în pene de bucurie.

— Vorbești serios?

— De ce aș spune-o dacă nu ar fi serios?

— Adică, zice ea, sigur este ceea ce vrei?

— Da.

Fereastra este închisă acum. Nu știu când anume am decis să o închid. Lumina trasează dungi în pastel peste sticla zgâriată. După noaptea trecută aș mai merita oare să îi dau un nume?

Mama mea are un nume frumos. Tara. Înseamnă stea, un alt nume al zeiței Durga. Și Kali Mata.

Mie mi-a spus Antara, adică intimitate, nu pentru că iubea numele, ci pentru că se ura pe sine. Voise ca viața copilului ei să fie cu totul altfel decât a ei. Antara era de

fapt Non-Tara[1] – Antara avea să fie altfel decât mama ei. Dar în procesul separării uneia de alta, ne-am trezit lipite.

Poate că ne-ar fi mers mai bine dacă nu aș fi fost desemnată ca cea care o anulează. Cum oare m-aș putea feri să fac aceeași greșeală? Cum oare să o protejez pe micuța aceasta de aceeași povară? Poate că este cu neputință. Poate că este doar ceva ce-mi doresc.

Fetița a adormit. Expiră puternic, greu. Aerul intră și iese din plămâni, umflându-i abdomenul. Îmi pun mâna deasupra nasului ei. Fiică-mea respiră foc pentru o clipă și decid că îi voi spune Kali atunci când nimeni nu va fi prin preajmă.

1. *Un-Tara*, în original. În engleză, *un-* este un prefix care înseamnă „nu". Este folosit pentru a da adjectivelor, adverbelor și substantivelor un sens opus și negativ. În română, deși sensul se păstrează, fonetic, asemănarea se pierde.

Dacă a hrăni este o formă de iubire, a mânca este una de supunere. Mesele sunt conversații, iar ceea ce nu ne spunem sunt resturile din farfurie. Studiile științifice arată că șoarecii, supuși unei diete hipocalorice, încep să se mănânce unii pe alții.

În condiții de laborator, șobolanii închiși în cuști de-un metru pătrat, acoperite cu o țesătură ignifugă, mor în mai puțin de o săptămână.

Mai trebuie să se țină cont și de alte variabile, dar mesajul este destul de clar. Am de deschis larg toate ferestrele și de umplut toate mesele cu mâncare.

Dilip și cu mine nu suntem niciodată singuri. Vorbim puțin, iar drepturile conjugale au ajuns de domeniul trecutului. Parcă tot ce vrem este să ne ținem capul la suprafața apei.

În nopțile când apuc să dorm visele îmi sunt atât de vii încât diminețile par uscate ca florile de bumbac, un moment cețos când mă trezesc, cu sunetul plângăcios ajungând până la mine de la moscheea de la capătul străzii.

Soacră-mea e siropoasă, îmi spune „frumoaso" și „îngerul meu scump". O fi citit pe undeva că poți să cucerești o fată, pe cea care ți-a furat fiul, convingând-o că, în inima ta, are un loc mai de seamă decât el. Ucidere prin blândețe.

Uneori visez că îi omor pe toți. Nu eu, ci o versiune a mea, un eu masculin, plin de mușchi. Le abandonez trupurile putrefacției. Sângele pe care îl varsă are culori diferite. Anikka e fericită că au murit și știe că sunt mai frumoși așa. Îi ardem pe toți împreună (claie peste grămadă) și funinginea și cremenele nu se ating de ei.

Anikka. Mi-au botezat fiica Anikka. Un sunet pe care îl fac păsările când se înmulțesc. Un nume neterminat, *new age*, fără rost. Când i-am întrebat ce înseamnă, nu au fost în stare să-mi spună, dar soacră-mea a zis că oamenii o vor putea striga Annie, pe scurt, când se va duce să studieze în străinătate. Bunica mea zice că e un alt nume al zeiței Druga, iar asta mă liniștește, dar mă enervez iar când îl caut pe net și primul lucru care apare e biografia unei vedete porno americane.

Copleșit de întrebările mele, Dilip răspunde:

— Dacă nu voiai ca eu să-l aleg, de ce mi-ai dat mie sarcina ta?

Tot ceea ce știu este că te cuprinde un soi de nebunie când ești închis între patru pereți cu atâtea femei. O nebunie se face simțită atunci când felul de a cunoaște orele din zi se face după nivelul apei dintr-o vază cu flori.

O strâng tare la piept pe Anikka, zilnic, și sincronizez gestul cu o alarmă, ca ea să-și poată aminti abundența de iubire și afecțiune fizică pe care le-a primit în copilărie. O urmă a acestei senzații – a fi presat, sângele care nu mai poate curge cu ușurință, căldura unui alt trup – ar trebui să-i rămână. Bebelușilor le place să fie prinși ca-ntr-o cămașă de forță, să fie claustrați – tot ce le-ar putea aminti de pântece. După o zi ca asta, bebelușul nu mai e dornic de atenție. Și ne-o spune tuturor. Nu pricepe cât este de norocoasă, așa că protestează.

Însă încep să mă întreb dacă într-adevăr e norocoasă – dacă nu cumva mă înșel. Oare să nu vrea să fie înfășurată în trupul meu? Este oare senzația de a primi un sărut mai puțin plăcută decât aceea de a-l da? Am auzit că bebelușii îi percep pe adulți ca înspăimântători și urâți, că pielea noastră ridată și trupurile masive nu le sunt pe plac. Parcă îmi amintesc sentimente asemănătoare, de pe vremea când eram eu copil – că până și cel mai frumos adult îmi părea murdar și îngrozitor. Poate mai târziu va fugi din casa asta. Poate va fugi de mine. Poate că toate mamele noastre dau naștere unei lipse în noi, iar copiii noștri duc profeția mai departe.

*

Mama mea mă privește și nu reușesc să recunosc expresia pe care o au ochii ei. Uneori cred că este conștientă de ceea ce se întâmplă și că încearcă să îmi spună ceva. Nu i-a spus nimic lui Dilip, nici o vorbă despre relația mea cu Reza.

Dilip încă este convins că fotografia nu-i altceva decât un lucru pe care l-am găsit, dar care nu a fost niciodată al meu, ceva absurd și fără nici o legătură cu mine. Multe dintre lucrările mele pe care le-a văzut sunt absurde, de ce ar căuta vreun sens în ele? I-ar fi peste poate să-și închipuie că acest bărbat, care a fost iubitul mamei mele, devenise și al meu.

Ar fi peste poate să-și închipuie că am ferit acest secret de toată lumea. Pentru Dilip, Reza este un nume rostit doar de mami – halucinațiile unei femei cuprinse de demență, al cărei trecut promiscuu e bine-cunoscut.

Îi dau lui mami zahăr în fiecare zi, iar ea îl consumă ca un drogat. De la o zi la alta se transformă într-o canapea, o altă canapea. Nimeni nu observă că zahărul este motivul – nimeni nu face legătura. Ei nu cred în știință decât dacă

aceasta vine de pe buzele unui doctor și ia forma unei pastile. Nu cercetează studiile, sursele. Șobolanii. Șobolanii și șoarecii sunt cheia înțelegerii a ce suntem noi, oamenii. Ceea ce i se întâmplă unui șobolan în zece zile ni s-ar putea întâmpla nouă în zece luni sau zece ani – dar ni se va întâmpla.

Oamenii cu care locuiesc nu se gândesc la dietă, la insulină, la bacterii stomacale, la întregul sistem solar cuprins într-o singură moleculă a trupurilor noastre. Dilip și mama lui cred că am doar grijă de mami, că o alint pentru că nu se simte bine, iar dulciurile și prăjiturile grele o vor face să se binedispună.

Diferența între omucidere și omor prin imprudență stă în intenție. Sau o fi vorba despre premeditare? Dar intenția nu poate fi demonstrată fără a putea intra în mintea altcuiva. Nici motivul nu este mai lesne de găsit. Cine ar putea contracara argumentul că mami este singurul meu părinte adevărat și că, atâta vreme cât pot, ca o fiică iubitoare ce sunt, vreau să-i fac toate plăcerile?

Mie îmi e clar că mama mea e ca un copil – emoțional, nu a depășit niciodată adolescența. Este încă la bunul-plac al hormonilor. Continuă să gândească în termeni de libertate și pasiune.

Și iubire.

Este obsedată de iubire și de ideea de iubire pe care a trăit-o cu Reza. Oare el a iubit-o vreodată? I-o fi spus-o măcar vreodată?

A părăsit-o într-o bună zi fără ca măcar să se gândească la cum se va simți ea. Este ăsta un bărbat după care să-ți țâțâie fundul când ai trecut deja de cincizeci de ani? Nu are oare nimic altceva mai bun de făcut decât să-și amenințe singura odraslă din pricina unui bărbat care nu avea nici o intenție de durată, cu nici una din noi?

Uneori, când suntem prea multe în casă, îmi doresc ca ea să moară, măcar pentru o vreme, apoi să revină în orice formă voi considera că ar fi potrivită. Poate cea a unui câine care să se țină după mine peste tot.

Chiar dacă toate gândurile astea îmi pătrund în minte, tot nu-mi vine să cred că le gândesc. O iubesc pe mama. Mor de dragul ei. Nu știu ce s-ar alege de mine fără ea. Dacă ar înceta să fie o pizdă nenorocită aș reuși să o aduc înapoi pe linia de plutire.

Iar toate astea n-ar ucide-o, ci numai ar liniști-o. Viața fără zahăr o face tăioasă și haotică și, s-o spunem pe-aia dreaptă, nefericită – cum era când a pătruns în camera mea și a început să-mi scotocească prin lucruri.

Nu cred, cel puțin, că asta o poate omorî.

Nu vreau să moară. Uneori am impresia că atunci când se va duce eu pur și simplu am să-mi iau zborul. În tot haosul care mă înconjoară, uit uneori că este încă aici. Cu toții uităm. Uităm să vorbim cu ea sau să o băgăm în seamă.

Ceilalți se uită la mine cum îi dau pastila albastră la ora potrivită, fără să aibă nici cea mai vagă idee cât este ea de inutilă. Las rețeta la vedere, ca semn al bunei mele purtări. Oare să fie chiar atât de simplu – să o burdușești zilnic cu biscuiți și pâine și să o otrăvești în văzul tuturor? Uneori cred că o fac numai să văd dacă pot scăpa basma curată.

Încep să îi dau un somnifer despre care medicii ei zic că ar ajuta-o cu insomnia. Pare să funcționeze câteva zile, până în clipa când începe să se trezească în creierii nopții ca să se ducă la baie, ametită și ținându-se anevoie pe picioare. Îi spun doctorului că sunt îngrijorată. Dacă o să cadă? Dacă o să-și rupă șoldul în timp ce noi toți dormim duși? Mă sfătuiește să-i cresc doza și să o urmăresc cum reacționează. Îi dau lui mami două pastile la culcare și doarme toată noaptea, uneori până foarte târziu dimineața următoare.

Sună tata. Soacră-mea răspunde și nu știe cine e la telefon. Prima dată îi trânteşte receptorul în nas. Sună iar și îi explică natura relației lui cu mine. Soacră-mea îmi spune timid cine e la aparat. Tata își drege vocea când îl salut. Mă amuză că sunt amândoi fâstâciți, dar încearcă să nu o arate.

Tata zice că a auzit ceva de un bebeluș și că ar vrea să vadă fetița.

Cumpănesc un pic cuvintele pe care le-a ales înainte să-i răspund că încă nu am scos-o prea mult din casă, doar pentru vaccinuri și când trebuie să o duc pe mami la doctor. Îmi spune că nu este nici o problemă și că ar putea trece el pe la noi.

— Cum rezistă maică-ta? întreabă.

— Nu prea bine.

Nu spune nimic, dar mi-l imaginez dând aprobator din cap.

— Păi, ar trebui să trec să o văd și pe ea.

Îi spun lui mami că tata va veni în weekend să ne vadă.

Dilip surâde când aude vestea.

— Abia aștept să îl cunosc.

Mama aprobă din cap și se uită la soacră-mea.

— Soțul meu, zice ea, soțul meu și mama lui sunt foarte dificili. Soacrele sunt mereu o belea. Nu te căsători, dacă poți.

— Nu mai este soțul tău. Și maică-sa a murit.

Aprobă și pare a analiza informația înainte ca farfuria să-i acapareze atenția.

— Nu pari prea entuziasmată să o ajuți, spune Dilip.

Suntem în dormitor. Mă joc cu cupa de material care se poate scoate de la noul meu sutien. Parcă aș avea sânul prins în hamuri. Anikka se îndeasă în el, amușinând laptele înainte să pornească în căutarea sfârcului.

Am început să-mi cenzurez gândurile în preajma lui Dilip. Cum oare să-i explic că suntem cu toții refugiați în locul

acesta, că redesenăm frontierele zi de zi? Nimic nu este sigur. Ieri, când am sunat-o pe Nani să vorbesc cu ea despre angajarea unei asistente medicale, a izbucnit în lacrimi.

— Nu vreau să știu, a fost singurul ei răspuns.

A repetat asta iar și iar. Ordinea naturală a fost suspendată. Nani este bătrână de acum, ea ar trebui să îmbătrânească înaintea fiicei ei. Dar mami este cea senilă. Mai pierdem puțin din ea în fiecare zi.

Mă simt un pic vinovată când mă gândesc la asta, dar deocamdată dau deoparte aceste idei. Tensiunea îmi afectează alăptarea.

În dimineața următoare, Dilip îi aduce mamei un stilou și un carnet. Îl privesc cum o instalează la masă.

— Notează, îi spune.

— Ce?

Mami se uită spre el.

— Orice îți vine.

Vocea îi este plină de bunătate și răbdătoare.

— Odată ce l-ai notat, îl ai mereu cu tine.

Ia stiloul și se uită la el, apoi se uită la foile galbene liniate cu un albastru intens. Își trece degetele peste prima pagină, apoi îl frunzărește și chicotește ca pentru sine, uimită de câte pagini are.

— Scrie despre prima zi de școală. Ți-o amintești?

Mami își clatină capul înainte și-napoi și îl privește cu un zâmbet larg. Dilip îi mângâie brațul.

— Ce faci? îl întreb când vine să se așeze pe canapea lângă mine.

— Ar trebui să o ajutăm să-și amintească. Are nevoie de recapitulări.

— Dar am făcut asta. Peste tot în apartamentul ei erau povești din trecut și nu i-au servit la nimic.

— Antara, nu memoria ta e cea care trebuie să fie alertă, ci a ei.

Tonul vocii lui s-a înălțat mai puternic decât îl auzisem vreodată. Brațele mi s-au contractat. Copilul plânge.

— Mă făceai să mă simt rău, zice mami.

— Eu?

— Da. La ashram. Numai despre taică-tău vorbeai. Plângeai după el zi și noapte, nu mâncai, nu te atingeai de apă. Tati, tati, tati. Numai pe el îl voiai. Chiar și după ce te-ai născut. Ai spus tati înainte de mami. Îl așteptai ca un cățeluș să se întoarcă de la birou.

Simt cum fruntea mi se încrețește. Ochii îi sunt limpezi și pare destul de sigură pe ea.

— Nu-mi amintesc.

— Da, zice ea. Dă puternic din cap și râde. Mă făceai să mă simt ca dracu'.

Tata mă îmbrățișează punându-și brațul pe după umărul meu și apoi izbind o parte de mine de o parte de el. Îmi ia copilul din brațe fără să-mi ceară voie, fără să-și fi curățat mâinile de lumea de afară. Încheieturile lui lângă fața ei palidă sunt negricioase și păroase. Oglinzile din sufrageria noastră îmi arată ceafa lui tata. Și-a pieptănat în jos părul fin, încercând să ascundă cât de puțin îi mai rămăsese. Soția cea nouă stă retrasă, privind, cu un braț în jurul fiului ei. Zâmbetul de pe chipul ei este un pic forțat.

Soacră-mea îi oferă soției celei noi o ceașcă de ceai. Încep să discute și-mi trece prin cap că probabil s-au bucurat una de prezența celeilalte, cele poate mai puțin îndrăgite, străinele. Îmi scutur capul ca pentru a mă îmbărbăta, îndepărtând amorțeala, și le spun servitoarelor să aducă ceva de ciugulit. Capul, de când am născut, îmi este plin de câlți.

Soacră-mea se ocupă eficient de tot.

Sugerase deja de câteva ori ca Dilip să încerce să obțină o slujbă în America.

— Undeva aproape de casă, spune.

Vorbesc despre asta când au impresia că dorm sau că nu-i pot auzi. Nu au priceput că acum am auz de bufniță, că amplitudinea receptorilor auriculari pot detecta respirația fiicei mele pe deasupra întregului oraș. Asta înseamnă să fii mamă. Mi-am scos ghearele. Sunt veșnic la vânătoare.

Mă las pe canapea în vreme ce toți ceilalți sunt încă în picioare. Fundul mi se revarsă pe perna de piele. Înainte să-mi întorc privirea, mă surprind în oglindă. Maxilarele îmi sunt încă umflate, iar epiderma de pe gât mai întunecată. Printre firele subțiate de păr mi se vede pielea capului.

Fiul tatălui meu se așază în fața mea. Ne zâmbim fără prea mult entuziasm. Văd în oglindă că are părul lung și creț, prins într-o coadă. Îmi amintește de felul în care arăta cândva părul meu.

— Mai pictezi? mă întreabă.

— M-am oprit deocamdată, îi spun fără a-l corecta.

Soția cea nouă râde și se lasă moale lângă fiul său. Încap amândoi pe un singur scaun.

— Când apar copiii nu prea mai e timp pentru hobby-uri.

Cu cât râde mai puternic, cu atât gingiile par a i se retrage. Nu o corectez nici pe ea. Atinge părul fiului ei, de parcă ar ști că la el mă uitam.

— Copiii din ziua de azi au stilul lor, spune.

Dilip îi pune tatei un pahar de scotch vechi de optsprezece ani pe care îl adusese dintr-o deplasare de serviciu. Tata mi-o dă înapoi pe Anikka și adulmecă paharul. Dilip e jovial. Tata e în largul lui.

Soacră-mea aduce o tavă cu ceai din bucătărie și aerul se umple de mirosul de ulei fierbinte. Înăuntru sclipesc *samosas* și *pakoras*.

Se aude soneria și sărim cu toții. Copilul se zvârcolește și-și ascunde nasul în tricoul meu de bumbac. Simte mirosul laptelui care s-a uscat și pe cel al vomei sale, mirosuri pe care nu le poate scoate nici un detergent. De la o vreme miros a lapte. A lapte, rahat și vomă. Nici un duș nu le mai spală.

Nani intră, dar nu se grăbește să ni se alăture. Se uită la picioarele tuturor și se oprește să se descalțe. Sandalele ei au catarame la spate, se apleacă să le desfacă, iar greutatea îi

trece de pe o parte pe alta, într-un echilibru instabil. Se întinde după mâna lui Dilip, chinuindu-se să desprindă ultima legătură.

— Oh, Nani, spune Dilip într-un târziu. Nu e cazul să te descalți.

Nani îl mângâie pe obraz, apoi se uită la tata, undeva sub gleznele lui, apoi se întoarce. Este ceva regal în disprețul pe care îl arată picioarelor lui tata, care nu și-a scos pantofii. Îi salută din cap pe fratele meu vitreg și pe soția cea nouă. Peste mine și Anikka își revarsă întreaga forță a afecțiunii și zâmbetelor ei. Îmi dau seama, când se apropie de mine, că seamăn mai mult cu ea decât cu mami. Gleznele și genunchii mi s-au expandat și nu și-au mai revenit la ce fuseseră odată. Sunt o femeie îmbătrânită înainte de vreme.

Pe masă se pune mâncare prăjită. Dăm din mână-n mână farfuriile și șervețelele. Bucăți de *chutney* – verdețuri, usturoi, cocos, tamarin – colorează marginile fiecărei farfurii.

Nani deschide o cutie de bomboane pe care a cumpărat-o de la magazin. Ia una înainte de a le oferi celorlalți. Ochii i se întorc la biluțele vesele umplute cu *ghee*. Îi dă cutia soacră-mii.

În cameră sunt prea multe persoane; îi spun lui Ila să deschidă ferestrele.

— Îmi pare bine să te cunosc, îi spune soacră-mea lui tata.

Întinde spre el cutia și tata rupe cu o mână o bucată trapezoidală.

— La început nici nu am știut că Antara are tată, așa că ne bucurăm să te cunoaștem.

În cameră se lasă tăcerea. Dilip evită privirile mele și pe ale maică-sii. Soția cea nouă rămâne o clipă împietrită, dar își revine când cutia cu dulciuri ajunge la ea. Ia restul triunghiului mutilat de soțul ei și i-l oferă fiului. Are o bucată de *pakora* în gură așa că se întoarce în cealaltă parte. Femeia

rămâne cu mâna așa, suspendată, așteptând ca el să accepte dulcele.

Toată lumea zâmbește și tace. Bebelușul scoate un sunet și toți adulții suspină și zâmbesc și se uită la mine, ușurați că s-a trezit. Încep să vorbească între ei încet, Dilip și tata cu soacră-mea. Soția cea nouă cu fiul ei.

Reuniunea este aproape un succes. Cu toții se simt bine. Sau se prefac. Toți au motive să se prefacă. Soția cea nouă și fiul de dragul tatei. Tata pentru sine însuși și poate chiar și pentru Anikka și pentru mine. Dilip are același interes, iar soacră-mea se preface pentru el. Nani nu se va preface. A dispărut din cameră, să vadă, probabil, ce face fiica ei. Pe ea nu o interesează să fie politicoasă cu cineva.

Eu nu a trebuit să mă prefac, cel puțin nu încă. Stau nemișcată, aproape invizibilă în această cameră. Dacă se uită cineva la mine este pentru a vedea copilul.

Mă simt ca și cum nici nu aș fi aici.

Dilip spune ceva și tata chicotește, umerii i se mișcă-n sus și-n jos. Oare cât o pot ține așa? Cât le va lua până când vor obosi, până când măștile vor cădea pentru a da la iveală esența reală a emoțiilor? Deși dacă repetă suficientă vreme, dacă actul lor e internalizat – mai este oare încă un act? Poate oare un spectacol al plăcerii, chiar al iubirii, să devină o experiență autentică doar dacă devenim extrem de fluenți în ceea ce facem? Când devine un spectacol realitate?

Cineva sună din nou la ușă. Nu mai așteptam pe nimeni. Mă crispez când intră Purvi și soțul ei. El cară o pungă cu jucării. Cele pe care le văd ieșind din sacoșă sunt prea mari, prea periculoase pentru Anikka.

Soțul lui Purvi se oprește când îl vede pe tata, și cei doi se îmbrățișează. Se știu de la Club, zice tata. Purvi se așază lângă soția cea nouă a lui tata. Sunt în aceeași echipă de bridge, explică Purvi.

Dilip se așază pe canapea, lângă mine. Mi-o ia din brațe pe Anikka.

— Au vrut să vină să vadă bebelușul, zice Dilip, care mi-a simțit nedumerirea.

Vocea lui Nani ne face atenți. Intră în cameră cu mami la braț. Nani îi zâmbește larg lui mami, care se uită de jur-împrejur la toți cei prezenți. Priveliștea e disonantă. Cine este mama vârstnică și cine este fiica ajunsă la vârsta a doua?

Lacrimile îmi pișcă ochii și, ca pentru un strănut, trebuie să mă întorc pentru a le putea reține. Cum am ajuns aici?

Cu ajutorul biscuiților Mazorin.

Purvi se repede și o îmbrățișează pe mama. Mami își ridică mâinile și le trece pe spatele lui Purvi, oprindu-se în dreptul excrescențelor de deasupra beteliei jeanșilor.

Soțul lui Purvi se apleacă spre Dilip.

— Motivul pentru care un copil vrea să-i atingi mereu fundul și coaiele sunt paraziții, știai? Paraziții sunt cei care controlează de fapt creierul.

Dilip leagănă un pic copilul și se uită la mine, apoi se întoarce spre mama.

— Cum te simți azi, mama? o întreabă. Ai scris în jurnal?

Mami zâmbește vag, apoi se așază lângă soția cea nouă și fiul ei. Încuviințează din cap spre ei înainte de a se întinde spre cutia cu dulciuri.

Sosirea lui Purvi și a lui bărbatu-său, poate chiar și cea a mamei, au spart puțin gheața. O bisexuală, un tiran și o bătrână senilă intră într-un bar. În cameră suntem unsprezece cu toții, dar șaptesprezece cu reflecțiile din oglindă – unii sunt ascunși de mobila din cameră: fiul lui tata, de exemplu, este doar un cap în plus pe trupul mamei sale. Micuța mea Anikka nici nu ar trebui să intre la socoteală, nu e nimic altceva decât un ghemotoc de pânză albă în brațele tatălui ei. Dar eu o număr. Privirile mele o urmăresc prin

încăpere când trece din brațe în brațe. Prea multe trupuri. Spațiul este comprimat. Mă întorc spre ferestre. Sunt deschise, însă e cald. Mi-e greu să respir. Am capul greu. Probabil că nivelul dioxidului de carbon a crescut. Tata râde și tușește la auzul a ceva ce a spus soacră-mea. Respiră hrăpăreț, trăgând tot aerul. Aș fi vrut să se fi spălat pe mâini înainte să o atingă pe Anikka. Nările lui Purvi se lărgesc când se apleacă să o salute pe Nani. Mă uit la ea cum trage în cavitățile acelea mari tot oxigenul care a mai rămas.

Dilip le mai pune whisky bărbaților și le întreabă pe femei dacă mai vor vin. La început se sfiesc, evită întrebarea, privind spre ceilalți din cameră.

— Te rog, spune Nani, rupând tăcerea. Ceilalți zâmbesc și încuviințează cu o aplecare a capului.

— Nu vreau s-o las singură pe tușica, zice soacră-mea.

Din bucătărie sunt aduse pahare de vin, cu picior înalt. Dilip nici nu apucă să scoată dopul de la o sticlă de vin roșu când bunica se plânge că ei nu-i place decât cel alb. Oferindu-se să deschidă câte una din fiecare, Dilip primește zâmbete timide din partea maică-sii și a noii soții.

Toată lumea are câte o băutură în mână, mai puțin mami și cu mine. Până și fiul ia o înghițitură din paharul lui tata. Lui abia dacă i-am adresat o vorbă de când a venit. Ține paharul de scotch lângă copilul meu și este plin de emfază cu privire la ceva ce spune soțul lui Purvi.

— Data viitoare când ajungi în China să-mi spui, zice tata scărpinându-se în creștet. Kaushal, bunul meu prieten, și familia lui s-au stabilit acolo.

— Bunul tău prieten Kaushal este un ciudat, spun.

Tăcerea se lasă în încăpere atât de repede că simt că-mi țiuie urechile. Soției noi îi tremură mâna în timp ce mângâie spatele fiului.

Tata se uită la mine și clipește. Curba buzelor se întinde, devenind o linie. Buzele îi dispar cu totul.

— Ce vrei să spui? întreabă.

Mă sprijin de pernele canapelei. Nu știu ce să mai adaug. Nu plănuisem nimic.

Tăcerea continuă încă o vreme. Încep să număr secundele. Când ajung la șapte, soacră-mea strigă la Ila să mai aducă *chutney* de cocos în sufragerie.

Ne întoarcem spre ea și apoi toată lumea începe să vorbească deodată. Numai Dilip rămâne nemișcat și tăcut. Se încruntă când o mută pe Anikka de pe un braț pe celălalt. Nici mami nu spune nimic. Se uită la mine. Îi văd ochii parcă glazurați cu zahăr.

Cum pot sta toți așa, mâncând și bând, după ce am spus un lucru ca acela? Sar în picioare, o durere îmi fulgeră gleznele și mă îndrept spre ferestre.

Poate își închipuie că sunt instabilă, ca mama. Că nu sunt demnă de încredere.

De ce am spus ce-am spus? La ce mă așteptam? Să mai las din povară? Cine din acea cameră m-ar fi putut ajuta? Privesc spre pământul de jos, minunându-mă de distanța care se cască până la el. Într-acolo mă gândisem să o arunc pe Anikka. Acum gândul ăsta îmi este respingător. Poate că ar fi trebuit să mă arunc pe mine.

Mă întorc și văd reflexia musafirilor noștri. Profilurile lor. Ceva ce nu mai studiasem înainte. Nani are ca un mic nod pe nas, pe care mami și cu mine nu l-am moștenit. Tata și soțul lui Purvi au, din acest unghi, figuri remarcabil de asemănătoare.

Ochii lui mami străbat uneori camera, dar revin repede spre podea. Oare poate asimila tot ceea ce vede în fața ei? Probabil că discuțiile sunt prea rapide. Mai pricepe oare

tonul cu care se vorbește? Reușește oare să deslușească toate cuvintele?

Mă întreb dacă îl recunoaște pe tata. Nu i-a adresat nici un cuvânt. Știe oare că femeia aceea părăsă este soția lui și că băiatul este fiul lor? Aș vrea să-i spun, dar la ce bun?

Stau în spatele scaunului lui mami și-mi pun mâna pe umărul ei. Nu se întoarce spre mine, deși pare să vrea. Poate că de fapt nici nu a simțit, pentru că pur și simplu nu știe unde se află. Sau știe că sunt eu, mă cunoaște după greutatea mâinii.

— Antara, zice mami.

— Da, mami, răspund.

Îmi mișc mâna pe umărul ei.

— Antara.

— Sunt aici. Mă aplec peste scaunul ei.

— Antara.

Ridică mâna și arată spre locul unde stă Dilip.

— O vreau pe Antara.

Dilip îi zâmbește.

— Mama, aici e Anikka. Antara e chiar lângă tine.

— Antara, spune, se ridică și pornește prin cameră.

Soțul lui Purvi și tata îi fac loc. Mami bate din palme și râde. Se uită o clipă la Dilip, înainte să-și fixeze privirile asupra copilului.

Purvi se uită la mine și apoi își duce mâna spre inimă.

— Ce dulce, îmi șoptește.

— Dă-mi-o pe Antara, spune mami.

Dilip îi dă bebelușul, dar rămâne lângă ea. Mami duce ghemotocul spre față și îl sărută. Se uită la tata și surâde.

— Antara, repetă ea. Copilul meu.

Tata zâmbește și aprobă din cap.

— Da, foarte bine. Ai un copil frumos, spune el.

Soacră-mea iese din bucătărie. Are un biberon în mână. Testează lichidul pe interiorul încheieturii.

— Să-i dau acum să mănânce? întreabă. Se întoarce spre mine și-mi face cu ochiul.

Soacră-mea se întinde s-o ia pe Anikka și mami țipă, strângând la piept fetița.

— Nu, este copilul meu! Antara e a mea.

Soacră-mea ridică mâinile, ținând încă sticla. Nani se repede lângă mami și o pupă pe tâmplă. Mami se lasă consolată. Se sprijină de Dilip.

— Antara este copilul nostru, spune mami.

Se uită la Dilip și zâmbește.

— Soțul și copilul meu.

Soția cea nouă își duce mâna la gură. Stă în spatele bărbatului ei, ținându-și fiul de mână. În ochii ei se amestecă fascinația și dezgustul.

Anikka începe să se foiască. Scâncește un pic, iar mami prinde s-o legene.

— Bine, Tara. De ce nu-i dai tu să mănânce? zice soacră-mea.

Mami ia biberonul și i-l duce la buze. Fetița începe să sugă și se liniștește imediat. Mami se sprijină de Dilip și îi zâmbește lui Nani, care e lângă ea. Încerc să îmi imaginez unde anume, în mintea ei, crede că e, unde își spune că se găsește locul ăsta? O plăsmuire a imaginației? Sau o amintire fericită dintr-un trecut pe care ar vrea să îl trăiască iar?

Își sprijină capul de umărul lui Dilip. El zâmbește, fără să fie deranjat.

— O iubești pe Antara? întreabă ea.

Dilip încuviințează din cap.

— Da, spune. Da, te iubesc. Cu toții te iubim.

Soacră-mea chicotește.

Se înghesuie toți în jurul lui mami, într-un colț al camerei, zâmbindu-le și Anikkăi, și ei. O văd pe mama cum se leagănă, sprijinită de Dilip.

— OK, îi întrerup. OK, mami. Eu sunt Antara și aceasta e Anikka...

Purvi mă oprește cu un gest al mâinii.

— Ajunge. Biata de ea, nu-și amintește.

Se duce val-vârtej spre mama.

— Tara, nu vrei să-i cântăm toți ceva pentru Antara?

Purvi începe să bată din palme și să cânte versurile unui cântec. Zâmbesc, înainte să-mi dau seama că nu știu cuvintele. Melodia îmi pare familiară, dar nu știu când am auzit-o. Trec mai departe, la cel de-al doilea vers, și îmi dau seama că nu recunosc limba. Nu e marathi, asta-i sigur. Poate în gujarat? Dar cum s-o știe Nani atât de bine? O melodie bengaleză, oare? Sau ceva de Tagore? Cântă toți împreună. Mami își amintește cuvintele. Ochii mi se opresc pe Dilip și parcă intru în pământ. Cântă și bate din palme.

Soțul meu, care vorbește hindi ca vai de capul lui, cântă un cântec de leagăn.

Versurile continuă, par nesfârșite. Acele melodii pe care nu le cunoști par inutil de lungi. Se termină brusc și toată lumea aplaudă. Se uită la mami și la Anikka. Stau cu spatele spre mine și abia dacă îmi văd fiica printre ei.

Mă ridic în picioare și văd că mama îl îmbrățișează pe Dilip. O ține pe Anikka cu brațul liber. Purvi și soția cea nouă se țin de mână.

Încă o dată, mă simt invizibilă, până când văd că mami mă privește.

Ochii îi sunt larg deschiși și nu clipește.

Camera e încinsă și-mi duc mâna spre gât. Mami nu se desprinde de soțul și copilul meu. Se uită la mine, continuă să se uite la mine. Are ochii limpezi și tăioși.

Ne privim una pe cealaltă. Mami tace. Eu tac.

Ceilalți sunt numai un zâmbet. Încă fredonează cântecul acela pe care nu-l cunosc, continuă cu această șaradă. O lasă să facă ce-o taie capul, pentru că este bolnavă.

Asta dacă este într-adevăr bolnavă.

Oare încearcă să scrie poveste fără mine? Încearcă să mă șteargă cu totul? Numai ce mă gândesc la asta și simt cum mă evapor.

Doctorul nu a descoperit nimic. Nici o placă, nici o formațiune.

Încep iar să cânte, adunați în jurul lui Dilip și al lui mami. În brațele ei, Anikka pare doar un maldăr de rufe împachetate. Cântecul este înnebunitor, iar limba e ciudată. Îl cântă de două ori și încep și-a treia oară. Nimeni nu se întoarce spre mine, nimeni nu ia nici măcar act de prezența mea. Evită oare să mă privească pentru a nu o supăra pe mama? Nu vor să rupă vraja.

Toți le ovaționează pe Tara și pe micuța Antara. Iau încă o dată cântecul de la capăt. De câte ori reluarea unui spectacol face din el o realitate? Dacă ceva fals se pune în scenă de foarte multe ori, începe oare să sune a ceva adevărat? Oare o cale creată în creier pentru minciuni poate deveni una a adevărului?

Mă ridic și strig la ei să înceteze.

Nimeni nu mă aude, vocile lor laolaltă fac prea mult zgomot. Sunt epuizată. Sau poate că vocea îmi rămâne blocată în gât? Când vorbesc îmi simt interiorul laringelui mișcându-se, aspru ca un scai.

De-acum nu se mai uită nimeni la mine, nici mami, iar aerul din încăpere a fost înlocuit de ceva toxic. Probabil că așa te simți când te îneci. Tușesc și încep să icnesc. Nimeni nu observă.

Nu vreau să mor. Nu aici. Nu cu cântecul ăsta umplând aerul până la refuz. Nu pot să respir și trebuie să ies. Trebuie să ies.

Respir precipitat de cealaltă parte a ușii. Aplecată, îmi las capul să atârne între genunchi. Sciatica, care apare și dispare de când am născut-o pe Anikka, îmi coboară pe picior. Îmi acopăr gura cu mâna pentru a astupa un mic țipăt, iar vocea iese de parcă ar fi a altcuiva. Îmi ating chipul. Nevoia de a-mi vedea reflexia, de a mă asigura că sunt încă acolo, este copleșitoare.

Apăs cu furie butonul liftului. Când ușile se deschid, tensiunea din trup dispare. Interiorul acestei cuști în mișcare ca acasă într-un mod pe care nu l-am remarcat înainte, și mă pot vedea pe suprafețele ei – pe pereți, pe tavan, în podea. Liftul coboară încet. Tricoul îmi e ud pe piept, mă gândesc la pompa de muls și la copilul meu, contemplând cât pierd din resursele de hrană ale Anikkăi. Fetița mea cea mică. Mica mea Khali. Singurul om de pe planetă.

Iau o țigară de la *paanwala* de dincolo de gardul imobilului. Se uită la petele făcute de sânii mei, însă nu spune nimic. Îi spun mormăit că-i plătesc mai târziu și încuviințează din cap.

Trotuarul are aerul unor vechi ruine și abia când pășesc pe pământul ud îmi dau seama că sunt desculță. Urină de animal sau de om, nimic altceva. O fată în pantaloni scurți se hlizește la mobil. Își mișcă picioarele încet, în ritmul vorbirii, și se oprește ca răspuns la ceea ce aude, te miri ce secret încântător care o face să chicotească. Își plimbă mâna de-a lungul zidului de ciment, răsfirându-și degetele, simțind fără frică întreaga suprafață. Îmi pare că o recunosc, e de la noi din clădire, dar parcă e mai mare decât o știam, să tot aibă pe puțin paisprezece ani, aproape femeie de-acum, rătăcind fără o direcție anume, netulburată în propria-i piele. Când vede

că mă uit la ea, zâmbește, deschizându-și gura larg, iar eu îmi întorc privirea, în jos, spre hainele mele și mă răsucesc prea târziu pentru a-mi ascunde propria mizerie. Pășesc repede și desculță pe stradă, fără să am încă idee încotro, dar continui să mă gândesc la ea, la ce anume trebuie să faci ca să păstrezi un zâmbet ca acela.

Oare au băgat de seamă că am plecat? Soția cea nouă și soacră-mea sunt probabil fericite că au scăpat de cel mai mare inconvenient al vieții lor. Poate vor profita de ocazie și vor fugi cât mai e timp, soacră-mea cu Dilip și Anikka, și soția cea nouă cu bărbatul și fiul ei. Dacă fac acum stânga-mprejur, se vor fi dus deja cu toții? Îi și văd râzând și dansând extatic prin cameră, invocându-și zeii secreți, despuindu-se și îmbăindu-se în vin, toți laolaltă, într-un ritual orgiastic pe care abia așteptau să-l elibereze odată ce aș fi dispărut. Teama și dorința se amestecă în mine. Simt o durere ascuțită în călcâi, dar nu mă opresc din mers.

Strada e gălăgioasă. Privesc în jur și nu știu unde sunt. Să se fi schimbat într-atât orașul de la internarea mea? Oare acesta fusese planul din capul locului, să se adune toți ca să asiste la disiparea mea în neant? Poate că ăsta este întregul scop al sarcinii, al maternității cu totul. Un copil care să o anuleze pe femeia care îl poartă, să o dezmembreze în condiții de siguranță.

Ce a fost înainte de clipa prezentă? Nu-mi pot aminti forma pe care o avea viața mea. Dar îi văd viitorul. Sunt sate pe care vreau să le vizitez, locuri unde vreau să înnoptez – căsuțe în copaci, cabane, *charpoy* de pe terenuri agricole de care nu mai știe nimeni. Sunt bărbați cu care vreau să mi-o trag. Trupul meu avea și alte întrebuințări înainte ca abdomenul să-mi fie însemnat, iar sfârcurile să-mi fi crăpat. Și mai este un teanc întreg cu chipul lui Reza Pine de pus pe

foc, pentru a încheia lucrarea mamei, și o pagină goală pe care mă voi imortaliza pe mine în locul lui.

Picioarele par a mi se mișca dintr-o voință proprie, ducându-mă departe, tot mai departe. Mă ciocnesc de alte trupuri, fără să le văd. Cineva strigă ceva la mine și atunci grăbesc pasul, împiedicându-mă un pic, apoi rupând-o la fugă pe stradă. Aud, printre gâfâieli, același strigăt. Tara.

Mama mea. Cu cât e mai tulburată, cu atât scopul ei devine mai clar, ca o fotografie făcută cu apertura minimă a obiectivului – fundalul se estompează, iar singularitatea obiectului focalizat se intensifică. Dilip nu a oprit-o, și de ce ar fi făcut-o? Dacă mă poate iubi pe mine, atunci o poate iubi și pe ea. Suntem interșanjabile, la urma urmelor.

Nu am să mă eliberez niciodată de ea. Este esența mea și nu mă voi imuniza vreodată. Ce-ar avea de spus soțul lui Purvi despre un parazit atât de avansat încât își face gazdă din propriile odrasle? Este ceva foarte plin de posibilități în a consuma acel lucru care se agață de tine.

De sus, picioarele mele par în regulă, dar știu că sunt rănite. Trotuarul, inexplicabil, a redevenit ud. Mă uit în jurul meu și bărbatul care mi-a vândut țigara mă privește. În spatele lui, fata cu pantaloni scurți se sprijină de gardul care împrejmuiește imobilul, cu ochii în ecranul telefonului.

Sunt în fața casei.

Nu m-am clintit de aici.

Lumina crudă mă orbește când ajung în holul întunecos. Picioarele îmi sunt grele. Chem liftul și intru. În oglindă văd că laptele de pe haine s-a uscat și petele s-au îngălbenit.

Mami e acolo, chiar în fața mea. Dăm amândouă din cap.

În dreptul ușii apartamentului aud vocile dinăuntru. Sun de două ori și mă sprijin de perete, așteptând să mi se dea voie să intru.

Mulțumiri

Tuturor celor de la Tibor Jones și University of East Anglia care au sprijinit versiuni intermediare ale acestei cărți, în special lui Neel Mukherjee, Martin Pick și Andrew Cowan. Lui Madelyn Kent, pentru că uneori este evident ceea ce face, alteori discret. Lui Kanishka Gupta, Rahul Soni și Udayan Mitra, pentru munca minunată pe care au depus-o pentru ediția indiană a acestei cărți.

Lui Hermione Thompson, care își depășește reputația de inteligență și bunătate și a cărei muncă la această carte a făcut din ea ceva la care nu am sperat niciodată. Lui Simon Posser și întregii echipe de la Hamish Hamilton, pentru că au crezut în această poveste.

Mariei Cardona Serra pentru sprijinul ei neobosit de-a lungul întregului parcurs. Annei Soler-Pont și echipei de la Agenția Pontas.

Familiei și prietenilor mei, pentru încurajări. În special lui Neha Samtani, Sharlene Teo, Kate Gwynne și Manali Doshi.

Lui Nani, pentru delicatețea sa. Lui Bodhi, pentru că a schimbat totul. Soțului meu, pentru că îmi cunoaște vocea pe fiecare pagină. Părinților mei, pentru tot ceea ce sunt.